

**T.C.  
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN BANKACILIK  
KÂRLILIĞINA VE VERİMLİLİĞİNE ETKİSİ  
9 TİCARİ BANKA ÜZERİNDE BİR UYGULAMA  
(2004-2017)**

**Said TEKAY**

**DOKTORA TEZİ**

**BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI**

**BANKACILIK DOKTORA PROGRAMI**

**DANIŞMAN  
Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL**

**İSTANBUL, Aralık 2018**



**T.C.  
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN BANKACILIK  
KÂRLILIĞINA VE VERİMLİLİĞİNE ETKİSİ  
9 TİCARİ BANKA ÜZERİNDE BİR UYGULAMA  
(2004-2017)**

**Said TEKAY**

**DOKTORA TEZİ**

**BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI**

**BANKACILIK DOKTORA PROGRAMI**

**DANIŞMAN  
Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL**

**İSTANBUL, Aralık 2018**

T.C.  
İSTANBUL OKAN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN BANKACILIK  
KÂRLILIĞINA VE VERİMLİLİĞİNE ETKİSİ**

**9 TİCARİ BANKA ÜZERİNDE BİR UYGULAMA**

**(2004-2017)**

**Said TEKAY**

**(142057019)**

**DOKTORA TEZİ**  
**BANKACILIK ve FİNANS ANABİLİM DALI**  
**BANKACILIK PROGRAMI**

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih : .....

Tezin Savunulduğu Tarih : .....

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Halit Targan ÜNAL** \_\_\_\_\_  
(İstanbul Okan Üniversitesi)

Diğer Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Abdülkadir TUNA** \_\_\_\_\_  
(İstanbul Üniversitesi)

**Dr. Öğr. Üyesi Bülent GÜNCELER** \_\_\_\_\_  
(İstanbul Okan Üniversitesi)

**Dr. Öğr. Üyesi Ali Altuğ BİÇER** \_\_\_\_\_  
(İstanbul Ticaret Üniversitesi)

**Dr. Öğr. Üyesi Turgay MÜNYAS** \_\_\_\_\_  
(İstanbul Okan Üniversitesi)

**İSTANBUL, Aralık 2018**

## ÖNSÖZ

Bankaların temel ve en önemli faaliyeti kredi verme işlemidir. Bu sebeple, bankalar açısından en önemli risklerden birisi de kredi riskidir. Bankaların taşıdıkları kredilerin risk düzeyi ile sahip olunan kredilerin kalitesi doğrudan bağlantılı olması nedeniyle kredi kullandırımına yönelik alınacak kararlar bankaların kârlılığı açısından önem teşkil etmektedir.

Bankalar kredi riski yönetimi vasıtasıyla kullandırılan kredilerden elde edilecek kârlılığı uygun şartlarda maksimum seviyeye getirmeyi amaçlar. Bankalar kredi riski yönetimini başarıyla uygulayabilmesi için ilk olarak kendi yapılarına en makul modeli belirlemesi gerekmektedir. Kullanılan kredi riski yönetimi modellerinin ne ölçüde başarıyla sonuçlandırıldığı değerlendirilebilmesi için ilgili modeller bilimsel yöntemler ile test edilmelidir.

Bu çalışmada bankalar açısından kredi riski yönetiminin önemi dikkate alınarak sağlıklı bir kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına ve verimliliğine önemli ölçüde katkı sağladığı hususu vurgulanmıştır. Kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisine yönelik analiz çalışması yapılmış olup söz konusu çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

**Said TEKAY**

## **TEŐEKKÖR**

Tez çalıőmam ve doktora programım süresince büyük desteklerini gördüğüm tez danışmanım Prof. Dr. Targan ÜNAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmanın uygulama kısmında sağlamış oldukları katkılardan dolayı değerli hocam Prof. Dr. Ali Hakan BÜYÜKLÜ ve Mehmet Fatih ÖZKAN'a teşekkür ederim. Ayrıca tez yazım sürecinde manevi desteğini esirgemeyen eşime ve aileme çok teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Said TEKAY

Aralık 2018

# İÇİNDEKİLER

## SAYFA NO

ÖNSÖZ .....	i
TEŞEKKÜR .....	ii
İÇİNDEKİLER .....	iii
ÖZET .....	x
SUMMARY .....	xi
KISALTMALAR .....	xii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
TABLO LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ VE AMAÇ .....	1

## 1. BÖLÜM

<b>BANKACILIKTA KREDİ KAVRAMI VE TÜRLERİ.....</b>	<b>3</b>
<b>1.1. Kredinin Tanımı .....</b>	<b>3</b>
<b>1.2. Kredinin Unsurları .....</b>	<b>4</b>
1.2.1. Zaman Unsuru .....	5
1.2.2. Güven Unsuru .....	5
1.2.3. Risk Unsuru .....	6
1.2.4. Gelir Unsuru .....	6
<b>1.3. Kredinin Fonksiyonları ve Yararları.....</b>	<b>7</b>
<b>1.4. Kredi Türleri .....</b>	<b>8</b>

1.4.1. Nitelik Yönünden Krediler .....	8
1.4.1.1. Nakdi Krediler .....	9
1.4.1.2. Gayri Nakdi Krediler .....	10
1.4.1.2.1. Akreditifler .....	10
1.4.1.2.2. Teminat Mektupları .....	11
1.4.2. Vadeleri Açısından Krediler .....	12
1.4.3. Veriliş Amaçları Açısından Krediler .....	13
1.4.4. Teminatlar Açısından Krediler .....	14
1.4.4.1. Teminatsız Krediler .....	14
1.4.4.2. Teminatl ı Krediler .....	14
1.4.5. Kullandırılan Sektörler Açısından Krediler .....	16
1.4.6. İzin Açısından Krediler .....	16
1.4.7. Kaynaklar Açısından Krediler .....	17
1.4.8. Tekdüzen Hesap Planı Açısından Krediler .....	17
1.4.9. Mevzuat Açısından Kredi Sınıflandırması .....	18

## 2. BÖLÜM

<b>KREDİLENDİRME SÜRECİ.....</b>	<b>22</b>
<b>2.1. Kredi Talebinin Sağlanması .....</b>	<b>26</b>
<b>2.2. İlk Görüşme ve İstihbarat Yapılması .....</b>	<b>26</b>
<b>2.3. Finansal Analiz.....</b>	<b>28</b>
2.3.1. Bilanço Kalemleri .....	32
2.3.1.1. Bilançonun Aktif Kalemleri .....	32
2.3.1.2. Bilançonun Pasif Kalemleri .....	33
2.3.2. Gelir Tablosu Kalemleri .....	34
2.3.3. Mali Analiz .....	35
2.3.3.1. Oran Analizi .....	35
2.3.3.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi .....	39
2.3.3.3. Eğilim Yüzdeleri Analizi .....	39
2.3.3.4. Dikey Yüzde Analizi .....	39
<b>2.4. Kredinin Oluşturulması .....</b>	<b>40</b>



<b>2.5. Kredinin Fiyatlandırılması ve Kullandırılması .....</b>	<b>41</b>
2.5.1. Kredi Kullanımının Maliyeti.....	41
2.5.2. Kredi Sınırlamaları ve Yükümlülükleri .....	42
2.5.2.1. Kredi Sınırları .....	43
2.5.2.2. Kredi İle İlgili Yasaklar ve Yükümlülükleri .....	44
2.5.2.3. Kredi Açma Yetkileri .....	45
<b>2.6. Kredinin İzlenmesi ve Yönetimi.....</b>	<b>45</b>
<b>2.7. Kredinin Sorunlu Hale Gelmesi .....</b>	<b>46</b>
<b>2.8. Kredinin Tasfiye Edilmesi .....</b>	<b>46</b>

### **3. BÖLÜM**

<b>BANKACILIKTA RİSK KAVRAMI VE KARŞILAŞILAN RİSKLER.....</b>	<b>47</b>
<b>3.1. Risk Kavramı .....</b>	<b>47</b>
3.1.1. Bankacılıkta Risk Türleri.....	48
3.1.1.1. Piyasa Riski.....	49
3.1.1.1.1. Döviz Kuru Riski.....	50
3.1.1.1.2. Faiz Oranı Riski.....	52
3.1.1.1.3. Bilanço Riski.....	53
3.1.1.1.4. Likidite Riski.....	53
3.1.1.1.5. Ülke Riski.....	55
3.1.1.1.6. Yasal ve İtibari Riskler.....	55
3.1.1.1.7. Sermaye Yeterliliği Riski.....	56
3.1.1.2. Kredi Riski.....	56
3.1.1.3. Operasyonel Risk.....	59
3.1.1.3.1. Personel Riski.....	60
3.1.1.3.2. Teknolojik Riskler.....	61
3.1.1.3.3. Organizasyon Riski.....	61
3.1.1.3.4. Yasal Riskler.....	61
3.1.1.3.5. Dış Riskler.....	61

<b>3.2. Bankacılıkta Risk Yönetimi .....</b>	<b>61</b>
3.2.1. Bankacılıkta Risk Yönetiminin Tarihiçesi .....	64
3.2.2. Bankacılıkta Risk Yönetimi Süreci.....	65
3.2.2.1. Risklerin Tanımlanması.....	67
3.2.2.2. Risklerin Ölçülmesi.....	67
3.2.2.3. Risklerin Analizi.....	67
3.2.2.4. Risklerin İzlenmesi ve Raporlanması.....	68
3.2.2.5. Risklerin Denetimi.....	68

## 4. BÖLÜM

<b>BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ VE KREDİ RİSKİNİN YÖNETİMİ.....</b>	<b>69</b>
<b>4. 1. Bankacılıkta Kredi Riski.....</b>	<b>69</b>
4.1.1. Genel Kredi Riski .....	71
4.1.2. Özel Kredi Riski .....	72
<b>4.2. Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi .....</b>	<b>72</b>
4.2.1. Kredi Riski Yönetiminin Kapsamı .....	72
4.2.2. Kredi Riski Yönetiminin Amacı .....	76
4.2.3. Kredi Riskinin Yönetiminin Temel Unsurları .....	77
4.2.4. Kredi Riski Yönetim Süreci.....	77
4.2.4.1. Kredi Risk Stratejisi ve Politikasının Oluşturulması.....	78
4.2.4.2. Bankalarda Kredi Riski Organizasyon Yapısı.....	80
4.2.4.3. Kredi Riskinin Ölçülmesi.....	83
4.2.4.4. Kredi Riskinin İzlenmesi ve Uygun Kontrolün Gerçekleştirilmesi	84
4.2.5. Kredi Riski Yönetim Araçları.....	85
4.2.5.1. Kredi Süreçleri .....	85
4.2.5.2. Risk Primi .....	86
4.2.5.3. Derecelendirme .....	87
4.2.5.4. Teminatlandırma İşlemleri.....	88
4.2.5.5. Kredi Limitleri .....	90
4.2.5.6. Netleştirme .....	91
4.2.5.7. Erken Uyarı Sistemleri.....	92

4.2.6. Kredi İzleme ve Risk Analizi .....	92
4.2.6.1. Kredi İzlemenin Amaçları, Kapsamı ve Fonksiyonları .....	93
4.2.6.2. Erken Uyarı Göstergeleri .....	95
4.2.6.2.1. Banka İçi Sinyaller .....	97
4.2.6.2.2. Piyasa ve Çevreden Alınan Sinyaller .....	100
4.2.6.2.3. Firmadan Alınan Sinyaller.....	101
4.2.6.2.4. Finansal Sinyaller .....	102
4.2.7. Derecelendirme.....	104
4.2.7.1. Tanımı ve Özellikleri .....	104
4.2.7.2. Derecelendirmenin Yararları .....	107
4.2.7.3. Kredi Derecelendirme Süreci.....	108
4.2.7.4. Kredi Derecelendirmede Kullanılan Notlar.....	109
4.2.8. Sorunlu Krediler.....	110
4.2.8.1. Sorunlu Kredilerin Bankaya Maliyeti .....	112
4.2.8.2. Sorunlu Kredilerin Nedenleri .....	113
4.2.8.3. Sorunlu Hale Gelen Kredilerde Yapılması Gereken.....	118
<b>4.3. Kredi Riski Yönetimi ve Basel.....</b>	<b>119</b>
4.3.1. Uluslararası Ödemeler Bankası ve Basel Komitesi .....	120
4.3.2. Basel I Uzlaşısı.....	121
4.3.3. Basel II Uzlaşısı .....	123
4.3.3.1. Basel II'nin Ortaya Çıkış Süreci.....	123
4.3.3.2. Basel II Uygulamalarının Kapsamı.....	125
4.3.3.3. Basel II'nin Kredi Riskine Etkisi.....	125
4.3.4. Basel III Uzlaşısı .....	126
4.3.5. Basel IV Düzenlemeleri .....	127
<b>4.4. Kredi Riski Ölçümü.....</b>	<b>128</b>
4.4.1. Kredi Riski Ölçümünde Kullanılan Temel Kavramlar .....	128
4.4.1.1. Temerrüt .....	128
4.4.1.2. Geri Kurtarma .....	129
4.4.1.3. Risk Performans Ölçümü.....	129
4.4.1.4. Sermaye Yeterliliği .....	129
4.4.2. Kredi Riski Ölçüm Modelleri .....	129

4.4.2.1. Kredi Skorlama Modelleri .....	130
4.4.2.2. Gelişmiş Kredi Risk Ölçüm Modelleri .....	131
4.4.2.2.1. Merton Tabanlı Modeller.....	131
4.4.2.2.2. Tarihsel Temerrüt Oranı Yaklaşımı.....	132
4.4.2.2.3. Vade Yapısından Kaynaklanan Model.....	132
4.4.2.2.4. Opsiyonlu Temerrüt Modeli.....	132
4.4.2.2.5. Risk Adjusted Return On Capital (RAROC) Modeli..	132
4.4.2.3. Uluslararası Kredi Risk Ölçüm Yazılımları.....	133
4.4.2.3.1. Creditmetrics.....	133
4.4.2.3.2. KMV (Kealhofer, McQuownand Vasicek) Yazılımı....	133
4.4.2.3.3. CreditPortfolio Wiev.....	134
4.4.2.3.4. CreditRisk.....	134
<b>4.5. Kredi Riskinin Ölçülmesinde Bankacılık Rasyoları.....</b>	<b>134</b>
4.5.1. Takipteki Krediler (Brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar.....	135
4.5.2. Sermaye Yeterlilik Rasyosu.....	135

## 5. BÖLÜM

<b>KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN BANKACILIK KÂRLİLİĞİNA VE VERİMLİLİĞİNE ETKİSİNE İLİŞKİN UYGULAMA.....</b>	<b>136</b>
<b>5. 1. Araştırmanın Amacı.....</b>	<b>136</b>
<b>5. 2. Araştırmanın Önemi.....</b>	<b>136</b>
<b>5. 3. Araştırmanın Yöntemi.....</b>	<b>137</b>
<b>5. 4. Kapsam ve Sınırlılıklar.....</b>	<b>137</b>
<b>5. 5. Veri Toplama Yöntemi.....</b>	<b>137</b>
<b>5. 6. Kredi Riski ve Kârlılık Analizi.....</b>	<b>138</b>
5.6.1. Bağımlı Değişkenlerin İncelenmesi.....	139
5.6.1.1. Aktif Kârlılığı.....	139
5.6.1.2. Özkaynak Kârlılığı.....	140
5.6.2. Bağımsız Değişkenlerin İncelenmesi.....	140
5.6.3. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlere İlişkin Özet Bilgilerin İncelenmesi.	141

5.6.4. Değişkenlere Yönelik Korelasyonların İncelenmesi.....	142
5.6.5. Aktif Kârlılığı Bağımlı Değişkeni Açısından Gerçekleştirilen Regresyon Analizi.....	144
5.6.6. Özkaynak Kârlılığı Bağımlı Değişkeni Açısından Gerçekleştirilen Regresyon Analizi.....	147
<b>5. 7. Literatür.....</b>	<b>150</b>
<b>SONUÇ .....</b>	<b>151</b>
<b>KAYNAKLAR .....</b>	<b>165</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>185</b>

# ÖZET

## KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN BANKACILIK KÂRLILIĞINA VE VERİMLİLİĞİNE ETKİSİ - 9 TİCARİ BANKA ÜZERİNDE BİR UYGULAMA

Bankacılığın temel fonksiyonlarından birisi kredi olması sebebiyle kredi riski en önemli risk türlerinden birisidir. Bankaların faaliyetlerini sürdürebilmesi için üstlendiği kredi riskini etkin olarak yönetmesi gerekir. Sağlıklı bir risk yönetimi yürüten bankalar, üstlendikleri riskleri tek tek belirleyerek detaylı olarak incelemektedir. Bu kapsamda bankalar üstlendikleri risk ile kârlılığını kıyaslamakta ve riski alıp almamaya karar vermektedir. Bankalar kredi politikalarını risk almaktan kaçınmak yerine iyi bir risk yönetimi üzerine tesis etmelidir.

Çalışmada, kredi riskinin nasıl doğru bir şekilde yönetilmesi gerektiğinin ön sürülmesi ve bankacılık rasyoları ile kredi riski ölçümünün bankacılık kârlılığına ve verimliliğine olan etkisinin açıklanması amaçlanmıştır. Kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisine yönelik analiz çalışması yapılmış olup söz konusu çalışmanın literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu kapsamda, çalışmamız 5 bölüm olarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde bankacılıkta kredi kavramı ve türleri, ikinci bölümde ise kredilendirme süreci değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde bankacılıkta risk kavramı ve karşılaşılan riskler üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise bankacılıkta kredi riski, kredi riskinin yönetimi, basel uzlaşıları, kredi riski ölçümüne ve kredi riskinin ölçülmesinde bankacılık rasyolarına değinilmiştir. Son bölüm olan beşinci bölümde ise kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına ve verimliliğine olan etkisine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Banka, kredi, kredi riski yönetimi, risk.

# **SUMMARY**

## **THE EFFECT OF THE CREDIT RISK MANAGEMENT ON BANKING PROFITABILITY AND EFFICIENCY - AN APPLICATION ON 9 COMMERCIAL BANKS**

One of the basic functions of banking credit due to the credit risk is one of the most important risk type. Banks should manage their credit risk effectively in order to sustain their main activities. The Banks that carry out a healthy risk management determine the risks that they undertake and analyze them in more detail. In this context, banks take the risk of being compared with profitability and decide whether or not to take risk. Banks should establish credit policies on good risk management rather than avoiding risk.

In the study, it is aimed to suggest how to manage the credit risk accurately and explaining credit risk measurement with banking ratios on the effect of banking profitability and efficiency. Although there are studies on the management of credit risk, credit risk management is performed by associating with any banking profitability analysis study is not encountered. In this regard, the study is expected to provide contributions to the literature.

In this context, the study is prepared as 5 parts. In the first part it's evaluated the concept and types of credit in the banking, in the second part of the credit assessment process it is evaluated. The third part focuses on the concept of risk in banking and the risks encountered. In the fourth part is explained credit risk, credit risk management, Basel reconciliation, credit risk measurement in banking and banking ratios on measurement of credit risk. In the fifth and the last part is given to the evaluation of the effect of credit risk management on banking profitability and efficiency.

Key Words: Bank, credit, credit risk management, risk.

## KISALTMALAR

<b>ABD</b>	: Amerika Birleşik Devletleri
<b>BDDK</b>	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
<b>BIS</b>	: Bank for International Settlements
<b>BSMV</b>	: Banka Sigorta Muameleleri Vergisi
<b>CAR</b>	: Capital Adequacy Ratio (Sermaye Yeterlilik Rasyosu)
<b>İMKB</b>	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
<b>KMV</b>	: Kealhofer, McQuownand Vasicek
<b>KOBİ</b>	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler.
<b>NPLR</b>	: Non Performing Loan Ratio
<b>RAROC</b>	: Risk Adjusted Return On Capital
<b>ROA</b>	: Return on Asset (Aktif Kârlılığı)
<b>ROE</b>	: Return on Equity (Özkaynak Kârlılığı)
<b>RMD</b>	: Riske Maruz Değer
<b>S&amp;P</b>	: Standard and Poor's
<b>TBB</b>	: Türkiye Bankalar Birliği.
<b>TCMB</b>	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.



# ŞEKİL LİSTESİ

	<u>SAYFA NO</u>
Şekil 3.1 Bankacılıkta Risk Yönetimi Süreci.....	66
Şekil 4.1 Basel I Sermaye Yeterlilik Rasyosunun Paydasının Güncellenmesi.....	122
Şekil 4.2 Basel II Kapsamında Oluşturulan Sermaye Yeterlilik Oranı.....	123



# TABLO LİSTESİ

	<u>SAYFA NO</u>
<b>Tablo 1.1</b> Kredi Türleri.....	8
<b>Tablo 1.2</b> Banka Tek Düzen Hesap Planı.....	18
<b>Tablo 1.3</b> Kredinin yeniden sınıflandırılması ve %20 karşılık ayrılması.....	20
<b>Tablo 1.4</b> Kredinin yeniden sınıflandırılması ve %30 karşılık ayrılması .....	21
<b>Tablo 1.5</b> Kredinin yeniden sınıflandırılması ve %50 karşılık ayrılması .....	21
<b>Tablo 3.1</b> Kur Riski Örneği.....	52
<b>Tablo 4.1</b> Basel II'nin Kapsamı .....	128
<b>Tablo 5.1</b> 2004- 2017 Döneminde Örneklem Kapsamına Giren Bankalar.....	141
<b>Tablo 5.2</b> Bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin özet bilgi.....	144
<b>Tablo 5.3</b> Aktif kârlılık (ROA) ile bağımsız değişkenlerin korelasyonu.....	146
<b>Tablo 5.4</b> Özkaynak kârlılığı (ROE) ile bağımsız değişkenlerin korelasyonu.....	147
<b>Tablo 5.5</b> Birinci hipoteze ilişkin gerçekleştirilen hausman testi.....	149
<b>Tablo 5.6</b> Birinci hipoteze ilişkin rassal etkiler modelinin uygulanması.....	150
<b>Tablo 5.7</b> İkinci hipoteze ilişkin gerçekleştirilen hausman testi.....	152
<b>Tablo 5.8</b> İkinci hipoteze ilişkin rassal etkiler modelinin uygulanması.....	153

# GİRİŞ VE AMAÇ

Bankaların temel ve en önemli faaliyeti kredi vermektir. Bu sebeple, bankalar açısından en önemli risklerden birisi de kredi riskidir. Riskler farklı zamanlarda meydana gelmiş olsalar bile aslında ilk olarak verilen kredilendirme kararı ile oluşur. Bu nedenle doğru kredi riski yönetimi kârlılığa ve verimliliğe olumlu katkı sağlayabilmektedir.

Bankalar kredi riski yönetimi ile kullandıkları kredilerden getiriye en uygun şartlarda maksimize etmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda bankalar açısından kredi riski yönetiminin önemi ve gerekliliği dikkate alınarak kredi riskini ölçmeye ve yönetmeye dayalı bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Kredi riskinin ölçülmesi ve yönetilmesiyle birlikte temeli kârlılık olan faaliyetler için kabul edilebilir risk ile getiri ilişkisi belirlenebilmektedir.

Bu tez çalışmasının amacı, küreselleşen finansal piyasaların etkisiyle önemi daha iyi kavranan bankacılık sektörünün en önemli riski olan kredi riskini esas alarak risk ortamında kredi riski yönetiminin nasıl doğru bir şekilde yönetilmesi gerektiğinin öne sürülmesi ve söz konusu bankanın maruz kalabileceği riskleri yöneterek, bankanın risk ayarlı kârlılık ve verimliliğini maksimize etmesini vurgulamaktır.

Kredi veren bir bankanın verdiği kredi sonucunda maruz kalacağı kredi riskini önceden belirleyebilmesi ve ileride oluşabilecek olumsuz koşulları bertaraf edilebilmesi için Bankaların nasıl bir yol izlemesi gerektiğinin açıklanması planlanmaktadır.

Kredi riski yönetiminin doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla dikkate alınması gereken faktörlere değinilecektir. Bu kapsamda Bankaların kredi plasmanı, takip bakiyesi, net faiz gelirleri, komisyon gelirleri, toplam aktifler, sermaye vb. kriterler baz alınarak kârlılık ve verimlilik analizi yapılması planlanmaktadır.

Beş bölüm olarak ele alınan bu çalışmanın bölümlerine yönelik detaylarına aşağıda yer verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde bankacılıkta kredi kavramı ve türleri ile ilgili tanımlar yapılarak kredi kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. Söz konusu bölüm; kredinin

tanımı, kredinin unsurları, kredinin fonksiyonları, firmaların krediye ihtiyaç duyma nedenleri ve kredi türleri adı altında beş grupta incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kredilendirme süreci açıklanmıştır. Söz konusu bölüm; kredi talebinin sağlanması, ilk görüşme ve istihbarat yapılması, finansal analiz, kredinin oluşturulması, kredinin fiyatlandırılması ve kullanılması, kredinin izlenmesi ve yönetimi, kredinin sorunlu hale gelmesi ve kredinin tasfiye edilmesi adı altında sekiz aşamada incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; bankacılıkta risk kavramı, bankacılıkta karşılaşılan riskler ve risk yönetimi hususlarına değinilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; bankacılıkta kredi riski, kredi riski yönetimi, basel ve kredi riski yönetimi, kredi riski ölçümü ve kredi riskinin ölçülmesinde bankacılık rasyolarına yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise; kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına ve verimliliğine etkisine yönelik analiz çalışması yapılmıştır. Kredi riski seviyesini yansıtan rasyolar ile kârlılığı yansıtan rasyo dikkate alınarak kredi riskinin kârlılığa olan etkisi açıklanmıştır.

# 1. BÖLÜM

## BANKACILIKTA KREDİ KAVRAMI VE TÜRLERİ

### 1.1 Kredinin Tanımı

Kredi, “credere” kökünden gelen ve “güvenmek, inanmak ” anlamına gelen bir kelimedir (Parasız, 2000). Kredi gereksinimi, insanların gelir sağlama ve harcama dönemleri ile firmaların satışlardan gelir sağlama ve üretim için para harcama dönemlerinin birbiri ile uyumlu olmamasından dolayı oluşmaktadır (Ertek, 2006).

Kredi kelimesi bankacılık sektöründe mevduat kelimesi ile birlikte en sık kullanılan iki kelimedenden birisidir. Literatürde krediye ilişkin birçok tanım bulunmaktadır. En basit anlamıyla; Bir kıymetin belirli bir süre ile ve geri alınması şartıyla verilmesi ya da verilmiş bir kıymetin geri ödenmesine kefil olunması durumudur (Ekşioğlu, 1999).

Bankacılık açısından kredinin tanımı ise; kredi değerliliği hususunda bir karara varabilmek amacıyla gerekli bilgi ve etkenlerin değerlendirilmesi sonucunda kredi talep eden müşteriye, yasalar ve banka kredi politikası dikkate alınarak, ihtiyaç uygun tutar ve vadede para, garanti ya da kefalet vermek olarak sağlanan limittir (Parasız, 2007).

5411 sayılı bankacılık kanununda: “Bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdî krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır” (Bankacılık Kanunu, 2005).

Daha birçok farklı anlamda tanımlanan kredi en iyi şu şekilde ifade etmek mümkündür. Kredi: bir bankanın gerçekleştireceği istihbarat sonucunda, gerçek ve tüzel kişilere; yasalar, bankanın iç politikaları ve kredi kaynakları da dikkate alındığında teminat karşılığı veya teminatsız olarak para, teminat veya kefalet verme işlemidir. (Done Danışmalık, 2000)

Kredinin tanımı ile ilgili belirli kavramların açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir (Aras, 1996):

- i. Komisyon, kredi verenin kredi kullandırımı nedeniyle gerçekleştirdiği bir kısım işlemler sonucu oluşan masrafların karşılığı olmakta olup kredi kullandırımıyla doğrudan ilişkisi bulunmamaktadır.
- ii. Bankacılık açısından plasman, bankaların sermaye ve mevduat durumu ile reeskont olanaklarını dikkate alarak kredi işlemlerine ayırdığı miktardır.
- iii. Borçlu cari hesap, tespit edilen bir limit kapsamında, müşteriye istediği zaman para çekme ve yatırma imkanı sağlayan teminatlî veya teminatsız kredilerdir.
- iv. Spot kredi, kredi kullandırımı sürecinde belirlenen faiz oranının vade sonuna kadar değiştirilmediği, anaparanın kredi vadesi sonunda tek seferde ödendiği kredi türüdür.
- v. Valör, faiz hesaplamasında başlangıç oluşturan tarihtir.
- vi. Vade, bir kredinin geri ödenme tarihini ifade etmektedir.
- vii. Marj, kredi kullandırılması sürecinden temin edilen güvencenin değeri ile karşılığında ödenecek kredi tutarı arasındaki farktır.

## **1.2 Kredinin Unsurları**

Kredi verme işlemi riskli bir süreçtir. Bir kredinin riskinin belirlenmesinde kredinin kime verildiğinin yanında söz konusu kredinin unsurları da önemlidir. Örneğin, firmaya kullandırılan 1 ay vadeli kredi ile 5 yıl vadeli kredi eşdeğer değildir.

Bankacılıkta kredi kavramını oluşturan unsurlar; zaman, risk, güven ve gelir olmak üzere dört başlık altında biraraya getirilebilir (Kavcıoğlu, 2003):

- i. Zaman Unsuru
- ii. Güven Unsuru
- iii. Risk Unsuru
- iv. Gelir Unsurudur.

### **1.2.1 Kredinin Zaman Unsuru**

Kredinin zaman unsuru; kredi kullandırıldığı tarihte geri ödeneceği vadenin belirlenmiş olmasıdır. Krediyi kullanan müşteri krediyi belli bir tarihte (vade) ödemeyi kabul eder. Kredinin vadesinin belirlenmesinde tek bir istisna ise süresiz teminat mektuplarıdır. Kredi vadesi uzaması halinde risklilik artması nedeniyle kredinin süresinin belirlenmesi bankalar açısından daha fazla önem taşımaktadır.

Kredinin mutabık kalınan zamanda geri ödenmesi gerek güvenlik gerekse de bankanın kârlılığı bakımından önemlidir. Kredinin geri ödenme zamanı uzadıkça, geleceğin belirsiz olmasından dolayı risklilik artacaktır. Riskin artması ise söz konusu krediyi kullanan açısından maliyetin, kullandıran açısından da getirinin yükselmesine neden olmaktadır (Aydın, 2006).

### **1.2.2 Kredinin Güven Unsuru**

Kredi ile para, mal, itibar gibi kıymetlerin belirli bir süre sonunda geri alınmak üzere devir edilmesi için iki taraf arasında mutlaka güven unsurunun olması gerekmektedir. Bankalar tarafından güven unsurunun tesis edilebilmesi amacıyla krediyi talep eden ile ilgili bir takım araştırmalar yapılmaktadır. Bunlar; müşteri istihbaratı, finansal tabloların analizi, diğer bankalardaki kredi limiti, kredi riski, teminat yapısı ve geri ödeme performansı, müşterinin faaliyetini yürüttüğü sektöre ait analiz, talep edilen kredinin içeriği, nerede ve nasıl kullanılacağı gibi hususlarda yapılan araştırmalardır. Yapılan araştırma sonucunda vadesinde krediyi geri ödeneceği kanaatine varılan müşteriye kredi kullandırılmaktadır (Karapınar ve Ün, 2010).

“Para, mal, itibar gibi kıymetler belli bir vade sonunda geri alınmak üzere verilir iken, müşteri ile banka arasında güven unsurunun bulunması gereklidir. Kredi talep eden

müşterinin banka nezdinde bir itibarı bulunmalıdır. Bu durumun nedeni güven kredinin temel unsuru olmasından kaynaklanır. Kredi tahsis sürecinde; Borçlu borcunu vadesinde öder mi? Borçlunun vadesinde borcunu ödemediğinde zorluk yaşar mı? Borçlu borcunu vadesinde ödememesi halinde yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde, borçluyu ödemeye zorlama imkanı bulunmakta mı? Sorularına cevap aranır” (Caymaz, 1989).

Banka ile müşteri arasında güven unsuru kredi ilişkisinin başında henüz oluşmamış olabilir. Bu sebeple güven ilişkisinin tesis edilmesine kadar geçen süreçte banka daha güçlü teminatlar temin etmek suretiyle kredi kullandırımı yolunu tercih edebilir.

### **1.2.3 Kredinin Risk Unsuru**

Kredi bünyesinde borcun geri ödenmesi yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ihtimalini de taşır. Söz konusu durum da risk unsurunu ortaya çıkarır. Bankacılıkta risk, tahsis edilen kredinin tahsil edilmesine kadar ortaya çıkması olası tehlikelerdir (Gökçek, 1994).

Borcun ödenmemesi risk unsurunu ortaya çıkartır. Kredinin yapısında, borcun çeşitli sebeplerle yerine getirilememesi riski olduğundan bütün krediler kullandırıldığı andan itibaren risk barındırmaktadır (AB Danışmanlık ve Yatırım, 2000).

Her kredide mutlaka bir risk bulunmaktadır. Kredi kullandırılan müşterinin finansal yapısının güçlü olması, teminat yapısının kuvvetli olması risk unsurunun tamamen sıfıra indirilemez. Bu sebeple risk unsuru kredinin en temel unsurlarından birisidir. Bankalar kediye kullandırmadan önce söz konusu riski tam olarak belirlemesi gerekir.

### **1.2.4 Kredinin Gelir Unsuru**

Kredinin bir başka unsuru ise gelir unsurudur. Her kredi gelir amacı ile kullanılır. Söz konusu gelir faiz veya komisyon olarak tahakkuk edebilir. Bazı hallerde maliyetin altında faiz oranıyla kredi kullandırılabilir. Ancak söz konusu durumun farklı bir üründen gelir sağlamak gibi mutlaka bir sebebi olması gerekir.



Bankalar da her ticari işletme gibi kâr etmek istemektedir. Temin edilen kaynakların bankaya bir maliyeti bulunmaktadır. Bankacılık faaliyetlerini yürütürken oluşan giderler, yatırımlar, yasaların yüklediği sorumluluklar bankaların giderlerini oluşturur. Banka tüm söz konusu giderleri karşılamak ve kâr sağlamak için kredileri verimli olarak kullandırması gerekmektedir (Usta, 1996).

### **1.3 Kredinin Fonksiyonları ve Yararları**

Kredi, bir ülkede ekonomik büyümenin sürekliliğinin sağlanması açısından kullanımı gerekli bir finansal kaynaktır. Ekonomide iktisadi ve ticari faaliyetlerin sürekli olarak gelişmesi, firmaların faaliyetlerini yürütebilmesi amacıyla fon ihtiyacı bulunmaktadır. Söz konusu fon ihtiyacı ise önemli ölçüde bankalardan temin edilen krediler ile karşılanmaktadır (Aras, 1996).

Firmaların faaliyetlerini yürütebilmesi amacıyla sürekli olarak ticari faaliyetlere uyum sağlaması gerekmektedir. Söz konusu durum firmalar açısından fon ihtiyacına sebep olmaktadır. Fon ihtiyacının önemli bir kısmı bankalar tarafından karşılanmaktadır.

Kredinin ülke ekonomisindeki işlevleri şu şekilde sıralanabilir (Şakar, 2006);

- i. Birikimlerin sermayeye dönüşmesine katkı sağlanır,
- ii. Birikimlerin girişimciler tarafından kullanılması sağlanır,
- iii. Ekonomik faaliyetlere hız verilir.

Söz konusu kredinin işlevlerinin haricinde aşağıdaki hususlar da bulunmaktadır (Oruç, 2001);

- i. Kredi tasarrufunun atıl olmasını engelleyerek, üretilen malın kişiler tarafından kullanılmasını sağlar,
- ii. Kredi firmaların faaliyetlerinin hızını kesmeyerek tasarrufların belli bir düzeye gelmesini beklemeden işlemlerin gerçekleştirilmesini sağlar.

Kredi sisteminin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi bankacılık sektörünün düzenli olarak çalışmasını sağlar. Bankacılık sektörü düzenli çalışması ülke ekonomisinin düzenli çalışmasına katkı sağlar.

## 1.4 Kredi Türleri

Bankacılık sektöründe krediler farklı açılardan sınıflandırılır. En temel olarak kredi sınıflandırması vadelerine veya teminat şartlarına göre gerçekleştirilir. (Done Danışmalık, 2000). Ancak Söz konusu sınıflandırmanın yanında geniş olarak sınıflandırma Tablo 1.1'deki gibi yapılabilir.

Tablo 1.1; Kredi Türleri

<b>Nitelikleri Açısından Krediler</b>	Nakdi Krediler Gayrinakdi Krediler
<b>Vadeleri Açısından Krediler</b>	Kısa Vadeli Krediler Orta Vadeli Krediler Uzun Vadeli Krediler
<b>Veriliş Amacı Açısından Krediler</b>	Yatırım Kredileri Donanım Kredileri İşletme Kredileri
<b>Teminatları Açısından Krediler</b>	Teminatsız Krediler Teminatlđ Krediler Şahsi Teminatlđ Krediler Maddi Teminatlđ Krediler
<b>Kullandırılan Sektörler Açısından Krediler</b>	Ticari Krediler Sanayici Kredileri İhracat Kredileri Tarım Kredileri Konut Kredileri Tüketici Kredileri
<b>İzin Açısından Krediler</b>	Şube Yetkili Krediler Otorize Krediler
<b>Kaynakları Açısından Krediler</b>	Banka Kaynağından Kullandırılan Krediler Reeskont Kredileri Dış Kaynaklı Krediler
<b>Tekdüzen Hesap Planı Açısından Krediler</b>	Sektörel ve Kesimsel Ayrımda Krediler Yeni Türk Lirası ve Yabancı Para Krediler Nakdi Krediler (Kısa/Orta/Uzun Vadeli) Gayrinakdi Krediler (Amaç, Biçim, vb.)

**Kaynak:** (Aydemir, N, (2005), **Dünden Bugüne Türkiye'de Bankacılık**, 2. Basım, Ankara, 131-134)

Her sınıflandırma ayrı başlıklar altında aşağıda incelenmiştir.

### 1.4.1. Nitelikleri Açısından Krediler

Nitelikleri itibarıyla krediler, nakdi ve gayrinakdi kredi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bankalar faiz ve komisyon karşılığında nakdi kredi ve sadece komisyon karşılığında gayrinakdi kredi kullandırımı gerçekleştirir.

### 1.4.1.1. Nakdi Krediler

Nakdi Krediler, belirli bir süre sonunda faizi ile birlikte geri alınmak suretiyle nakit olarak kullanılan kredilerdir. Bankacılıkta en sık kullanılan kredi türüdür. Söz konusu krediler borçlu cari, iskonto, iştirah veya avans gibi farklı şekillerde kullanılabilir.

“İskonto ve iştirah kredileri, müşterinin elindeki bono veya poliçenin vadesinden önce banka tarafından satın alınması işlemidir. Söz konusu kredi halk arasında senet kırdırma olarak da ifade edilmektedir. Bahse konu krediler, genel olarak bir defaya mahsus olmak üzere, belli bir vade ile tahsis edilmiş kredilerdir. Borçlu cari hesaplar ise, belli bir vadeye bağlı kalmaksızın Türk Ticaret Kanunu’nun 87. maddesine göre belli bir limit dahilinde, müşteriye para çekme ve yatırma yetkisi veren kredilerdir” (Takan, 2001).

Açık kredi, müşteriden kefalet veya teminat alınmayarak müşteri yükümlülüğüne dayanılarak sadece imza karşılığında açılır. Bankalar, üstlendiği riski mümkün olduğu ölçüde azaltmak amacıyla, söz konusu kredileri tahsis ederken müşterilerinin mali durumunu, ticari ahlakını ve iş yeteneğini büyük bir titizlikle incelemektedir. Bu nedenle bankalar, istihbarat sonuçları olumlu olmayan firmalara açık kredi vermemeyi tercih eder.

En sık kullanılan nakit kredi türleri şunlardır;

- i. **Cari Hesap Kredisi:** En yaygın olarak kullanılan kredi türüdür. Bankanın önceden belirlediği ve kredi makamı tarafından tahsis edilmiş bir limit kapsamında firmalar ihtiyaç duydukları zaman ihtiyaç duyduğu kadar kullanılan kredidir. Söz konusu krediler istenildiği zaman kapatılabilir. Bu tür kredide banka, faiz oranını değiştirme hakkına sahiptir. Bankanın maliyetine ve firmanın banka açısından itibarına bağlı olarak faiz oranı değişkenlik gösterebilir.
- ii. **İskonto ve İştirah Kredisi:** Farklı iki kişi arasında borç- alacak ilişkisi nedeniyle bono, senet veya çek ortaya çıkar. Söz konusu borç senetlerinin alacaklı tarafından vadesinden önce bankaya verilmesi suretiyle bedelinin belirli bir kısmını tahsil etmesi şeklinde kullanılır.
- iii. **İhracat Kredisi:** İhracat yapan firmaların işletme sermayesi gereksinimi yada ihracat bedeli tahsil edilene kadar fon ihtiyacı duyulması nedeniyle kullanılan kredilerdir.

- iv. **Döviz Prefinansman Kredileri:** Bankaların bünyesindeki kaynaklarından veya yurtdışından çeşitli kaynaklardan sağlayarak kullandıkları ve vadesi 1 yıl üstünde olmayan nakit kredilerdir.

#### 1.4.1.2. Gayri Nakdi Krediler

Bu tür kredilerde bankalar tarafından firmalara doğrudan olarak nakit para verilmemektedir. Bunun yerine firmaların 3. kişilere olan yükümlülüklerinin çeşitli yollardan ödeme garantisi verilmektedir. Bu tür kredilerin en sık olarak kullanılanları Akreditifler, Teminat Mektupları, Harici Garantiler ve Kabul Aval kredileridir.

##### 1.4.1.2.1. Akreditifler

Bankacılık sektöründe yaygın bir şekilde kullanılan bu kredide esas firmanın yurtdışından satın alacağı hammadde, yatırım malı, yarı mamul yada ticari mallar için ihracatçı firmaya ödeme garantisinde bulunulmasıdır. Dış ticaret işlemleri geliştikçe birbirlerini tanımayan firmalar arasında mal bedelinin ödenmesi ve malların teslim edilmesi konularında bir güven sıkıntısı ortaya çıkar. Söz konusu güven sorunun gidermek amacıyla bankalar akreditif ürününü geliştirmişlerdir. Akreditif gerek ihracatçının sattığı malın bedelini almasını garanti ederken, gerekse de ithalatçının da satın aldığı malın istediği özelliklerde olmasını garanti etmektedir.

Bir akreditifin açılması için 4 taraf bulunmaktadır.

- i. **Amir:** İthalatçı firma olup, akreditifi açtıracak olan taraftır.
- ii. **Amir Bankası:** İthalatçı firmanın talimatıyla akreditifi açan bankadır.
- iii. **İhbar Bankası:** Gelen akreditifi ihracatçıya bildiren bankadır.
- iv. **Lehdar:** Adına akreditif açılan, ihracatçı firmadır.

“Akreditifli ödeme, alıcının ve satıcının risklerini ortadan kaldırması nedeniyle uluslararası ticarete en sık kullanılan ve tercih edilen bir ödeme şeklidir. Satıcı, malları akreditifte belirlenen şartlara uygun olarak sevk etmesi sonrası bedelinin tahsil edememe riskini, alıcı ise, parasını ödemesine karşın malların gönderilmeme riskini akreditif sayesinde gidermiş olmaktadır. Bankalar açısından da riskin az komisyonun makul olması nedeniyle cazip bir kredi türüdür” (Seval, 1990).

#### **1.4.1.2.2. Teminat Mektupları**

Teminat mektupları bankaların sağladığı bir çeşit güvencedir. Bankalar tarafından yurt içinde ve yurt dışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler lehine bir malın teslimi, bir işin gerçekleştirilmesi veya bir borcun ödenmesi gibi konularda, işi yüklenenin yükümlülüğünü önceden mutabık kalınan koşullara uygun olarak yerine getirmesini sağlamak için verilen garanti belgelerine teminat mektupları denmektedir.

“Teminat mektupları ile bankalar, söz konusu yüklenimin yerine getirilmemesi halinde belli bir meblağı nakit olarak kayıtsız, şartsız ödeyeceklerini garanti eder. Teminat mektubu verilmesi ile banka kendi saygınlığını ve güvenilirliğini müşterisinin kullanmasına izin verir. Böylelikle teminat konusu işlemlerde güven tesis edilmiş olmaktadır” (Seval, 1990).

Teminat mektubunda lehdar, muhatap ve banka olmak üzere 3 taraf bulunmaktadır:

- i. Lehdar, işi veya malı alandır.
- ii. Muhatap, işi veya malı verendir.
- iii. Banka, işin bedelinin ödeneceğinin garantisini lehdar adına muhataba veren bankadır.

Banka teminat mektubu karşılığında lehdardan komisyon tahsil etmektedir. Söz konusu komisyon sabit bir tutar veya mektubun vadesi, tutarı ve muhatabına bağlı olarak belirli bir yüzde şeklinde de tahsil edilebilir.

#### **Teminat Mektubu Türleri**

Teminat mektubu türleri şekil ve vade açısından ikiye ayrılmaktadır.

Şekil Yönünden Teminat Mektupları:

- Geçici teminat mektupları, herhangi bir konuda açılan ihalelerde ihaleye girecek olan firmanın ciddiyetini ölçmek ve kendilerini güvence altına almak amacıyla talep edilen mektup türüdür. Kamu kuruluşlarında söz konusu tutar ihale tutarının %3’üdür. Geçici teminat mektubu ihaleye girmeden önce talep eden kuruma verilir.

- Kesin teminat mektupları, ihale kazanılması sonrasında verilmesi gereken teminat mektubuna kesin teminat mektubu denir.
- Avans teminat mektupları, ihaleyi kazanan firmalar ihaleye konu malların üretimi için ön hazırlık süresine gereksinim duyar. Söz konusu ön hazırlık sürecinde ihalenin konusuna bağlı olarak hammadde temini veya işçi istihdamı gibi konular için bir harcama yapılması gerekir. Bu harcamalar için ihale mercii tarafından ihale sonrasında avans ödemesi gerçekleştirilir. Bu avans ödemesi karşılığında ise firmadan bir teminat mektubu talep edilir. Bu tür teminat mektupları avans teminat mektubu olarak ifade edilir.

#### Vade Yönünden Teminat Mektupları:

- Süreli teminat mektupları, teminat mektubunun üzerinde belirli bir tarih sonrası geçerli olmayacağı kesin olarak belirtilmiş olan teminat mektuplarıdır. Bu tür teminat mektuplarında vade belirli olması nedeniyle bankalar ne kadar süre ile bir risk taşıyacaklarını önceden belirlemiş olur.
- Süresiz teminat mektupları, teminat mektubunun üzerinde belirli bir vade olmayan mektuplardır. Genel itibarıyla kamu ihale mektupları ve gümrük mektupları bu türe girmektedir. İhalelerde ihalenin ne zaman tamamlanacağı net bir şekilde belli olmaması nedeniyle mektubun süresiz olması olağandır.

#### 1.4.2. Vadeleri Açısından Krediler

**1.4.2.1 Kısa vadeli krediler:** İşletmelerin kısa vadeli fon ihtiyaçlarının karşılamak amacıyla bir yıl veya daha kısa süreler için kullanılan kredilerdir. Kısa vadeli krediler uzun vadeli kredilere kıyasen daha az riskli ve maliyetleri daha düşük olması nedeniyle uygulamada daha sık kullanılmaktadır.

**1.4.2.2. Orta vadeli krediler:** İşletmelerin, kuruluş ve işletme sermayesi eksiklerini finanse etmek amacıyla 1-5 yıl vade ile kullanılan kredilerdir. Ülkemizde kredinin güçlü teminatlar karşılığında kullanılması öne çıkarken, iktisaden gelişmiş ülkelerde orta vadeli kredilerde maddi bir teminat aramaktan daha da önemlisi kredi sözleşmesine özel koşullar eklenerek firmanın gelir oluşturma kapasitesi ve likiditesini olumsuz yönde

etkileyecek bir kısım unsurları ortadan kaldırmaktır. (Akgüç, 1976). Söz konusu tedbirlerden bir kısmı aşağıda belirtilmiştir;

- i. Borçlu firmanın, net işletme sermayesini ve cari oranını belirli bir düzeyin altına düşürmemesi,
- ii. Borçlanma oranının sınırlı hale getirilmesi,
- iii. Özsermayenin belirli bir seviyenin altına indirilmemesi,
- iv. Kâr dağıtımının sınırlı hale getirilmesi,
- v. Muhasebe ilkelerine uyulması.

Gelişmekte olan ülkelerde temel amaç kredi için sağlam teminatların alınması ve risk oluştuğu zaman kredi kapatılmasının sorun yaşanmadan gerçekleşmesi olarak yaşanmaktadır. İktisadi açıdan kalkınmış ülkelerde ise kredi sözleşmelerine yukarıdaki gibi maddeler eklenerek kredinin riske dönüşmesini engellemek temel amaç olarak esas alınmaktadır.

**1.4.2.3. Uzun vadeli krediler:** işletmeler tarafından kuruluş ve modernizasyon giderlerinin finansmanını sağlamak amacıyla 5 yılın üzerinde vade ile kullanılan krediler uzun vadeli krediler olarak ifade edilmektedir. Uzun vadeli kredilerde bankanın kullandığı fonu geri temin etme süresi uzun olması nedeniyle kredinin fiyatı kısa vadeli kredilere nispeten maliyetlidir. Uzun vadeli kredilerde riskin yüksek olması temin edilecek teminatların, kısa vadeli kredilere kıyasen daha yüksek olmasına neden olmaktadır.

#### **1.4.3. Veriliş Amaçları Açısından Krediler**

“Yatırım kredileri, firmalar tarafından duran varlıkların finansmanı amacıyla kullanılan kredilerdir. Genel itibarıyla orta veya uzun vadeli olarak kullanılırlar. Sınai, yatırım, ihracat garantili yatırım, gemi inşası, gemi ithalatı, gemi inşa tesisleri yapımı gibi bölümlere ayrılabilir” (Seval, 1990).

Donatım kredileri, firmalara ait bina ve tesislerin genişletilmesi, yenilenmesi, makine ve teçhizat edinilmesi amacıyla kullanılan kredilerdir. Genel itibarıyla orta vadeli olarak kullanılmaktadırlar.

İşletme kredileri, firmaların kısa vadeli fon ihtiyacını karşılamak, üretim faaliyetlerini finanse etmek amacıyla kullanılan kredilerdir. Genel itibarıyla kısa ve orta vadeli olarak kullanılırlar. Diğer bir ifade ile; genel olarak firmaların çalışma sermayesi eksiklerinin finansmanını karşılamak ve dönen varlıkların sağlamlaştırılması amacıyla kullanılan kredilerdir.

#### **1.4.4. Teminatlar Açısından Krediler**

**Teminatsız Krediler:** Kredi müşterisinin imzasına güvenilerek başka bir teminat alınmadan açılan kredilerdir. Açık kredi ve tek imzalı teminat mektubu, bu kredilere örnek olarak verilebilir (Öker, 2007).

Açık kredinin kredi müşterisi açısından bir kısım olumsuz faktörün bulunmasına karşın teminat verme zorunluluğunun bulunmaması ve piyasada itibar sağlaması firmalar açısından tercih edilmesine sebep olmaktadır (Berk, 1998).

**Teminathlı Krediler:** Müşterinin imzası ile birlikte ek olarak herhangi bir maddi teminat temin edilerek kullanılan kredilere teminathlı krediler denir. Söz konusu krediler, şahsi teminathlı krediler ve maddi teminathlı krediler olmak üzere iki sınıfta incelenebilir:

- a) **Şahsi teminathlı krediler:** Kredi müşterisinin imzasının yanında kefil/kefillerin imzalarının da kredi sözleşmesinde bulunduğu kredilerdir.
- b) **Maddi teminathlı krediler:** Bankalar tarafından uygun görülen maddi kıymetlerin teminata alınması mukabilinde kullanılan kredilerdir. (Berk, 1998).

Bankalar tarafından kullanılan krediler karşılığında alınabilecek çok farklı türde teminatlar bulunmaktadır. Firmanın mali analiz çalışması tamamlanması sonrasında alınması gereken teminat şekli belirlenir. Teminatın güçlülük derecesine göre teminathlı kredileri şu şekilde sıralanabilir.

- i. **Kefalet Karşılığı Kredi:** Sözleşmeye kredi müşterisi haricinde birisinin kefil sıfatıyla imzasının alınmasıyla tahsis edilen bir kredi türüdür (Parasız ve Dirimtekin, 1998). Bu tür krediler açık kredilere kıyasen daha az riskli kredilerdir.



- ii. Senet Karşılığı Kredi: Senet karşılığı krediler, ticari senetlerin rehin olarak alınması karşılığında açılan ve borçlu cari hesap şeklinde çalışan kredilerdir. Firmadan temin edilecek senetlerin vadesi sıklıkla en fazla altı ay olmak ile beraber süreleri izne bağlı olarak daha uzun olabilir (Berk, 1987).
- iii. Çek/senet mukabili kullanılan kredilerde, bankalar teminata aldıkları çek/senet müşterilerinin Merkez Bankası kayıtlarından incelemektedir. Teminata alınan çek/senet portföyünün içerisinde belli bir müşteriye ait olan çek/senet hacminin yoğun olmaması gerekir.
- iv. Senet Karşılığı Kredi: Belirli özelliklere bulunan emtianın rehni mukabilinde tahsis edilen bir kredidir. Bu tür kredi zaman içinde değer kaybetmeyen ve likit malların rehni karşılığında tahsis edilen teminatlı bir kredi türüdür (Vecdi, 1989).
- v. İpotek Karşılığı Kredi: Genel itibarıyla orta ve uzun vadeli kredilerde temin edilen bir kredi türüdür. Ancak halihazırda özellikle kendisini güvenceye almak isteyen bir kredi politikası uygulayan bankaların kısa vadeli kredilerde de sıklıkla kullandıkları bir kredi türüdür. Bu tür kredilerde kredinin teminatına kredi kullandırımı gerçekleştirilecek firmanın, firma ortaklarının veya ipotegi vermeye razı 3. şahısların üzerine kayıtlı olan herhangi bir gayrimenkul ve arsa banka lehine ipotek alınmaktadır. Bu kredi türünün kullanan firmaya dezavantajı ipotek verilen gayrimenkul kredi ödenene ve ipotek çözülene kadar ihtiyaç anında bir başkasına satılamaması ve ekspertiz, ipotek tesisi/kaldırılması vb. ücretlere maruz kalınmasıdır.
- vi. Temlik Karşılığı Kredi: Bu tür kredide borçlu üçüncü bir kişiden olan alacağını bankaya temlik eder. Bu durumda banka açısından krediyi doğrudan kullanan müşteri ile birlikte alacağı temlik edecek olan 3. kişinin de kredibilitesi dikkate alınır.
- vii. Menkul Kıymet Karşılığı Kredi: Bu tür kredi kullandırmalarında teminata herhangi bir menkul kıymet rehin alınır. Söz konusu menkul kıymet hazine bonusu, devlet tahvili ve özel sektör tahvili olabilir.

- viii. Nakit Karşılıklı Kredi: Krediyi kullandıran banka açısından en az riskli kredi türüdür. Bu tür kredilerde banka teminata TL yada döviz olarak nakit bir parayı rehin alır.

#### **1.4.5. Kullandırılan Sektörler Açısından Krediler**

Kullandırılan sektörler göre krediler altı ana başlıkta incelenebilir. Söz konusu krediler şu şekildedir:

- i. Ticari krediler, ticaretle uğraşan kişilere çalışmalar sonucu doğan finansman ihtiyaçları için tahsis edilen kredilerdir.
- ii. Sanayi kredileri, sanayi sektöründe faaliyetini yürüten firmalara tahsis edilen kredilerdir.
- iii. İhracat kredileri, ihracatı finanse etmek amacıyla kullandırılan kredilerdir.
- iv. Tarım kredileri, tarım sektörünü finanse etmek amacıyla kullandırılan kredilerdir.
- v. Konut kredileri, kendi kaynaklarından konut satın alan kişilere kullandırılan bireysel krediler ve ipotēge dayalı bireysel konut kredileridir.
- vi. Tüketici kredileri, tüketici kredileri, gerçek kişilerin mal ve hizmet alımları sebebiyle tahsis edilen bireysel kredilerdir (Öker, 2007).

#### **1.4.6. İzin Açısından Krediler**

Banka farklılık göstermesine rağmen izin yönünden dikkate alındığında krediler genel olarak 5 farklı kategoriye ayrılırlar.

- i. Şube limitinde verilen krediler,
- ii. Bölge Müdürlüğü limitinde verilen krediler,
- iii. Genel Müdür limitinde verilen krediler,
- iv. Kredi komitesi limitinde verilen krediler,
- v. Yönetim Kurulu limitinde verilen krediler.

Bu sınıflandırmada yukarıdan aşağıya gidildikçe kredi limiti artış gösterir iken teminat şartları da farklılık gösterir. Örneğin, genellikle bankalar tarafından açık kredi kullandırım yetkisi yalnızca kredi komitesine veya yönetim kuruluna verilmiştir.

Şube veya bölge yetkisinde kullanılan kredilerde artış yaşanması müşterilerin kredi taleplerinin daha hızlı bir şekilde çözülmesine katkı sağlamasına rağmen krediyi değerlendirecek şube müdürlerinin tamamının aynı seviyede kredi bilgisine ve risk algısına sahip olmaması söz konusu kredilerin sağlıklı bir yapıda olmasının önüne geçecektir. Bu sebeple banka yönetimleri limit tahsis yetkilerini belirler iken söz konusu unsurları dikkate alarak bir denge oluşturması gerekir.

#### **1.4.7. Kaynakları Açısından Krediler**

Kaynak yönünden baktığımızda banka krediler banka kaynaklı ve banka dışı kaynaklı olmak üzere ikiye ayrılır. Söz konusu krediler şu şekildedir.

Banka kaynağından kullanılan krediler: bankaların kendi kaynakları ile kullandıkları kredilerdir. Bankalar farklı kaynaklardan edindiği fonları müşterilerine kredi olarak kullandırırlar. Söz konusu kaynaklar sermaye, mevduat ve sendikasyon kredilerinden oluşmaktadır.

Banka dışı kaynaklı krediler: bankalar tarafından farklı kredi kuruluşları veya yabancı kaynaklar vasıtasıyla temin edilen fonlarla müşterilere kullanılan kredilerdir. Söz konusu yabancı kaynaklar, yurtdışındaki bazı bankalar olduğu gibi Eximbank gibi yurtiçi bankalar da olabilir.

#### **1.4.8. Tek Düzen Hesap Planı Açısından Krediler**

“Tekdüzen Hesap Planı’nda krediler, vade, teminat durumu, sektörel ayırım Türk Parası, yabancı para özellikleri açısından ayrı ayrı izlenmekte olup; nakdi krediler, iskonto ve istira senetleri, kısa vadeli krediler ve orta ve uzun vadeli krediler olmak üzere üç bölümde takip edilir. Tekdüzen hesap planında teminat mektubu, akreditif gibi gayrinakdi krediler ise amaç ve şekil açısından çok sayıda alt hesaplarda izlenmektedir” (Takan, 2001).

Tek düzen hesap planına göre bankaların muhasebeleştirme ve finansal raporlaması "Tek Düzen Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ (BDDK, 26.01.2007 tarih ve 26415 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete)" ile düzenlenmiştir. Söz konusu tebliğin 4. maddesine göre banka tek düzen hesap planı aşağıda belirtilen gruptan oluşmaktadır.

Tablo 1.2; Banka Tek Düzen Hesap Planı

0	Dönen Değerler
1	Krediler
2	Yatırım Amaçlı Değerler ve Diğer Aktifler
3	Mevduat ve Diğer Yabancı Kaynaklar
4	Özkaynaklar
5	Faiz Gelirleri
6	Faiz Giderleri
7	Faiz Dışı Gelirler
8	Faiz Dışı Giderler
9	Nazım Hesaplar

**Kaynak:** BDDK, 26.01.2007, **Tek Düzen Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ**, 26415 sayılı Resmi Gazete.

#### 1.4.9. Mevzuat Açısından Krediler

Bankacılık Kanununa Göre Sınıflandırma: 5411 sayılı Bankacılık kanununda kredi risk grubu ve sınırlamalar belirtilmiş olup kredi sayılan işlemler sıralanmıştır. Aynı zamanda Bankacılık kanunu 54. maddesi ile "Bir gerçek ya da tüzel kişiye veya bir risk grubuna, özkaynakların yüzde onu veya daha fazlası oranında kullanılan krediler büyük kredi sayılır ve bunların toplamı özkaynakların sekiz katını aşamaz." ifade edilmiştir.

Karşılıklar Yönetmeliğine Göre Sınıflandırma: Özetle Karşılıklar Yönetmeliği olarak anılan ve 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" bankaların kredi ve diğer alacaklarının niteliklerine göre sınıflandırılmasını ve bunlar için ayrılacak

karşılıkların usul ve esaslarını düzenlemektedir. Karşılıklar Yönetmeliği kredileri beş grup olarak sınıflandırmaktadır.

- i. Standart Nitelikli Krediler ve Diğer Alacaklar:** “Bu grupta; ödemeleri vadesinde gerçekleştirilen, gelecekte geri ödeme sorunları öngörülmeven, tamamen tahsil edilebilecek nitelikte olan, borçlusunun kredi değerliliğinde zayıflama belirlenmemiş ve zafiyet belirtisi olmayan krediler ve diğer alacaklar sınıflandırılır”.
- ii. Yakın İzlemedeki Krediler ve Diğer Alacaklar:** “Kredi anapara veya faiz ödemelerinde bir sorun yaşanmayan, ancak borçlunun ödeme gücünde olumsuzluk gözlemlenen, kredi geri ödemesinde sorunlar doğması olası bulunan krediler ile makul görülecek çeşitli nedenlerle anapara veya faiz ödemelerinin tahsili, vadelerinden itibaren otuz günden fazla geciken krediler ve diğer alacaklar sınıflandırılır”.
- iii. Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler ve Diğer Alacaklar:** “Borçlusunun özkaynaklarının yada verdiği teminatların borcun vadesinde ödenmesini karşılama hususunda yeterli olmaması nedeniyle borcun tamamının tahsil imkanı sınırlı olan ve gözlenen sorunların iyileştirilememesi halinde zarar oluşması muhtemel olan, kredinin zafiyete uğramış olduğu düşünülen, borcun vadesinden itibaren doksan günden fazla geciken veya gecikeceği kanaatine varılan krediler ve diğer alacaklar sınıflandırılır”.
- iv. Tahsili Şüpheli Krediler ve Diğer Alacaklar:** “Bu grupta mevcut şartlarda geri ödenmesi muhtemel olduğu düşünülmeven yada vadesi gelen kredinin banka tarafından tahsilatının sağlanamayacağı kuvvetle muhtemel olan, borçlusunun kredi değerliliğinin önemli seviyede zayıfladığı ve zafiyete uğradığı düşünülen, yeni finansman bulma imkanı sebebiyle henüz tam olarak zarar niteliği taşımadığı düşünülen veya borcun tahsilinde gecikme yaşanması yüz seksen günü geçen krediler ve diğer alacaklar sınıflandırılır”.
- v. Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar:** “Bu grupta tahsilinin mümkün olmadığı kanaatine varılan yada ana paranın/faizin veya her ikisinin

vadesinden itibaren tahsilatının bir yıldan fazla gecikmiş olan veya üçüncü ve dördüncü gruplarda belirtilen özellikleri taşımak ile birlikte, vadesi bir yılı aşacak bir sürede tahsilatının sağlanamayacağına kuvvetle muhtemel olduğu krediler ve diğer alacaklar sınıflandırılır”.

Aynı zamanda “Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin” 5. maddesi uyarınca; üçüncü, dördüncü ve beşinci gruplarda sınıflandırılan tüm alacaklar, tahakkuk ettirilen faizlerin ve borçlu üzerindeki faiz benzeri yüklerin ana paraya eklenip eklenmediğine yada yapılandırma yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, söz konusu yönetmeliğin uygulanmasında donuk alacak olarak kabul edilmektedir. Söz konusu yönetmeliğin 8. maddesinde özel karşılık oranları düzenlenmiştir. Buna göre kredi;

- i. “Üçüncü gruba alındığı tarihten itibaren en az %20’si,
- ii. Dördüncü gruba alındığı tarihten itibaren en az %50’si,
- iii. Beşinci gruba alındığı tarihten itibaren en az %100’ü”

oranında özel karşılık ayrılması gerekmektedir. Söz konusu özel karşılık ayrılmasına yönelik örneğe aşağıda yer verilmiştir (Yıldırım, 2008).

**Birinci aşama:** Donuk hale gelen kredi vade tarihinin sona ermesinden itibaren 90 gün geçmiş olmasına karşın tahsil edilememesi halinde, normal kredi hesabından üçüncü grupta yer alan hesaplara aktarılıp, en az %20 oranında karşılık ayrılması gerekmektedir. Bu durumda yapılması gereken kayıtlar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1.3; Kredinin yeniden sınıflandırılması ve %20 oranı üzerinden karşılık ayrılması

1.4.2015			
170 Tahsil İmkamı Sınırlı Krediler		100.000 ₺	
	116 Kısa Vadeli Krediler		100.000 ₺
1.4.2015			
820 Karşılık ve Değer Düşme Giderleri		20.000 ₺	
	180 Özel Karşılıklar		20.000 ₺

Kaynak: Yıldırım, M, (2008), **Banka Muhasebesi**, TBB, 108-100.

şeklinde muhasebeleştirilir.

**İkinci aşama:** 170 no.lu hesapta izlenen kredi alacağı herhangi bir tahsilat olmadan söz konusu hesapta 90 gün bekletilmesinden sonra dördüncü gruptaki 172 no.lu Tahsili Şüpheli Krediler hesabına aktarılarak asgari %50 oranında karşılık ayrılması gerekmektedir. Bu durumda gerçekleştirilecek kayıtlar,

Tablo 1.4; Kredinin yeniden sınıflandırılması ve %30 oranı üzerinden karşılık ayrılması

1.7.2015			
172 Tahsili Şüpheli Krediler		100.000 ₺	
	170 Tahsil İmkani Sınırlı Krediler		100.000 ₺
1.7.2015			
820 Karşılık ve Değer Düşme Giderleri		30.000 ₺	
	180 Özel Karşılıklar*		30.000 ₺

\*Daha önce ayrılan karşılık tutarı dikkate alınarak ilave %30 oranında karşılık ayrılmıştır.

**Kaynak:** Yıldırım, M, (2008), **Banka Muhasebesi**, TBB, 108-100.

şeklinde muhasebeleştirilir.

**Üçüncü aşama:** 172 no.lu hesapta 180 gün kalması sonrasında, kredi ile ilgili herhangi bir tahsilat sağlanmaması halinde, alacak, 176 no.lu Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar hesabına aktarılarak %100 oranında karşılık ayrılması gerekmektedir. Bu durumda gerçekleştirilmesi gereken kayıtlar,

Tablo 1.5; Kredinin yeniden sınıflandırılması ve %50 oranı üzerinden karşılık ayrılması

31.12.2015			
176 Zarar Niteliğindeki Krediler		100.000 ₺	
	172 Tahsili Şüpheli Krediler		100.000 ₺
31.12.2015			
820 Karşılık ve Değer Düşme Giderleri		50.000 ₺	
	180 Özel Karşılıklar*		50.000 ₺

\*Daha önce ayrılan karşılık tutarı dikkate alınarak ilave %30 oranında karşılık ayrılmıştır.

**Kaynak:** Yıldırım, M, (2008), **Banka Muhasebesi**, TBB, 108-100.

şeklindedir.

Yukarıdaki kayıtlarda belirtildiği üzere, ayrılan karşılık tutarları ilgili mevzuattan dolayı zorunlu olan asgari oranlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ancak kredinin donuklaşması sonrasında, süreye bağlı kalmaksızın asgari orandan daha yüksek oranda karşılık ayrılabilir.

## 2. BÖLÜM

# KREDİLENDİRME SÜRECİ

Bu bölüm ile birlikte kredi izleme ve sorunlu kredi takibi konularına giriş yapılacaktır. Bir kredinin izlenmesi ve sorunlu hale gelmesinin önüne geçilebilmesi için öncelikle kredinin kullanılmış olması gerekir. Kredi kullandırımı ise bir işlem silsilesinin yapılması sonrasında gerçekleşir.

“Kredi kullandırma bir seri işlemlerin gerçekleştirilmesi sonrasında yapılır. Müşteri tarafından kredi başvurusunun yapılmasıyla başlayan ve kredinin tasfiye edilmesine kadar geçen süreleri kapsayan işlemlerin tamamı ‘Kredilendirme Süreci’ olarak ifade edilmektedir” (Şakar, 2001).

Kredilendirme Süreci her banka açısından küçük farklılıklar barındırmasına karşın temel olarak 8 aşamadan oluşur. Bu aşamaları şöyle sıralayabiliriz.

- 1. Aşama:** Kredi talebinin sağlanması
- 2. Aşama:** İlk görüşme ve istihbarat yapılması.
- 3. Aşama:** Finansal analiz
- 4. Aşama:** Kredinin oluşturulması.
- 5. Aşama:** Kredinin fiyatlandırılması ve kullandırılması.
- 6. Aşama:** Kredinin izlenmesi ve yönetimi.
- 7. Aşama:** Kredinin sorunlu hale gelmesi durumunda takibi.
- 8. Aşama:** Kredinin tasfiye edilmesi.

Kredilendirme kriterleri belirlenirken elde edilecek kar ile birlikte maruz kalınacak risk de dikkate alınmalıdır. Söz konusu süreçte öncelikli amaç, krediden edinilecek kârı maksimum yapmak olmayıp, en iyi müşterileri belirleyip



değerlendirmektir. Söz konusu durum da risk ile kârlılık arasında doğru orantılı bir ilişki oluşmasını sağlar (Fredes et al., 1989).

Kredilendirme sürecinde ilk olarak 3 temel soruya cevap aranmalıdır. Bu sorular (Wayne, 1985):

- i. Kredinin görülen ve gerçek amacı nedir?
- ii. Krediyi kullanan kişi geriye nasıl ödeyecek?
- iii. Kredi ne kadar risklidir?

Genellikle firmalar tarafından kredi talebinin işletme sermayesi yetersizliğinden kaynaklandığı belirtilir. Ancak vergi borcunun ödenmesi veya kredi ödemesi gibi çok farklı alanlarda da kullanılabilir. “En tehlikeli olan ise kısa vadeli kredilerin sabit varlıkların yatırımında kullanılmasıdır” (James and Charles, 1965). Bu sebeple kredinin gerçek amacının belirlenmesi gerekir.

Krediyi kullanan firmanın kredi ödemesini nasıl gerçekleştireceği ikinci önemli husustur. Firma krediyi ana faaliyetlerinden oluşturduğu nakit akışlarından ödeyip ödeyemeyeceği hususu sağlıklı bir şekilde tespit edilmelidir.

Üçüncü önemli husus ise kredinin ne ölçüde riskli olduğudur. Risk düzeyi doğru bir şekilde belirlenen krediler doğru teminatlar ile güvence altına alınabilir.

Bir kredi tahsis görevlisinin öncelikli sorumluluklarından birisi müşterinin kredibilitesini doğru bir şekilde analiz etmek suretiyle müşterinin risk derecesini tespit etmektir. Kredi analizi bir kredinin verilip verilmeyeceğini ve bir müşterinin hangi risk grubuna dahil edileceğini belirler (Kidwell ve Peterson, 1987).

“Her banka, müşterilerinin kredibilitesinin ölçülmesi ve tahsis edilecek kredi limitlerinin belirlenmesinde ilke ve standartlara bağlı olarak aksiyon alır. Bankalar tarafından kullanılan ve literatürde "5C Kuralı" olarak tanınan ilkeler şu şekildedir” (Baktır ve Matar, 1998);

- i. Karakter (Character),

- ii. Kapasite (Capacity),
  - iii. Yasal Güvence/Teminat (Collateral),
  - iv. Sermaye (Capital),
  - v. Koşullar (Condition).
- i. Karakter:** Borçlunun itibarını, ödeme ahlakını ve ödeme alışkanlığını göstermektedir (Fraser, 1985). Banka yetkilisi müşterilerinin özelliklerini belirlerken üzerinde yoğunlaşmaları gereken hususlardan birisi müşterinin karakter yapısıdır. Bir kısım müşterinin ödeme gücü olsa dahi kötü karakterli olması sebebiyle krediyi geri ödemekten kaçınabilir. Müşterinin karakter yapısının öncelikle belirlenmesi kredinin sağlıklı bir şekilde yönetimi için önemlidir. Müşterinin karakterine yönelik gerçekleştirilecek değerlendirme basit değildir. Bankanın, müşterinin krediyi beyan ettiği şekilde kullanmayacağı veya mutabık kalınan vadede geri ödenmeyeceği hususunda tereddüt etmesi halinde kredi tutarına karşılık teminat alınmış olsa dahi kredinin sorunlu olma olasılığı bulunmaktadır.
- ii. Kapasite:** Krediyi kullanan müşterinin krediyi geriye ödeyebilme kabiliyetini gösterir. Aslında kredi tahsis edilmeden önce gerçekleştirilen detaylı mali analiz çalışmasında müşterinin krediyi geri ödeyip ödeyemeyeceğine ilişkin verilere ulaşılsa da firmanın kapasite kullanım oranı v.b. gibi hususlar incelenerek konuya ilişkin bir fikir edinilebilir. Kapasite analizinde mali analizden farklı olarak yönetimin kalitesi önemli rol oynamaktadır. Değerlendirmede iş alanındaki tecrübe ve işe hakimiyet düzeyi önemli faktörlerdir (Fraser, 1985).

Kapasitenin değerlendirilmesi sürecinde firmanın faaliyetlerindeki başarı ve yönetim kalitesi değerlendirilmelidir. Kapasite analizinde, işletmenin finansal bilgileri ile hazırlanmış olduğu iş planında bulunan, yönetici kadrosu, pazar payı, firmanın karşılaşılabileceği önemli riskler, rakipleri ve yatırım planları vb. bilgiler de dikkate alınır. Kredi müşterisine kapasitesinin üzerinde kredi kullandırılması halinde, borca ilişkin anapara, faiz ve diğer masrafların geri ödemesinde sorunlar yaşanabilecektir.

- iii. Yasal Güvence (Teminat):** Bankacılıkta, teminatl  krediler teminatsız kredilere göre daha az riskli olduğuna ilişkin bir yaklaşım bulunmaktadır. Söz konusu yaklaşım büyük  l de doğrudur. Ancak uygulamada firmanın mali yapısına bağlı olarak açık kredilerin teminatl  kredilerden daha güvenli olduğu hadiselerle de karşılaşılmaktadır. Bu sebeple kredi kullandırımında teminatın cinsi, değeri, bulunduğu yer, kimin üzerine kayıtlı olduğu, ekonomik kriz halinde satılabilirliği gibi hususlar önemlidir. Teminat, kredi müşterisinin krediyi ödememesi halinde, bankanın zarara maruz kalmasını engelleyebilecek varlıkların müşteri tarafından bankaya verilmesidir. Teminat kredi riskini azaltan etkenler arasındadır. Kredi risk derecesi yükseldikçe teminat ihtiyacı da artmaktadır (Fraser, 1985).
- iv. Sermaye:** Sermaye, müşterinin mali açıdan değerini ifade etmektedir. Genel itibarıyla net değer (Toplam Varlıklar – Toplam Yükümlülükler) ile  l l r (Graddy and Spencer, 1990). Sermaye firmaya kullandırılan kredilerin geri ödenmesinde bir tampon görevini üstlenmek ile birlikte firmanın daha etkin ve verimli çalışmasını sağlamaktadır. (Aras, 1996). Bir firmada öz sermaye iki tür fonksiyonu yerine getirir. Bunlardan birincisi firma için gerekli ekonomik varlıkların satın alınması diğerisi ise alacaklar için güvence teşkil etmesidir. Yeterli sermaye bulunduran bir kredi müşterisi, borçlarını geri ödeme kabiliyetini kaybetmeden belirli süre işletme zararına katlanabilir. Bankanın, borçlusunun yeterli sermayeye sahip olup olmadığı hususunda araştırma yapması gerekir (Tunay, 2005).
- v. Koşullar:** Ekonomik  evre ve koşullar ile ilgili önceden tahminde bulunmak çok zordur.  lke genelinde veya uluslararası oluşabilecek bir ekonomik kriz ve mal satılan müşterilere ilişkin sıkıntılar bir firmanın faaliyetlerinin birden bozulması ve stoklarının artması sonucu kredilerini geri  deyememesine sebep olabilir.

“Sağlıklı bir ekonomi ile kredilendirme süreci arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Bir ekonomide ortaya çıkan sıkıntılar ve ekonomik krizler bankaların kredi hacmini daraltır iken, firmaların da kredi ihtiyaçlarını artırır. Dolayısıyla kredinin geri ödenmesi işletmenin her zaman üstesinden gelebileceği unsurlardan oluşmamaktadır. Bu sebeple kredi analistinin, makroekonomik gelişmeleri, kredi kullandırılacak sektörün yapısını ve işletmenin satışlarını düşürecek tüm olumsuz hususları öngörerek,

kredilendirme sürecinde söz konusu bilgileri kullanması gerekmektedir. Aksi durumda kredinin geri ödenmeme riskinde artış yaşanarak banka kârlılığı olumsuz yönde etkilenebilecektir” (Aydın, 2006).

## **2.1. Kredi Talebinin Sağlanması**

Kredi kullandırılması sürecinde ilk aşamadır. Müşteri kredi talebinde bulunması veya Banka yetkilileri tarafından kredi kullanması potansiyeli olan firma ile iletişim kurulması yoluyla süreç başlamaktadır. Müşteri kredi talebinde bulunurken talep etmiş olduğu krediyi hangi amaç ile kullanacağını, talep ettiği kredinin miktarını, kullanmak istediği süreyi ve vermeyi planladığı teminatları açık bir şekilde ifade edebilmelidir. Müşteri ile gerçekleştirilen görüşmede, kredi talebinin banka kredi politikasına uygun olup olmadığı belirlenerek, kredinin geri ödeme şekli de tespit edilir.

İşletmeler aşağıdaki sebeplerle kredi talebinde bulunur (Çiloğlu, 1988);

- i. İşletme hacminin büyüme içinde olması,
- ii. İşletmenin ticari faaliyetinin zararlı veya kâr oranının düşük olması,
- iii. Mevcut bir borcun ödenebilmesi için,
- iv. Yakın bir gelecekte oluşacak olan ödemelerin karşılanması için.

## **2.2. İlk Görüşme ve İstihbarat Yapılması**

“Banka kredi talebi ile müşteriye ilişkin bilgi toplamaya başlar. Kredi müşterisi geçmişte banka ile çalışmamış ise edinilmesi gereken bilginin derinliği ve genişliği artmaktadır. Ön istihbarat olarak söz konusu çalışma, öncelikle firmanın bankanın kredilendirme ön şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi açısından gerçekleştirilmektedir” (Şakar, 2001).

Kredi başvurusu gerçekleştiren bir müşteriye kredi tahsis edilip edilmeyeceğine ilişkin karar verilmesinden önce bankanın istihbarat ve kredi değerlendirme birimi tarafından müşteriyle ilgili istihbarat yapılarak kredi değerlendirme raporu hazırlanır. Araştırma, müşteri hakkında ön görüşme ve istihbarat aşaması ile başlar. Söz konusu aşamada banka yetkilileri öncelikle firma yetkilileri ile yüzyüze bir görüşme yapar.

Müşteri ziyaretinden sonra bir rapor hazırlanır ve söz konusu rapora görüşme sürecinde edinilen izlenim ve bilgiler aktarılır (Sezgin, 2004).

Sonrasında ise farklı kaynaklar vasıtasıyla istihbarat araştırması yapılarak rapor hazırlanır. Ziyaret öncesinde, müşteriye ilişkin bilinmesi gereken veri ve bilgiler aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Kavcıoğlu, 2003);

- i. “Müşterinin banka tarafından ne seviyede tanındığı,
- ii. Kredi görüşmeleri sürecinde seviyede bilgi sağlandığı,
- iii. Kredinin miktarının ne olduğu,
- iv. Bankanın kredi dosyalarındaki firmaya ait bilgilerin güncel olup olmadığı,
- v. Riskin kredi ilgilisi tarafından belirlenip belirlenmediği,
- vi. Borçlunun finansal gücünün seviyesi,
- vii. Teminatların değerinin ve paraya dönüşme kabiliyetinin belirlenip belirlenmediği”.

Müşteri ile yüzyüze gerçekleştirilen görüşmeden elde edilen bilgilerin doğruluğunun teyit edilmesi ve daha farklı bilgilere erişilebilmesi amacıyla farklı kaynaklar kullanılmaktadır. Söz konusu kaynaklar (DC Gardner, 1994);

- i. Merkez Bankası memzuç bilgileri,
- ii. Protesto olmuş senet ve karşılıksız çek bilgileri,
- iii. Diğer istihbaratlar yerleri sayılabilir.

Kredi başvuru evraklarının temin edilmesi; kredi taleplerinin değerlendirilmesi, bireysel ve tüzel müşteriler açısından farklı değerlendirmeler içermektedir. Bireysel kredi taleplerinin değerlendirilmesi, tüzel kişilere kıyasen daha basit ve kısa sürede gerçekleştirilmektedir.

“Kredi talebinde bulunan bireysel müşteriden nüfus cüzdanı, maaş bordrosu, maaşında haciz olmadığına dair yazılı bilgi, maaş bordrosundaki imzanın geçerliliğini teyit etmek amacıyla çalışılan firmaya ait imza sirküsü, vergi ve vatandaşlık numarası, ikametgah belgesi veya ikametgahını gösteren elektrik, su vb. faturası gibi evrak ile sahip olunan menkul ve gayrimenkul varlıklara ait belgeler talep edilmektedir” (Biçen, 2010). Söz konusu belgeler gerek kredi talebinde bulunan müşteriden gerekse de kefalet verecek kişiden alınması gerekmektedir.

“Firma ve ortaklara ait tapular ve araç ruhsatları, ortak ve yöneticiler ile ilgili bilgiler, firmanın sözleşmelerinin nüshası, firmanın ihracat ve ithalat bilgileri, kapasite raporu, kullanmış olduğu kredi ve finansal kiralama sözleşmelerinin geri ödeme planları, faktoring sözleşmeleri gibi bilgi ve belge de firma kredi çalışmasında talep edilmektedir” (Biçen, 2010).

### **2.3. Finansal Analiz**

Yapılan ön görüşmeden ve diğer istihbarat kaynaklarından elde edilen veriler bir araya getirilerek sınıflandırılır. Sonrasında ise firmanın mali analizi sürecinde kullanılacak belgeler firmadan tedarik edilir. Firmaların bankalara verdiği belgelere aşağıda yer verilmiştir.

- i. Son 3 döneme ait bilanço,
- ii. Son 3 döneme ait gelir tablosu,
- iii. Son döneme ait detay mizan,
- iv. Satılan mal maliyeti dağılımı tablosu,
- v. Banka kredilerinin limit-risk, faiz ve vade dökümü,
- vi. Son dönemdeki borç ve alacaklarının yaşlandırma tablosu,
- vii. Ticaret Sicil Gazetesi (kuruluş ve sermaye arttırım),
- viii. Faaliyet belgesi,
- ix. İmza sirküleri,

- x. Ortaklara ait gayrimenkul tapu fotokopileri,
- xi. Vergi levhası,
- xii. Verdiği kefalet ve vekaletlerin listesi.

Her bankanın faaliyet yapısına, kredi hacmine, müşteri ve şube sayısı ile bağlantılı olarak değişiklik arz eden bir mali analiz yöntemi bulunmaktadır. Temin edilen mali tablolar ile firma ve diğer kaynaklardan edilen bilgiler bir araya getirilerek bir mali analiz raporu hazırlanır.

Müşteriye ilişkin istihbaratın amacı; firmanın genel durumu hakkında bilgi ve görüş sahibi olunması, firmanın ödeme gücünün belirlenmesi vasıtasıyla kredi riskinin azaltılmasının sağlanmasıdır (Şakar, 2001).

“Genel itibarıyla istihbaratın kaynakları, niteliksel ve niceliksel kaynaklardan oluşmaktadır. İstihbaratın birkaç kaynağa dayandırılarak gerçekleştirilmesi sağlıklı değildir. Kredi talep eden müşterinin moralitesi, cari mali gücü, özvarlığı, gelir oluşturma kapasitesi hakkında bilgi sağlayan, kredi taleplerinin değerlendirilmesinde öneme sahip söz konusu faktörlerin daha iyi anlaşılmasına imkan sağlayan çeşitli kaynaklar bulunmaktadır. Söz konusu kaynaklardan en önemlileri; özel, resmi ve yarı resmi kaynaklardır” (Akgüç, 2000).

Özel kaynaklar, aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

- i. **Şirket ana sözleşmesi:** Şirket ana sözleşmesinde bulunan hususların başlıcaları; ortaklığın türü, ticaret ünvanı, adresi, ortakları ile ilgili bilgiler, kuruluş tarihi, süresi, sermaye durumu, yetki ve sorumluluk, kârın dağılımı, yöneticilere ilişkin bilgilerdir. Aynı zamanda söz konusu bilgilere, ticaret sicil gazetelerinden de edinilmesi mümkündür. Kapasite raporu, oda kayıt belgesi, hazirun cetveli, tapu bilgileri vb. gibi diğer resmi belgeler, firmadan temin edilebilmesi mümkündür.
- ii. **Hesap durum belgesi ve mali hesapların açıklayıcı notları:** Bankalar tarafından kullanılacak krediler ve verilecek kefaletler veya teminatlar için kredi talebinde bulunanlardan, Türkiye Bankalar Birliği tarafından düzenlenen hesap durum belgesi temin edilmesi gerekmektedir.

- iii. **Şirket yetkili/ortakları ile karşılıklı görüşme:** Mevcut bilgiler değerlendirilerek firma ile ilgili bir sonuca ulaşılamıyor ise firmanın yerinde incelenmesine gereksinim duyulmaktadır.
- iv. **Şirketlerin bankalarla olan ilişkileri:** Bazı bankalar, kredi ve büyük mevduat müşterileri ile ilgili dosya düzenlemektedir. Söz konusu dosyalarda, daha önce kullandırılmış krediler, bu kredilerin geri ödenmesinde sorun yaşanıp yaşanmadığı, müşterinin bankada bulundurduğu mevduat hakkında bilgiler yer almaktadır.

Resmi kaynaklar, aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

- i. **Ticaret Sicil Kayıtları:** Ticaret sicil işleri; İstanbul ve İzmir’de müstakil ticaret sicil memurlukları tarafından gerçekleştirilmektedir.
- ii. **Esnaf ve Sanatkarlar Sicil Kayıtları:** Kredili şirket, esnaf ve sanatkarlara bağlı ise, söz konusu belgenin bir sureti talep edilir. Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Derneği’nin bu belgesinden yada kayıtlarından firmanın unvanı ve faaliyet konusu bilgisi edinilir.
- iii. **Trafik tescil, liman tescil, tapu sicil ve vergi kayıtları:** Araç rehni karşılığı kullanılacak kredilerden, güvence olarak temin edilmekte, gemiler için ise liman tescil belgesi gerekmektedir.
- iv. **TCMB:** TCMB idare merkezinde Bankacılık ve Krediler Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak işlemleri yürüten Risk Santralizasyon Müdürlüğü bulunmaktadır. Söz konusu müdürlük, bankaların müşterilerinin kredi ve risk durumları bilgisini bir araya getirerek konuya ilişkin bankalara bilgi vermek, bankaların müşterilerine kullandırdıkları kredilerin niteliklerine, iktisadi faaliyet gruplarına göre dağılımını belirlemektedir.

Müşterinin kredi değerliliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen finansal tabloların analizi sadece kredinin ilk verildiği zamanın yanında düzenli olarak yapılması önemli bir husustur. Bu sebeple belirli periyotlarda firmalara ait finansal tablolar temin edilir (Seval, 1990).



Bankalar tarafından temin edilen mali tabloların doğruluğu ve güvenilir olmaları gerekmektedir. Mali tablolar sağlıklı bir şekilde düzenlenmemesi halinde ne kadar ileri analiz teknikleri gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, kredi müşterisinin mali durumuna ilişkin güvenilir ve sağlıklı sonuçlara ulaşmaya imkan bulunmamaktadır.

Finansal analiz yöntemi ile edinilen bilgiler, işletme yönetimi ile ilgili çeşitli hususlarda alınan kararların temelini oluşturduğu gibi sağlıklı bir plânlama açısından da gereklidir (Poyraz, 2008).

Aktiflerin aşırı düzeyde iyimser şekilde değerlendirilmesi, kısa vadeli borçlarının düşük, dolayısıyla net işletme sermayesinin fazla hesaplanması, mali tablolarda sıklıkla görülen hatalardır. Bu sebeple gelişmiş ülkelerde bankalar mali tabloların bağımsız ve tarafsız uzmanlarca tasdik edilmesi ön koşuldur (Akgüç, 1984).

“Söz konusu incelemelerde, firmanın yeterli kârlılık düzeyine ulaşması, likidite durumu, finansman yapısı ve mali tabloların firmaların faaliyetlerini yansıtmayı yansıtmadığı belirlenir. Söz konusu hususların belirlenmesinde, firma sahiplerinin ve bankaların başvurdukları en önemli yöntemlerin ilki, finansal analiz yöntemidir” (Gögebakan ve Arda, 2003).

Gerçekleştirilen görüşmeler ve diğer istihbarat kaynaklarından elde edilen bilgiler bir araya getirilerek sınıflandırıldıktan sonra firmanın mali tablolar analizi sürecinde kullanılacak belgeler firmadan temin edilir ve söz konusu tablolar analize elverişli hale getirilir.

Özet olarak, bankalar açısından finansal tablolar analizinde temel hedef, tabloların düzenlendiği tarihte firmaların;

- i. “Borç ödeme güçlerinin ve söz konusu gücün gelecekte devam etmesi olasılığının,
- ii. Gelirlerinin geçmiş dönemlerde gösterdiği eğilimin,
- iii. Gelecek dönemlerde, talep ettikleri kredileri geri ödeyebilecek düzeyde fon oluşturup oluşturmayacağını belirlemesidir” (Akgüç, 2006).

Mali analizdeki en temel konu firmanın geçmiş dönem rakamları incelenerek gelecek dönem rakamlarına ilişkin tahminde bulunmaktır. Bu nedenle firma hakkında geleceğe ilişkin sağlıklı tahminde bulunabilmek için geçmiş verilerin doğru olması gerekmektedir.

Mali analiz gerçekleştirilirken bir takım teknik yöntemler kullanılır. Söz konusu yöntemlerin sıklıkla kullanılanları şunlardır:

- i. Oran Analizi,
- ii. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi,
- iii. Eğilim Yüzdeleri Analizi,
- iv. Dikey Yüzde Analizi,

Söz konusu analiz türleri hakkında detaylı bilgi vermeden önce mali tabloların bazı kalemleri hakkında bilgiye yer verilecektir.

### **2.3.1. Bilanço Kalemleri**

Bilanço bir fotoğraf gibi yalnızca belirli bir tarihteki anlık durumu gösterir. Firmalar halka açılmış ise yılda 4 kez 31.03-30.06-30.09-31.12 tarihlerinde, halka açık değil ise yalnızca yılsonunda bilançolarını resmi olarak hazırlamak ve beyan etmek zorundadır. Hazırlanan her bilançoda en temel özellik aktif ve pasifin birbirine daima eşit olmasıdır. Bilanço bir denklidir. Bilanço Aktif ve Pasif adında 2 temel bölümden oluşur. Bu bağlamda bilançonun aktif ve pasif kalemlerine ilişkin açıklamalara yer verilecektir.

#### **2.3.1.1. Bilançonun Aktif Kalemleri**

- i. **Kasa-Banka:** Firmanın kasasında ve bankalarda bulunan paralarının toplam değerini yansıtan kalemdir.
- ii. **Menkul Kıymetler:** Firmaya ait hazine bonosu, devlet tahvili, hisse senedi ve eurobond gibi menkul kıymetlerin bugünkü değerini gösteren kalemdir.
- iii. **Alacaklar:** Firmanın ticari veya ticari olmayan alacağın tamamını gösteren kalemdir.

- iv. **Stoklar:** Firmaların satmak veya üretmek amacıyla bulundurdukları malların değerini gösteren kalemdir.
- v. **Diğer Döner Değerler:** Yukarıda belirtilen kalemler haricindeki bir yıldan kısa süreli varlıklar: Gelecek Yıllara Ait Giderler, İndirilecek KDV, Geçici Vergi vb. varlıklardan oluşur (Sevilengül, 1993).

Dönen Varlıklar, bilançonun aktif tarafının 2 temel bölümünden birisidir. Dönen varlıklar genel olarak yukarıda açıklanan kalemlerin toplamından oluşur.

- vi. **Uzun Vadeli Alacaklar:** Alacak, 1 yıldan uzun bir zamanda tahsil edilebilecek ise dönen varlıklar içerisinde yer alan alacaklar yerine söz konusu kaleme izlenir.
- vii. **Maddi Duran Varlıklar:** Firmanın faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldığı ve en az 1 yıl süre ile bünyesinde bulunduracağı fiziki varlıklar söz konusu hesapta izlenir. Örneğin; arazi ve arsalar, makina ve taşıt v.b. varlıklardır.
- viii. **Maddi Olmayan Sabit Kıymetler:** Mevcut durumu ile bir fiziki değere sahip olmamasına karşın satılması halinde firmaya gelir sağlayabilecek değerlerdir. Söz konusu değerler; telif ve marka değerleridir.
- ix. **Diğer Duran Varlıklar:** Diğer duran varlıkların vadesi 1 yılı aşan kalemleri söz konusu hesapta izlenir.

Duran Varlıklar, yukarıda belirtilen vi-ix arasındaki kalemlerin toplamından oluşmaktadır. Bir firmanın bilançosunun aktif toplamı ise dönen varlıkları ile duran varlıklarının toplamından meydana gelmektedir.

### 2.3.1.2. Bilançonun Pasif Kalemleri

Bilançonun pasif tarafı 3 bölümden oluşur.

- i. Kısa Vadeli Borçlar
- ii. Uzun Vadeli Borçlar
- iii. Öz Varlıklar

- i. **Kısa Vadeli Borçlar:** Oluştığı tarihten itibaren 1 yıl içerisinde tamamı ödenmesi gereken borçların takip edildiği yerdir. Söz konusu kalem finansal borçlar, ticari borçlar ve diğer borçlar kalemi olmak üzere 3 bölümden oluşur.
- ii. **Orta ve Uzun Vadeli Borçlar:** Vadesi 1 yıldan uzun olan borçlardan meydana gelir. Alt kalemleri kısa vadeli borçlarla benzerdir.
- iii. **Öz Varlıklar:** Firmanın kuruluşunda ve faaliyet sürecinde ortaklar tarafından ortaya konan sermaye ile, firmanın edinmiş olduğu kârlardan dağıılmayarak, yedek akçeler, dağıılmamış kârlar, karşılıklar gibi çeşitli adlar adı altında firmanın bünyesinde bulunan kaynaklardan meydana gelir.

### 2.3.2. Gelir Tablosu Kalemleri

Firmanın belirli bir faaliyet dönemi içerisinde elde ettiği gelirler ile gerçekleştirdiği giderler arasındaki farkı yansıtan tabloya gelir tablosu denir. Bilanço bir fotoğraf gibi belirli bir anı göstermekte iken, gelir tablosu da bir film gibi belirli bir dönemi gösterir. Gelir Tablosu şu kalemlerden oluşur.

**Satışlar:** Gelir Tablosunun dahil olduğu dönem içerisinde firmanın temel faaliyetlerinden dolayı elde ettiği tüm satış hasılatı satışlar adı altında yer alır.

**Satılan Mal Maliyeti:** Üretilen yada satın alınan malların toplam maliyetlerini gösterir.

**Faaliyet Giderleri:** Firmaların fiilen gerçekleştirmiş olduğu ancak satılan mal maliyeti kapsamına girmeyen harcamalarıdır. 3 ana başlık altında izlenir.

- i. Pazarlama ve Satış Giderleri,
- ii. Araştırma ve Geliştirme Giderleri,
- iii. Genel Yönetim Giderleri.

**Finansman Giderleri:** Firmaların kullandıkları kredi, çıkarttıkları finansman bonusu ve tahvil gibi finansal araçlar için ödedikleri faiz ve komisyonların toplam değeridir.

Diğer Gelir/Giderler: Firmaların ana faaliyetleri haricinde farklı yollar ile elde edilen gelir veya giderlerdir.

Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler Karşılıkları: Firmalar tarafından ilgili dönem sonunda gelir ve giderleri arasındaki fark tutarından devlete ödenmesi zorunda olunan vergi miktarıdır.

### **2.3.3. Mali Analiz**

Firmaların bilanço ve gelir tabloları kullanılarak ve farklı yöntemler vasıtasıyla mali analiz yapılabilir (Hempel et al., 1986).

Her bankanın yazılı bir kredi politikası olması gerekir. Söz konusu yazılı dökümanda kredi başvurularının nasıl değerlendirileceği, mali analizin nasıl yapılacağı ve nihai olarak kredinin tahsis edilip edilmeyeceğinin kararına nasıl ulaşılabileceği hususlarına detaylı olarak yer verilmelidir.

Mali tablolar firmaların finansal durumunu ve işlemlerini gösterir. Firmanın sahip olduğu kaynakların nasıl değerlendirildiği, ne etkinlikte kullanıldığı mali tablolar vasıtasıyla anlaşılabilir (Ataman, 1997).

Mali analiz yöntemlerinden sıklıkla kullanılanlarına aşağıda yer verilmiştir.

#### **2.3.3.1 Oran Analizi**

Oran (rasyo), finansal tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin matematiksel olarak gösterilmesidir. Oran analizi; yöneticiler, kredi verenler, işverenler ve yatırımcılar tarafından önemli bir analiz tekniği olarak dikkate alınmaktadır (Şınga ve Hoşal, 2005).

“İşletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçlarını kendi içerisinde ve bulunduğu sektör, farklı sektörler ile kıyaslayarak incelemek amacıyla kullanılmaktadır. Söz konusu inceleme yalnızca bir dönem için gerçekleştirilebileceği gibi, iki veya daha fazla dönem için de gerçekleştirilebilir. Söz konusu açıdan oran analizi, firmanın mevcut durumu, yönetimin yeterliliği, yönetimin kendi faaliyetlerini değerlendirme, yanlışlarını düzeltme hususlarında katkı sağlamaktadır” (Özdemir, 1999).

Finansal oranlar, ilk olarak muhasebeciler ve analistler tarafından ilerideki finansal değişiklikleri ve kârı tahmin etmek için kullanılmıştır. Sonrasında ise söz konusu oranlar, firmanın başarısızlığının öngörmede, kredi derecelendirmesinde ve riskin değerlendirilmesinde kullanılmıştır (Kiracı ve Bilge, 2003).

Oran analizi özellikle kredi verenler açısından etkili bir yöntemdir. Ancak söz konusu yöntem, mali tablolarda gerekli düzeltmeler yapılmadan uygulandığında tehlike arz etmektedir (Eugene, 1992).

Firmaların mali tablolarına ilişkin analiz gerçekleştirilirken; likidite durumları, varlıkların yönetilmesi, kârlılığı v.b. çeşitli yönleri ile ilgili sonuçlara varmak için oran analizinden faydalanılmaktadır (Horasan, 2012). Sıklıkla kullanılan bir analiz yöntemidir. Söz konusu analiz yönteminde matematiksel olarak hesaplanan oranların yorumlanması gerçekleştirilir.

Analizde Kullanılan Oranlar: Firmanın aradığı cevaba göre söz konusu oranlar altı gruba ayrılmaktadır (Akgüç, 2000);

- i. Likidite oranları,
- ii. Finansal yapı oranları,
- iii. Etkinlik derecesini ölçmede kullanılan oranlar (Devir Hızları: Aktivite Oranları, Faaliyet Oranları),
- iv. Kârlılık oranları,
- v. Fon yaratma gücünü gösteren oranlar,
- vi. Büyüme hızını ölçen oranlar.

Likidite Oranları: Likidite oranları, firmanın kısa süreli borçlarının ödeme kabiliyetini ölçen ve firma sermayesinin yeterli olup olmadığını belirleyen oranlardır. Söz konusu oranlar şunlardır (Akgüç, 1994);

Cari Oran = Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar,

Asit-Test Rasyosu (Likidite Oranı) = (Dönen Varlıklar – Stoklar – Peşin Ödenmiş Giderler – Diğer Dönen Varlıklar) / Toplam Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar,

Net İşletme Sermayesi = Dönen Varlıklar – Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar,

Dönen Varlıklar / Toplam Yabancı Kaynaklar Oranı,

Net Satışlar / Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar Oranı.

Finansal Yapı Oranları: Firmanın yükümlülüklerini karşılayıp karşılayamadığını ölçen oranlardır. Bu oranlar şunlardır (Akdoğan ve Tenker, 2001);

- i. Toplam Yabancı Kaynaklar / Özsermaye Oranı,
- ii. Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar / Özsermaye Oranı,
- iii. Toplam Yabancı Kaynaklar / Aktif (Varlık) Toplamı Oranı,
- iv. Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplamı Oranı,
- v. Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar / Toplam Kaynaklar (veya Kısa Süreli Yabancı Kaynaklar / Varlık Toplamı),
- vi. Banka Kredileri / Yabancı Kaynaklar Oranı,
- vii. Banka Kredileri / Toplam Pasifler Oranı,
- viii. Banka Kredileri / Özsermaye Oranı.

Etkinlik Derecesini Ölçmede Kullanılan Oranlar: Firmanın borcunu zamanında ödeyebilmesi amacıyla kullanabileceği kaynaklar firmanın alacaklarıdır. Bu sebeple, firmanın alacaklarının kalitesi ve likiditesi önemli bir husustur. Firmanın etkinlik derecesini ölçmede kullanılan oranlara aşağıda yer verilmiştir (Aktan, 2005);

- i. Alacak Devir Hızı Rasyosu = Kredili Satışlar / Ortalama Ticari Alacaklar,
- ii. Alacakların Ortalama Tahsil Süresi = (Ortalama Ticari Alacaklar x 365) / Yıllık Kredili Satışlar Tutarı,

- iii.  $\text{Stok Devir Hızı} = \frac{\text{Satışların Maliyeti} / \text{Ortalama Stoklar veya Satışların Maliyeti} / (\text{Dönem Başı Stoku} + \text{Dönem Sonu Stoku}) / 2 \text{ veya Net Satışlar} / \text{Ortalama Stoklar},$
- iv.  $\text{İşletme Sermayesi Devir Hızı} = \text{Net Satışlar} / \text{Ortalama Dönen Varlıklar},$
- v.  $\text{Varlık (Aktif) Devir Hızı} = \text{Net Satışlar} / \text{Ortalama Varlık Toplamı},$
- vi.  $\text{Borç Devir Hızı} = \text{Kredili Alımlar} / \text{Ortalama Ticari Borçlar},$
- vii.  $\text{Özsermaye (Öz Varlık) Devir Hızı} = \text{Net Satış Tutarı} / \text{Ortalama Özsermaye}.$

Kârlılık Oranları: Bir firmanın gelir tablosu, faaliyet sonuçlarını tutar olarak yansıtmaktadır. Söz konusu faaliyet sonuçları; brüt satış kârı, faaliyet kârı, olağan kâr, dönem kârı ve dönem net kârı olarak meydana gelmektedir. Firmaların kârlılıklarını ölçen rasyolara aşağıda yer verilmiştir (Akıncı, 1995).

- i.  $\text{Faaliyet Kârı} / \text{Net Satışlar},$
- ii.  $\text{Net Kâr} / \text{Net Satışlar},$
- iii.  $\text{Net Kâr} / \text{Aktif Toplamı},$
- iv.  $(\text{Net Kâr} + \text{Finansman Gideri}) / \text{Finansman Gideri}$
- v.  $\text{Net Kâr} / \text{Özkaynaklar}.$

Oran analizinde dikkate edilmesi gereken hususlar şunlardır (Çabuk ve Lazol, 2000):

- i. Oran analizinde anlamsız oran kullanmaktan uzak durulmalıdır.
- ii. Oranlar üzerindeki dönemsel hareketlerin etkileri yorumda dikkate alınmalıdır.
- iii. Oran analizi vasıtasıyla firmanın geçmiş performansı değerlendirildiği süreçte firmanın geleceği ile ilgili ipuçları yakalamak bir amaç olmalıdır.



### **2.3.3.2 Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**

Karşılaştırmalı tablolar analizi, finansal tablolardaki verilerin zaman içerisindeki değişmelerinin incelenip, değerlendirilmesi şeklinde yapılır. Söz konusu analizin gerçekleştirilebilmesi için firmaya ait en az iki yıllık finansal tabloların bulunması gerekir. Firmaya ait iki yıllık veriler arasındaki farklar analiz edilir (Sevilengül, 1993).

“Karşılaştırmalı analiz, firmaya borç verip vermeme yada yatırım yapma yapmamanın en temel göstergesidir. Hissedarlar ve yönetim açısından ise firmanın hedeflerini gerçekleştirmedeki başarısını göstermesinden dolayı anlamlı bir etkiye sahiptir” (Murat, 2002). Karşılaştırmalı analiz tekniğinin en büyük katkısı, mali analiz çalışmasına konu işletmenin gelişme yönüne ilişkin yeterli bilgileri sağlamasıdır (Erdoğan, 1997).

### **2.3.3.3 Eğilim Yüzdeleri Analizi**

Çok sayıda mali dönemi kapsayan mali tabloların sağlıklı bir şekilde yorumlanabileceği yöntem eğilim yüzdeleri yöntemi denir. Bu yöntemde bir baz yıl belirlenir. Söz konusu yılın verileri 100 kabul edilerek diğer yılların verilerinin baz yılın verilere göre nasıl değiştiği belirlenir. Ancak eğilim yüzdeleri analiz tekniğinin uygulanmasında üzerinde durulması gereken üç husus bulunmaktadır (Erdoğan, 1997):

- i. Analiz için bir yıl baz olarak alınmalıdır.
- ii. Eğilim yüzdelerine bağlı olarak üretilen sonuçların açıklanmasında, kaynak ve kullanılan kalemlere ilişkin mutlak rakamlar bulundurulmalıdır.
- iii. Fiyatlar genel düzeyindeki değişiklikler titizlikle incelenmelidir.

### **2.3.3.4 Dikey Yüzde Analizi**

Dikey yüzde analiz tekniğindeki temel husus bilançodaki aktif ve pasif 100 varsayarak diğer kalemlerin bunların içindeki paylarının belirlenmesidir. Bu yöntem ile yapılan analizde, aynı iş kolunda faaliyet gösteren çeşitli işletmeler arasında sağlıklı kıyaslama gerçekleştirilmesine imkan sağlanmaktadır.

## 2.4. Kredinin Oluşturulması

Kredi talebi sağlanan ve hakkında ilk görüşme ve gerekli istihbarat gerçekleştirilen firmaya ilişkin daha sonra mali analiz raporu hazırlanır. Mali analiz raporu firma hakkında oldukça fazla bilgi verir. Mali analiz raporu kredi tahsis yetkilileri tarafından incelenmesi sonrası 3 farklı şekilde görüş ortaya çıkabilir.

- i. Firmanın kredi talebi aynen kabul edilir.
- ii. Firmanın kredi talebi kısmen kabul edilir.
- iii. Firmanın kredi talebi red edilir.

Kredi kararlarında çok sayıda etken olması kredi analistinin temel önemli hususları gözden kaçırmasına neden olmamalıdır. Etkileyici faktörler önem derecesine göre sıralanarak dikkate alınması gerekir. Tüm etkileyici faktörleri göz önüne alınması sonrasında analist tarafından karar verilir (Berk, 1987).

Bir kredinin oluşturulmasından önce karara bağlanması gereken 2 temel husus kredinin vadesinin ve teminatlarının belirlenmesi gerekir. Her kredinin bir vadesi olması gerekir. Söz konusu duruma tek istisna süresiz teminat mektuplarıdır. Söz konusu hususun yanında firmalardan kredi kullandırımı sürecinde alınacak teminat da önemlidir. Firmanın mali yapısına, ortaklarının moralitesine ve firmanın piyasada ve diğer bankalar açısından durumuna bağlı olarak teminat alınır. Halihazırda bankacılık sektöründe en sık rastlanılan teminat şekilleri şunlardır.

- i. Kefalet
- ii. Müşteri ek/seneti
- iii. Gayrimenkul İpoteği
- iv. İşletme Rehni
- v. Nakit Blokaj

## 2.5. Kredinin Fiyatlandırılması ve Kullanılması

Başvurusu yapılan, inceleme ve istihbaratı gerçekleştirilen ve mali analizi incelenerek limit tahsisi karara bağlanan bir kredide bundan sonraki aşama fiyatlandırma ve kredi kullandırımıdır. Her krediyi kullanan firma açısından bir maliyet bulunmaktadır. Söz konusu maliyete nakit kredilerde faiz ve gayri nakit kredilerde komisyon olarak ifade edilmektedir.

**Kanuni Maliyetler:** Bankalar hükümetler tarafından belirlenen bir kısım maliyetlere katlanır. Söz konusu maliyetlerden en önemlileri Disponibilite ve Munzam maliyetlerdir. Bankalar topladığı mevduatın bir kısmını kasasında bulundurmak suretiyle diponibilite maliyetine katlanır. Toplanan mevduatın bir kısmını ise Merkez Bankası'nda tutarak munzam karşılık maliyetine katlanır.

**Operasyon Maliyeti:** Söz konusu maliyetlerin başlıcaları şunlardır (Berk, 1987);

- i. Personel giderleri,
- ii. Şube kira maliyeti,
- iii. Reklam giderleri,
- iv. Personel eğitim ve geliştirme giderleri,
- v. Diğer giderler.

**Risk Primi:** Kredi kullandırımı gerçekleştirilecek firmanın mali yapısına bağlı olarak belirlenen bir maliyettir. Ancak söz konusu maliyetin belirlenmesi zordur.

**Kâr:** Bankanın kullandığı krediden elde etmeyi planladığı kârdır. Piyasa koşullarına göre değişkenlik gösterir.

### 2.5.1. Kredi Kullanımının Maliyeti

Kredi kullandırım maliyeti unsurları incelendiğinde; faiz, komisyon ve krediyle ilişkili diğer giderler genel maliyeti teşkil etmektedir. Ülkemizde aynı zamanda uygulanan Banka ve Sigorta Muamele Vergisi ve Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu yükümlülükleri kredi maliyeti unsurudur.

Kredi Faizi: Faiz, temel anlamı ile nakit kredinin ücretidir. Faiz, nakit plasmanlarda paranın kullanılması ve geri ödenmeme riski karşılığında alınan tutardır (Şakar, 2001).

Kredi Komisyon ve Gider Karşılıkları: Bankalar, kredi işlemlerinden edinmiş olduğu faiz dışındaki masraf ve gider karşılıklarını belirlemektedir.

Banka ve Sigorta Muamele Vergisi: Gelir Vergisi Kanununa göre bankalar yaptıkları işlemlerden lehlerine doğan ve nakden veya hesaben aldıkları paralar üzerinden “Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi” ödemek ile yükümlüdür. BSMV matrahı, ait olunan ayın 15’inci günü akşamına kadar beyan edilir ve ödenir.

Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu: Kaynak Kullanımını Destekleme Fonunun amacı, yatırımların yönlendirilebilmesinin ve ihtisas kredilerinde kredi maliyetlerinin düşürülmesinin sağlanmasıdır. (Alptürk, 2005).

## **2.5.2. Kredi Sınırlamaları ve Yükümlülükleri**

Kredi riski, Bankacılık Kanununun doğrudan özkaynakları dikkate alarak muhtelif sınırlamalar getirdiği tek risktir. Bankacılık kanununa göre kredi risk yönetiminde sermayeye göre kredi sınırlarına uyulması gerektiği belirtilmektedir (Altıntaş, 2006).

### **2.5.2.1.Kredi Sınırları**

5411 sayılı Bankacılık Kanununda bulunan genel kredi ve yatırım sınırları; bir kişiye tahsis edilebilecek kredi sınırı, bir sermaye grubuna tahsis edilebilecek kredi sınırı, banka sermayesine hakim gruba tahsis edilebilecek kredi sınırı, büyük kredi sınırı ve iştirak ve gayrimenkul edinme sınırları olarak incelenebilir.

“Bankalar tarafından bir gerçek veya tüzel kişiye açılacak kredilerin toplamı banka özkaynaklarının % 25’ini aşamaz” (Bankacılık Kanunu, Madde 54/1).

“5411 sayılı Bankacılık Kanunu, banka ortağı sermaye grubunun bankadan kullanabileceği kredi miktarını, diğer sermaye gruplarının bankadan kullanabileceği kredi miktarından daha düşük seviyede belirlemiştir. Söz konusu duruma göre bankalarca, bankanın dahil olduğu risk grubuna kullanılacak krediler banka özkaynaklarının

%20'sini geçemeyecektir. Ancak BDDK bu oranı diğer sermaye grupları düzeyine, yani %25'e yükseltmeye etkilidir”.

“Bankacılıkta normal koşullarda bir kişi veya bir gruba verilen sıradan bir kredinin banka özkaynaklarının %10'unu aşmaması gerekir ve söz konusu oranı aşan krediler “büyük kredi” olarak nitelendirilir. Bankacılık Kanunu'na göre bir kişi veya bir gruba verilecek kredilerle ilgili belirlediği %25'lik oranlar esasen tek bir büyük kredinin miktarını belirleyen sınırlardır. Ancak bir bankaca tüm kredi müşterilerine kullanılacak toplam büyük kredi miktarı sınırsız değildir. Bankacılık Kanunu'nun 54/3 üncü maddesine göre; bir gerçek yada tüzel kişiye veya bir risk grubuna özkaynakların %10'u veya daha fazlası oranında kullanılan büyük krediler toplamı banka özkaynaklarının sekiz katını aşamaz”.

“Bankaların kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlar haricindeki ortaklıktaki payı kendi özkaynaklarının %15'ini, bu ortaklıklardaki paylarının toplam tutarı ise kendi özkaynaklarının %60'ını aşamaz” (Bankacılık Kanunu, Madde 56/1).

Bankaların gerektirdiğinin üzerinde gayrimenkul edinerek, kaynaklarını taşınmaz varlıklara bağlamaları da istenmeyen bir husustur. Kanununun 57. maddesi uyarınca “Bankaların gayrimenkullerinin net defter değerleri toplamı özkaynaklarının %50'sini aşamaz”. Alacakların tahsili amacı ile edinilen gayrimenkullerin ise belirli bir sürede banka tarafından elden çıkarılmak zorundadır.

Sınırlamaya Tabi Olmayan Krediler: Sınırlamaya tabi olmayan kredi işlemlerine aşağıda yer verilmiştir.

- i. “Karşılığı nakit, nakit benzeri kıymet ve hesaplar ile kıymetli maden olan işlemler.
- ii. Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla yapılan işlemler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono, tahvil ve benzeri menkul kıymetler karşılığı yapılan işlemler.
- iii. Merkez Bankası nezdinde ki piyasalarda veya kanunla teşkilatlanmış diğer para piyasalarında yapılan işlemler.

- iv. Aynı kişiye veya aynı risk grubuna yeni kredi tahsisi hâlinde daha önce yabancı para cinsinden veya yabancı para ölçüsü ile verilen kredilerin, müteakiben tahsis edilen kredinin kullandırılmaya başlandığı tarihteki cari kurdan dikkate alınması kaydıyla çek ve kredi kartı kullandırmaları hariç, kredilerde kur değişikliklerinin doğurduğu artışlar ile vadesi geçmiş kredilere tahakkuk ettirilen faiz, kâr payı ve diğer unsurlar.
- v. Her türlü sermaye artırımları dolayısıyla bedelsiz edinilen ortaklık payları ile ortaklık paylarının herhangi bir fon çıkışı gerektirmeyen değer artışları.
- vi. Kurulca belirlenecek esaslar dâhilinde bankaların kendi aralarındaki işlemler.
- vii. Kurulca belirlenecek esas ve süreler çerçevesinde elden çıkarılması kaydıyla halka arza aracılık yüklenimleri kapsamında edinilen ortaklık payları.
- viii. Özkaynak hesabında indirilecek değer olarak dikkate alınan işlemler.
- ix. Kurulca belirlenecek diğer işlemler” (Bankacılık Kanunu, Madde 55).

#### **2.5.2.2. Kredi İle İlgili Yasaklar ve Yükümlülükleri**

5411 sayılı Bankacılık Kanunu 50. Maddesine göre kredi ile ilgili yasak ve yükümlülükler aşağıda yer almaktadır;

- a) “Yönetim kurulu üyelerine, genel müdüre, genel müdür yardımcılara ve kredi açmaya yetkili mensuplarına; bunların eş ve velâyet altındaki çocuklarına; tek başlarına ya da birlikte sermayesinin yüzde yirmibeş veya fazlasına sahip oldukları ortaklıklara,
- b) (a) bendinde sayılanlar dışında kalan mensupları ile bunların eş ve velâyeti altındaki çocuklarına,
- c) Mensuplarının kurduğu veya bunlar için kurulan sandık, dernek, sendika veya vakıflara

Her ne şekilde ve surette olursa olsun nakdî ve gayrinakdî kredi veremez, tahvil ya da benzeri menkul kıymetlerini satın alamazlar. Bankanın dâhil olduğu risk grubunda bulunan gerçek ve tüzel kişilere kredi kullandırılması hâlinde, gerekli kararların yönetim

kurulunun üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ile alınması gereklidir” (Bankacılık Kanunu, Madde 50).

### **2.5.2.3. Kredi Açma Yetkileri**

Bankalara air kredi açma yetkisi "Bankaların Kredi işlemlerine ilişkin Yönetmelik" de yer alan 5. madde ile düzenlenmiştir. Söz konusu yönetmeliğe göre “bir gerçek veya tüzel kişiye açılacak kredi sınırının tespitinde, yönetim kurulu, en fazla, kredi komitesine özkaynakların yüzde onu, genel müdürlüğe yüzde biri tutarındaki kredi açma yetkisini devredebilir. Genel müdürlük kendisine devredilen kredi açma yetkisini diğer birimleri, bölge müdürlükleri veya şubeler aracılığıyla da kullanabilir” (Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik, 2006).

Yönetim kurulu tarafından, kredi açma yetkisini, kredinin tutarı, cinsi, alınacak teminat başta olmak üzere kredi açılmasında tespiti gereken hususları içerecek şekilde yazılı bir şekilde devir edilmesi gerekmektedir. Yazılı gerçekleştirilen kredi açma yetki devrinin kapsam ve sınırları detaylı ve net bir şekilde belirlenmiş olmalıdır.

## **2.6. Kredinin İzlenmesi ve Yönetimi**

Kredinin tahsisi ile geri dönüşü (vadesi) arasında geçen süre içerisinde müşterinin kredi değerliliğinde ortaya çıkabilecek değişimleri belirlemek, sorun oluşturabilecek kredileri önceden tespit etmek suretiyle sorunları giderme işlemine kredi izleme denilmektedir. Kredi izleme ve yönetimi banka tarafından erişilmek istenen hedeflerin veya görev ve sorumlulukların eksiksiz, verimli ve zamanında yapılıp yapılmadığının izlenerek, gerektiğinde iyileştirici tedbirlerin alınmasını da barındıran temel görevlerden meydana gelen bir süreçtir (Berk, 2001).

Tahsis aşaması sonrasında krediyi tamamen unutmak mümkün değildir. Kredinin tahsisi ile geri dönüşü arasında geçen süre içerisinde kredi müşterisinin kredi değerliliği değişkenlik gösterebilir (Seval, 1990)

Krediyi izlemenin ve yönetiminin bankaya sağlayabileceği çeşitli faydaları bulunmaktadır. Söz konusu faydalar arasında kredi müşterisinin kredi sözleşmesi şartlarına uygun davranıp davranmadığının belirlenmesi, sorun yaratan ve yaratmaya

yatkın kredilerin zaman kaybetmeden belirlenmesi, sorun yaratan kredilerin çözümü için tedbirlerin gecikmeden alınabilmesi gibi faktörler sayılabilir (Akgüç, Ö, 2000).

Kredinin izlenmesinin batık krediyi tespit etmekten başka amaçları da bulunmaktadır. Bahse konu amaçlar (Hempel et al, 1986);

- i. Olası zararın mümkün olduğu ölçüde erken teşhis edilmesi,
- ii. Kredi yetkililerine krediye ilişkin bilgi vermek,
- iii. Tek tip raporlama yapmak,
- iv. Kredilerin banka kurallarına göre kullanılarak kullanılmadığını takip etmek,
- v. Kredi portföyü hakkında üst yönetime bilgi aktarmak,
- vi. Batık krediler için karşılık ayırmak.

## **2.7. Kredinin Sorunlu Hale Gelmesi**

Kredi kullandırımı öncesi gerekli tüm istihbarat ve analizler yapılmış ve yakından takip edilmiş olmasına rağmen her kredinin farklı sebeplerle sorunlu hale gelme olasılığı bulunmaktadır. Kredinin sorunlu hale gelmemesi amacıyla gerekli tedbirler alınması gerekir.

## **2.8. Kredinin Tasfiye Edilmesi**

Kredilendirme sürecindeki en son safha, kredinin geri ödenmesidir. Kredi müşterileri, bankaya ilişkin borçlarını ve risklerini tasfiye etmek şartıyla, istedikleri zaman hesaplarını ve kredilerini kapatabilmektedir (Kavcıoğlu, 2003).

Kredi kullandırımı gerçekleştirilen ve vadesi gelen bir kredi kapatılması gerekir. Kredi faizi, anaparası ve tüm komisyonları tahsil edilerek kapatılır. Ancak bazı hallerde ise kredinin vadesi gelmesine rağmen borçlu tarafından yükümlülüğün tamamı veya bir kısmı ödenemiyorsa sorunlu kredi oluşmuş demektir. Her zaman kredi müşterisinin borcunu zamanında ödememe riski bulunmaktadır (Kaufman, 1983).



# 3. BÖLÜM

## BANKACILIKTA RİSK KAVRAMI VE KARŞILAŞILAN RİSKLER

### 3.1. Risk Kavramı

Literatürde risk kavramının tanımına yönelik bir birlik bulunmamaktadır. Risk kavramı, “belirsizliğe açık olma”, “tehlike”, “zararla karşılaşma olasılığı” kavramlarıyla ifade edilmektedir (Şimşek, 2007). Bu bağlamda risk için farklı tanımlar yapılması mümkündür. Söz konusu tanımlardan bazıları şunlardır:

Genel olarak risk, Bir işleme ilişkin bir parasal kaybın meydana gelmesi veya zararın ortaya çıkması ile sonuçlanabilecek ekonomik faydanın azalması olasılığıdır (Yüzbaşıoğlu, 2003).

Sözlük anlamı açısından risk; zarar, hasar ve kayıp ihtimali olarak ifade edilir. Finansal olarak risk ise, beklenen getirinin gerçekleşen getiriden sapma ihtimalidir (Active Araştırma, 2000).

“Risk, taraflarca kabul edilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, beklenen olayların gerçekleşmemesi veya beklenmeyen durumların meydana gelmesine bağlı olarak zarar etme ihtimali olarak tanımlanır” (Alkin ve Savaş, 2001).

Risk, arzu edilmeyen bir durumun meydana gelmesidir (Okka, 2005).

Risk, belirsizlik şartlarında ortaya çıkan bir durumdur (Gürsoy, 2007).

“Finansal açıdan risk ise, beklenen değer ile gerçekleşen değer arasındaki olumlu ya da olumsuz fark olarak ifade edilmektedir” (Sevil, 2001).

“Bankacılık sektöründe ise risk, banka işlemlerinden sağlanacak beklenen getiri ile gerçekleşen getiri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır” (Boyacıoğlu, 2003).

Risk, hasar tehlikesi olarak da tanımlanması mümkündür. (Eker, 2002). Risk, belirsizlikleri ve belirsizliğin oluşturacağı olumsuz etkileri daha makul düzeye indirgemeyi amaçlayan bir kavramdır. Bu sebeple riskleri indirme ve yönetme açısından çalışmalar sürdürülmektedir. Özellikle ekonomi ve finans kurumları için riskin yönetiminin önemini daha da artmaktadır.

Son yarım yüzyılda teknolojik açıdan gelişmelerin etkisiyle işlem çeşitliliği, hacmi ve hızında artış yaşanmış ve söz konusu husus da risklerle karşılaşma sıklığını artırmıştır. Son dönemde gerçekleşen risklerin bilincinde olmayan ve gerekli tedbirleri almayan kurumlar büyük zararlara uğramaktadır. Bu sebeple finansal kuruluşlar karar aşamasında ve alınan kararların değerlendirilmesinde risk kavramını esas almaktadır.

Riskin diğer bir anlamı ise getirilere ilişkin olasılık değerlerinin ortalama değer etrafındaki dağılımı olarak ifade edilmiştir (Mirza, 2006).

Riskle ilgili tanımların tamamı bir arada değerlendirildiğinde, gerçekleşmesi beklenen bir sonuçtan farklı bir sonucun gerçekleşme olasılığının oluşması hali ifade edilmektedir. Bankacılık sektörü açısından değerlendirildiğinde ise risk, bankanın zarara maruz kalma olasılığı olarak ifade edilmektedir.

### **3.1.1. Bankacılıkta Risk Türleri**

Bankacılık sisteminin yürütülebilmesi için karşı karşıya kalınan bir takım risklerle mücadele etmesi gerekmektedir. Özellikle rekabetin artması ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle bankaların ve çalışanların söz konusu risklerden bilgi sahibi olması gerekmektedir.

“Bankalar finansal sektörde yürüttüğü aracılık işlevini yerine getirmesi sürecinde riske aracılık, likitideye aracılık ve vadeye aracılık etmektedir. Bankalar riske aracılık işlevi ile kredi riskine, likitideye aracılık işlevi ile likitide riskine ve vadeye aracılık işleviyle de faiz oranı riskine maruz kalmaktadır”. Aynı zamanda bankaların uluslararası faaliyetlerinden dolayı dövizde aracılık işlevini de gerçekleştirmesine bağlı olarak kur riskine maruz kalmaktadır (Eken, 2006).

Ayrıntılı bir şekilde ele alındığında, bankacılıkta risk türleri çok farklı kategorilerde dikkate alınmaktadır. Ancak söz konusu çalışmada riskler, temelde 3 farklı ana kategoride değerlendirilmektedir. Söz konusu riskler şu şekildedir: piyasa riski (faiz oranı riski, döviz kuru riski, likidite riski, bilanço riski, ülke riski, sermaye yeterliliği riski, yasal ve itibari riskler), kredi riski ve operasyonel risktir (personel riski, teknolojik riskler, organizasyon riski, yasal riskler ve dış riskler).

Bu bağlamda bankacılıkta risk türlerine yönelik kredi riski, piyasa riski ve alt başlıklarına ve operasyonel riske ilişkin detaylara başlıklar halinde yer verilmiştir.

### **3.1.1.1. Piyasa Riski**

Piyasa riskine ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Söz konusu tanımlar şu şekildedir.

“Piyasa riski, piyasadaki finansal varlıkların değerlerinde değişim oluşturan fiyat hareketleri sonucunda ortaya çıkabilecek zarar olarak tanımlanmaktadır” (Parasız, 2000). Söz konusu tanıma göre piyasa riski piyasada oluşan fiyat dalgalanmalarına bağlı olarak meydana gelmektedir.

Piyasa riski; faiz oranı, döviz kuru ve hisse senetlerinin değerinde öngörülemeyen değişikliklerden dolayı oluşan zarar tehlikesidir (Boyacıoğlu, 2005).

Piyasa riski, bankaların sahip oldukları ticari varlıkların işlem görebileceği süre içerisinde, piyasada ortaya çıkan beklenmeyen olumsuz dalgalanmaların sebep olduğu zarar halini ifade eder (Çelik, 2001).

Global ekonomik piyasalarda ortaya çıkan değişiklikler karşısında bankaların karşılaştıkları riskler piyasa riski olarak ifade edilmektedir (Aydın, 1993).

“Piyasa riski, bankaların çeşitli finansal varlık ve yükümlülüklerine yönelik pozisyonların değerinde faiz oranları, hisse senedi fiyat değişiklikleri ve döviz kurlarında yaşanan değişimler sebebiyle oluşabilecek zarar riskini ifade etmektedir. Piyasa koşullarında ortaya çıkacak her türlü değişim yatırım enstrümanlarının fiyatlarında dalgalanmalara sebep olacak, bu değişimler ise bankalar açısından potansiyel getirinin yanında zarara da sebep olabilecektir. Bu kapsamda, finansal piyasalardaki dalgalanmaya

bağlı olarak faiz oranı, kur ve hisse senedi fiyat değişimlerinin dikkatle takip edilmesi ve değerlendirilmesi bankalar açısından büyük öneme sahiptir” (BDDK, 2006).

Piyasa riski, bankanın finansal varlık portföyünün kıymetini ve gelecek beklentilerini etkileyen makro bazda değişimleri ifade etmektedir. Söz konusu gelişmeler sonucu piyasalarda yaşanan dalgalanmalara bağlı olarak faiz, kur ve hisse senedi fiyat değişimleri, bankanın zarar etmesine veya beklenenden daha az miktarda kâr elde etmesine sebep olur.

Sistematik risk olarak belirtilen piyasa riskine engel olmak mümkün gözükmemektedir. Herhangi bir anda ulusal veya uluslararası bir durum nedeniyle meydana gelebilir. Bu sebeple piyasa riskini azaltan süreç ve yapılar dizayn edilir. (Mirza, 2006).

Bütün bu sebeplerden dolayı bankaların piyasa riskini yönetebilmesi için düzenli, planlı bir fon ve aktif pasif yönetimine gereksinim bulunmaktadır. Bankalar sahip olduğu borç türevleri, pay senedi türevleri ve para işlemlerinde piyasa riskine maruz kalabilir. Bu sebeple yeni finansal araçların gelişimini izlemek, yeni araçlar ile ilgili kapsamlı bilgi sağlamak ve fiyatlandırmalarını doğru bir şekilde yapmak gereklidir.

#### **3.1.1.1.1. Döviz Kuru Riski**

Bankaların, döviz kur ve paritelerinde yaşanan dalgalanmalar sebebiyle zarara uğraması tehlikesidir (Altıntaş, 2006).

Kur riski, döviz kurlarındaki artış yada azalışların finansal araçlar üzerinde oluşturacağı olumsuz etkilerdir (Koçyiğit et al, 2009).

Döviz kuru riskini ortaya çıkartan nedenler doğrudan yabancı yatırımlar ve yabancı portföy yatırımlarının operasyonel ve finansal kâr getirmesinden dolayı söz konusu yatırımlara yoğunlaşmasıdır.

Genel olarak bankacılık sektöründe, aktifteki döviz varlıkları, pasifteki döviz borçlarını aşıyorsa pozisyon fazlasından, aksi takdirde pasifteki döviz borçları aktifteki döviz varlıkları aşıyorsa pozisyon açığından bahsedilir (Parasız, 2000).

Kurdaki dalgalanmaların meydana getirdiği riskleri bir örnekle aşağıdaki tabloda açıklanmıştır (Parasız, 2000).

Tablo 3.1; Kur Riski Örneği

Pozisyon	Ulusal Para	
	Değer Kaybederse	Değer Kazanırsa
Pozisyon fazlası	Kâr	Zarar
Pozisyon açığı	Zarar	Kâr

**Kaynak:** Parasız, İ, (2000), **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 141-199.

Örneğin, bir banka 1 milyon dolar açık pozisyon taşımakta iken 1 dolar =2TL'den, 1dolar =3 TL' ye yükselirse, kaç milyon TL zarar olur? Bu tür sorularda borcu TL'ye çevirebiliriz. 1 milyon doları 2 TL ile çarparsak borcun TL tutarı 2 milyon TL olur. Kur arttığında 3 TL ile çarptığımızda 3 milyon TL olur. Görüldüğü üzere açık pozisyonda olan bankanın açığı 1 milyon TL daha artmış olur. Bu durumda 1 Milyon TL zarar mevcuttur.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) raporunda, Türk bankacılık sektörünün 'kur riski' genel olarak değerlendirilmiş ve yabancı para pozisyonlarının geçmişe kıyasla daha dikkatle izlendiği vurgulanmıştır. "Söz konusu raporda, döviz kredileri ile dövizde endeksli kredilerin boyutu dikkate alındığında bankaların müşterileri olan firma ve kişiler tarafından taşınan kur riskinin izlenme gereğinin devam ettiği ifade edilmiştir". (Parasız, 2000). "Kur riski, döviz kurlarında öngörülemeyen dalgalanmalara bağlı olarak ortaya çıkan kayıp riskini ifade etmektedir" (BDDK, 2006). Kur riski kontrol edilmek suretiyle gerçekteştirilen dış borçlanma büyümeye katkıda bulunabilmektedir.

### 3.1.1.1.2. Faiz Oranı Riski

Faiz oranı riskine ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Söz konusu tanımlar şu şekildedir.

Faiz oranında ortaya çıkan dalgalanmaların bankanın finansal durumunu olumsuz yönde etkilemesi ihtimali faiz riski olarak ifade edilmektedir. (Yıldırım, 2004). Örneğin; borçlanılan paraya ilişkin faiz giderleri, borç olarak verilen krediler üzerindeki faiz giderlerinden daha hızlı artıyor ise, artan faiz oranları bankanın kâr marjını azaltacaktır (Mandacı, 2003).

Faiz oranı riski, bankanın aktif-pasif kalemleri arasında vade veya faiz bakımından bir uyumsuzluk olması halinde ortaya çıkar (Yıldırım, 2004).

“Faiz oranı riski, bir bankanın faiz oranlarında oluşan ters yönlü hareketlerin, söz konusu bankanın finansal durumunda oluşturduğu etki olarak ifade edilmektedir” (TBB, 1997).

Faiz oranlarında ortaya çıkan değişiklikler sebebiyle bankaların nakit akışlarında meydana gelebilecek problemler, olası gelir kaybı ve nakit giriş değerlerinde azalışlar oluşturan riskler söz konusu kategoride yer almaktadır (Şakar, 2002b).

Faiz oranı riski, bir bankanın kârını veya değerini azaltmak amacıyla oranlardaki dalgalanma olasılığıdır. Bankalar, faiz oranı riskiyle çeşitli hususlarda karşılaşmaktadır.

Bankalar sıklıkla uzun vadeli kredi tahsis edip, kısa vadeli fon topladıklarından dolayı faiz riski oluşmaktadır. Yükümlülüklerin vadesi uzun olmasından dolayı artan faiz oranları bankalar açısından zarara neden olur.

Faiz oranı riskine yönelik finansal ürünler; menkul kıymetler, alım satım amaçlı tutulan menkuller, bağlı menkuller, repo konusu menkul kıymetler, vadeli işlemler, forward, swap, arbitraj ve futures opsiyonlardır.

Faiz oranı riski, faiz oranındaki değişimin bankanın özkaynağı ve finansal yapısı açısından olumsuz etkiye sahip risktir. Faiz oranlarındaki dalgalanmalar, bankanın net faiz gelirini ve diğer faize bağlı gelirlerini değiştirerek bankanın kârını etkilemektedir (Nepal Rastra Bank, 2010).

### 3.1.1.1.3. Bilanço Riski

Bilanço riski, bilançodaki aktif ve pasifin dengeli olmamasından dolayı oluşan risktir. Söz konusu risklerin temel sebebi sağlıklı aktif-pasif yapısının olmamasıdır.

Bilanço Dengesi;

Aktifler = Pasifler + Öz kaynaklar

Aktifler, bankaya ait varlıkları ve alacakları gösterirken pasifler ise bankanın yükümlülüklerini ve borçlarını göstermektedir. Bilanço dışı işlemler de bankanın nakit olmayan risklerinin izlendiği hesaplardır.

Bilanço riski, maliyetli pasifler ile getirili aktifler arasında faiz oranlarındaki vade yapısının uyumsuzluğundan ve döviz kurlarının değişiminden gibi hususlardan kaynaklanan risktir (Kaval, 2000).

Genel itibarıyla bilanço risklerinin sebebi iyi bir aktif-pasif yönetimi gerçekleştirilmemesidir (Babuşcu, 2005).

Bilanço riskinden korunmanın en basit yolu doğru, belirgin ve planlı bir aktif-pasif yönetiminin gerçekleştirilmesidir. Bankalar yönetim kurulu yasal zorunlulukları kapsamında bankanın aktifinin ne miktarda kredi, menkul ve iştiraklerden oluşacağını belirlemelidir. Bilançonun aktifinde ortaya çıkan büyümenin pasif tarafa nasıl fonlanacağını belirlenmesi önemli bir husustur. Aynı zamanda kaynakların maliyetinin belirlenmesi, maliyetlerde ortaya çıkan dalgalanmaların izlenmesi aktif-pasif yönetimi için önemli bir yöntemdir (Çerçi, 2008).

### 3.1.1.1.4. Likidite Riski

Likidite riskine ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Söz konusu tanımlar şu şekildedir.

“Likidite riski, bankanın yükümlülüklerindeki azalmayı iyi düzenleyememesi veya aktiflerindeki artışı karşılayabilecek düzeyde yeterli kaynak bulunduramaması sebebiyle ortaya çıkan risktir” (Bolgün ve Akçay, 2005). Bankaların nakit akışlarını iyi planlayamaması sebebiyle nakit giriş ve çıkışlarında maruz kalınacak risktir.

Bankanın vadesi gelen mevduat ve diğer yükümlülüklerini karşılayacak seviyede nakdin bulunmaması riski olarak tanımlanır (Babuşçu, 2005). Likidite riski firmaların finansal araçlar ile ilgili yükümlülüklerini fon yetersizliği ve fon bulmada karşılaşılan zorluklar nedeniyle zamanında gerçekleştirilememesinden kaynaklanır (Koçyiğit et al, 2009).

Likidite riski bankanın yükümlülüklerini zamanında yada makul bir maliyetle karşılayamaması tehlikesi olarak ifade edilmektedir. Likidite riski bankaların müşterilerden fon toplayarak piyasaya kredi kullandırması işlevinin yerine getirebilmek için sorumlu oldukları temel risktir.

Likidite riski, sahip olunan kıymetin arzu edildiği zaman paraya çevrilememesini veya mevcut varlığın cari piyasa değerinin altında satılmasını ifade eder. Likidite riski, finansal piyasalarda karşılaşılan önemli risklerden birisidir (Parasız, 2000).

Riske giren banka, nakit giriş ve çıkışları arasındaki dengenin sağlanamaması sebebiyle likidite sıkıntısı yaşadığı süreçte, kısa sürede aktiflerini uygun fiyatlarla nakde çevirerek gereksinim duyduğu fonu sağlayamayabilir. Özellikle olağan dışı durumlarda likidite yetersizliği, bankanın yükümlülüklerini gerçekleştiremez hale düşmesine neden olmaktadır (Parasız, 2000).

Firma yatırım veya kaynak kullanımının kararının verirken yatırılan her tutarın fırsat maliyeti olduğunu dikkate alarak kârlılık için maruz kalınan riski bağdaştırmayı amaçlamaktadır (Akgüç, 1998).

Firmanın borçlarını zamanında ve tam olarak ödeyebilmesi hususu maruz kalınan risklerdendir. Firmanın ödeme yükümlülüğünü yerine getirmesinin yanında firma içerisinde gereğinden fazla nakit bulundurması söz konusu nakdin olası getirisinden vazgeçmeyi ifade etmektedir. Likidite riskinin en önemli sebebi, aktif ile pasif arasındaki vade uyumsuzluğu olmasının yanında, aktif kalitesindeki bozulmaya bağlı olarak donuk alacaklarda artış yaşanmasıdır. Piyasada yaşanan kriz ortamında, bankalar arası para piyasasındaki yükümlülüğün yerine getirilmemesinin ödemeler sisteminde tehlike oluşturmakta ve birbirini etkileyen söz konusu durum bankaları likidite yetersizliğine sevk etmektedir (Ayva, 2007).



“Bankaların nakit akışlarındaki dengesizlikler sebebiyle nakit çıkışlarını tam olarak ve zamanında karşılayabilecek düzeyde nakit mevcuduna sahip olunmaması sonucu likidite riski oluşmaktadır” (BDDK, 2006).

Likidite riski, bankaların yükümlülüklerini yerine getirememesinden kaynaklanan kayıp potansiyelidir. Likidite bankanın mevduatını, vadelerinin dolması yaklaştıkça, yükümlülüklerini zamanında yerine getirmek amacıyla makul bir fiyata nakde dönüştürebilme kabiliyetidir. Likidite riski en iyi şekilde fonların riski olarak ifade edilebilir.

Büyüme planı ve kredinin öngörülmedik bir şekilde genişlemesi söz konusu fonlar için krizlerin temel kaynağıdır (Nepal Rastra Bank, 2010). Likidite riski özellikle, kısa vadeli varlıkların yine kısa vadeli yükümlülükleri karşılayamaması halinde oluşur (Çelik, 2001).

Bankalar maruz kaldıkları likidite riskine karşılık kaynaklarının bir bölümünü atıl olarak tutmakta ve ek maliyete katlanmaktadırlar. Söz konusu durum da bankaların kâr marjında azalmaya sebep olmaktadır. Bankaların likidite riski karşılığında üstlendikleri likidite maliyetinin tutarı kâr marjının içerisinde yer almaktadır (Eken, 2006).

#### **3.1.1.1.5. Ülke Riski**

Ülke riski, sınırlar ötesi kredi verme ilişkilerinde, kredi açılan ülkede ortaya çıkabilecek bir kısım olaylar sonucunda zarara maruz kalma olasılığı olarak tanımlanabilir (Parasız, 1994). Diğer bir tanımlamaya göre ise ülke riski, bir ülkedeki kredi yükümlüleri veya söz konusu ülkeye gerçekleştirilen yatırımlar açısından önemli etkiler oluşturabilecek şekilde ülkenin ekonomik, siyasi ve sosyal şartlarıyla ilişkili tüm riskleri içermektedir (TBB, 1999).

#### **3.1.1.1.6. Yasal Riskler ve İtibari Riskler**

Yasal risk, yetersiz ya da yanlış bilgi nedeniyle kanun, kural ve yönetmeliklerin ihlalinden doğan zarara uğrama durumudur. İtibar riski ise, bankanın faaliyetlerindeki başarısızlıklar sonucu mevcut yasal düzenlemelere uygun aksiyon alınmamasıdır. Bu nedenle söz konusu risk yasal riskle de ilişkilendirilmektedir (Sarı, 2004).

“İtibar riski, yalnızca tek bir bankanın yerine tüm finansal sistem açısından önemli olabilmektedir. Örneğin, internet üzerinden kredi kullandırım hizmeti veren bir banka, hizmetlerine ilişkin olarak önemli itibar kaybı görmüş ise, diğer bankaların güvenilirliği de sorgulanabilmektedir” (Bolgün ve Akçay, 2005).

#### **3.1.1.1.7. Sermaye Yeterliliği Riski**

Sermaye, firmalar açısından kredi verenleri koruyan bir unsur olmakla birlikte finansal işlemlerde alternatif bir kaynak olma özelliği taşır. Bankalarının faaliyetleri gereği, kaynakların kullanım şekli ve yerleri nedeniyle sermaye yeterliliği riski önem teşkil etmektedir. Bu sebeple, gereksinim duyulan sermaye miktarı, aktif ve pasif yapısına, nakit akışlarının kârlılığına ve özellikle rekabet bakımından bankanın içerisinde bulunduğu ortama bağlıdır (Aydın, 1993).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bankalarının sermaye yeterliliği riskinin ele alınması gerektiği görüşü hasıl olmuş ve 1988 yılında Basel Komitesi tarafından sermaye gereklerini risk temeline dayandırılması görüşü ortaya çıkmıştır.

Global açıdan bankacılık sistemini standart bir ölçü ile denetleme bakış açısı 1988 Basel Uzlaşısı ile ortaya çıkmıştır. Söz konusu uzlaşma kapsamında başkanlığını Bank of England’ın yaptığı Komite tarafından, Cooke rasyosu olarak da tanınan sermaye yeterliliği rasyosunu (SYR) ortaya koyulmuştur.

Sermaye yeterlilik rasyosunun kullanılmasının amacı, bankanın elinde bulundurduğu sermayeye karşılık hangi ağırlıkta risk bazlı aktiflerinin bulunması gerektiği ölçülmektedir. Güçlü bir sermaye bankacılık sektöründe, güven ve istikrarın tesis edilmesi ile ihtimal dahilindeki tehlikelere karşı dayanıklılığın artırılmasını oluşturma açısından gereklidir.

#### **3.1.1.2. Kredi Riski**

Kredi riskine ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Söz konusu tanımlar şu şekildedir. “Kredi riski, banka müşterisinin yapılan sözleşme yükümlülüklerine uymayarak, yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesi nedeniyle bankanın karşılaştığı risktir” (BDDK, 2001).

Kredi riski, müşteri veya kefilin banka ile düzenlenen sözleşmeden doğan yükümlülükleri yerine getirmeme tehlikesi olarak ifade edilmektedir (Boyacıoğlu, 2002).

Kredi riski, bankaların kredi alacaklarını zamanında ve tam olarak tahsil edememesinden kaynaklanan risktir. Kredi riski, kredi müşterisinin anlaşma şartlarına uygun şekilde yükümlülüklerini yerine getirmeyerek temerrüde düşmesi halinde oluşmaktadır. Bankalar kredi verme sürecinde öncelikle kredi verecekleri müşterilerin kredibilitesini ölçmeleri gerekmektedir.

“Geleneksel açıdan kredi riski yaklaşımında; yalnız iyi krediler verilmelidir, kredilerden teminat alınmalıdır, istihbarat yapılmaksızın kredi verilmemelidir, krediler 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ilkelerine uygun değildir esaslarına dayanır” (Yaslıdağ, 2007).

“Bu kapsamda kredi riski, bankaların mevduatını yazılı veya zımni sözleşmelere bağlı olarak kullandırılması halinde meydana gelmektedir” (BDDK, 2006).

Kredi verme işleminde verilen kredinin anaparasının veya faizinin ödenmemesi banka açısından bir risk oluşturur söz konusu risk kredi riski olarak adlandırılmaktadır. Kredi riski müşterinin yükümlülüğünü yerine getirmeyerek geri ödeme imkânını yitirmesi veya ödemede gecikme oluşması riskidir (Şimşek, 2007).

Kredi riskinin diğer bir tanımı ise kredinin geri ödenmeme veya geç ödemededen dolayı net kâr ve özvarlığın piyasa değerindeki ihtimal değişimidir (Mandacı, 2003).

Kredi riski, özel kredi riski ve genel kredi riski olmak üzere iki başlıkta değerlendirilebilir. Özel kredi ise; tek bir kişiye veya firmaya tahsis edilen krediye ait riski ifade eder. Kredi tahsis edilen şahsın veya firmanın özel ekonomik koşullar nedeniyle maruz kalınan risktir. Genel kredi riski ise, piyasada bulunan tüm işletmeleri etkileyen risktir. Piyasada oluşan ekonomik kriz tüm işletmelerin yükümlülüklerini yerine getirmesini olumsuz yönde etkileyen bir kısım hususlar nedeniyle kredilerin tamamı ödenmeyebilir veya ödemesi gecikebilir (Temel, 2006). Kredi riski müşterilerin geri ödeme sıkıntısı yaşaması sonucu oluşmaktadır (Yıldırım, 2004).

Kredi riski bir banka için kritik öneme sahiptir. Kredi geri ödemelerinde yaşanan gecikmeler veya borçlunun iflas etmesi gibi kredi geri ödemesini etkileyen hususlar bankanın nakit akışlarını bozabilmektedir (Şimşek, 2007). Bankalar günlük faaliyetlerinde sıklıkla kullandıkları Interbank işlemleri, menkul kıymet işlemleri, garantiler ve türev enstrümanlar gibi hususlarda da kredi riski oluşmaktadır.

Kredi riski yönetimi, kredi müşterisinden makul düzeyde teminat alınarak ve kontrol işlemleri yürüterek oluşabilecek riskin asgariye indirilebilmesidir (Uludağ, 2001).

5411 sayılı Bankacılık Kanununun 48. maddesinde kredi riski taşıyan işlemlere aşağıda yer verilmiştir (Candan ve Özün, 2006).

- i. “Kullandırılan nakdi krediler,
- ii. Verilen teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayri nakdi krediler ve bu niteliğe haiz taahhütler,
- iii. Satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları,
- iv. Tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil veya surette verilen ödünçler,
- v. Varlıkların vadeli satışlarından doğan alacaklar,
- vi. Vadesi geçmiş nakdi krediler,
- vii. Tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler,
- viii. Gayri nakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri,
- ix. Ters repo işlemlerinden doğan alacaklar,
- x. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler,
- xi. Ortaklık payları”.

Kredi riski ile ilgili detaylı açıklamaya çalışmanın ilerleyen bölümünde yer verilecektir.

### 3.1.1.3. Operasyonel Risk

Operasyonel risk, operasyonel riskin net bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak son yıllarda genel kabul görmüş dolaylı ve doğrudan tanımlama türleri yer almaktadır. Dolaylı tanımlamaya göre operasyonel risk, kredi riski ve piyasa riski dışındaki tüm riskler olarak ifade edilir (Geiger, 2000). Daha sonra ortaya çıkan bir tanıma göre ise, operasyonel risk; yeterli olmayan ve başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden veya dışsal olaylardan kaynaklanan, doğrudan veya dolaylı kayıp riskidir (BIS, 2001).

BDDK'nın 8 Şubat 2001 tarih 24312 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Hakkında Yönetmeliği"nde, operasyonel risk; "banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilmemesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın, sel gibi felaketlerden kaynaklanabilecek kayıplara ya da zarara uğrama ihtimali olarak ifade edilmektedir".

Basel komitesi tanımına göre operasyonel risk, işletmenin iç süreçler, insanlar, sistemler ya da dış etkenler nedeni ile meydana gelebilecek doğrudan ve dolaylı kayıp yaşanması riskidir (Yaslıdağ, 2007).

Bankacılık sektöründe teknolojiye yönelik artan bağımlılık operasyonel riskin artmasına sebep olmaktadır. Operasyonel risk, bankaların üstlendiği diğer risklerin tamamını kapsamaktadır. Söz konusu diğer riskler içerisinde; hatalar, eksiklikler, bilgi teknolojisi sistemlerinin bozulması, suistimaller ve hukuki sebepler yer almaktadır (Köylüoğlu, 2001).

Tüm risklerden daha eski ve bir temel risk olmasına karşın operasyonel risk bilincinin ortaya çıkması 1970'li yıllara dayanmaktadır. Operasyonel risk geçmişte finansal kuruluşlarda "takas ve ödemelerin gerçekleşmeme riski" olarak dar çerçevede tanımlanmıştır. 1980'li yıllardan itibaren bilgi işlem sistemlerinin güvenliği konusunda yaşanan zararlar sonucu, bu risk kapsamının daha geniş olması gerektiği hususunda bilinç artmıştır. Operasyonel risklerin işletmeyi potansiyel zarara sevk etmesi nedeniyle gelişen bilinç operasyonel risklerin yönetilmesi gereğini meydana getirmiştir. Operasyonel risk, diğer risklerin tamamını tetikleyicisi ve sebebi durumundadır (Mazıbaş, 2005).

Operasyonel risk banka içi kontrollerdeki, personeldeki ve sistemdeki aksamalar sonucu veya dış etkenlere bağlı olarak meydana gelen kaybın oluşması riskidir. Önemli düzeyde kayıpla sonuçlanabilme ihtimali bulunan operasyonel risk çeşitleri banka içi yolsuzluk, banka dışı yolsuzluk, fiziksel mülkün zarar görmesi ve sistem hataları vb. hususlarından oluşmaktadır (Nepal Rastra Bank, 2010).

Teknolojinin hızla gelişmesine bağlı olarak iş süreçlerinin karmaşık hale gelmesi ve sistem üzerindeki kontrolün zorlaşmasıyla, hata veya doğrudan suistimale bağlı operasyonel riskler ortaya çıkmıştır. Söz konusu hususlardan dolayı Basel Komitesi Basel I uzlaşısına ilave olarak Basel II'de operasyonel risk sermaye yeterliliği hesaplamalarında kullanılmıştır.

Operasyonel riskin (Pezier, 2002);

- i. Tamamının farkında olmak veya tespit etmek imkansızdır.
- ii. Bünyesinde sadece ölçülebilen riskler bulunmaktadır.
- iii. Kapsamında kredi veya piyasa riski ile bağlantı kurulamayan riskler de yer almaktadır.

Banka içerisindeki kontrol eksikleri sonucu hata ve suistimallerinin gözden kaçması, banka personelinin zaman ve şartlara uygun davranmaması, banka yönetimindeki yanlışlar, bilgi sistemlerindeki aksamalar gibi iç etkenler ile birlikte banka dışında üçüncü kişilerle ilgili doğal afetler ve sahtekarlık gibi dış faktörlere bağlı zarar ihtimalidir (Babuşçu, 2005).

Operasyonel risk, beş alt başlıkta değerlendirilebilir. Söz konusu risklere ilişkin bilgilere aşağıda başlıklar halinde yer verilmiştir.

#### **3.1.1.3.1. Personel Riski**

Banka yönetiminin ve personelin yetersizliğinden, suistimalinden, hatalarından ve ihmallerinden kaynaklanan risklerdir (Öker, 2007). Söz konusu riske sebep olan etkenler içerisinde ise, personelin bilgi ve tecrübesinin yeterli olmaması, konsantrasyon eksikliği, aşırı iş yükü ve gereksiz personel rotasyonu gibi konular sayılabilir.

### **3.1.1.3.2. Teknolojik Riskler**

Bilişim sistemlerindeki teknik aksaklıklar, virüs sorunları ve yetersiz sistemlerden kaynaklanan risklerdir.

### **3.1.1.3.3. Organizasyon Riski**

Banka organizasyonel yapısına ve faaliyetlerine bağlı problemlerden doğan risktir. Örneğin; organizasyona yapı içerisindeki veri paylaşımının yetersizliği ve yetki karmaşasının bulunması gibi hususlardır.

### **3.1.1.3.4. Yasal Riskler**

Bankalar, özellikle yeni türde işlemleri yürütürken uluslar arası bankacılık faaliyetleri açısından yasal risklere maruz kalabilir. Söz konusu durum, faaliyetlerin yabancı unsur teşkil etmesine bağlı olarak birden fazla hukuk düzenini ilgilendirmesinden kaynaklanmaktadır. Yasal riskler, ulusal ve uluslararası alanda yasal düzenlemelerde ortaya çıkan değişimlerin veya yeniliklerin oluşturduğu risktir (Öker, 2007).

### **3.1.1.3.5. Dış Riskler**

Banka haricinde üçüncü kişilere yönelik risk doğurması muhtemel hususlara ilişkin hukuki düzenlemelerdeki değişikliklerdir. Örneğin; deprem, yangın gibi felaketlerden dolayı oluşan riskler, kara para aklama, internet sitelerinin dış etkilerle kötüye kullanılması bu gruba girmektedir (Aksel, 2002).

## **3.2. Bankacılıkta Risk Yönetimi**

Ülkemizde yaşanan finansal krizlerden en çok etkilenen kurumların başında bankacılık sektörünün gelmesi bankalar açısından risk yönetiminin önemini açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Bankacılık sektöründe yaşanan finansal risklerin yol açtığı krizlerin yaşanması sebebiyle “Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)” bünyesinde faaliyet gösteren “Basel Komitesi” tarafından alınan kararlar ile bütün bankaların içinde risk yönetimi departmanlarının ve risk yönetimi sistemlerinin oluşturulmasına ilişkin tavsiye kararı alınmıştır.

“Bankaların diğ er organizasyonlardan farklı olan en önemli husus, aracılık ve ödeme fonksiyonlarını sağlamasıdır. Temel  r n ve hizmetler, fon fazlası verenler ile fon açığı olan ekonomik birimler arasında bankalar vasıtasıyla kullanılmaktadır. Bu bağlamda, bankaların temel faaliyetleri, bilanço içi ve bilanço dışı işlemlerden kaynaklanan risklerin yönetilmesidir” (Active Araştırma, 2006).

Bankacılık sektörü açısından hatalı tahminlere dayanarak alınan kararlar; hem bankanın kârlılığı için hem de bankanın likiditesi için de risk oluşturur. Bankalar, hem likit halde faaliyetlerini sürdürüp hem de k rlılıklarnı artırabilmeleri için halihazırdaki risklere karşı uygulanan politikaları risk yönetimi olarak tanımlanmaktadır.

Risk yönetimi; bankaların karŐılaŐabileceėi olası risklerin banka genelinde etkin ve verimli bir entegrasyonla merkezi olarak yönetilmesidir. Diğer bir ifadeyle ise, bankanın gerek likit kalmasını gerekse kârlılığını garanti etmesi için mevcut risklere yönelik uygulanan politikaların tamamı, risk yönetimi olarak adlandırılmaktadır (Kaval, 2000).

Risk yönetimi, bankanın kârlılığını sağlamak ve muhafaza etmek amacıyla uygulanan politikaların tamamı olarak tanımlanabilir (Ercan, 2002).

Bankaların temel amacı, yüksek finansal performans gösterilerek kârın maksimize edilmesiyle, ortaklar tarafından yatırılan sermayeye en iyi getirinin edinilebilmesidir. Bankaların risk yönetimi faaliyetlerine yönelik farklı çıkar gruplarının farklı beklentileri bulunmaktadır. Hissedarlar bankanın piyasa değerinin maksimum hale getirilmesini; denetim otoriteleri ise bankaların sermayeleri ile orantılı olarak risk almalarını ve Şartlar kötüye gitmesi halinde meydana gelebilecek zararların sermaye ile karşılanabilmesinin teminini ister (Altıntaş, 2006).

“Her iki grubun da nihai olarak isteği bankanın sağlıklı bir finansman yapısıyla piyasa değerinin arttırılmasıdır. Bu nedenle risk yönetimi sistemleri ve risk bazlı sermaye düzenlemeleri sadece mevzuatın getirmiş olduğu zorunluluklar olarak düşünülmelidir. Bankalar açısından risk yönetimi, maruz kalınan ve/veya kalınabilececek risklerin belirlenmesi, belirlenen risklerin çeşitli yöntemler ve modeller ile  l lmesi, tanımlanan ve belirlenen risklere karşı gerçekleştirilecek risk yönetim tekniklerinin belirlenmesi ve



bunların uygulanması, uygulanan risk yönetimi politikalarının ve gerçekleştirilen faaliyetlerin değerlendirildiği bir süreçtir” (BDDK, 2006).

Bankacılıkta risk yönetimi, bankaların gerek likit kalmalarını, gerekse de kârlılıklarını garanti altına almak amacıyla mevcut risklere karşı uygulanan politikalarıdır (Kaval, 2000).

Bankaların etkin bir risk yönetiminin gerçekleştirilmesi, riskleri kontrol ederek zararları azaltabilir. Risk yönetimine önem göstermeyen bankalar ise olası krizleri ön göremeyebilir. Böylelikle bankanın zarar etmesine zemin hazırlanmış olunur (Köylüoğlu, 2001).

Risk yönetimi diğer işletmeler ile birlikte bankalar açısından daha önemlidir. Bunun nedeni ise bankacılık sektöründe meydana gelebilecek riskin tüm ekonomiyi etkilemesidir.

Bankacılıkta risk yönetimi, banka üst düzey yönetimi ile risk yönetimi gurubunun beraberce belirlediği ve yönetim kurulunun onayladığı esaslar kapsamında, risklerin tanımlanması, ölçülmesi, risk politikaları ve uygulamalarının oluşturulması ve uygulanması, risklerin analiz edilmesi, izlenmesi, raporlanması, araştırılması ve denetimi aşamalarından meydana gelmektedir (BDDK, 2001). Bankaların kârlılığı, bankanın riskleri öngörebilmesi ve mümkün olduğu kadar ölçülebilir hale getirmesine bağlıdır.

Bankacılık faaliyetleri açısından risk yönetimi, bankanın amaçları kapsamında gerçekleştirilen işlemler, faaliyetlerin yürütülmesi sürecinde ve sonucunda karşılaşılabileceği risklerden dolayı meydana gelebilecek olası zararların tanımlanması, kontrol edilmesi ve minimum hale getirilmesidir (Yaslıdağ, 2004).

Risk yönetiminin temel amacı kârlılığı arttırmak için sermaye, getiri ve riski birbirleriyle orantılı hale getirirken piyasanın sürekli artan ve çeşitlenen zor taleplerini karşılayabilecek bir risk yönetimi sisteminin oluşturulmasıdır.

Bankalar sağlıklı risk yönetimi ile birlikte hem risklerini kontrol ederek kayıplarını azaltmakta, hem de risk bazlı kârlılık analizi doğrultusunda hissedarın kârını maksimize etmeye çalışırlar.

Ulusal ve uluslararası finans piyasalarında ortaya çıkan krizlerin sebeplerinin ilki etkin bir risk yönetimi sisteminin bulunmamasıdır. Piyasalarda entegrasyonun artması nedeniyle bir finansal piyasada yaşanan kriz diğer piyasaları da hızlı bir şekilde etkilemektedir. Bu sebeple risk yönetimine ilişkin standart yaklaşımların bulunduğu tedbirler alınması gerekmektedir. Bu bağlamda bankacılıkta risk yönetimine ilişkin genel bir açıklama aktarıldıktan sonra risk yönetiminin tarihçesi üzerinde durulacaktır.

### **3.2.1 Bankacılıkta Risk Yönetiminin Tarihçesi**

Risk yönetiminin bilimsel olarak uygulama alanı bulması 15-20 yıllık bir sürece dayanmaktadır. Ulusal ve uluslararası piyasalarda oluşan kırılmalardan en çok etkilenen finans sektörü olduğu için risk yönetiminin en etkin ele alındığı kurumlar da finans sektöründe faaliyet gösteren firmalarda gerçekleştirilmiştir (Caner, 2008).

İnsanlar geleceği net bir şekilde bilmemesi nedeniyle yaşamın ilk anlarından itibaren risk gerçeği ile karşı karşıya kalınmaktadır. İlk insan topluluklarından günümüze kadar geçen süreç içerisinde, insanlar ve ülkeler arasındaki ilişkilerde artış yaşandıkça daha karmaşık bir durum ortaya çıkmıştır. Karmaşık hale gelen yaşam ile birlikte riskte artış yaşanmıştır.

Her ülkenin kendi kur politikasını belirlediği zaman içerisinde finansal ve reel piyasalarda maruz kalınan riskler gerek çeşit gerekse sayısal olarak artmıştır. 1980’li yıllardan itibaren globalleşme süreci, iletişim teknolojisinin sağladığı olanakla finans piyasalarının büyük bir hızlı büyümesine imkân tanımış ‘reel piyasa-finansal piyasa’ etkileşiminde en önemli unsur olan bankacılık, finansal piyasaların önemini ön sıralara taşımıştır.

1990’lı yıllardan itibaren bankalar tarafından özellikle gelişmiş ülkelerde kullanılmaya başlanan ‘Riske Maruz Değer (RMD)’ bazlı yöntemler, söz konusu eksikliklerin ortadan kaldırılmasında çok önemli katkıları olmuştur (Bolgün ve Akçay 2003).

Yakın bir zamana kadar bankacılık sektöründe risk denilince yalnız bankalar tarafından kullanılan krediler düşünülmekteydi. 1980’li yılların sonu ile birlikte global olarak risk kavramı anlayışı değişkenlik göstermiştir.

Finans sektörünün en etkilenen alanı olan bankacılık sektöründe yaşanan finansal kriz bankaların risk yönetimine ne kadar az önem verdiklerini göstermiştir. Etkin risk yönetiminin kullanılmaması nedeniyle 2001 yılında bankalar krize karşı yenik düşmüştür. Bankacılık krizlerine karşı gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu temerrüt ihtimalinin artması nedeniyle firmaların değerlendirmesine ilişkin standartların geliştirilmesi hasıl olmuştur. Bu nedenle “Basel II” kavramı risk yönetimine ilişkin standartların getirilmesi amacı ile ortaya çıkmıştır. İlerleyen bölümlerde Basel II standartları detaylı olarak ele alınacaktır.

Türkiye’de risk yönetimi kavramı, 1998 yıllarında ortaya çıkmaya başlamasına karşın 2001 yılı finansal krizin ortaya çıkmasıyla önemi artmıştır. Ülkemizde risk yönetimi süreç haline getirilmiştir.

Söz konusu süreç risklerin tespiti, ölçülebilir hale getirilmesi, yöntemi ve nihai olarak BDDK’na (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’na) raporlanması safhalarından oluşmaktadır (TBB, 2004).

Finansal istikrarın tam anlamıyla sağlanamadığı ülkelerde kurumsal yönetimin geliştirilmesi amacıyla banka içi disiplinin arttırılması ve daha hassas bir risk yönetimi aşamasına geçilmesi gayreti; banka için yüksek bir öz kaynak gereksinimi meydana getirdiği gibi banka müşterilerinin de borçları karşılığında sağlam özkaynak bulundurulmasına ilişkin baskı oluşturulmaktadır. Risk yönetiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesine uyum sağlama uzun zaman alabilmektedir.

Risk alma eğilimi (risk iştahı) ve risk alma kapasitesi (risk toleransı) bankaların kuracağı iç denetim ve risk yönetimi sistemlerine yönelik 2001 yılı Şubat ayında yönetmelik çıkarılmıştır. Söz konusu yönetmelik ile bankalar ve özel finans kurumları için öngörülen iç denetim ve risk yönetiminin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesine ilişkin olarak finansal sistem üzerinde doğrudan, reel sektör üzerinde de hem doğrudan ve hem de dolaylı bir şekilde etkiler oluşturmaya başlamıştır (Yüzbaşıoğlu, 2003).

### **3.2.2. Bankacılıkta Risk Yönetimi Süreci**

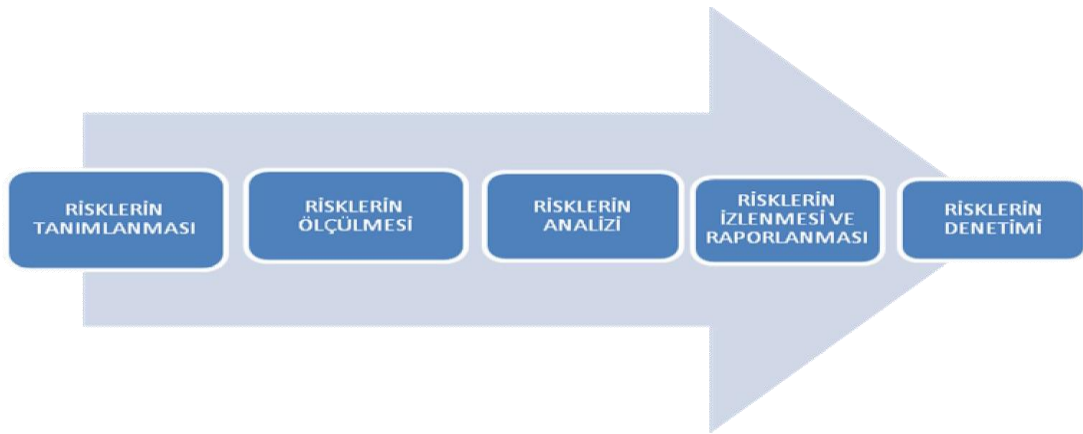
Risk yönetimi, bankanın kârlılığını sağlamak ve muhafaza etmek amacıyla uygulanan politikalardır. Risk yönetimi para, menkul kıymet, kıymetli maden, vadeli

işlemler, döviz tevdiatına yönelik olarak iç ve dış piyasalarda ortaya çıkabilecek her türlü belirsizlikten kaynaklanan kayıpların meydana gelmesinin önüne geçilebilecek tedbirlerin alınması, oluşabilecek kayıpların sağlıklı bir şekilde belirlenmesi ve ölçülmesi, yönetimi, bilgilendirme mekanizmasının oluşturulması ve aktif bir şekilde karar alınması gerekliliği durumlarında hızlı ve doğru karar almayı sağlayan sistemlerin meydana getirilmesini sağlar (Ercan, 2002).

Bankalar, risk yönetimi sürecini, yapısal özelliklerini ve faaliyetlerini dikkate alarak belirlemelidir. Etkili ve verimli bir risk yönetiminin gerçekleştirilebilmesi için en üst seviyeden uygulamanın gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bankanın tüm faaliyet ve finansal sonuçlarından yönetim kurulunun sorumluluğu bulunmaktadır.

Yönetim kurulu, riskin belirlenmesi, ölçülmesi, izlenmesi, kontrol edilmesi ve raporlanması aşamalarından meydana gelen risk yönetimi sürecinin yürütülebilmesi için bir risk komitesinin üyelerini belirlemektedir.

Bankacılıkta risk yönetim süreci risklerin tanımlanması, risklerin ölçülmesi, risklerin analizi, risklerin izlenmesi ve raporlanması ve risklerin denetimi aşamalarından meydana gelmektedir. Bankacılıkta risklerin etkin olarak yönetilebilmesi amacıyla aşağıda detayları yer alan safhaların izlenmesi gerekmektedir.



**Şekil 3.1.** Bankacılıkta Risk Yönetimi Süreci

**Kaynak:** Demir, (2013), “Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Riski ve Yönetimi”, Yüksek Lisans Tezi, 40.

### **3.2.2.1. Risklerin Tanımlanması**

Yönetimlerin karar mekanizmasında sağduyulu ve etkili bir şekilde davranabilmesi açısından risklerin tanımlanması ve ölçülmesi önemli bir aşamadır. Belirsizliklerin önüne geçmeye çalışabilmek için, riskin önceden bilinmesi, tanımlanması ve derecelendirilmesi gerekmektedir.

Risk yönetim sürecinde öncelikle gerçekleştirilmesi gereken husus risklerin tanımlanması ve özelliklerinin belirlenmesidir. Bankalarda yoğunlaşılan alana, müşteri profiline ve faaliyet gösterilen piyasaya bağlı olarak maruz kalınabilecek riskler de farklılık gösterir.

Bankalarda risk yönetiminin başarılı olması açısından en önemli rol risklerin tanımlanması safhasında riskler ve özelliklerinin ortaya çıkartılmasıdır. Bankaların hedeflerini ve faaliyetlerini yürütmesini etkileyen, bankanın iç veya dış yapısından kaynaklanan risklerin belirlenmesi, söz konusu riskleri azaltmaya yönelik olarak gerçekleştirilecek ölçüm, kontrol, usul ve yöntemlerinin belirlenmesi bakımından da gereklidir (Elitaş ve Özdem, 2006).

### **3.2.2.2. Risklerin Ölçülmesi**

Risklerin sayısal hale getirilerek ölçülebilir hale getirilmesi aşamasıdır. Risklerin tanımlanması aşamasında belirlenen riskler ölçülebilir duruma getirilmekte ve analitik bir şekilde ifade edilmektedir. Söz konusu aşama ile sağlanan sonuçlara bağlı olarak maruz kalınan risklere karşı tutarlı bir risk ölçüm yöntemi oluşturulmalıdır.

“Risk ölçülmesiyle ilgili hususlardan birisi de Riske Maruz Değer (RMD) kavramıdır. RMD belirli bir zaman aralığında ve belirli bir güven seviyesinde meydana gelmesi beklenen kayıp olarak tanımlanmaktadır. RMD modelleri, farklı özelliklere sahip bankaların farklı gereksinimleri karşılayarak, riskin daha hassas bir şekilde ölçülmesine ve risk-getiri dengesinin sağlanmasına olanak sağlamaktadır” (Mandacı, 2003).

### **3.2.2.3. Risklerin Analizi**

Risk analizi, tanımlanan ve somut hale getirilen risklerin yönetilmesi ve kontrol edilebilmesi amacıyla gerçekleştirilen çeşitli değerlendirmelerdir. Ölçülen ve somut hale

getirilen riskler için; risk transferi, risk azaltımı ve riskin üstlenilmesi gibi birçok alternatif tercih edilmektedir.

#### **3.2.2.4. Risklerin İzlenmesi ve Raporlanması**

Risklerin izlenmesi ve raporlanması safhasında risk yönetiminde kullanılan veriler bir araya getirilmesi sonrasında birtakım methodlar vasıtasıyla analiz edilerek rapor haline getirilmesidir. Söz konusu aşamada sağlanan bilgiler bankanın çeşitli yönetim kademelerinde kullanılmak suretiyle alınan kararlara katkı sağlamaktadır. Bu sebeple risklerin izlenmesi ve sonuçlarının raporlanması faaliyetleri belirli aralıklar ile sürekli bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Bankaların risk yönetim grubu tarafından çeşitli riskler günlük olarak izlenir ve analiz edilir. Riskler ile ilgili verilerin doğru zamanda, doğru kişiye raporlanması sağlanır (Altıntaş, 2006).

#### **3.2.2.5. Risklerin Denetimi**

Risklerin etkin olarak yönetilip yönetilmediği ve belirlenen sınırlar kapsamında kontrol edilip edilmediğinin belirlenmesi, risklerin denetimi safhasında gerçekleştirilir. Risk yönetim sürecinin doğruluğu, tutarlılığı ve bütünlüğü söz konusu süreçlerden bağımsız olarak faaliyetini yürüten iç denetim biriminin denetimindedir.

Bankacılık açısından risk yönetiminden beklenen, bankanın sermayesi ile orantılı risk almasını sağlamak ve işler ters gittiğinde meydana gelebilecek zararın sermaye ile karşılanabilmesini bugünden sağlamaktır. Söz konusu hususun gerçekleştirilmesi ise bankalarda çok iyi risk yönetim sistemlerinin tesis edilmesine ve sürekliliğin sağlanmasına bağlıdır (Altıntaş, 2006).

Risk yönetiminin temel hedefi kısaca, riski tespit edebilmek ve kontrol edebilmek için ölçülebilir duruma getirmektir (Çelik ve Ekinci, 2002).

## 4. BÖLÜM

# BANKACILIKTA KREDİ RİSKİ VE KREDİ RİSKİNİN YÖNETİMİ

Bu bölüme kadarki bölümlerde; bankacılıkta kredi kavramının tanımı yapıldı ve kredi riskinin oluşumuna kadar yaşanan süreçler ve risk kavramı ve türleri aktarıldı. Bu bölümde ise bankacılık sektöründe kredi riski, kredi riski yönetimi, kredi riski yönetim süreci, kredi riski yönetim araçları, basel ve kredi riski ölçümleri konularına yer verilmiştir.

### 4.1 Bankacılıkta Kredi Riski

Genel olarak kredi riski; herhangi bir tarafın karşı tarafa olan yükümlülüğünü ifa edememesi ihtimali olarak ifade edilebilir (Erçel, 2000). Bu bağlamda kredi riskine ilişkin çeşitli tanımlara aşağıda yer verilmiştir.

Kredi riski, banka müşterisinin sözleşme yükümlülüklerini kısmen veya tamamen zamanında yerine getirmemesi sonucu bankanın karşılaştığı risktir (BDDK, 2001).

Kredi riski, borçlunun yükümlülüğünü geri ödeyememesi halinde ortaya çıkan zarar riskidir (Anbar, 2005).

Kredi riski bankaya borçlanan müşterinin yükümlülüğünü mutabık kalınan zamanda yerine getirmemesi olarak tanımlanmıştır. Kredi riski bankaların maruz kaldığı en büyük risktir (Athaide, 2009).

Bankacılık sektörü açısından kredi riski ise, banka müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak sorumluluğunu kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden sonucu bankanın maruz kaldığı risk olarak tanımlanmaktadır (Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik, Md.3). Kredi risk yönetiminin temel amacı makul aralıklar içerisinde bankanın maruz kalabileceği riskleri yöneterek bankanın risk bazlı getirisini maksimum hale getirmektir.

Kredi riski, bankaların karşılaştığı en eski ve büyük risktir. Borçlunun yükümlülüğünü yerine getirmekte istekli olmaması veya borcunu ödeyememesi sonucu ortaya çıkar (Rajhi et al, 2015). Diğer riskler ile birlikte kredi riskinin de zaman, coğrafi bölge, konjonktürel gelişmeler veya sektörel özellikler vb. değişkenlere bağlı olarak ölçülebilmesi risk kavramının temel unsurudur. Risk ölçümünde temel olan husus riskin sifira indirgenmesi olmayıp, riskin minimuma indirilmesi veya azaltılmasıdır (Sayım, 2006).

Banka aktiflerinin en önemli ve en büyük gelir kaynağı kredilerden meydana gelmektedir. Bankalar tarafından kullanılan kredi miktarı "risk" oluşturmaktadır. Söz konusu risk kredinin kullanıldığı andan itibaren geri ödenmeme ihtimalini ifade etmektedir (Dinçer; 2001).

Krediler bankalar açısından risklilik teşkil etmektedir. Ancak önemli olan riske girmemek değil riskin doğru olarak belirlenmek suretiyle kontrol edilmesidir. Böylelikle banka, risk seviyesi düşük, kârlılığı fazla ve aktif kalitesi yüksek bir portföy meydana getirebilmektedir.

Kredi riski sorunlu krediler ile yakından bağlantısı bulunmaktadır. Sorunlu krediler kısa vadeli alacakları uzun vadeli duruma getirebilir. Nakit akışında sorun oluşturması bankanın likiditesini de olumsuz olarak etkiler. Söz konusu olumsuzluklar bankanın itibarına zarar verir. Böyle bir durumda bankanın mevduat sağlama kabiliyeti düşüş göstermek suretiyle maliyetlerde artış meydana gelir (Babuşçu, 1997).

Piyasa riski ve kredi riski, temel olarak birbirleriyle bağlantılıdır. Kredi riski firmanın piyasa değerini etkileyerek piyasa riskine de neden olabilmektedir (Öker, 2007). Bir firmanın varlıklarının piyasa değerinin beklenmedik şekilde değişmesi piyasa riskine yol açmaktadır. Söz konusu piyasa riski ise kredi taksitinin geri ödenmeme olasılığını etkilemekte ve kredi riskini oluşturabilmektedir. Kredi riskinin zaman, coğrafi bölge, konjonktürel gelişmeler veya sektörel özellikler vb. değişkenlere göre tahmin edilebilmesi risk kavramının temel unsurudur. Bir risk tanımlanırken, kullanılan değişkenlerin doğru ve yeterli olabilmesi için her türlü riskin tanımlanmış olması gerekmektedir. Risk ölçümünde temel olan riskin tamamının ortadan kaldırılması olmayıp, riskin minimuma indirilmesidir.



Bankacılık sektörü açısından önemli sorunların temel nedeni, yetersiz kredi standartları ve banka müşterilerinin kredibilitelerinde kırılmalığa sebep olabilecek şekilde oluşan ekonomik değişimlerdir.

Kredi riski; genel kredi riski ve özel kredi riski olmak üzere ikiye ayrılabilir.

#### **4.1.1. Genel Kredi Riski**

Genel kredi riski, borç verme işlemi sonucu ortaya çıkan bir risktir. Borcun verildiği zamanda ekonomik durumu iyi ve güvenilir olan bir müşterinin durumu, doğal afet, konjonktürel dalgalanmalar, afet, konjonktürel dalgalanmalar v.b. gibi önceden öngörülemeyen sebeplerle kötüye gidebilir. Bu sebeple kredi banka açısından hem risk, hem de kârlılık anlamına gelmektedir.

Kredi kavramı banka için her ne kadar risk teşkil etse de kârlılık için kullanılan temel enstrümandır. Bu nedenle kredi kullandırımında risk ve getiri dengesinin sağlanması, kredi amaçlarının ve politikalarının tanımlanması halinde başarının gelmesi mümkündür. Bankanın politikalarına, yasal düzenlemelere ve kredi prosedürüne göre oluşturulan kredi portföyünün izlenmesinde şu amaçlar dikkate alınır (Öker, 2007);

- Kredi politikası ile uyumun kontrolü,
- Kredi kalitesinde zayıflamanın tespiti,
- Kredi geri ödemelerinin zamanının tespiti,
- Kredi kayıplarının önlenmesi veya azaltılmasını sağlamak, üst yönetimi zamanında bilgilendirmek.

Geçmiş dönemlerde, kredi riskinin meydana gelmesinde müşteriye ilişkin kredibilite araştırmalarının amacına uygun olarak yapılmaması ve sıklıkla kredi tahsis edildikten sonra yasal bir prosedürün yerine getirilmesi önemli rol oynamıştır. Kredi riski, bir bankanın kredi müşterisinin anlaşma koşullarına uygun olarak yükümlülüklerini yerine getirememeye ihtimalidir.

Tüm dünyada, 1980'li yıllarını sonu ve 1990'lı yılların başından itibaren borç ödememe oranındaki artışın yaşanmasının akabinde kredi risk yönetimine daha fazla

önem verilmiştir. Kredi riskine maruz kalınması, bankalar nezdinde en önemli problemlerinden biri olarak dikkate alınmaktadır. Bu nedenle bankalar, kredi riskinin tanımlanmasına, ölçülmesine, izlenmesine ve denetimine daha fazla önem vermeye başlamıştır.

#### **4.1.2. Özel Kredi Riski**

Özel kredi riski, kredi tahsis edilen müşterinin özel iktisadi şartları ve içinde bulunduğu sektörün özel durumu sebebiyle meydana gelen risktir. Bankaya borç için başvuruda bulunan müşteriler arasında, borç ödeme kabiliyeti, yeterli teminat verme durumu açısından farklılıklar bulunabilir. Bununla birlikte, firmaların faaliyet gösterdikleri sektörler arasında da risklilik düzeylerinde farklılıklar bulunabilir (Meriç, 1980).

### **4.2. Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi**

#### **4.2.1. Kredi Riski Yönetiminin Kapsamı**

“Kredi riski dünyadaki tüm bankalar açısından önemli bir sorun olmasından dolayı bankalar kredi riskinin tanınmasına, ölçülmesine, izlenmesine ve denetimine daha fazla önem vermeye başlamıştır” (TBB, 1999).

Plasman politikalarının zeminini oluşturan ve bankaların kredi kararını vermesi sürecinde dikkate alması gereken dört temel prensip bulunmaktadır. Bu prensipler aşağıda açıklanmıştır:

*Emniyet*, müşterinin ödeme kabiliyeti ile ilgili araştırmaların yapılması bununla ilgili gerekli değerlendirilmelerin sağlıklı olarak gerçekleştirilmiş olması ve bankanın, kredinin mutabık kalınan vadelerde geri ödeneceğine yönelik yeterli kanaate ulaşması gereklidir. Emniyet prensibinin bir diğer gerekliliği ise riskler için teminat alınmasıdır (Takan, 2001).

*Akışkanlık*, kredinin akışkanlığı firmanın iş ve nakit akışına ilişkin önemli seviyede bilgi verir. Akışkanlık prensibi kredinin kısa sürede geri ödenmesi, kredi konusu işin dönemlere uygun, kredinin dolu ve donuk kullandırılmamasıdır.

Kredinin dolu kullanılmasında anlatılmak istenen, firmanın kredisini sürekli mevcut kredi limiti düzeyinde kullanmasıdır. Bu durum firmanın krediye olan gereksinimi yansıtır. Donuk kullanılmasından kasıt ise, firmanın kredi riskinin uzun süre aynı seviyede olmasıdır. Bu durum firmanın nakit akışındaki olumsuzlukların en önemli göstegesidir (Takan, 2001).

*Randıman*, kredinin firmaya verimli bir şekilde faiz ile birlikte komisyon gibi gelir sağlayacak şekilde kullandırılmasıdır. Nakit akışının, mümkün olduğu kadarıyla banka üzerinden yürütülmesi, izleme konusunda ve gelir sağlama açısından katkı sağlayacaktır (Takan, 2001).

*“Dağılımın Uygunluğu*, bankaların sektör, müşteri, coğrafya, kredinin türü, para cinsi, vade ve teminatlar açısından dengeli bir şekilde dağılmış bir risk portföyü yapısına sahip olması gerekir” ( Dinçer, 2001).

Bankalar, karşılaşılan riskin üstesinden gelmesi amacıyla iyi bir risk yönetimi planlaması yapması gerekir. Bankacılık sektörü birçok risk ile iç içe olmasına karşın söz konusu risklerden en önemlisi ve yönetilmesi en zor olanı kredi riskidir.

İlk görüşmeden sonra mali tablolar vasıtasıyla oran analizi ve dikey yüzde analizi gibi yöntemlerle firmanın mali yapısı hakkında detaylı bilgi sağlanır. Söz konusu bilgiler dahilinde de kredinin teminatı, vadesi ve tutarı belirlenir.

Kredi riski yönetimin temel husus riskin kendisi değil, hatalı yönetilmesi ve hatalı değerlendirilmesidir. Bu sebeple karşılaşılan tüm riskleri önceden belirlemek ve birbirleri ile olan bağlantılarını ortaya koymak gerekmektedir. Burada her riskin oluşma sebebi belirlenmeli, riskin oluşmasına yol açabilecek beklenmeyen olaylar öngörülmalıdır. Aynı zamanda, riske sebep olan hususlar iyi algılanmalı ve riski en aza indirebilecek şekilde yönetilmelidir (Benston, 2002).

Günümüzde Modern Kredi Riski Yönetiminde (Wykes, 2002);

- i. Müşterilere yönelik kapsamlı veriler sağlayacak spesifik bilgiler elde edilmelidir.
- ii. Analitik araçlar yoğun bir şekilde kullanılmalıdır.

- iii. Fiyatlama politikaları güncellenmelidir.
- iv. Ayrıntılı, detaylı ve esnek yönetim araçları kullanılmalıdır.
- v. Doğru bilgilendirme sistemleri ve raporlama teknikleri kullanılmalıdır.

Bir çok bankanın sorunlu kredilerinin ortaya çıkma sebebi kredi verildikten sonra takibinin yapılmamasıdır. Söz konusu durumun önüne geçmek amacıyla çalışan personelin deneyimli ve bilgili olmalarının yanında etkin bir izleme sistemleri de bulunmalıdır. Bunun için (Akkale, 2001);

- i. Kredili müşterilerden belirli dönemlerde mali tablolar temin edilmeli ve incelenmelidir.
- ii. Firma düzenli olarak ziyaret edilerek ortaklar ve yöneticiler ile yüz yüze görüşme yapılmalıdır.
- iii. Her ay merkez bankası memzuç bilgileri düzenli olarak incelenmelidir.
- iv. Mal aldığı ve mal sattığı müşterilere yönelik düzenli olarak istihbarat yapılmalıdır.
- v. Gerekli belgelerin tamamı temin edilmeden kredi limiti tahsis edilmemelidir.
- vi. İş tecrübesi yeterli olmayan kişilerin kurduğu firmalara kredi verilmemelidir.
- vii. Geçmişte iflas eden bir firmanın yerine kurulan bir firmaya kredi verilmemelidir.
- viii. Limit artışı sık yapılmamalı ve teminat kalitesi düşürülmemelidir.

Riske maruz kalmanın kaçınılmaz olduğu hallerde riskin yönetilerek zararın minimize edilmesi en makul olan uygulamadır. BDDK tarafından risk yönetimini şu şekilde tanımlamıştır: “Bankacılıkta risk yönetimi, banka üst düzey yönetimi ile risk yönetimi gurubunun beraberce belirlediği ve yönetim kurulunun onayladığı esaslar çerçevesinde, risklerin tanımlanması, ölçülmesi, risk politikaları ve uygulama usullerinin oluşturulması ve uygulanması, risklerin analizi ve izlenmesi, raporlanması, araştırılması, teyidi ve denetimi safhalarından meydana gelir” (BDDK, 2001).

Kredi riskinin yönetimi, kredinin tahsisinden itibaren başlamakta ve kredinin geri ödenmesine kadar geçen süreç içerisindeki tüm hususların kapsamlı bir şekilde değerlendirilerek, gerekli önlemlerin zamanında alınmasına yönelik aşamaları kapsamaktadır. Etkili ve verimli bir kredi riski yönetimi için, ilk olarak bankaların krediye ilişkin birimlerinin, kredi tahsisi öncesindeki istihbarat işlemleri, kredi kullandırma kriterleri ve diğer idari işlemlere ilişkin yazılı politikalar belirlemeleri ve söz konusu politikaları uygulamaları gerekmektedir. Banka için kredi risk taşımakta ve söz konusu riskin tamamen yok edilmesi mümkün olmamaktadır. Ancak iyi bir kredi yönetimi ile kredi riski azaltılabilir (Sarı, 2004).

Bu kapsamda bankalar açısından risk kavramları içerisinde kredi riskinin yönetimi önemli bir parçadır ve uzun vadede bankanın amaçlarına yerine getirmesi için gereklidir. Kredi riski yönetimi bankanın kârlılığına önemli katkıda bulunur. Bankalar kredi risk yönetimi ile, kullandırılan kredilerden bekledikleri geri dönüşü en iyi şekilde maksimum seviyede elde etmeyi amaçlarlar. Bu sebeple bankalar, kullandırdıkları kredi bazında risklerini dikkate alabilecekleri gibi kredi portföyünün tamamına ilişkin riskleri bir arada da izleyebilmektedir (Dereköy, 2006).

Finansal kuruluşlar sürekli olarak bir kısım zorluklarla karşılaşmaktadır. Bankacılık sektöründe karşılaşılan sorunların temel nedeni; yetersiz kredi standartları, zayıf portföy risk yönetimi veya banka müşterilerinin kredibilitelerinde sorunlara yol açabilecek türden ekonomik değişimler sayılabilir. Söz konusu olumsuzluklar gelişmekte ve gelişmiş ülkelerde yaşanmaktadır (Serdar, 2005).

Bankaların kredi riskini azaltmaları ve kârlılığı yüksek seviyede tutmaları iyi bir kredi risk yönetimine bağlıdır. Kredi tahsis, kredi izleme, kredi değerlendirme gibi kredinin ödenmesi amacıyla önemli birimlerin birbiriyle entegre bir şekilde çalışması sonucu kredi riski azaltılabilmektedir. Bu nedenle bankalar, krediden edinilen verimlilik ile müşterinin kaldırabileceği kredi kapasitesini ve söz konusu kapasitede kredinin geri ödeme olasılığını hesaplamalıdır. Kredi tahsisini gerçekleştiren yöneticiler müşterilerinin kredibilitelerini doğru bir şekilde belirleyerek ve gerekli güvenceleri temin ederek kredi riskini azaltabilir (Seval, 1990). Böylelikle banka riski düşük, getirisi ve aktif kalitesi yüksek bir kredi portföyü meydana gelebilmektedir.

#### 4.2.2. Kredi Riski Yönetiminin Amacı

“Bankacılıkta risk yönetimi, banka üst düzey yönetimi ile risk yönetimi komitesinin biraraya gelerek karara bağladığı ve yönetim kurulunun onayladığı hususlar kapsamında, risklerin tanımlanması, ölçülmesi, risk politikaları ve uygulama esaslarının oluşturulması ve uygulanması, risklerin analizi ve izlenmesi, raporlanması, araştırılması, teyidi ve incelenmesi aşamalarından oluşmaktadır” (BDDK, 2001).

Kuvvetli bir risk yönetimi yapısına kavuşmak amacıyla riskin unsurları sağlıklı bir şekilde analiz edilmeli, tanımının doğru yapılması ve riskten sakınma methodlarının belirlenmesi gerekmektedir. Kredi riski yönetimi amaçlarına yönelik açıklamaları aşağıda yer verilmiştir.

Risk yönetiminin iki temel amacı bulunmaktadır (Ocakçı, 2009);

- i. Bankanın finansal performansını iyileştirmek,
- ii. Bankanın geri dönüşü imkânsız, faaliyetini tehlikeye atacak kayıplar ile karşılaşmasını önlemek.

Kredi riski yönetiminin temel amacı “risk almamak” değil aksine, “ölçülebilen kredi riskleri almak” şeklinde olması gerekmektedir. Kredi risk yönetiminin temel hedefi, “pazardaki rekabet gücünü arttıracak” ve “sorunlu kredilerin oluşumunda minimizasyonu sağlayacak” şekilde bir optimum getiri edinmek olması gerekmektedir (Gögebakan ve Arda, 2004).

Kredi risk yönetimin amacı, bankanın maruz kalabileceği riskleri sağlıklı bir şekilde yöneterek bankanın riske karşılık getirisini maksimum seviyeye getirmesidir. Bankalar kredi portföyünün taşıdığı riskleri yönetmenin yanında tek tek her kredinin taşıdığı riski de yönetmelidir. Bununla birlikte kredi risklerinin diğer risklerle ilişkisini de dikkate alması gerekmektedir (Temel, 2006).

Bankacılıkta risk yönetiminin temel amacı, bankaların üstlendikleri risklere karşılık yeterli sermayeyi tutabilmelerini sağlamak ve güvenilir koşulların oluşturduğu bir ortamda faaliyette bulunmalarını sağlamak olmalıdır. Böylelikle, özelde bir bankada genelde ise finans sektöründe istikrarın ve güvenin sağlanması ve bankaların maruz

kalacakları risklerin asgari seviyeye indirilmesi mümkün olabilmektedir. Bankacılıkta risk yönetiminin temel amacı, getiri ve risk arasında bağlantı kurarak piyasanın taleplerini karşılayabilecek bir risk yönetimi sisteminin meydana getirilmesidir (Ocakçı, 2009).

Kredi riski yönetiminin amacına yönelik yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere kredi riski yönetimi bankalar için ihtiyatlı davranma mekanizmasıdır. Kredi riski yönetiminin amacı;

- i. Bankanın faaliyetlerini istikrarlı bir şekilde sürdürebilmesini sağlamak,
- ii. Getiri optimizasyonu sağlamak,
- iii. Yeterli sermaye düzeyini muhafaza etmek,
- iv. Piyasaların taleplerini karşılayabilecek kredi sistemi oluşturmaktır.

#### **4.2.3. Kredi Riski Yönetiminin Temel Unsurları**

Kredi riskini oluşturan ilk unsur olan temerrüde düşme ihtimali riski birçok risk tipini içermektedir. Kredi riskinin ikinci unsur olan kaybın şiddeti sadece temerrüt durumunda söz konusu olmaktadır (Aksel, 2002).

Bankaların kredi riski sürecini yönetebilmesi, beklenen ve beklenmeyen kayıpları ölçebilmesi ve söz konusu kayıplardan korunabilmesi için öncelikle güçlü ve etkin bir kredi riski yönetimine gereksinim bulunmaktadır.

#### **4.2.4. Kredi Riski Yönetim Süreci**

Kredi riski yönetim sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla Bankanın hacmine bağlı olarak kredi departmanı ve mali departmandan oluşan Kredi Risk Yönetimi Komitesi oluşturulması gerekmektedir. Söz konusu komite, kredi riski kapsamındaki süreçleri ve genel kredi riski yönetimi işleyişini denetleyebilecek şekilde güçlendirilmelidir. Kredi Risk Yönetimi Komitesi başlıca aşağıda yer alan hususlardan sorumlu olmalıdır (Nepal Rastra Bank, 2010).

- i. Yönetim tarafından onaylanan kredi riski stratejisinin uygulanması,

- ii. Kredi riskini gözlemlenmek ve yönetim tarafından onaylanan limitlere uyulmasını sağlamak,
- iii. Yönetime onay için, kredi önerilerinin, finansal anlaşmaların, derecelendirme standartlarının ve kalite testlerinin sunum standartları için belirgin politikalar önermek,
- iv. Kredi onaylama delegasyonuna, büyük kredi riskiyle, kredi teminatı standartlarıyla, portföy yönetimiyle, kredi gözden geçirme mekanizmasıyla, risk konsantrasyonu, risk izleme ve değerlendirmesiyle, kredilerin fiyatlandırılmasıyla, konfigürasyonla, yasal uyumlulukla ilgili öngörülü limitler önermek.

Bankaların kredi tahsis yapısı, banka aktivitelerinin boyutu, karmaşıklığı ve çeşitliliğine göre değişiklik gösterir. Kredi tahsis yapısı, kredi risk yönetiminin ve kontrol sürecinin düzgün bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamalıdır. Bankanın genel kredi riskini, yönetim kurulu tarafından öngörülen aralıklar içerisinde tutmak gerekmektedir. Kredi verme yetkililerinin yapısını onaylama ve üst yönetime, kredi komitesine ve diğer kredi verme yetkililerine kredi onayı yetkisi tayin etme, banka yönetim kurulunun sorumluluğu kapsamındadır. Banka personeline tayin edilen kredi verme yetkisi, personelin tecrübeleri ve yetenekleri orantılı olmalıdır. Bankalar, kredi riskini daha etkili bir şekilde yönetebilmesi için kredi tahsis süreçlerinde çift onay mekanizması dizayn etmelidir. Aynı zamanda kredi tahsis etme yetkisi belirli periyotlarda denetlenmelidir (Nepal Rastra Bank, 2010).

#### **4.2.4.1. Kredi Risk Stratejisi ve Politikasının Oluşturulması**

Kredi riski stratejisi ve politikası, bankanın kabul edebileceği risk ile kredi faaliyetleri için ihtiyaç duyulan öz sermaye seviyesine ve krediye ilişkin süreçlerden sorumlu yönetimin bilgi ve kapasite seviyesine uyumlu olarak oluşturulur (TBB, 2000).

Kredi politikası, gelecekte kredi süreçlerindeki düzenlemeleri ve stratejileri barındırır. Kredi taleplerinin değerlendirilmesi için genel kapsam oluşturur (Temel, 2006).



Kredi riski politikalarının belirlenmesi aşağıdaki unsurlarla ilgilidir (Aksel, 2001);

- i. “Kabul edilen kredi taleplerinin karakteristik özellikleri,
- ii. Kredi portföylerinin yapısı,
- iii. Kredi risklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde kullanılan uygulamalar,
- iv. Uygulanması zorunlu limit yapıları,
- v. Kredi riski konusunda üst yönetime verilmesi gereken raporlama verileridir”.

Basel II kapsamında tüm risk türleri için bankanın yönetim kurulunca açık olarak belirlenmiş bir stratejinin bulunması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu strateji genel olarak, bankanın kredi riski iştahı ve maruz kalınan kredi riskine karşı elde edilmesi beklenen kâr seviyesini öne sürmesi gerekmektedir (Tuncer, 2006).

Bankalar, kredi koşullarını açıkça özetleyen kredi politikaları ilkeleri geliştirmek zorundadır. Kredi politikaları ilkeleri, bankanın borç verme portföyünün gelişimini ve ekonomik dış görünümündeki değişikliklere bağlı olarak düzenli aralıklarla güncellenmelidir. Söz konusu kredi politikalarını etkili bir şekilde yürütmek için doğru prosedürlerle bankanın tüm kademelerinde uygulanmalıdır. Tüm borç veren yetkili mercilere ve şubelere dağıtılmalıdır.

Kredi politikaları, yatırım yapmak ve borç verme kararları için çerçeve kurar. Bankanın kredi riskine karşı toleransını yansıtır. Bu politikalardan herhangi bir önemli sapma üst kurul/yönetim kuruluna bildirilmeli ve iyileştirici tedbirler alınmalıdır.

Asgari olarak, kredi politikaları genel olarak aşağıdaki hususları içermelidir (Nepal Rastra Bank, 2010).

- i. Bankanın borç vereceği ve vermeyeceği kredi alanları belirlenir.
- ii. Bankanın resmi kredi onay süreci, detaylı ve resmileştirilmiş kredi değerlendirmesi olması gerekir.

Bankanın kredi politikasının birincil amacı risk iştahını belirlemektir. Risk iştahı, bankanın kabul etmeye istekli olduğu bir olaydan kaynaklanan risktir. Kredi riski stratejisi bu yüzden şunları içermelidir (Nepal Rastra Bank, 2010);

- i. Bankanın çeşitli müşteri tabakalarına ve ürünlere, ekonomik sektörlerle, coğrafi konum, piyasadaki para ve vade tarihine dayalı kredi verme planı,
- ii. Fiyatlandırma stratejisi.

Yönetim kurulu bankanın kredi risk stratejisini ve risk düzeyini belirler. Üst yönetimin risk yönetimine önem vermesi gerekmektedir.

#### **4.2.4.2. Bankalarda Kredi Riski Organizasyon Yapısı**

Bankalarda kredi organizasyon yapısı çok farklı şekillerde olabilir. Banka yönetimi, kredi riski yönetiminin etkinliğini sağlayacak şekilde gerekli organizasyon yapısını oluşturmalıdır.

“Bankalara ait kredi organizasyon yapısı bünyesinde kredi riskinin ölçülmesi, kontrolü, değerlendirilmesi ve gözlenmesi fonksiyonlarının tüm organizasyon açısından belirlenen kredi riski politikası ve uygulamaları kapsamında yapılandırılır. Kredi risk politikası ve uygulamaları, uygun görülen kredi taleplerinin karakteristik özelliklerine, kredi portföylerinin yapısına, kredi risklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlere, uygulanması zorunlu limit yapısına, kredi riski ile ilgili üst yönetime verilmesi gerekli raporlama verilerine göre belirlenir” (Karatepe, 2002).

**Geleneksel Risk Yönetim Organizasyonu:** Geleneksel kredilendirme yapısı, bankaların kredi kültürüne bağlı olarak gelişmiş ve kredilerin genel risk yönetiminden ziyade, her bir kredinin değerlendirilmesi dikkate alınmıştır.

Geleneksel sistemde, riskler komite tarafından yürütülmektedir. Kredi değerlendirme süreci komite bazında gerçekleştirilmekte olup kredi kabulü bireysel sorumluluk getirmemektedir. Geleneksel method özellikle kayıpları kontrol etme hususunda bir araç olarak kullanılmakta olup kredilerden sağlanan kâr marjı azaldıkça, yeterli olmayan risk yönetimi yeni ürünlere odaklanmayı engelleyecektir (Aksel, 2001).

Entegre Edilmiş Risk Yönetimi Organizasyonu: Kredi risklerinin diğer riskler ile birlikte entegrasyonu sağlanarak bir bütün halinde ele alındığı, risklerin merkezi bir risk birimi tarafından incelendiği ve her risk kategorisi açısından sorumlulukların net bir şekilde belirtildiği bir organizasyon yapısı halihazırda bankacılıkta en iyi uygulama olarak kabul edilmektedir (Riskfree, 2010).

Bankanın bütün risklerini (kredi riski, likitide riski, faiz oranı riski, döviz kuru riski) merkezileştirmenin çeşitli katkısı bulunmaktadır. Söz konusu riskler ile tek tek ilgilenmekten ziyade en etkili yöntem, risk yönetiminin sürekliliğini ve bütünlüğünü bütün risk işlemlerinin sorumluluğunu barındıran tek bir organizasyon bünyesi altında biraraya getirmektir. (Aksel, 2001).

Günümüzün globalleşen finans dünyasında risklerden korunmak amacıyla risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin kurulmasını zorunlu hale gelmiştir. Özellikle de risklerin yoğun olduğu bankacılık sektöründe, risk yönetimi ve iç denetim mekanizmalarının sağlıklı ve etkin bir şekilde işlemesi kaçınılmaz hale gelmiştir (Aytekin ve Pişkinoglu, 2005).

Risk yönetiminin organizasyonel yapısının oluşturulması sürecinde yönetim kuruluna doğrudan bağlı ve bağımsız çalışan üst düzey risk komitesinin tesis edilmesi gerekir. Risk yönetimi grubu, organizasyon ve görev yapısı açısından merkezi veya merkezi olmayan bir yapıda kurulabilir. Üst düzey risk komitesi, bankanın izleyeceği risk yönetim stratejilerinin hazırlanmasından, yönetim kurulunun onayına sunulmasından ve uygulamaların izlenmesinden sorumludur. Risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için gerekli yöntemlerin ve uygulamaların geliştirilmesini sağlamakla yükümlüdür (Temel, 2006).

İç Kontrol Sistemi: “Bankanın tüm faaliyetlerinin, belirlenen politika, yöntem, uygulama talimatları ve limitlere uygun olarak, yönetim kademelerince yürütülmesini sağlamak için, iç kontrol elemanları tarafından yerine getirilen, bir sistem içinde izlemeyi, bağımsız değerlendirmeyi, yönetim kademelerine aynı anda rapor etmeyi içeren finansal, operasyonel ve diğer kontrol sistemlerinin tümünü içerir”.

“Teftiş Sistemi: Bankanın günlük faaliyetlerinden bağımsız, yönetimin ihtiyaçları ve bankanın yapısına göre finansal faaliyet ve uygunluk denetimleri şeklinde, iç kontrol fonksiyonları kapsamında bağımsız bir şekilde, müfettişlerce geçekleştirilen, iç kontrol sistemi ile risk yönetim sisteminin işleyişi başta olmak üzere bankanın tüm faaliyetlerini ve birimlerini kapsayan değerlendirmelerde bulunur” (BDDK, 2001).

İ denetim sisteminde faaliyet gösteren birimler risk yönetiminden sorumlu Yönetim Kurulu yesi’ne bağlı olarak görevlerini geekleştirir. Teftiş Kurulu Başkanlığı’nın Genel Müdür’e bağlanması ihtimali de bulunmaktadır. Ancak objektifliğin korunması amacıyla icrai faaliyet gösteren Genel Müdür’e denetim birimlerinin mümkün olmakla birlikte, bu birimin risk yönetiminden sorumlu Yönetim Kurulu yesi’ne bağlanması tercih edilmelidir. Bahse konu Yönetim Kurulu yesi Teftiş Kurulu’nun, İç Kontrol Merkezi’nin ve Risk Yönetimi Başkanlığının arasındaki iletişimin koordinasyonunu ve faaliyetleri gözleyerek Yönetim Kurulu’na bilgi vermektedir.

Risk organizasyonu yapısında kredi işlemleri şu şekilde yapılmaktadır (Aksel, 2001):

Yönetim Komitesi:

- i. Banka genelinde kredi risk düzeyini belirler.
- ii. Risk limitleri kapsamında iş alanı kredi sermayesini onaylar.

Risk Yönetimi Grubu:

- i. Bankanın kredi portföy yapısını düzenler.
- ii. Faaliyet kapsamındaki risk altındaki kredi sermayesini geliştirir.
- iii. Kredi risk hedeflerini ve politikasını onaylar.

Risk Yönetimi Fonksiyonu:

- i. Kredi risk ölçüm yöntemleri üretir ve ilgili taraflara raporlama yapar.
- ii. Kredi risk hedef ve politikalarını belirler.

iii. Günlük olarak risk altındaki kredi risk sermayesini limit bazlı kontrolünü yapar.

Risk Yöneticileri:

- i. Risk yönetimi grubundan edinilen kredi risk bilgilerini biraraya getirir.
- ii. Risk yönetim fonksiyonuna kesin ve güncel kredi risk bilgisini aktarır.
- iii. Günlük olarak kredi riskini limitler dahilinde kontrol eder.

Kredi Komitesi:

- i. Kredi risk birimlerine limitlerin belirlenmesi ve uygulanmasına ilişkin yardımcı olur.
- ii. Limitlerin üzerine geçen istisnai tutarların kontrol eder.
- iii. Yüksek tutardaki işlemleri onaylar ve bir kısım kredileri gözden geçirir.
- iv. Tahsis aşamasında olan kredileri analiz eder ve onaylar.

Kredi Departmanı:

- i. Günlük olarak kredi tutarlarını müşterinin limitleri ile kontrol eder.
- ii. Müşterinin kredibilitesini ve kredilerin kontrolünü gerçekleştirir.
- iii. Derecelendirme danışmanlık servisleri gibi kredilerle ilgili bölümlere destek olur.

#### **4.2.4.3. Kredi Riskinin Ölçülmesi**

“Kredi riski üzerinde genel olarak; kredinin özellikleri, kredi sözleşmesinin hükümleri ve finansal şartlar, piyasa riskine bağlı olarak vade bitimine kadar risk profiline yapısı, garanti ve teminatlar, kredi dereceleri ve riske maruz kalınan süreçte derecelerdeki olası değişim gibi unsurlar belirleyici olmaktadır.” (Mirza, 2006);

Kredi riskinin ölçülmesine ilişkin detaylı bilgilere tezin ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

#### 4.2.4.4. Kredi Riskinin İzlenmesi ve Uygun Kontrolün Gerçekleştirilmesi

Basel komitesinin 1999 yılında yayınladığı ‘Principles for the Management of Credit Risk’ adlı dokümanında kredi riskinin izlenmesi ve kredi riskine ilişkin uygun kontrolünün yapılması konusundaki prensipleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Temel, 2006).

- i. “Bankalar kredi verme fonksiyonlarının uygun biçimde yönetilmesini ve maruz kalabilecekleri kredi risklerinin ihtiyati standartlar ve kurum içi limitlere uygun seviyelerde tutulmasını sağlamalıdır”.
- ii. “Bankaların problemlili kredilerin yönetimine ilişkin bir sistemleri olmalıdır”.
- iii. “Gözetim ve denetim otoritesi risk yönetimine genel yaklaşımın bir unsuru olarak bankalarda kredi risklerinin tanınması, ölçümü, izlenmesi ve kontrolüne yönelik etkin bir sistemin olmasını öngörmelidir. Gözetim ve denetim otoritesi bir bankanın kredi verme işlevi ve portföylerinin aralıksız yönetimine ilişkin politika, strateji, prosedür ve uygulamalarının bağımsız olarak değerlendirmesini yapmalıdır. Ayrıca, bankaların bireysel müşterileri ya da bağlantılı taraflardan oluşan gruplar dolayısıyla maruz kalabilecekleri riskleri sınırlandırmak amacıyla ihtiyati limitleri oluşturmalıdır”.

Bankalar, çeşitli portföyleri içerisindeki kredilerin durumunu gözleyebilecek kapsamlı prosedürler ve bilgi sistemleri geliştirmesi ve uygulaması gerekmektedir. Bankalar, günlük olarak kredi portföylerini gözlemelerini sağlayabilecek bir sistem belirtmeli ve herhangi bir bozulma olduğunda düzeltici tedbirler almalıdır. Etkili ve hızlı bir kredi gözleme sistemi kurmak, üst yönetimin toplam kredi portföyünün kalitesini kontrol etmesine katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, bankanın kredi politikası kredi riski gözleme ile ilgili olarak prosedür gereği olan ilkeleri açık bir şekilde sağlamalıdır. Asgari olarak, aşağıdaki prosedürlerin bulunması gerekir (Nepal Rastra Bank, 2010);

- i. Kredi riski gözlemlenmesinden sorumlu bireylerin rol ve sorumlulukları,
- ii. Ölçme prosedürleri ve analiz teknikleri,

- iii. Gözleme sıklığı,
- iv. Karşılıklı teminatların ve borç anlaşmalarının periyodik kontrolü,
- v. Herhangi bir borç vermede kötüye gidişin tanımlaması.

Bu tür bir sistem, fonların yeterliliğini, tüm risk profilinin yönetim tarafından belirlenen limitlerin içerisinde olup olmadığını ve düzenleyici limitlere uygunluk içerip içermediğinin anlaşılmasını sağlar.

Etkili bir kredi gözleme sistemi şu tedbirleri içerir (Nepal Rastra Bank, 2010);

- i. Karşı tarafın ya da borçlananın mevcut finansal durumunu anlamasını sağlamak,
- ii. Tüm kredilerin geçerli olan anlaşmaya uygunluğunu sağlamak,
- iii. Müşterilerin onaylanan kredi miktarlarının kullanımını izlemek,
- iv. Büyük krediler üzerine planlanan nakit akışının, borç hizmetleri gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamak,
- v. Mümkün olduğu yerde, borçlunun o anki durumunu gözeterek karşılıklı anlaşmalarda sigorta teminatı imkânını sağlamak,
- vi. Sorunlu kredileri zamanında belirlemek ve sınıflandırmak.

#### **4.2.5. Kredi Riski Yönetim Araçları**

Bu başlık altında, kredi riski yönetim araçlarından; kredi süreçleri, risk primi, derecelendirme, teminatlandırma işlemleri, kredi limitleri, netleştirme ve erken uyarı sistemlerinden bahsedilecektir.

##### **4.2.5.1. Kredi Süreçleri**

Kredi süreçleri kredi risk yönetimin ilk aşamasıdır. Sağlıklı şekilde oluşturulmuş süreçler kredinin en büyük güvencelerinden biri olmaktadır. Kredi sürecinde bazı önemli noktalardan bahsedilecektir. Bu noktalar (Temel, 2006):

- i. Kredinin sorunsuz geri dönmesi amacıyla kredi süreçlerinde firma mali analiz ya da derecelendirme sisteminin yeterli olması önem taşımaktadır.

- ii. Bankalar kredi süreçlerinde, kredi yoğunlaşmasına ilişkin tedbirler almalıdır.
- iii. Kredi teminatları konusunda süreçler yeterli ve değeri doğru belirlenmiş teminatlar alınmasını içermelidir.
- iv. Kredi kullandırımı sürecinde yukarıda belirtilen güvenlik unsurları uygulanarak müşteri ile tüm ilişkiler de dikkate alınarak maksimum gelir sağlamak amaçlanmalıdır.

İyi bir kredi yönetimine sahip bankalar, kredinin tahsis edilmesi aşamasında ve izlenmesinde en iyi kararları vererek kârlarını arttıran ve kredi riskini azaltan bankalardır.

#### **4.2.5.2.Risk Primi**

Risk primlerinin belirlenmesinin amacı; risk sınıflandırmasına göre fiyatlama yapma ve bankaya ait kredi hacminin takibe düşmesini ve takibe düşen alacakların, bankanın finansal bünyesini etkilemesini önlemektir.

Risk priminin belirlenmesinde üç aşamalı bir yol takip edilebilir (Temel, 2006):

- i. Kredi portföyündeki olası riskler belirlenir.
- ii. Gruplandırılmış kredileri içeren bir raporlama sistemi oluşturulur.
- iii. Son aşamada ise risk yapıları belirlenmiş krediler fiyatlanır.

Firmaların kredi değerliliğini belirleyen faktörler dikkate alınarak, kredi müşterisinin risk primi hesaplanır. En yüksek kredi değerliliğine sahip firmalar ilk sınıfta yer alacak şekilde diğer firmalar kredibilitelerine göre ilgili sınıflar belirlenir.

Söz konusu sınıflandırmaya göre 4 sınıf oluşturulabilir. İlk sınıfta risksiz firmalar, 2. sınıfta riski az firmalar, 3. sınıfta riskli firmalar 4. sınıfta ise yüksek risk düzeyinde olan firmalar yer alır. Firmaların mali yapısı düzenli olarak takip edileceği için sıralamadaki yeri sürekli aynı değildir. Firmaların sürekli takip edilmesi ile birlikte temel faiz oranına eklenecek risk primi periyodik olarak değiştirilir (Temel, 2006).

Risk bazlı prim uygulamaları, dünya çapında kullanımı yaygınlaşmaktadır. Söz konusu sistemi ilk uygulayan ülkelerden olan ABD’de bankalar, kredi notu ve sermaye



yeterlilik oranları dikkate alarak belirlenen oranlar üzerinden prim ödemektedirler. Bu yöntem sayesinde bankacılık sektöründe oluşan haksız rekabet belli ölçülerde azalması imkanı doğmuştur (Sezgin, 2003).

#### 4.2.5.3. Derecelendirme

Bankalar her ne kadar kendileri tarafından geliştirilen kredi skorlama modelini kullanarak müşterilerin kredibilitesine yönelik çalışmalar yapsalar da, başta gelişmekte olan piyasalarda yaşanan krizler sonucunda kredi derecelendirme kavramı finansal sistemin önemli parçası haline gelmiştir. (Sayılı, 2008).

Derecelendirme, borç ödeme gücüyle ilgili özel amaçlı firma değerlendirme sürecidir. Derecelendirme kredi risk yönetim modellerinin temel yapısıdır. Kredi derecesini, Moody's "borcun süresi boyunca anapara ve faiz ödemelerini zamanında yerine getirebilme kabiliyeti hakkında varılan bir yargı" olarak tanımlamaktadır. S&P, "belirli yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesinin ve borçlunun güvenilirliğinin ölçüsü" olarak dikkate almaktadır (Mirza 2006).

Derecelendirme, finansal sistem içinde önemli bir fonksiyon sağlamaktadır. Buna göre:

- i. Şirketlerin borç ödeme gücünü ortaya koymasından son derece önemlidir.
- ii. Risk faktörünün değerlendirilmesi açısından kolay ve hızlı bir referanstır.
- iii. Risk tespitinde bir standart sağlar.
- iv. Risk derecesine göre fiyatların belirlenmesini sağlar.
- v. Menkul kıymetleştirmeye destek olur.

Derecelendirme işleminin öneminin artmasının nedenleri aşağıda yer alan hususlardır (Öker, 2007);

- i. "Gelişen piyasalar karşısında menkul kıymet arz edenlerin sermaye ihtiyaçlarının artması,
- ii. Zaman içinde gelişen piyasalarda daha az bilinen ve daha küçük kuruluşların da piyasaya girme taleplerinde artış yaşanması,

- iii. Piyasa hacminin artmasıyla hızlı ve kültürel bilgi ihtiyacının ortaya çıkması,
- iv. Bütünleşen bir piyasada bir şirketin değerlendirilmesinin anında aktarılabilmesi için hızlı ve geniş kapsamlı göstergelere gereksinim duyulması”.

#### **4.2.5.4. Teminatlandırma İşlemleri**

Teminat, riskin herhangi bir nedenle tasfiye edilmesinde meydana gelebilecek gecikmenin berteraf edilmesi ve kredi alanın krediyi geri ödememesi konusunda caydırıcı olması amacıyla alınan ve nakde çevrilmesiyle o ana kadar ödenmemiş anapara, faiz, vergi ve diğer masrafları karşılayabilecek değere sahip olması beklenen maddi ve maddi olmayan varlıklardır. (Şakar, 2002).

Kredilerin emniyet ilkeleri içerisinde kullanılması ve kredilerin sorunsuz geri ödenmesini sağlamak amacıyla, kredilerin optimum seviyede teminata bağlanması bankalar açısından önemlidir. Bankalar tarafından kullanılan krediler karşılığında teminat temin edilmez ise, kredi takibe düşmesi halinde, alacağın tahsili zor hale gelecektir. Krediler vadeli işlemler olması nedeniyle yalnızca vadesi dolduktan sonra tahsil edilebilir. Firmanın mali durumu kredinin tahsis edildiği dönemde iyi olabilir. Ancak, kredi tahsis sonrası dönemlerde firmanın mali durumunun nasıl olacağını net bir şekilde belirlemek zordur. Bu sebeple tahsis edilen krediler için teminat temin edilmesi önemlidir (Takan, 2001).

Kredilerin ödenmeme riskinin azalmasını veya riskin tabana yayılmasını öncelikle verilen teminatlar belirler. Teminat mukabili kullanılan krediler, firmanın ödeme sıkıntısı yaşamaması yada ödeme isteğinin olmaması halinde önemli üstünlük teşkil eder (Berk, 2001).

Kredi tahsis aşaması sonrası kredi ilişkisi sonlanıncaya kadar firmanın durumu takip edilerek firmayı etkileyebilecek faktörlerin durumundaki değişimlere göre gerekli önlemler alınması gerekmektedir. Bu kapsamda kredi teminatının değerliliği takip edilerek olası teminat açığı oluşması halinde ek teminat alınması sağlanır (Temel, 2006).

Bankalarca teminat alınmasının nedenleri (Öker, 2007);

- i. Kredi kullanan firmanın ödeme gücünde bankanın tam bir güvene sahip olmaması,

- ii. Kredi borçlusunun mali açıdan zayıf bulunması, ağır bir borç yükü altında bulunması,
- iii. Geçmiş dönem performanslarının yetersiz oluşu ve yeterli ölçüde fon sağlama kabiliyetinin bulunmaması,
- iv. Firma yönetiminin başarısız bulunması,
- v. Bazı kredilerde, bankalar tarafından teminat alınması ya da teminat talep edilmesinin, genel kabul görmüş bir alışkanlık halini almış olması,
- vi. Bankaların, teminatı, borçluların krediyi zamanında geri ödemesini zorlayıcı bir araç olarak kullanabilmesi,
- vii. Banka açısından, verilen kredinin veriminin yükseltilmesi, teminat alınmasının diğer bir nedenini oluşturmaktadır.

“Bir krediye teminat alırken öncelikle; genel olarak firmanın mali ve kredibilite durumu ve teminatın gereklilik derecesine, kullandırılması söz konusu olan kredinin dayanağı projeye dikkat edilmeli ve teminat da buna göre temin edilmelidir” (Dereköy, 2006).

“Teminatın türü ve niteliği kredinin risk derecesini önemli ölçüde etkilemektedir. Bankacılıkta birinci grup teminatlolu olarak nitelendirilen krediler risk taşımadıklarından veya sınırlı bir risk taşıdıklarından, bu tür kredilerin incelenmesi dahi gerekli olmadığı halde, likiditesi düşük nitelikte teminatlar alınan krediler, yüksek risk gruplarında yer almaktadır” (Dereköy, 2006).

Bankaların uygun gördüğü teminatların ortak özelliklerine aşağıda yer verilmiştir. (Şakar, 2002):

- i. Değer kaybetme olasılığı yüksek olan teminatların alınmaması gerekmektedir.
- ii. Teminatlar, öngörülemeyen etkenlerden dolayı değer kaybı olması ihtimaline karşın sigorta yapılmalıdır.
- iii. Teminatlar riskin tamamını karşılayacak düzeyde olmalıdır. Risk ile teminat arasındaki orantı süreklilik arz etmesi gerekmektedir.

- iv. Teminatın değerindeki dalgalanmalar dikkate alınarak mümkünse riske karşılık marjlı teminat alınması gerekir.
- v. Teminatın sıhhati açısından rehin sözleşmesi şeklinde alınması gerekir. Söz konusu rehni verenlerin kimlik tespitinin ve imza kontrolünün sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için noter huzurunda gerçekleştirilmelidir.

Basel II uzlaşısında, teminatların risk azaltıcı etken olarak dikkate alınabilmesi için Basit Yöntem ve Kapsamlı Yöntem olarak iki alternatif sunulmuş olup bankalar tarafından söz konusu alternatiflerden birini kullanabilecekleri dşnlmektedir (Babuşcu, 2005).

Borunun krediyi geri ödeme kabiliyeti ile teminatın değeri arasında yüksek düzeyde pozitif korelasyon olması halinde söz konusu teminatların değerlendirilmeye alınmaması gerekmektedir (Candan ve zn, 2006).

“Kapsamlı yöntemde söz konusu riskler ve risklere ilişkin teminatlar, her iki tutarında zaman içinde değişkenliğine bağlı olarak artırılmakta/azaltılmakta, elde edilen iki tutarın farkı ise karşı tarafın risk ağırlığı ile çarpılmaktadır” (Yüksel, 2005).

#### **4.2.5.5. Kredi Limitleri**

Riskin sınırlandırılması tek bir kredi üzerinde olmayıp kredilerin tamamı üzerinde yoğunlaşır ve bankanın tahsis edebileceği toplam kredilere üst sınırlar getirir. Bankalar, zorunlu olarak gerçekleştirdikleri üst sınırları risk iştahlarına bağlı olarak daha alt seviyelere indirebilir. Böylelikle riskin büyüklüğü engellenmeye çalışılır (Kaval, 2000). Kredilere sınır getiren söz konusu uygulama bankacılık sektöründe limit olarak ifade edilir. Bankanın belirli bir grubundaki varlılığının faaliyetlerini tehdit etme seviyesinde alan yoğunlaşmalar olması halinde risk yoğunlaşması ortaya çıkmaktadır. Risk yoğunlaşması, bankaya ait varlık, yükümlülük veya bilanço dışı kalemlerinde gerçekleşebilmektedir.

Bankaların yoğunlaşma riski karşısında aldıkları tedbir ise limit uygulamasıdır (Babuşcu, 2005). Limit oluşturma, banka faaliyetleri sonucunda doğabilecek riskleri önlemek amacıyla kullanılan bir araçtır.

Riskin sınırlandırılması krediler toplamı üzerinde yoğunlaşır ve bankanın tahsis edebileceği toplam kredilere üst sınırlar getirilir. Böylelikle riskin büyüklüğünün önlenmesi hedeflenir. Kredilere sınır getiren söz konusu uygulama bankacılık dilinde limit olarak ifade edilmektedir (Dereköy, 2006).

Risk yoğunlaşması; bir bankanın belirli bir risk veya grubundaki varlığının, faaliyetleri açısından tehlike oluşması potansiyeline ulaşan yoğunlaşmaları ifade etmektedir. Risk yoğunlaşması, bankanın varlık, yükümlülük veya bilanço dışı kalemlerinde meydana gelebilmektedir.

Bankaların yoğunlaşma riskine karşı aldıkları tedbir ise limit uygulamasıdır. Limit oluşturma, banka faaliyetleri ile ilgili riskleri önlemek için gereklidir. Kredi limitleri, karşı tarafın kredibilitesini, mali bilgilerini ve banka ile ilişkisinin niteliği veya mali zorlukla karşılaştığında gerekli önlemlere başvurma gibi bazı bilgileri içeren bir iç değerlendirme modeli kullanılarak belirlenmektedir. (Temel, 2006).

Bankaların oluşturması gereken limitler temel olarak; bölgelere, sektörler, vadelere, teminat türlerine, derecelendirme seviyesine, para cinsine nakdi ve gayrinakdi krediler olmasına göre ayrılmaktadır. Bahse konu limitler banka amaç ve politikaları, risk üstlenme iştahı doğrultusunda değişkenlik gösterebilmektedir. Ancak limit uygulaması ile banka faaliyetlerini aksatmayarak optimum faydanın sağlanması temel esastır (Babuşcu, 2005).

#### **4.2.5.6. Netleştirme**

Netleştirme, iki tarafın bir mutabakat kapsamında gerçekleştirdikleri sözleşmede belirlenen esaslar dahilinde gerçekleştirdikleri iş akitlerinden doğacak olan alacakları ve borçları belirli dönemlerde birbirinden düşerek netleştirmeleridir (Şakar, 2002).

Bir netleştirme anlaşmasında bulunması gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir;

- i. Anlaşmanın hangi tür sözleşmeleri içerdiği,
- ii. Netleştirme dönemleri,
- iii. Uyuşmazlık hallerinde uygulanacak yöntemi,

- iv. Sözleşmeden cayma şartları,
- v. Teminatların nitelikleri ve teslim koşulları,
- vi. Temerrüt durumları.

Netleştirme, sıklıkla fazla ve yüksek tutarlı işlemler gerçekleştiren taraflar arasında yapılmaktadır (Babuşcu, 2005).

#### **4.2.5.7. Erken Uyarı Sistemleri**

Günümüzde, “Erken Uyarı Sistemleri”, bankalarda etkin bir kredi riski ve portföyü yönetiminin temel unsurudur. Erken Uyarı Sistemleri ile hedeflenen, banka yönetiminin, kredi portföyünde veya müşterilerinin mali durum ve faaliyetlerinde oluşabilecek sorunların mümkün olduğunca önceden belirlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınabilmesidir. Bankanın tahsis ettiği kredilerin tahsil edilememe riskini gerektiği kadar önceden öngörebilmesi ancak erken uyarı sisteminin varlığı ve etkinliği ile mümkün olabilir. Bir kredinin izlenmesi sürecindeki en önemli firmanın iflas etme olasılığı önceden öngörülerek gerekli tedbirleri almada rakiplerden erken davranarak ilk banka olmaktır. Geç aksiyon gösteren bankalar nadiren tahsilât yapabilse de süresi uzun ve maliyeti yüksek bir tahsilât sürecinin dezavantajlarına maruz kalır (Temel, 2006).

Kredi tahsis sürecinde doğru kararların alınması ve kredi portföyünü izleme ve değerlendirme sürecinde standart bir uygulamanın gerçekleştirilmesi erken uyarı sistemlerinin oluşması ile mümkün hale gelebilmektedir. Erken uyarı sistemine ilişkin detaylı bilgiye tezin ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

#### **4.2.6. Kredi İzleme ve Risk Analizi**

Kredi kalitesinin aynı kalması nadir karşılaşılan bir durumdur. Kredinin tahsisi ile geri ödenmesi arasında geçen süre içerisinde kredi müşterisinin kredibilitesi artabilir veya azalabilir (Seval, 1990).

Kredinin izlenmesi veya kontrolü süreci, kredinin temerrüte uğrama ihtimalini azaltır ve kredi portföyünün tamamının kalitesinin takip edilmesine imkan sağlar (İyigün, 2000).

#### 4.2.6.1. Kredi İzlemenin Amaçları, Kapsamı ve Fonksiyonları

Kredinin izlenmesi, kredi müşterisinin kredi sözleşmesi şartlarına uygun hareket edip etmediğinin görülmesi, sorun olan veya sorun teşkil edebilecek kredilerin belirlenmesi, sorunlu kredilerin çözülmesi için tedbirlerin zamanında alınabilmesi, banka yönetimine kredilerin kalitesi, tahsil kabiliyeti ve kredi portföyünün yapısı ile ilgili bilgi edinmesi ve bankanın sermayesinin maruz kalınabilecek kayıplar açısından yeterli olup olmadığı hususunda yönetime fikir vermesi açısından katkı sağlar (Seval, 1990).

Kredi izleme, genel olarak kredi talebinin kabul edilip kredinin tahsis edilmesi sonrasında geri ödeme vadesi gelmeden kredinin incelenmesidir. Kredi izlemenin dört temel amacı bulunmaktadır (Savaşal, 2003);

- i. “Kredi politikası ile uyumun belirlenmesi,
- ii. Kredi kalitesindeki her hangi bir bozulmanın tespitine destek olması,
- iii. Kredi geri ödemelerinin ne zaman gerçekleştirileceğini tespit etmek,
- iv. Kredi kayıplarının önlenmesi veya azaltılması”.

İzlenecek kredilerin belirlenmesi hususunda bankalar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bir kısım banka, tüm kredilerin kontrolünü gerekli görmekte, bunun yanında sorunlu kredileri daha sık kontrol etmektedir (Berk, 2001).

Kredi izleme ve kontrolü, kurum tarafından erişilmek istenen hedeflerin veya üstlenilen görev ve sorumlulukların eksiksiz, verimli ve zamanında yapılıp yapılmadığının izlenerek, gerektiğinde iyileştirici tedbirlerin alınmasını da barındıran temel görevlerden ibaret bir süreçtir. Söz konusu sürecin işleyişinde dikkate alınması gerekli işlevler şunlardır (Berk, 2001);

- i. “Genel ekonomik gelişmeler gözlemlenerek, çeşitli ve farklı sektörlerdeki firmaların durumunun değerlendirilmesi,
- ii. Kullandırılan her kredinin bankanın kredi politikası ile uyumlu olması,

- iii. Türlerine, sektörlerine ve vadelerine göre kredi plasmanının ve risk yapısındaki gelişmelerin değerlendirilmesi,
- iv. Kredilendirme sürecinde yasalara ve yönetmeliklere uygun olarak hareket edilip edilmediğinin tespit edilmesi,
- v. Banka yönetim kuruluna ve kredi komitesine bilgi verilmesi ve zarar karşılıklarını da barındıran optimum sermaye yapısının belirlenmesi”.

Söz konusu görevlerin yerine getirilmesi sayesinde etkin olarak işleyen sürecin özellikleri ise şu şekildedir (Berk, 2001);

- i. Şubelerdeki kredi işlemlerinin genel müdürlük tarafından da kontrol edilmesi,
- ii. Kredi işlemlerinin; tutar, limit ve kullanılan sektörün özellikleri yönünden kontrol edilmesi,
- iii. Kredi işlemlerinin gözetimi ile kredi tahsis kararı veren yetkililer arasında iletişim ağının tesis edilmiş olması,
- iv. Risk yönetimi açısından yönetim kuruluna bilgi verilmesi,
- v. Kredi izleme ve kontrolünün hızlı ve güvenilir bir şekilde işletme politikası amaçlarını gerçekleştirecek şekilde yapılması,
- vi. Kredi izleme ve kontrolünün şekilsel uygunluğunun ve düzenli bir biçimde kredi kararlarının verilmesinin, güvence altına alınması,
- vii. İzleme ve kontrolün ekonomik olmasıdır.

Kredi izleme düzenli olarak gerçekleştirilmelidir (Dinçer, 2001). Bankanın kredi portföyün yapısına, vadesine ve hacmine bağlı olarak belirlenen dönemlerde kredi kullanımına göre gerçekleştirilen izleme düzenli olarak yapılan izlemedir (Savaşal, 2003). Düzenli izlemenin, kredi temerrütünün azaltılması, sorunlu kredilerin erken belirlenmesine imkan sağlaması gibi katkısı bulunmaktadır. Uzmanlar sorunlu müşterilerin kullandıkları krediyi ödeyip ödeyemeyeceğini, ne zaman ödeneceğini ve ne kadar ödeneceğini belirlenmeye ve kredi zararlarını önlemeye çalışır (İyigün, 2000).



#### 4.2.6.2. Erken Uyarı Göstergeleri

Bir firmanın aniden ödeme güçlüğüne düşerek iflas etmesi oldukça düşük bir ihtimaldir. Genellikle firmalar ödeme gücü sürecinde bazı erken uyarı sinyalleri vermektedir. Söz konusu erken uyarı sinyallerinin başlıcalarına aşağıda yer verilmektedir. (Öker, 2007);

- i. Firmaların banka ya da bankalardaki mevduat tutarının çok düşük düzeyde süreklilik göstermesi,
- ii. Firmanın kullandığı kredide hareketsizlik, üst sınıra, kredi limitine yakın düzeyde kredi kullanımının sabitleşmesi,
- iii. Firmanın kısa süreli borç kullanımının hızla artması,
- iv. Kredilerin, yeni geri ödeme planına bağlanması,
- v. Stoklarda hızlı artış, stok devir hızının yavaşlaması,
- vi. Alacakların artması, alacak devir hızının belirgin bir şekilde düşmesi,
- vii. Satış artış hızının yavaşlaması,
- viii. Satış iade, iskontolarının pazarlama, satış, dağıtım, giderlerinin hızla artması,
- ix. Finansman giderlerinin satışlara olan oranının yükselmesi,
- x. Bilançoda aktifleştirilmiş giderlerin, geçici aktif hesapların yükselmesi,
- xi. Firmanın maddi duran varlıkları için amortisman ayırmaması, işletme dönemine ilişkin finansman giderlerini duran varlık maliyetine eklemesi,
- xii. Firmanın çalıştığı bankaları değiştirmesi ya da çalıştığı banka sayısını artırması,
- xiii. Firmanın personel devir hızında artış olması ve özellikle üst düzey yönetimde sıklıkla değişiklik olması,
- xiv. Firmanın çeklerinin yazılması ve senetlerinin protesto edilmesi.

Kredi borçlularının faaliyetlerinde ve mali durumlarında oluşan sıkıntıların erken belirlenmesi bankaya zamanında ve uygun aksiyon alması açısından fırsat oluşturacaktır. Aynı zamanda erken uyarı sinyalleri, bankanın kredi portföyünün tamamını etkileyen risklerin değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır (Babuşcu, 2005).

Genel itibarıyla bankanın kredi portföyünü olumsuz etkileyebilecek risklerin belirlenmesi gayesiyle geliştirilen erken uyarı sistemleri (Deloitte ve Touche, 2001):

- i. Banka yöneticilerinin zamanında aksiyon almasına katkı sağlamaktadır.
- ii. Kredi borçlarının sürekli bir şekilde incelemeler ve uzaktan denetlemeler vasıtasıyla değerlendirilmesi sağlanmaktadır.
- iii. Firmalara ait sıkıntılı hususların ve sıkıntı oluşturabilecek konuların belirlenmesini kolaylaştırmaktadır.

Bankalar tarafından müşterilere yönelik önceden bilgi edinmesini sağlayan ve bu vasıtasıyla kredilerin sorunlu hale gelmeden önce belirlenmesine imkan sağlayan bilgilerin toplamına erken uyarı sistemleri olarak ifade edilmektedir.

Erken uyarı sinyalleri 4 farklı kanaldan alınabilir (Yapı Kredi Bankası, 2003).

1- Banka İçi Sinyaller;

- i. Mevcut krediler ile ilgili sinyaller,
- ii. Ödemeler ile ilgili sinyaller,
- iii. Teminatlar ile ilgili sinyaller,
- iv. Mevduatlar ile ilgili sinyaller.

2- Piyasa ve Çevreden Alınan Sinyaller;

- i. Bankalardan ve finans çevrelerinden alınan sinyaller,
- ii. Resmi Makamlardan alınan sinyaller,
- iii. Piyasadan elde edilen sinyaller.

### 3- Firmadan Gelen Sinyaller;

- i. Yönetim ile ilgili sinyaller,
- ii. İletişim sinyalleri,
- iii. Sektörle ilgili sinyaller,
- iv. Stoklar ile ilgili sinyaller,
- v. Makine ve teknoloji ile ilgili sinyaller.

### 4- Finansal Sinyaller;

- i. Bilançonun aktif tarafı ile ilgili sinyaller,
- ii. Bilançonun pasif tarafı ile ilgili sinyaller,
- iii. Gelir tablosu ile ilgili sinyaller.

#### **4.2.6.2.1. Banka İçi Sinyaller**

Firma ile banka arasında yürütülen çalışmaların yakından takip edilmesiyle sağlanacak sinyallerdir. Genel olarak söz konusu sinyalleri yakalaması gerekli kişiler portföy yönetmenleri ve şube müdürleridir.

Mevcut Krediler İle İlgili Sinyaller: Firmalara tahsis edilmiş kredilerin yakından izlenerek bazı özel hususların gerçekleşip gerçekleşmediği gözden geçirilir. Söz konusu özel hususlara aşağıda yer verilmiştir.

- i. Vadesi gelen kredi taksit ödemeleri zamanında gerçekleştiriliyor mu?

Firmaların vadesi gelen kredi taksit ödemeleri zamanında gerçekleştirilmesi hususu takip edilmelidir. Vadesi gelen bir anapara ödemesini gerçekleştirilemeyen firmaya ilişkin ilk sinyal alınmalıdır.

- ii. Nakit kredilerin faizleri devrelerde tahsil ediliyor mu?

En önemli sinyallerden birisidir. Firmalar faiz ödeme devrelerinde en azından kredilerin faizlerini kendi kaynaklarından ödeyebilmeleri gerekmektedir. Eğer firma faiz ödemesini dahi gerçekleştiremeyecek halde ise bu durum firmanın kredibilitesi açısından önemli bir sinyaldir. Devre faizlerini kendi kaynaklarında mı? Yoksa farklı banka limitlerinden mi ödediğine dikkat edilmelidir.

iii. Nakit kredi taleplerinde dikkate değer bir artış var mı?

Nakit kredi taleplerinde olağan dışı bir artış talebi olup olmadığı izlenmelidir. Firmaların belirli dönemlerde nakit kredi taleplerinde artış yaşanabilir. Ancak söz konusu artışın belirli bir nedeni olmalıdır. Örneğin, uygun fiyata bir kaynak bulunmuş ve hammadde alınması düşünülmüş olabilir.

iv. Faiz oranlarına hassasiyet devam ediyor mu?

Faiz oranlarında ortaya çıkan artışları hemen kabul eden bir firmanın farklı bankalar nezninde kredilerinin dolu olduğu anlaşılması nedeniyle söz konusu durum önemli bir erken uyarı sinyalidir.

v. Teminatları sağlamada zorluk yaşanıyor mu?

Özellikle müşteri çek senedi teminatlarda kredilerde firmanın gerekli olan çek senedi sağlama hususunda zorluk yaşaması bir başka erken uyarı sinyalidir.

vi. Tahsis edilmiş olan limitin kullanım oranında dikkate değer bir artış bulunmakta mıdır?

Tahsis edilmiş olan kredi limitlerin tamamına yakının sürekli olarak kullanan firmaların yakından izlenmesi gerekmektedir. Söz konusu husus özellikle şubeler tarafından fazla dikkat edilmeyen bir konudur. Hedef baskısı nedeniyle şube ve pazarlama tarafı sürekli tüm limitlerin kullanılmasını ister.

vii. Net işletme sermaye ihtiyacına ilişkin kredilerde artış bulunmakta mıdır?

Firmalar iki amaçla nakit kredi kullanmaktadır. Birinci amaç; işletme sermayesi eksikliğini gidermek, ikinci amaç ise; yatırım yapmak içindir. İşletme sermaye yetersizliği

için kullanılan krediler yakından izlenmeli ve söz konusu kredilerin belirli tutarı aşması önemli bir uyarı sinyali oluşturmaktadır.

Ödemeler ile İlgili Sinyaller: Firmaların bankalara ve piyasaya gerçekleştirdikleri ödemelerde ortaya çıkan aksaklıklardır. Bunlar;

- i. Firmanın piyasada bulunan çeklerini ödeyememeleri sebebiyle çeklerin karşılıksız çıkması,
- ii. Firmanın piyasada bulunan senetlerini vadesinde ödeyemeyip senetlerin protesto edilmesi,
- iii. Teminat Mektubu, Harici Garanti veya Akreditiflerin komisyonlarını zamanında ödenememesi,
- iv. İthalat poliçelerinin zamanında ödenememesi.

Teminatlar ile İlgili Sinyaller: Firmaların teminat yapıları ile ilgili konularda ortaya çıkan olağan dışı durumlardır;

- i. Teminat verilen çek ve senetlerin karşılıksız çıkması.
- ii. Teminata verilen çek ve senetlerin vadesinden önce başka çek ve senetlerle değiştirilmesi.
- iii. Teminata alınan çek ve senetlerin firmanın ana faaliyet konusunda farklı amaçlarla alınmış çek ve senetlerden meydana gelmesi.
- iv. Teminata verilen çek senetlerin henüz satışı yapılmamış mallar için önceden alınan avans çek senetleri olması.
- v. Teminata verilen çek senetlerin hatır çeki ve senedi olması.
- vi. Yeterli sayıda çek senet temin edemeyerek teminat açıklarının oluşması.
- vii. Alacak temliğinin teminata alındığı durumlarda temliği veren kurumun aralarında bir sıkıntı olduğu gerekçesiyle borçlarını ödemeyi durdurması.

Mevduat ile İlgili Sinyaller: Firmaların mevduat yapıları ve mevduatlarındaki hareketlere ilişkin hususlardır.

- i. Firmaların bankadaki gerek vadeli, gerekse vadesiz mevduat bakiyelerindeki önemli ölçüdeki düşüş yaşanması,
- ii. Vadesiz mevduatlarındaki hareketliliğin azalması,
- iii. Gün içerisinde açıktan kasa kullanılmak suretiyle çek/senet bedeli ödeme teklifleri,
- iv. Takas çeklerini takas zamanında ödeyememesi ve çek verdiği müşterilerle iletişim kurarak takastan geri çektirilmesi.

#### **4.2.6.2.2. Piyasa ve Çevreden Alınan Sinyaller**

Bankalar ve diğer finansman kuruluşlarından alınan sinyaller:

- i. Merkez Bankası memzuç kayıtlarında yaşanan kredi bakiye artışlarıdır.
- ii. Diğer bankaların başlattıkları idari veya kanuni takiplerdir.
- iii. Leasing firmalarına olan taksit ödemelerini zamanında gerçekleştirip gerçekleştirmediğidir.
- iv. Faktoring firmalarındaki risk bakiyelerindeki ciddi seviyede artışlardır.
- v. Sigorta poliçelerinin taksitlerini zamanında ödeyip ödemediğidir.

Resmi kuruluşlardan alınan sinyaller:

- i. Firmaya yönelik haciz kayıtlarıdır.
- ii. Firmanın ithalat/ihracat işlemlerinde banka teminatı aranmasıdır.
- iii. Firmaya ihale yasağı konulmasıdır.
- iv. Firmanın teşvik belgelerinin iptal edilmesidir.

Piyasadan Elde Elden Sinyaller:

- i. Piyasadan ve sektördeki diğer firmalardan firma veya sahiplerine ilişkin olumsuz istihbarat edinilmesi.
- ii. Firma veya ortakları hakkında basında olumsuz bilgilerin ortaya çıkması.
- iii. Firmanın tefeci piyasalarından borç alması.
- iv. Firmanın faaliyet gösterdiği sektörde ortaya çıkan olumsuz gelişmeler.

#### **4.2.6.2.3. Firmadan Alınan Sinyaller:**

Yönetim ile ilgili sinyaller: Firmanın yönetim şekli veya yöneticileri hakkında önemli sinyaller edinilebilir. Söz konusu bilgiler kolay öğrenilebilecek sinyallerdir. Bir firmanın finansal yapısında ortaya çıkan olumsuzlukları görmeden önce yönetim problemleri tespit edilebilir. Söz konusu sinyallere aşağıda yer verilmiştir;

- i. Ortaklık değişimi sonrasında çok genç ve tecrübesiz ortakların firma yönetiminde olması,
- ii. Uzun süredir firmada görev yapan deneyimli ve firmayı iyi tanıyan yöneticilerin görevden ayrılmaları,
- iii. Ortakların profesyonel yöneticilerin fikirlerini dikkate almadan stratejik kararların tamamını kendileri alması,
- iv. Ortaklar arasında ortaya çıkan görüş ayrılıkları,
- v. Ortakların veya stratejik yöneticilerin ani ölümleri,
- vi. Finansal tabloların zamanında ve düzgün olarak bildirilmemesi,

İletişim İle İlgili Sinyaller: Bankacılar firma ortakları ve yöneticileriyle sürekli olarak iletişim halinde olması gerekir. Sık sık firma ziyaretleri yapılmalı, yöneticilerle görüşülmelidir. Söz konusu görüşmelerde yöneticilerin davranışları, sorulara verdikleri cevapların düzgünlüğü veya cevap vermek isteyip istememesi hususlarının tamamı birer erken uyarı sinyali olarak düşünülmelidir.

Sektör ile ilgili sinyaller: Firmaların faaliyet gösterdiği sektörlerle ilgili olarak önemli sinyaller sağlanabilir. Söz konusu sinyallere aşağıda yer verilmiştir;

- i. Firmanın faaliyet gösterdiği sektörde aşırı bir rekabetin meydana gelmesi,
- ii. Firmanın en büyük ve hacimli çalıştığı müşterilerini rakip firmaların alması,
- iii. Sektörde ortaya çıkan değişikliklere firmanın uyum sağlayamaması.

Stoklar ile ilgili sinyaller: Firmaların stoklarındaki değişimler önemli bir sinyaldir. Bu nedenle bankacılar firmaları ziyaretlerinde mutlaka depoları gezmeli ve stok durumlarına yakından takip etmelidir. Söz konusu sinyallere aşağıda yer verilmiştir.

- i. Mali veriler incelendiği süreçte hangi stok değerlendirme yönteminin uygulandığı mutlaka sorgulanmalıdır. Bazı firmaların bilançolarında yalnızca stok değerlendirme yöntemi nedeniyle olması gerekenden daha fazla stoğu var gibi yansıyabilir.
- ii. Stokların içerisinde eskimiş, çürümüş ve değer ifade etmeyen malların olup olmadığına dikkat edilmelidir.
- iii. Stokları belirli bir değerin üzerinde olan firmalarda bu yüksekliğin nedeni sorgulanmalıdır. Bir kısım firma yakın zamanda fiyatının artacağını düşünerek hammadde veya mamul stoklarının arttırılması planlamış olabilir. Ancak söz konusu durum her zaman firmaların lehine değildir. Söz konusu sebepten dolayı yüksek stoğun bu şekilde bir amaçla mı oluştuğu yada mevsimsellikten mi kaynaklandığı sorgulanmalıdır.

Makine ve teknoloji ile ilgili sinyaller: Firmaların makine portföyünün durumu da önemli bir sinyaldir. Kullanılan makinelerin durumları, kapasiteleri, teknolojileri rakipleriyle rekabet edebilecek niteliğe sahip olup olmadığı incelenmesi gereken bir husustur.

#### **4.2.6.2.4. Finansal Sinyaller**

Bilançonun aktif tarafı ile ilgili sinyaller: Firmaların likidite sıkıntısı yaşamaması nedeniyle zor duruma düşmesi sıklıkla yaşanan bir husustur. Likidite sıkıntısı gerçekleşme ihtimalini gösteren erken uyarı sinyallerine aşağıda yer verilmiştir;



- i. Firmanın nakit durumunun zayıflaması,
- ii. Alacak tahsil süresinin artması,
- iii. Şüpheli alacaklarında artış yaşanması,
- iv. Alacak tahsil süresinin borç ödeme süresinden daha uzun olması,
- v. Toplam aktifler içerisinde dönen varlıkların ağırlığının azalması,
- vi. Net işletme sermayesinin negatif olması,
- vii. Yatırımların kısa vadeli banka kredileri ile gerçekleştirilmesi.

Bilançonun pasif tarafı ile ilgili sinyaller: Firmanın finansal yapısında ortaya çıkan sıkıntılar doğru sinyalleri almamızı sağlar. Bilançolarında meydana gelen olumsuzlukların başında aşağıdaki hususlar gelmektedir;

- i. Kısa vadeli banka borçlarında ortaya çıkan önemli düzeyde artışlar,
- ii. Ticari borçları içerisinde cari hesap borçlarının azalıp, senetli borçlarının artması,
- iii. Öz kaynakların toplam pasif içerisindeki payının azalması.

Gelir tablosu ile ilgili sinyaller: Gelir tablosu erken uyarı sinyalleri olarak önemli sinyaller veren bir göstergedir. Gelir tablosundan aşağıda yer alan durumlarda sinyaller edinilebilir;

- i. Satışlarda reel olarak artış yaşanmaması,
- ii. İade/iskonto oranlarında ortaya çıkan önemli düzeyde artışlar,
- iii. Faaliyetlerden kâr elde edilememesi,
- iv. Kârın önemli kısmının diğer ve olağanüstü gelirlerden sağlanması,
- v. Finansman giderlerinde ortaya çıkan önemli seviyede artışlar,
- vi. Satılan malın maliyeti oranında geçmiş yıllara göre oluşan önemli düzeyde artışlar,

vii. Kârlılık oranının sektör ortalamalarının altında olması.

Bir kredinin sorunlu hale gelmesi öncelikle kredi kullanan firmanın kendisi ile ilgili bir husustur. Ancak bir kredinin sorunlu hale gelerek bankaya zarar oluşturmasının önüne geçme durumunda en büyük sorumluluk banka yöneticilerinde bulunmaktadır. Banka yöneticilerinin yaşadıkları en önemli yanlışlar şunlardır:

- i. Bankanın eski ve bilindik müşterileri yeni kredi talebinde buldukları zaman yeterli derecede inceleme yapılmadan yeni kredi verilmesidir. Ancak geçen zaman içerisinde her firmanın durumunda olumlu veya olumsuz yönde değişim olabilmesi ihtimal dahilindedir.
- ii. Kredi tahsis sürecinde firmaların finansal durumunun dikkate alınması yerine sözlü bilgilere göre değerlendirme yapılmasıdır. Söz konusu durum genel olarak firma ortaklarının piyasada ve medyada tanınan kişiler olması halinde yaşanmaktadır.
- iii. Geçmişteki kredi ilişkisinde sıkıntılar yaşanmasına karşın yeni kredi taleplerine yönelik iyimser bir yaklaşım içinde olunması (Linder, 1993).

#### **4.2.7. Derecelendirme**

##### **4.2.7.1. Tanımı ve Özellikleri**

Derecelendirme kavramına ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Söz konusu tanımlara aşağıda yer verilmiştir.

Derecelendirme genel olarak, bir ülkenin veya firmanın borç ödeme kabiliyetinin belirli kriterlere bağlı olarak ölçülmesidir. Böylelikle yatırımcılar tarafından firma veya ülke hakkındaki bilgiye erişilebilmektedir (Temel, 2006).

Derecelendirme, not verilerek değer belirlendiği bir çok sayıdaki değerlendirmeler sürecinin toplamı olarak tanımlamak mümkündür (Boyacıoğlu, 2005).

Derecelendirme, menkul kıymet ihraç eden firmaların, ihraç ettikleri menkul kıymete ait yükümlülüklerini, yerine getirip getiremeyeceğine ilişkin bilgi veren tarafsız bir yargıdır (Ataman, 1995).

Bir derecelendirme şirketi olan Moody's derecelendirmeyi; "borç tahvilleri ihraç edenlerin, ihraç edilen menkul kıymetlerin gelecekteki anapara ve faiz ödenmesindeki kapasitesi, hukuki yükümlülük ve istekliliği hakkında bir değerlendirme" olarak ifade etmektedir. Diğer bir derecelendirme şirketi olan Standard & Poor's derecelendirmeyi; "özel sektör ve devlet tahvillerinin derecelendirmesi, belirli bir ihraç ile ilgili olarak ihraç eden kurumun güvenilirliğinin, yükümlülüklerini zamanında yerine getirmedeki kabiliyetinin değerlendirilmesi" olarak ifade etmektedir (Mumyakmaz, 1998).

Derecelendirme hem niteliksel hem de niceliksel değerlerin birlikte değerlendirilerek yorumlanması ve bir not sistemi olarak ifade edilmesidir. Oluşturulan söz konusu sistem vasıtasıyla kredi tahsis edilecek firmaya ilişkin nihai karar verilir. Dereceler, borçlunun anapara ve faiz ödemelerini kredi sözleşmesinde yer alan kriterlere uygun olarak zamanında ve tam gerçekleştirme ihtimali veya kredi geri ödenmemesi riskinin (default risk) göstergesidir (Özdiç, 1999).

Derecelendirme (rating), müşterinin anapara ve faiz borcunu, ödeme arzusunu ve kabiliyetinin zamanında ve tam olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesini ölçen bir yöntemdir (Babuşçu ve Hazar, 2006).

Derecelendirme, bir kredi müşterisinin kredibilitesinin rasyonel olarak değerlendirilmesidir. Derecelendirme kuruluşları tarafından piyasada bulunan kuruluşlara yatırımlarını risk derecelerine göre yapmaları konusunda katkı sağlanmaktadır. Kredi derecelendirmesi belli kriterler doğrultusunda değerlendirilen firmaları notlandırarak ölçen bir araçtır.

Derecelendirme, menkul ihraç edenlerin veya borç talep edenlerin kredi değerliliğinin ve finansal güçlülüğünün ortaya konulması faaliyetidir. Derece ise derecelendirme sonucunda, derecelendirilen kuruluş için belirlenen not olarak tanımlanabilir (Coşkun, 2009).

Bankaların derecelendirilmesi, bankaların yükümlülüklerini zamanında ve eksiksiz yerine getirebilme açısından yeterliliklerinin kapsamlı bir biçimde ortaya konulması faaliyetidir. Bankaların kredi derecelendirmeleri bankaların kârlılıklarını doğrudan etkilemektedir. Daha yüksek kredi derecesine sahip bankalar diğer

bankalara karşı piyasaların kendilerine sağladıkları avantajlar ile daha yüksek kârlılığa erişme şansına sahip olmaktadır (Coşkun, 2009).

Derecelendirme, kaynakların verimli kullanılmasını ve yatırımların artmasını sağlayan bir sistemdir. Özellikle dış piyasalardan yatırımcı temin edebilme olanağı önemli bir faktördür. Yabancı yatırımcılar, hakkında bilgi sahibi olmadıkları kuruluşlara derecelendirme ile birlikte değer atfetmekte ve söz konusu değere göre yatırımlarını yapmaktadır (Coşkun, 2009).

Genel itibarıyla derecelendirme sürecinin amacı (Babuşçu, 2005);

- i. Firmaların risk derecelerini ölçmek suretiyle, banka portföyündeki risk yapısını makul düzeyde tutmak ve sorunlu kredi seviyesini en aza indirmek,
- ii. Firmaların risk derecelerinin dönemler itibarıyla eğilimini izlemek ve analiz etmek,
- iii. Firmanın risk derecelerini birbiriyle kıyaslamak,
- iv. Objektif kriterleri ön plana çıkartmak suretiyle subjektif yorumları veya kararları en aza indirmek,
- v. Risk/getiri bakış açısıyla farklı risk dereceleri için farklı fiyatlar uygulayabilmek.

Derecelendirme kuruluşları tarafından derecelendirme notları (+) veya (-) işaretleri ile yada 1, 2, 3 olmak üzere sayılarla belirtilir. Pozitif işaret ve en düşük sayı ilgili kategorideki en iyi hali ifade eder (Babuşçu ve Hazar, 2006). İşareti olmayan derecelendirme notu ise ilgili kategorinin merkezini yansıtır (Altıntaş, 2006).

Basel II'de, kredi notunu verecek kuruluşa ait bulunması gereken kriterler belirlenmiştir. Söz konusu kriterlere aşağıda yer verilmiştir (Altıntaş, 2006).

Objektiflik; kredi derecelendirmeleri, borçlunun finansal durumundaki değişiklikleri yansıtacak şekilde ve sürekli olarak kontrol edilmelidir.

Bağımsızlık; kredi derecelendirme kuruluşu derecelendirme sürecini etki edebilecek siyasi ve iktisadi dayatmalara maruz kalmaması için bağımsız olması gerekmektedir.

Yeterli Kaynağa Sahip Olma; Kredi derecelendirme seviyesinin yüksek seviyede olabilmesi için kredi derecelendirme kurumunun yeterli mali imkâna ve insan kaynağına sahip olması gerekmektedir.

Basel II Komitesi kapsamında kredi riski ağırlıkları, Standart&Poor's ve Moody's gibi uluslar arası çaptaki kredi derecelendirme kuruluşlarının vermiş oldukları notları ve temerrüde düşme olasılıkları dikkate alınarak belirlenmiştir (Altıntaş, 2006).

#### **4.2.7.2. Derecelendirmenin Yararları**

Yatırımcılar, derecelendirmenin önemli olduğunu düşünmesi nedeniyle sürekli kullanmaktadır. Çünkü derecelendirme, sermaye piyasası gelişmiş ülkelerde yatırım kararı verme bakımından önemli bilgi aktaran bir araçtır (Babuşçu, 1997).

Derecelendirmenin bankalar, firmalar, yatırımcılar, sermaye piyasaları ve ekonomi açısından faydaları bulunmaktadır (Babuşçu ve Hazar, 2006).

Derecelendirmenin bankalar açısından yararları şöyledir;

- i. Faiz oranlarının riske bağlı olarak değişkenlik gösterir.
- ii. Bankalar açısından mevduat maliyetinde tasarruf sağlar.
- iii. Finansal yapının kuvvetlenmesini ve risklerin sınırlı hale getirilmesini teşvik ederek etkinliği artırır.

Derecelendirmenin firmalar bakımından faydaları şu şekildedir.

- i. Kurumsal yatırımcıları cezbederek firmaların kaynak sağlama olanağını genişletir.
- ii. Piyasalarda yeterli ölçüde tanınmayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin borçlanma piyasasına girmeleri sağlanır.
- iii. Kurumların kontrol sistemlerinin ve yönetim kalitesinin gelişmesine destek olur.

Derecelendirmenin yatırımcılar bakımından faydaları şu şekildedir.

- i. Üstlenilen riskin semboller vasıtasıyla yatırımcılar tarafından kolay anlaşılmasını sağlar.

- ii. Yatırımcılar tarafından gerçekleştirilemeyecek analizlerin derecelendirme ile yatırımcılara aktarılması sağlanır.
- iii. İkincil piyasaların gelişimine katkı sağlar.
- iv. Kurumların finansal yapısı ve kalitesinin düzenli bir şekilde incelenmesine katkı sağlar.

Derecelendirmenin sermaye piyasaları bakımından faydaları şu şekildedir.

- i. Kurumsal yatırımcıları cezbederek piyasanın derinleşmesini sağlar.
- ii. Uzun vadeli yatırım eğilimlerini kuvvetlendirir.

Derecelendirmenin ekonomi bakımından faydaları şu şekildedir;

- i. Ekonomiye güvenilir ve istikrar içinde gelişen finansal piyasalar sağlar.
- ii. Ekonominin dış kaynak edinmesini, piyasaların uluslararası piyasalarla entegrasyonunu sağlar.

Bankaların Kredi Riskini yakından takip etmek için bir derecelendirme sistemi kurmalarının çok önemlidir. 2008 yılında bankacılık sektöründe uygulamaya başlanılan Basel II kurallarının en temel ilkesi bankaların bir derecelendirme modeli kurmalarının kısmen zorunlu hale getirmektir.

#### **4.2.7.3 Kredi Derecelendirme Süreci**

Kredi derecelendirme süreci, derecelendirilmesi gerçekleştirilecek tarafın talebi ile yapılmaktadır. Değerlendirme yapılmasını talep eden kurum söz konusu hizmet karşılığında belli bir ücret ödemeyi kabul etmiştir. Söz konusu talep üzerine derecelendirme kuruluşu talepte bulunan taraf ile yatırımcıları, kredi notu talebinde bulunan tarafın riskleri konusunda bilgilendirmek üzere gerekli bilgileri edinir. Yeterli bilgilere ulaşılması akabinde her bilgi kendi ağırlık puanı ile çarpılarak toplam kredi puanı belirlenir. Sonrasında kurum komitesi kredi puanına karşılık gelen uygun kredi notuna ilişkin sonuca ulaşır ve bunu ilgili taraflara bildirir. Derecelendirme işlemi süreklilik arz eden bir süreçtir. Derecelendirme şirketleri derecelendirdikleri kurum ve

ülkeleri izlemekte ve ilgili kurum ve kuruluşların derecelerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek hususlar olması halinde derecelendirme notunu güncellemektedir (Sayılı, 2008).

Derecelendirme işleminin öneminin vurgulanabilmesi için, öncelikle söz konusu işlemin amacının ne olduğunun tam olarak ortaya konulması gerekmektedir. Derecelendirme, tüm şirketleri analiz etmeye destek olan bir süreçtir.

Derecelendirme sonucu elde edilen bilgiler ilgili taraflara duyurulmaktadır. Günümüzde gittikçe yoğunlaşan ve artış gösteren işlemler karşısında derecelendirme ile ilgili bilgilere kısa sürede ulaşma önemli hale gelmiştir. Derecelendirme işlemi, güvenilir ve tarafsız bir bakış açısı ile gerçekleştirilmelidir (Öker, 2007).

#### **4.2.7.4 Kredi Derecelendirmede Kullanılan Notlar**

Kredi derecelendirme sürecinin son aşaması kredi notunun ilgili taraflara duyurulmasıdır. Ancak açıklanan kredi notlarının doğru anlaşılabilmesi için kredi notlarının özelliklerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Kredi derecelendirme notlarını özelliklerine göre üç ana grupta inceleyebiliriz (Sayılı, 2008).

*Vadeye Göre Kredi Notları:* Vadelerine göre kredi notları iki alt gruba ayrılmaktadır. Bunlar uzun vadeli kredi notları ve kısa vadeli kredi notlarından oluşmaktadır. Genellikle harfler ve +/- gibi tamamlayıcı işaretlerle belirtilen ve finans piyasalarında sıklıkla kullanılan kredi notu türü uzun vadeli kredi notlarıdır.

*Para Cinsine Göre Kredi Notları:* Finansal sistemde ülkeler ve kurumlar ulusal piyasalardan kaynak arayışında olduğu gibi uluslararası piyasalarda da kaynak arayışında bulunmaktadır. Söz konusu arayışlarda farklı ülkelerin piyasalarından edindikleri kaynaklar farklı para birimlerinden olabilmektedir. Bunun sonucunda da geri ödeme para biriminde değişiklikler meydana gelmektedir.

*Konjonktürel Değişikliklere Göre Kredi Notları:* Kredi derecelendirme kuruluşları kendilerine başvuranların kredi notlarını belirlerken ve açıklanmış kredi notlarını takip ederken, konjonktürel değişiklikleri dikkate alarak derecelendirme yapabilmektedir.

Bir kısım kredi derecelendirme kuruluşları, konjonktürel değişiklikler önemli boyutlara ulaşmadıkça firmanın kredi notunu değiştirmemektedir. Farklı bir ifade ile makroekonomik durumdan ziyade firmaya ait dinamiklerde meydana gelebilecek değişiklikler kredi notunu etkilemektedir. Bu tip kredi derecelendirme “devirsel dönemsel kredi derecelendirme sistemi” olarak ifade edilmektedir. Söz konusu kredi derecelendirme sistemi kullanan kuruluşlara örnek olarak Standard & Poor’s verilebilir.

Bazı kredi derecelendirme kuruluşları ise makro ekonomik küçük değişiklikleri dikkate alarak kredi derecelendirme notuna yansıtılmaktadır. Bu bağlamda kurumların kredi derecelendirme notu makroekonomik değişkenlikler kaynaklı sıklıkla değişebilmektedir. Bu tip kredi derecelendirme “noktasal kredi derecelendirme sistemi” olarak tanımlanmaktadır (Sayılı, 2008).

Kredi derecelendirme sürecinde, iki temel unsur üzerinde yoğunlaşmaktadır. İlk olarak bu analizler kapsamında, “borçlunun ekonomik ve mali durumu ile mal varlığı, borçlarını tam olarak karşılamak için yeterli mi?” sorusuna cevap aranmaktadır. İkinci olarak ise “mali durumu borçlarını ödemeye yeterli olan borçlunun yükümlülüklerini zamanında yerine getirmeye arzusu var mı?” sorusu değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Kuruluşun veya şirketin yapısına bağlı olarak bu sorular değişkenlik göstermekte ve söz konusu çeşitlilik objektif bir yaklaşım sergilemek açısından önemli bir unsurdur (Öker, 2007).

#### **4.2.8. Sorunlu Krediler**

Bazen iyi bir kredi izleme yöntemi uygulanmadığından veya iyi bir kredi izleme modeline sahip olursa da farklı sebeplerden dolayı bir kısım kredi sorunlu hale gelebilir. Söz konusu durumda sorunlu hale gelen kredilerin yönetilmesi ve tahsil edilebilmesi amacıyla farklı çalışmalar yürütülmesi gerekir. Bu bölümde kredinin sorunlu hale gelmemesine destek olacak erken uyarı sistemlerinden ve sorunlu hale gelen bir kredinin kurtarılması için neler yapılması gerektiği hususlarından bahsedilecektir.

En kapsamlı anlamıyla sorunlu kredi, kredinin vadesi geldiğinde anapara ve faizinin kısmen veya tamamen borçlu tarafından geri ödenmemesi halidir. Bir kredinin sorunlu kredi olarak ifade edilebilmesi için vadesi gelmiş olmalıdır. Ancak bazı hallerde vadesi gelmeden önce o kredinin vadesinde ödenmeyeceği açık bir şekilde belli olabilir.



Vadesi gelmeden önce bir kredinin sorunlu hali alacağını anlamamızı sağlayan konuların tamamına ise erken uyarı sistemleri denir.

Bir banka kredi değerlendirmesinin akabinde 2 farklı karar almaktadır. Birincisi, finansal başarısızlık yaşama riski yüksek bir firmayı iyi incelemeden risksiz olduğunu düşünerek kredi açar. İkincisi ise, finansal başarısızlığın oluşma riski düşük sağlıklı bir işletmeye hatalı risk değerlendirmesi sonucu kredi açmaz.

Bunlardan birincisi olan finansal başarısızlığın oluşma riski yüksek bir işletmeye risksiz gibi kredi açılması kararı banka için problemlili kredilerin artması sonucunu ortaya çıkartacaktır. Söz konusu sorunun büyümesi önlenemez bir şekilde bankayı iflasa kadar götürebilecektir (Aktaş, 1993).

Bir kredinin sorunlu kredi olarak ifade edilmesi için aşağıdaki hususlardan birinin gerçekleşmesi gerekir;

- i. Nakit kredilerde kredi vadesinin gelmesine rağmen anaparanın ödenmemesi,
- ii. Faiz devresi gelmesine rağmen faizlerin ödenmemesi,
- iii. Gayri nakit kredilerde teminat mektuplarında mektubun karşı tarafca tazmin edilmesi akabinde bedelin kredi borçlusu tarafından ödenmemesi.

Her banka tarafından tahsis edilen kredilerin belirli bir oranı sorunlu krediye dönüşebilir. Ancak kredi yönetiminden sorumlu yöneticiler sorunlu kredileri makul seviyede tutabilmeli ve kredi kalitesinin bozulması durumunda bankayı zarardan koruma marifetini gösterebilmelidir (Seval, 2000).

Kredilerin sorunlu hale gelmemesinde en önemli sorumluluk banka yöneticilerindedir. Sorunlu krediler ile genel itibarıyla faiz ve anapara tahsilatında borçlunun geri ödemeyi yapamaması halinde karşılaşılır. Ancak borçlu vadesi gelen faiz ve anapara ödemelerinde sıkıntı yaşanmadan ödeme yapsa dahi, eğer firmanın finansal yapısında bir bozulma söz konusu ise ileride kredi yükümlülüğünü ödeyememe olasılığı görülüyorsa söz konusu kredilerin de sorunlu krediler olarak değerlendirilmesi gerekir (Dündar, 2000).

Hiçbir kredi sebepsiz bir şekilde aniden sorunlu hale gelmemektedir. Sorunlu krediler zaman içerisinde bir takım olayların üst üste gelişmesi sonucunda oluşur. Sorunlu krediler tıptaki bir kısım hastalıklara benzemektedir. Ne kadar erken teşhis edilirse çözüm bulup yok etmek o kadar kolay olmaktadır. Ancak teşhiste geç kalınırsa yok etmek imkansız hale gelebilir. Erken uyarı sinyalleri ile risk önceden belirlenerek daha oluşmadan ortadan kaldırılmalı veya mümkün olan en kısa sürede tedbir alınmaya çalışılmalıdır.

#### **4.2.8.1.Sorunlu Kredilerin Bankaya Maliyeti**

Bir kredinin sorunlu kredi haline gelmesi halinde sorunlu hale geldikten sonra başlayarak tasfiye edilene kadar edilemiyorsa ise bilançoda karşılık ayrılmış öz varlıklardan düşülene kadar bankaya çeşitli maliyetler oluşturur. Sorunlu kredilerin artması bankaların sermayelerinin azalmasına neden olacağı için bankaların bu konuda çok dikkatli olmaları kendileri ve ülke ekonomisi açısından önemlidir.

Sorunlu kredilerin bankaya olan maliyetlerine aşağıda yer verilmiştir (Seval, 1990).

- i. Sorunlu kredilere tahsis edilen fonlar, daha yüksek getirili alternatif kanallarda değerlendirilemeyecektir.
- ii. Sorunlu krediler daha yakın ilgi ve takibi gerektirmesinden dolayı daha yüksek idari giderlere sebep olacaktır.
- iii. Sorunlu krediler yöneticilerin zamanlarını daha verimli alanlarda kullanmalarına engel olacaktır.
- iv. Bankanın imajı ve piyasadaki ismi zarar görecektir, söz konusu durum da bankanın gelişmesi ve büyümesini olumsuz yönde etkileyecektir.
- v. Sorunlu krediler hukuki konularda önemli düzeyde uzmanlığı gerektirmekte ve yüksek düzeyde hukuki giderlere sebep olmaktadır.
- vi. Sorunlu kredi hacmi yüksek olan bankalarda, düşük getiri ve sınırlı düzeyde büyüme çalışanların moralini ve gelirini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bankaların iflas etmesi ortaklar açısından zarar oluşturmasının dışında tüm ekonomiyi ve toplumu etkilemektedir. Söz konusu etkilerini şöyle sıralayabiliriz (Polat, 1995):

- i. Bankanın iflas etmesi mudilerin mevduatlarını geri verememesine sebep olur. Söz konusu durum da ekonomiyi durdurmaya yol açar.
- ii. Bankaların iflas etmesi sonucu sektöre olan güveni azalır.
- iii. Kredilerin aksaması üretimin aksamasına sebep olacaktır.
- iv. Hükümet tarafından gerçekleştirilen finansal ve parasal politikalar aksayacaktır.

#### **4.2.8.2. Sorunlu Kredilerin Nedenleri**

“Bir kredinin takibe düşmesinde birçok faktör etkili olsa da temel neden krediyi kullananın gelirlerinde içsel veya ekonominin genelinden kaynaklanan dışsal nedenlerle ve önceden öngörülemeyen bir boyutta düşüş olmasıdır. Ekonomik küçülme dönemlerinde, kredi arz ve talebi daralırken, aynı zamanda mevcut kredilerde geri ödenememe sorunu ortaya çıkabilir. Ayrıca işletmelerin sağlıksız bir şekilde yüksek riskler alarak hızlı büyümesi, şirketin operasyonel başarısızlıkları vb. içsel nedenlerle kredilerde geri ödeme sorunu ortaya çıkabilir” (Yücememiş ve Sözer, 2011).

Bir kredinin sorunlu hale gelmesinin birçok sebebi olabilir. Sıklıkla tek bir nedenden değil birkaç sebebin birlikte yaşanması sonucu krediler sorunlu hale gelmektedir. Önemli olan husus sorunların kaynağının zamanında belirlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınmasıdır. Bir firmanın borçlarını ödeme hususunda zorlanması sıklıkla 6 temel sebepten kaynaklanabilir (Aktan, 1998);

- i. İşletme yönetiminin hataları,
- ii. Ekonomik durgunluğun yol açtığı nedenler,
- iii. Kontrolsüz büyüme sonucu,
- iv. Yoğun rekabetin getirdiği sorunlar,
- v. Üretilen mal ile ilgili konular,

vi. Pazarlama koşulları ile ilgili koşullar.

İşletme Yönetimi: İşletmeleri başarısızlığa neden olan yönetimin genel zayıflıklara aşağıda yer verilmiştir (Bekçioğlu, 1986);

- i. Yönetimin gerektirdiği ihtiyaçların halihazırdaki yönetim kadrosunda çalışan personelin kapasitelerinin üzerinde olması,
- ii. Yönetim kadrosunda çalışan personelin kabiliyetinin dengeli olmaması,
- iii. Yönetim kontrol ve sistemlerin yeterli olmaması.

Söz konusu hususların dışında yönetimle ilgili aşağıdaki sorunlardan ötürü firmalar sıkıntı yaşayarak kredinin problemlili olmasına sebep olabilir;

- i. Yöneticilerin ailevi sıkıntılar yaşamaması,
- ii. Stratejik pozisyonda olan yöneticilerin vefat etmesi veya işten ayrılması,
- iii. Yöneticiler tarafından gerçekleştirilen hatalı fiyatlandırma yöntemleri,
- iv. Ortaklar arasında ortaya çıkan görüş ayrılıkları,
- v. Ortaklık yapısının değişmesi,
- vi. Firmalarda sağlıklı bir iç kontrol sisteminin bulunmaması,
- vii. Bilgili ve deneyimli personel eksikliği.

Ekonomik Durgunluk: Ekonomide ortaya çıkan durgunluklar ve resesyonlar firmaları doğrudan etkiler. Birçok firma yalnızca ekonomik durgunluk sebebiyle satışlarında ciddi düşüşler yaşar ve bunun sonucunda da finansal yapılarında bozulmalar meydana gelir.

Ekonomide durgunluk zamanında başarısız olan firmaların özelliklerine aşağıda yer verilmiştir (Bekçioğlu, 1986);

- i. Yeterli finansal ve yönetsel kaynaklara sahip olmayan firmalar,

- ii. Satışları düştüğünde, sabit giderleri kolayca azaltılmadığından dolayı nakit akışları negatif olan firmalar,
- iii. Satılabilir nitelikteki varlıkları az olan veya başa baş noktasını düşürmeye olanak verecek diğer araçları bulunmayan işletmeler.

Ekonomide meydana gelen olumsuzlukların firmalarda ciddi sorunlara sebep olması üretilen ürünün türüyle de bağlantılıdır. Üretilen malın ara mal mı veya nihai mal mı olduğu yada dayanıklı veya hemen tüketilen mal mı olduğuna göre değişir (Dinçer, 2001, 9).

Büyüme esnasında dikkat edilmesi gereken hususlara aşağıda yer verilmiştir (Bekçioğlu, 1986);

- i. İşletmenin borçlarında artış yaşanması ve faiz giderlerinin yükselmesi,
- ii. Tecrübeli personelin yeterli düzeyde istihdam edilememesi ve bunun sonucunda önemli pozisyonların tecrübesiz yöneticiler tarafından oluşması,
- iii. Yönetim kadrosunun satın alma ihtiyaçları üzerindeki kontrolünü kaybetmesi ve bu durum sonucunda stok devir hızının yavaşlaması,
- iv. Artan genel giderlerin kontrolü hususunda eski uygulamaların yetersiz kalması,
- v. Üretim kapasitesinin zorlanması ve ürün kalitesinin düşmesi sonucunda satış iadelerinde artış yaşanması,
- vi. Üst yönetim kadrosunun günlük işletme faaliyetleri ile sürekli olarak uğraşması sonucu stratejik planlamaya daha az vakit ayırması.

Rekabet: Bir kısım firmanın finansal yapısı güçlü olsa da sektördeki rakiplerinin çok daha büyük olması ve sektörü ele geçirmek arzuları nedeniyle şiddetli rekabetle başa çıkamayabilir. Bir kısım ürünler ne kadar çok reklam yapılır ise o kadar yüksek satış ve pazar payı getiren ürünlerdir. Örneğin; diş macunu, şampuan veya çikolata sektörleri bu türde sektörlerdendir. Bu sektörde faaliyet gösteren bir firma çok sayıda yazılı veya görsel basına reklam vermesi gerekir.

Söz konusu durum da yüksek oranda reklam gideri anlamına gelmektedir. Bu sebeple bu türde sektörlerde faaliyet gösteren firmalar rekabetin getirdiği olumsuzluklardan daha fazla etkilenebilir. Rekabet türlerinde sıklıkla rastlanılan fiyat rekabetidir. Sektörde oluşacak bir fiyat rekabetine firmanın ne kadar dayanacağı önemlidir. Halihazırda bir sıkıntısı bulunmayan firmalar şiddetli bir fiyat rekabeti nedeniyle kısa sürede sıkıntı yaşayabilir.

Yukarıda yer alan sebeplerin dışında bir kredinin sorunlu hale gelmesi başka nedenlere de bağlı olabilir. Bazı hallerde kredilerin problemlili hale gelmesinde kredi tahsis edenlerin payı bulunabilir. Bunlar (Seval, 1990);

- i. Borçluya ilişkin yeterli düzeyde istihbaratın yapılmaması,
- ii. Finansal tabloların analizinde gerçekleştirilen yanlışlar,
- iii. Kredinin amacının net bir şekilde öğrenilmemesi,
- iv. Kredinin geri ödeme kaynağının tam tespit edilememesi,
- v. Kredilerin yetersiz teminatlar ile verilmesi,
- vi. Kredi fonksiyonunun yetersiz bir şekilde yönetilmesi,
- vii. Firmanın hızlı büyümesinin izlenememesi ve kontrol altına alınamaması.

**Üretilen Mal:** Bir firmanın faaliyetlerini kârlı hale getirmesi, ürettiği malın piyasada iyi tanınması ve itibar sağlamasına bağlıdır. Üretilen malın kalitesinin düşmesi firmanın da kârlılığını düşürmektedir. Söz konusu durum ise firmanın finansal yapısını bozarak kredilerin sorunlu hale gelmesine sebep olacaktır.

**Pazarlama Koşulları:** Sorunlu kredilerin sebeplerinden birisi de firmaların sahip oldukları ve uyguladıkları pazarlama faaliyetleridir. Dağıtım kanallarının doğru seçimi, fiyat politikalarının doğru belirlenmesi, reklam kampanyaları gibi hususlar pazarlama politikalarını belirler. Firma etkin bir pazarlama planı oluşturamaması ve piyasadaki durumunu ve rolünü iyi belirleyememesi halinde satışlar ve kârlılığın düşerek kredinin sorunlu hale gelmesine sebep olabilir (Ekşioğlu, 1999).

Bu sebeplerin dışında problemlı kredilerin meydana gelmesindeki diğer sebepler olarak aşağıdaki hususlar sıralanabilir.

**Çevresel Faktörler:** Doğal afetler, sel, deprem gibi çevresel faaliyetlerin yaşanması halinde firmaları beklenmeyen sıkıntılar ile karşılaşmalarına sebep olabilir.

**Teknolojik Eskime:** Teknolojinin hızlı gelişmesine karşılık firmanın söz konusu gelişmeye bir takım nedenlerden dolayı yeterli düzeyde uyum sağlayamaması sonucunda rekabet edemez hale gelmesidir.

**Yasal Kurallar:** Çıkarılan yasalardan sonucu firmalara ek vergilerin gelmesinden dolayı maliyetlerde artış yaşanır.

**Endüstriyel Değişim:** Sanayide ortaya çıkan hızlı değişimlerin etkilerinin zamanında yöneticiler tarafından farkına varılamamasının sebep olduğu zararlar firmalar açısından sıkıntı oluşturabilir.

**Sosyolojik Trendler:** Sosyal yapının ve bireylerin yaşam ve tüketim tarzlarının değişmesi, söz konusu duruma karşın işletme yönetiminin bu değişimin farkında olmaması sebebiyle zor duruma düşülmesi olasıdır.

Sorunlu Kredilerin meydana gelmesine sebep olan hususların en önemlilerinden birisi de kredilendirme sürecinde gerçekleştirilen bankacılık hatalarıdır. Bankalar kredi vermeden önce;

- i. Eksik veya yanlış istihbarat,
- ii. Mali tabloların doğru bir şekilde analiz edilmemesi,
- iii. Kredinin kullanım amacının tam olarak anlaşılması,
- iv. Kredinin geri ödeme kaynağının net belirlenmemesi.

Kredi verdikten sonra ise firmanın yeterli düzeyde izlenmemesi gibi sebepler ile kredilerin sorunlu hale gelmesinde etkisi olabilir.

#### 4.2.8.3.Sorunlu Hale Gelen Kredilerde Yapılması Gereken

Firmanın yakından takip edilmemesi veya erken uyarı sinyallerinin iyi yorumlanmamasından dolayı bir kısım kredi sorunlu hale gelebilir. Bir kredinin sorunlu hale gelmesinde en önemli etkenlerden birisi, sorun teşhis edildiği zaman hemen aksiyon alınmamasıdır. Söz konusu yaklaşım genel itibarıyla sorunu daha da büyütür ve zarar ihtimalini arttırır. Bankadaki görevli yönetici müşteriyi yakından takip etmekten çekinirse veya şahsi tedirginlikleri sebebiyle sorunu kabul etmekten imtina ederse durum kontrol edilemeyecek şekilde kötüleşebilir (Bodur, 1999).

Bir kredi sorunlu hale gelmesi akabinde yapılacak ilk iş bu durumun nedeninin çok iyi tespit edilmesidir. Çünkü kredi sorunlu hale geldikten sonra izlenecek yöntemin şekli kredinin sorunlu hale gelme sebebiyle bağlantılıdır. Öncelikle kredinin sorunlu hale gelmesinde yöneticilerin kötü niyetinin olup olmadığı incelenmelidir. Bankalar sorunlu kredileri belirli bir izleme sürecinde ele almalıdırlar.

Problemlı kredi tespit edildikten sonra aşağıdaki hususlar yapılmalıdır (Boscom, 1997):

- i. Borçlu firmanın ne tür bir problemle karşı karşıya olduğu belirlenmelidir.
- ii. Bankanın sorunlu firma ile ilgilenecek olan kredi izleme departmanı yöneticileri sorunlu krediyi baştan itibaren incelemelidir.
- iii. Krediyi kullanan firmanın diğer borçları hakkında bilgi edinilmelidir.
- iv. Firmanın hesap hareketleri günlük olarak takip edilmelidir.
- v. Geçmişte alınan teminatlar yeterli değil ise ek teminatlar alınmaya çalışılmalıdır.

Sorunlu kredilerle ilgilenmek hem zaman hem maliyet gerektirir. Nihayetinde başarılı olup olmayacağı kesin değildir.

Kredi sorunlu hale geldikten ve sebebi belirlenmesi akabinde bir aksiyon planı belirlenmeli ve söz konusu plan dahilinde yol izlenmelidir. Bu planda üç farklı yol takip edilebilir.



Birinci yol: firmanın faaliyetlerine devam etmesine izin verilip verilmeyeceği konusudur. Eğer müşterinin faaliyetlerine devam etmesine karar verilirse, firmanında bu insiyatifin farkında olması ve buna göre davranması gerekir.

Bazı durumlarda firmaların faaliyetlerini sürdürebilmesi için eski kredilerini geri almadan yeni fonlar verilmesi gerekir. Eğer firmada belirli bir potansiyel görülüyorsa ek fonlama yapılması gerekir. Fon ihtiyacını banka karşılamaktan yana değilse alternatif kaynakların belirlenmesi gerekir. Söz konusu kaynakların bazıları şunlardır (Boscom, 1997);

- i. Ortakların firmaya sermaye eklemesi,
- ii. Stokları hızlı bir şekilde likit hale getirmesi,
- iii. Sıkı bir gider tasarrufu sağlanması,
- iv. Sabit varlık satmak.

İkinci yol: Teminatların paraya çevrilmesidir. Burada önemli olan bankadaki teminatların nakde dönüşüm kabiliyetinin bulunup bulunmamasıdır. Teminatın satışı zor ise söz konusu karar hatalı olabilir.

Üçüncü yol ise: Hiçbir aksiyonda bulunmamaktadır. Ancak bu yol seçilirse teminatları nakde çevirebilme ihtimali ve firmanın daha da kötüye gitme ihtimali riske atılmış olmaktadır. Diğer taraftan bankanın hiçbir tedbir almadığında diğer borç verenler bankanın aleyhine avantaj sağlamış olabilirler. Söz konusu seçeneğin değerlendirilmesi aşamasında banka şu sorulara cevap aramalıdır. Hemen aksiyon almakla almamak bankanın çıkarlarına zarar verir mi? Aksiyon alınmasında gecikme yaşanması mevcut durumu daha da kötüleştirir mi? (Seval, 1990) Söz konusu sorulara verilecek cevaba göre bu yöntemin seçilmesine karar verilmelidir.

### **4.3. Kredi Riski Yönetimi ve Basel**

“Basel Komitesi temel olarak bankalarda risk yönetimine odaklanmakta ve bankacılık sisteminde bilinçli bir risk yönetimi kültürü oluşturmayı hedeflemektedir. Risk yönetimi kültürü oluştuktan sonra, bankacılık sistemi çok daha verimli hale gelecek,

piyasanın korunması yolunda daha fazla katkı sağlayacak, niteliksel veya niceliksel herhangi bir sorun ortaya çıktığında, söz konusu sorun risk yönetimi tarafından hızlı bir şekilde tespit edilebilecektir” (TBB, 2004).

Çalışmamızın bu bölümünde, Basel ile ilgili genel olarak bilgiler verilmesi sonrasında Basel I, Basel II Sermaye Yeterliliği düzenlemeleri ve Basel I, Basel II arasındaki farklılıklara yer verilecektir. Son olarak ise Basel III ve Basel IV ile ilgili açıklamalara yer verilecektir.

#### **4.3.1. Uluslar Arası Ödemeler Bankası ve Basel Komitesi**

1970’li yılların başlarında sabit kur sisteminden ayrılması ve petrol krizinin yaşanması finans piyasalarda ciddi seviyede dalgalanmalar meydana getirmiştir. Finans piyasalarındaki dalgalanmaların önüne geçebilmek amacıyla ülkelerin merkez bankaları bir araya gelerek 1974 yılında İsviçre’nin Basel kentinde Basel Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulama Komitesi oluşturulmuştur.

Bankacılık ve finans sektörünün belli standartlara uygun olarak faaliyet göstermesi amacıyla Basel-I, Basel- II ve Basel III kriterleri oluşturulmuştur.

BDDK tarafından finans sektörünün en önemli payına sahip bankaların risklerinin düzenlenmesi ve gerekli denetim mekanizmasının tesis edilmesi hususu gerçekleştirilmektedir. Basel ise; bankacılık sektörü için belli bir standardın yakalanması amacıyla meydana getirilen bir kuruluştur.

Düzenleme ve denetleme kurumları banka şeffaflığını sağlayan, risklerini etkin olarak yöneten bankaları ödüllendiren, risk yönetimini yetersiz şekilde yöneten bankaların cezalandıran bir mekanizmaya sahiptir. Uluslar Arası Ödemeler Bankası ulus arası ödemeler sistemini düzenlemek gayesiyle faaliyetlerde bulunmaktadır. Uluslar arası merkez bankalarına yol göstermek amacıyla ilkeler ortaya koymaktadır (BIS, [www.bis.org](http://www.bis.org)).

BIS’in temel amaçlarına ve fonksiyonlarına aşağıdaki maddelerde yer verilmiştir;

- i. Merkez bankaları için bir işbirliğini sağlamak,

- ii. Uluslar arası piyasalarda istikrarı sağlamaya ilişkin çalışmalar gerçekleştirmek ve önerilerde bulunmak,
- iii. Merkez bankası müşterileri için temel bankacılık faaliyetlerinde bulunmak.

Basel Komitesi resmi bir şekilde kanun ve kurallar koyma yetkisine sahip değildir. Ancak, bankacılık sektörü düzenlemeleriyle ilgili tasarı ve teklifler sunarak bunları tartışmaya açabilmektedir. Düzenlemeleri tavsiye niteliğindedir. Ancak düzenlemelere uygun hareket etmeyen ülkelerin bankacılık sistemleri, uluslararası platformda dışlanmakta ve risk primleri de olumsuz yönde etkilenmektedir (Değirmenci, 2003).

Komitenin faaliyetleri üç başlıkta bir araya getirilebilir;

- i. Ülkeler arasında mevzuatla ilgili bilgilerin paylaşımı ve değişimi husunda denetimi sağlamak,
- ii. Bankacılık sektöründeki Uluslar arası faaliyetlerin denetimindeki etkinliğini artırmak,
- iii. Bankacılık sektöründe denetim gözetim ve düzenlenmesiyle ilgili gerekli alanlarda gereksinim duyulan minimum standartları sağlamak.

Komite, uluslar arası riskin artması ile birlikte sermaye rasyosunun da bozulduğunu göz önüne alarak özellikle sermaye yetersizliği üzerine de odaklanmıştır (Babuşçu, 2005).

#### **4.3.2. Basel I Uzlaşısı**

Sermayenin daha iyi yönetilebilmesine yönelik Uluslar Arası Ödemeler Bankası tarafından gerçekleştirilen çalışmalar kapsamında ilk uzlaşısı (Basel I) 1988 yılında yayımlanmıştır. Basel I küresel finans sektöründe birçok ülke tarafından uygulanmıştır (Yayla, M ve Türker Y, 2005).

Basel Komitesi'nin ortaya koyduğu ilk çalışmanın amacı, sermaye yeterliliği düzenlemelerinin standartlaştırılması ve bankalar arasındaki haksız rekabetin ortadan kaldırılmasıdır. Söz konusu standart, bankaların, en az % 8 yasal sermaye yeterlilik oranı ile faaliyetlerini yürütmesi esasına dayanmaktadır. 1992 yılından itibaren bahse konu

standart bir çok ülke tarafından uygulanmaktadır. İlk olarak sadece kredi riski dikkate alınmıştır (Parasız, 2004).

Basel- I kriterleri, bankaların kredi tahsis ederken belirli esasları uygulamasını ve risk alma seviyesinin belirli sınırı aşmamasını tavsiye etmektedir. Sermayenin risk ağırlıklı aktiflere oranına %8 alt sınır olarak belirlenmiştir. Farklı bir ifade ile bankanın 100 birimlik kredi riskine karşılık 8 birim sermaye bulundurulması yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak ülkemizde söz konusu oranın alt sınırının %12 olması beklenmektedir.

Basel I uygulamasından bir süre sonra finansal piyasalardaki faiz oranları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalardan dolayı bir çok amerikan finansal kuruluşunun iflas etme riski ortaya çıkmıştır. Söz konusu eksikliği gidermek amacıyla 1996 yılında Komite tarafından sermaye yeterliliği oranının paydasına faiz oranı ve döviz kurlarına dayalı piyasa riski eklenmiştir. Söz konusu değişikliğe şekil 4.1.'de yer verilmiştir.

$$SYR = \frac{\text{Özkaynak}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \geq \%8$$

**Şekil 4.1.** Basel I Sermaye Yeterlilik Rasyosunun Paydasının Güncellenmesi

**Kaynak:** Teker S., Bolgün E., Akçay B, (2005), **Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması**, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar, 44,

Söz konusu formülün payında yer alan “özkaynak”, bankaların elinde bulundurdukları sermaye miktarından daha farklı olarak tanımlanmıştır (Teker et al, 2005).

Özkaynaklar = Ana Sermaye + Katkı Sermaye + Üçüncü Kuşak Sermaye

- (Sermayeden İndirilecek Değerler)

“Katkı sermaye” ise nakit olmayan özkaynak unsurlarını ifade etmektedir. Muhtelif değerlendirme fonları, serbest kredi karşılıkları ve sermaye benzeri krediler katkı sermayeyi oluşturmaktadır (Altıntaş, 2006).

“Üçüncü kuşak sermaye”, sermaye yeterliliği hesaplamasında yalnızca piyasa riski karşısında kabul edilen öz kaynak bileşenidir (Altıntaş, 2006).

Basel I, ilk olarak bankaların kredi riskleri karşılığında sermaye ihtiyacını tanımlamıştır. 1996 yılında gerçekleştirilen değişiklik ve 1998’de yürürlüğe giren haliyle Basel I, kredi riskiyle birlikte piyasa riski için de sermaye bulundurulması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

“Basel Bankacılık Denetim Komitesi, ortak ve standart esaslar belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Komite’nin önemli amaçlarından birisi de uluslararası denetim sistemini geliştirmektir. Söz konusu amaç kapsamında iki önemli prensip belirlenmiştir. Birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlemeden sakınmaması gerektiği, ikinci prensip ise yapılan denetlemelerin yeterli olmasıdır” (Aras, 2006).

#### 4.3.3. Basel II Uzlaşısı

#### 4.3.4. Basel II’nin Ortaya Çıkış Süreci

1988 yılında Basel Komitesi tarafından yayınlanan Basel I’e yönelik eleştiriler ve finansal piyasalarda yaşanan hızlı gelişim Komite’nin yeni düzenlemelerde bulunması ihtiyacını doğurmuştur. Özellikle Basel I’de kredi riski baz alınarak sermaye yeterliliğinin hesaplanması, gelişen finansal piyasalarda Basel I’in yeterli olup olmadığı hususunda şüphe uyandırmıştır. Basel I’in bankaların karşılaştıkları riskleri ölçmek için sadece kredi riski ve piyasa riskini dikkate alması nedeniyle Basel II’ye ihtiyaç duymuştur. Basel II ile birlikte ise bankaların karşılaştıkları riskler arasına operasyonel riskler de eklenerek etkin bir risk yönetimi sağlanması amaçlanmıştır (Prenio, 2005).

Basel II ile birlikte yeni sermaye yeterlilik oranı şekil 4.2’deki gibi oluşturulmuştur.

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq \%8$$

Şekil 4.2. Basel II Kapsamında Oluşturulan Sermaye Yeterlilik Oranı

**Kaynak:** Teker S., Bolgün E., Akçay B, (2005), **Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması**, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar, 46,

Basel II ile birlikte risklere karşılık öz sermaye gereksinimi daha açıklayıcı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Risk ölçümü ve yönetimindeki gelişmeleri göz önüne alınarak daha kapsamlı bir yaklaşım inşa edilmiştir (Arslan, 2007).

Basel II öncesi genel kabul görmüş geleneksel yaklaşımda bankalar açısından amaç iyi kredi vermektir. Bu kapsamda her firma konuya ilişkin uzmanlar tarafından istihbarat yapılarak genel itibarıyla sağlıklı bulunan firmalara kredi tahsis edilmektedir. Söz konusu kullanılan krediler karşılığında teminat alınarak firmanın geri ödemeleri takip edilmektedir.

Kredi tahsis sürecinde konuyla ilgili uzmanlar tarafından gerçekleştirilmesi sonucu subjektif kararlar alınabilmektedir. Bu nedenle kredi kullananın riski; firmanın niceliksel faktörleri ile (bilanço, gelir tablosu vb.) niteliksel faktörlerinin (yönetici ve ortakların geçmişi, yönetim ve organizasyon yapısı, ürün/hizmet gelişimi vb.) dikkate alınması sonucunda belirlenen bir firma derecelendirme notu ile tanımlanmaktadır (Oktay ve Temel, 2007). Bankalar tarafından gerçekleştirilen istihbarat ve kredi analiz servislerinin yerini firma derecelendirme şirketlerinin alacağı söylenebilir.

Basel II'den beklenen faydalar;

- i. Bankalarda risk yönetimindeki etkinliğin artırılması,
- ii. Bankaların sermaye düzeyleri karşılığında maruz kaldıkları risklerin orantılı hale getirilmesi,
- iii. Bankalar tarafından kamuya duyurulacak bilgiler vasıtasıyla piyasa düzenin artırılması

#### 4.3.3.1. Basel II Uygulamalarının Kapsamı

Bankaların risk profillerinin daha iyi açıklamak ihtiyacından dolayı düzenlenmiş Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı temel olarak üç yapısal bloktan meydana gelmektedir.

Tablo 4.1: Basel II'nin Kapsamı

BASEL II		
I. YAPISAL BLOK	II. YAPISAL BLOK	III. YAPISAL BLOK
Asgari Sermaye Yükümlülüğü	Denetim Otoritesinin Gözden Geçirmesi	Piyasa Disiplini

**Kaynak:** YÜKSEL, A., (2005), **Basel II'nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Dairesi Raporları, 4-24

- [1] “Yapısal Blok: Asgari sermaye yükümlülüğü; bankaların risk çeşitlerine göre sermaye ihtiyaçlarını hesaplama esaslarından oluşmaktadır.
- [2] Yapısal Blok: Denetim otoritesinin gözden geçirmesi; denetim otoritelerinin riske dayalı denetim gerçekleştirirken göz önüne alacakları esaslardan oluşmaktadır.
- [3] Yapısal Blok: Piyasa disiplini; bankaların şeffaflığını sağlamak gayesiyle kamuya bildirilmesi gereken verilere yönelik asgari hususlardan oluşmaktadır”.

#### 4.3.3.2. Basel II'nin Kredi Riskine Etkisi

Basel II ile risk bazlı sermaye yönetimi, risk bazlı kredi fiyatlamasını beraberinde getirmiştir. Risk bazlı kredi fiyatlamasıyla birlikte KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarını/fiyatını olumlu/olumsuz yönde etkisi bulunmaktadır. Kullanılan kredinin türünden vadesine, teminatından firma derecelendirmesine kadar çeşitli kriterlere bağlı olarak kredilerin fiyatı değişkenlik göstermektedir. Basel II ile birlikte, riskin ölçümü iki temel unsurdan oluşmaktadır. Kredi işleminin riski ise, işlemin türü, teminat, vade, para birimi gibi unsurlar ile değerlendirilmektedir. Böylece kredi, “çok riskli” veya “az riskli” olarak belirlenmekte ve söz konusu kriterlere göre fiyatlandırılmaktadır. Basel-II kriterlerinin uygulanması ile firmanın ve kullanılacak kredinin risk seviyesi, doğrudan kredi maliyetine yansımaktadır. Kredi tahsis edilen firmanın derecelendirme notu

azaldıkça, bankanın risk alma seviyesi artacaktır. Bu nedenle artan riske karşılık daha çok sermaye tutulması gerekecek ve dolayısıyla daha çok kaynağını getirisinden mahrum kalınacaktır. Söz konusu durumda firmalara kullanılacak kredilerin maliyetleri artacaktır (TBB, 2004).

Basel II’de kredi riski, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına bağlı olarak belirlenmektedir. Basel-II’de yer alan bazı yöntemler bağımsız derecelendirme şirketleri (Standard&Poors, Fitch, Moodys vb.) tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanmaktadır. Basel I’de yalnızca kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır. Basel II’de ise bu risklere ek olarak operasyonel risk için de sermaye zorunluluğu bulunmaktadır. Böylelikle bankacılık sisteminin etkin olarak çalışması ve denetlenmesi sağlanmıştır. Basel II’de operasyonel risk, yetersiz iç süreçler, insanlar/sistemler sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmakta (örneğin zimmet, deprem, yangın ve operasyonel hata sonucu ortaya çıkan zararlar) ve bankalar operasyonel riskler için de sermaye bulundurmaları gerekmektedir.

“Basel II kapsamında bankanın sermaye yeterliliği kendisi tarafından değerlendirmesinin sonrasında hem sermaye yeterliliği hem de bankanın kendisini değerlendirme sürecinin bankacılık denetim otoritesi tarafından denetlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir” (BDDK, 2005).

“Basel II kriterleri kapsamında bankaların kredi risklerini ölçmede kullanmaları için iki temel yöntem sunulmuştur. Söz konusu yöntemler kolay ve risk duyarlılığı az olandan uygulaması zor fakat risk duyarlılığı yüksek olana doğru gitmektedir. Basel Komitesi ve pek çok ülkenin beklentisi bankaların en kolay yöntem ile risk ölçümlerine başlayıp tecrübe edindikçe ve yeterli şartları sağladıkça daha hassas yöntemlere doğru ilerlemesidir” (TBB, 2004).

### **4.3.3. Basel III Uzlaşısı**

“2008 yılındaki finansal ve ekonomik kriz etkisini daha fazla göstermiş; 15 Eylül 2008’de Amerika’nın en büyük yatırım bankalarından biri olan Lehman Brothers’ın iflas etmesi, ünlü mortgage devleri Fannie Mae ve Freddie Mac’in ulusallaştırılması; American International Group (AIG)’nin çöküşün eşiğine gelmesi, Avrupa’da İzlanda’nın bankacılık sektörünün çökmesiyle Avrupa ülkelerinde yayılmaya başlayan



krizin maliyeti, global anlamda ciddi boyutlara ulaşmıştır”. Basel II kriterlerinin yetersiz yanlarını gidermek, yeni yaklaşımlar ve tedbirlerin getirilmesi, krizin maliyetinin ve etkisinin en aza indirmek ve krizin etkisiyle tekrar ortaya çıkabilecek olası piyasa başarısızlıklarını önlemeye yardımcı olabilmek amacıyla Basel Komitesi tarafından Eylül 2010`da Basel II`ye göre daha katı olan sermaye kurallarını içinde bulunduran “Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems” adlı bildiri yayımlamıştır (Nalin ve Sezer, 2014).

“Basel III ile birlikte getirilmekte olan değişiklikler, Basel II`nin temel felsefesinden ciddi sapmalar göstermeyen ve yükümlülükleri daha da sıkılaştıran bir özellik göstermektedir. Adı geçen düzenlemelere tam uyumun sağlanmasının 2013-2019 arasındaki dönemde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır” (BDDK, 2010).

“Basel III ile hem bankacılık sektöründe kırılabilirliğin azaltılması ve uluslararası bir likidite riski ölçüm ve izleme sistemi getirilmiştir. Bankacılık sektöründeki kırılabilirliğin azaltılması, sermayenin nitelik ve niceliğinin artırılması, risk içeriğinin genişletilmesi, bir kaldıraç oranı tesis edilmesi ve döngüsel bir sermaye tamponu oluşturulması amaçlanmıştır. Önerilen Basel III kriterleri, bankalar için sermaye gereksinimlerini artıracak, bu sayede global finansal sistemin istikrarı güçlenecektir” (Nalin ve Sezer, 2014).

#### **4.3.4. Basel IV Düzenlemeleri**

BASEL komitesinin yayınladığı fakat henüz yürürlüğe girmeyen ve düzenleme süreci devam eden yaklaşık 10 adet çalışma bulunmaktadır. Söz konusu çalışma BASEL IV olarak adlandırılmakta olsa da BASEL III`de de olduğu gibi BASEL II`yi ve BASEL III`ü yürürlükten kaldırmayı hedeflememektedir. BASEL IV düzenlemelerindeki temel amaç sermaye yeterlilik rasyosu hesaplamalarının daha yalın, kıyaslanabilir hale getirmektir. Bu kapsamda BASEL IV düzenlemeleri sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplamasında değişiklikler içermektedir (İmam, 2018).

BASEL IV ile sermaye yeterliliğinin paydasına (risk ağırlıklı varlıklar) ve yoğunlaşma riski üzerine kurulmuştur (TBB; 2016).

## 4.4. Kredi Riski Ölçümü

### 4.4.1. Kredi Riski Ölçümünde Kullanılan Temel Kavramlar

Kredi riskinin ölçülmesinde hedef, beklenmedik kayıplara maruz kalmamak için kredilerin bir portföy yaklaşımı ile yönetilmesi, kredi fiyatlamasının riskleri barındıracak bir şekilde düzenlenmesidir.

#### 4.4.1.1. Temerrüt

BDDK'nın 01.10.2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte" iki tanım yapılmaktadır.

- "*Kredi değerliliğinin zayıflaması*: Borçlunun, varlıklarının yükümlülüklerini vadesinde ve tam olarak karşılama yetersiz hale gelmesi, finansal kaldıraç oranının bankaca kredi değerlendirilmesinde kullanılan standart kriterlere göre kabul edilebilir seviyede olmaması, borç ödeme gücünden önemli ölçüde yoksun hale gelmesi, işletme sermayesinin ve/veya özkaynaklarının kredinin tahsil kabiliyetini zaafa uğratacak ölçüde yetersiz kalması durumlarından herhangi birinin varlığıdır".
- "*Kredinin zafiyete uğraması*: Yapılan değerlendirmelerde cari şartlar ve olayların esas alınması kaydıyla, kredi sözleşmesinde yer alan bağlayıcı şartlar çerçevesinde vadesi gelen kredi tutarının banka tarafından tahsilinin sağlanamayacağı kuvvetle muhtemel olması durumunu ifade etmektedir".

*Beklenen kayıp*, kredi riskine maruz kalan bir kredi portföyünde beklenen ortalama kayıp oranıdır (Rich ve Tange, 2003). Beklenen kayıp, ekonomideki durgunluk ve büyüme dönemlerinde yer alan veriler kullanılmak suretiyle hesaplanır.

İstatistiksel yöntemler kullanılarak hesaplanan ortalama kayıp değeri, kullandırılan krediler nedeniyle ayrılması gereken genel karşılıkların hesaplanmasında temel bir kriter olarak dikkate alınır. Beklenen kayıp değeri, kredi fiyatlandırılmasında

dikkate alınır. Beklenen kayıp kredi risk priminin oluşturulmasında da kullanılmaktadır (Aksel, 2002).

*Beklenmeyen kayıp*, beklenen kayıpların üzerinde gerçekleşmesi ihtimali bulunan kayıp miktarıdır (Aksel 2002).

#### **4.4.1.2. Geri Kurtarma**

Geri kurtarma oranı, müşterinin kullanmış olduğu krediye ilişkin sözleşme yükümlülüklerini uygun hareket etmeyerek ödeyememesi halinde bankanın tahsil edebileceği miktarı ifade etmektedir.

#### **4.4.1.3. Risk Performans Ölçümü**

Riske göre düzeltilmiş sermaye getirisi gibi gelişmiş risk yönetimi teknikleri piyasa ve kredi riskinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve yönetilmesine imkan sağlamaktadır (Yüzbaşıoğlu, 2003). Kurumlar, maruz kalabilecekleri risklerin tamamının oluşturduğu sermaye ihtiyacını belirlemek amacıyla söz konusu tekniklerden yararlanmaktadır.

Olağan getiri fonksiyonları, yatırımlardaki risk etkenini dikkate almamakta, riske göre düzeltilmiş sermaye getirisi ise, getirileri maruz kalınan risklerle ilişkilendirmektedir (Botan, 2006).

#### **4.4.1.4. Sermaye Yeterliliği**

Basel komitesi, bankaların risklere karşılık sahip olması gereken öz sermaye ve kaynakların etkin ve verimli kullanılması, risklerin yönetilmesi konusunu vurgulamaktadır. Bu kapsamda bulundurulması gereken öz sermaye seviyesini ve risklerin optimum seviyeye indirgenmesi amaçlanmaktadır.

#### **4.4.2. Kredi Riski Ölçüm Modelleri**

Kredi kullandırımı tüm ekonomik faaliyetler açısından kaçınılmaz bir unsur teşkil etmektedir. Halihazırda banka kredilerinin bir kısmının donuk hale gelmesi bir kısmının ise tahsilinde yaşanan zorluklar kredi taleplerinin değerlendirilmesi sürecinin bankacılık açısından önemini ortaya koymaktadır.

Bankalar bireylere veya tüzel kişilere tahsis etmiş olduğu kredilerin geri ödenmeme riskini analiz etmek için farklı modeller kullanılmaktadır. Söz konusu modeller, niteliksel ve niceliksel olarak geniş bir yelpazesi bulunmaktadır (Kavcıoğlu, 2011).

Bu modeller, bankalar kredilerini fiyatlarken, kredi miktarını belirlerken veya kredi riskini etkileyen değişkenleri belirlerken kullanılabilir.

Bu başlık altında kredi skorlama, gelişmiş modelleri ve uluslararası kredi risk ölçüm yazılımları incelenmiştir (Kavcıoğlu, 2011).

#### **4.4.2.1. Kredi Skorlama Modelleri**

Kredi skorlama modelleri kullanılarak borçlunun gözlemlenebilen özellikleri ile ilgili veriler dikkate alınmakta ve borçlunun temerrüt ihtimali hesaplanmaktadır. Kredi skorlama modelleri kullanılarak, temerrüt riskinin meydana gelmesinde hangi hususların etkili olduğu rasyonel olarak belirlenebilmekte ve önemlilik durumuna göre kategorize edilmektedir. Böylelikle kredi fiyatlaması riske bağlı olarak daha sağlıklı yapılmakta ve beklenen kredi kayıpları için gereken karşılık miktarı daha doğru bir şekilde hesaplanmaktadır. Kredi skorlama modellerinin uygulanabilmesi için belli ölçütlerin olması gerekmektedir. Örneğin, kredi skorlama modellerinde göz önüne alınması gereken özellikler (Öker, 2007):

- Bireysel krediler için gelir seviyesi, sahip olunan varlıklar, yaş ve meslek grubu olabilir.
- Kurumsal krediler için ise, borç-öz sermaye oranı gibi finansal rasyolar olabilir.

Kredi skorlama modellerinde dikkate alınması gereken özelliklerin belirlenmesinden sonra istatistikî teknikler yardımıyla temerrüt olasılığı ölçülür. Kredi skorlama modelleri dört ana başlık altında incelenebilir: Lineer Olasılık Modeli, Logit Model, Probit Model ve Lineer Diskriminant Modelleri (Korkmaz, 2004).

Kredi tahsis etme prosedürüne yönelik kriterler belirlenmesi akabinde, bankanın doğru ve makul kredi kararını alabilmesi için toplanan verilerin güvenilir ve yeterli olması gerekmektedir. Aynı zamanda söz konusu veriler bankanın kredi skorlama sistemine göre yapılacak değerlendirme için de bir veri niteliğini taşımaktadır (Nalbantoğlu, 2001).

Kredi skorlama modelleri özellikle kredi kartı tahsisinde, konut ve taşıt kredilerinde kredilerde kullanılmakta ve günden güne ticari kredi işlemlerindeki kullanımı yaygınlaşmaktadır.

Uzun yıllardır kullanılan kredi skorlama modelleri, kredi riskinin ölçümü ve gerekli sermayenin ayrılması konusunda bankalara rehberlik görevi yapmış olmasına karşın temerrüde düşme ihtimalinin bir çok olasılığa bağlı olmasından dolayı çeşitli temerrüde düşme sebepleri dikkate alınmaması halinde kredi skorlama modeli yetersiz kalmaktadır (Mirza, 2006).

Kredi skorlama modelinin temerrüde düşme/düşmeme kararında önemli role sahip olabilecek faktörler dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin, kredi borçlusunun banka ile gerçekleştirmiş olduğu geçmiş işlemlerinden dolayı oluşturduğu itibar ve uzun zamana dayanan borçlu alacaklı ilişkisi müşteriye ilişkin önemli bir faktör olabilir (Khashman, 2010).

#### **4.4.2.2. Gelişmiş Kredi Risk Ölçüm Modelleri**

Bilanço dışı risklerin önemli seviyelere erişmesi, kredi kâr marjının düşmesi ve teminatların kıymetindeki değişkenliklerin etkileri, teknolojik gelişmelerin katkısıyla yeni kredi riski modellerinin üretilmesini zorunlu hale getirmiştir. Gelişmiş modeller olarak ifade edilen söz konusu modeller; Merton Tabanlı Modeller, Tarihsel Temerrüt Oranı Yaklaşımı, Vade Yapısından Kaynaklanan Kredi Riskini Ölçen Modeller, Opsiyonlu Temerrüt Modelleri ve RAROC Modelleri olarak beşe ayrılmaktadır (Kavcıoğlu, 2011).

##### **4.4.2.2.1. Merton Tabanlı Modeller**

Merton tabanlı modeller, son yıllarda sıklıkla kullanılan modeller arasında bulunmaktadır. Söz konusu modeller, kredinin geri ödenmemesi ve finansal piyasalarda artan korelasyonu daha iyi belirlemek suretiyle müşterilerin temerrüde uğrama ihtimalini hesaplamaktadır. Vade sonunda yükümlülükler, varlıkların piyasa değerinden fazla ise temerrüde düşme durumu ile karşılaşılmaktadır (Lopez, 2011).

#### **4.4.2.2. Tarihsel Temerrüt Oranı Yaklaşımı**

Tarihsel temerrüt oranı yaklaşımı modeli ile, kredi skorlama modellerine benzer bir tahminleme gerçekleştirilmektedir. Söz konusu modelde, derecelendirme notlarına bağlı olarak sınıflandırılan tahvillerin temerrüt oranları ve vadeye kalan süreleri göz önüne alınmaktadır. (Kavcıoğlu, 2011).

#### **4.4.2.3. Vade Yapısından Kaynaklanan Model**

Kredi riskinin ve temerrüt ihtimalinin ölçümünde kullanılan piyasa bazlı modellerden birisi de, şirket kârlılığının mevcut yapısından kaynaklanan risk primlerini veya benzer risk derecede olan borçluların borçlarını analiz eden vade yapısından kaynaklanan kredi riskini ölçen modellerdir (Kavcıoğlu, 2011).

#### **4.4.2.4. Opsiyonlu Temerrüt Modeli**

Bir firmanın tahvil çıkarmak veya banka kredisi kullanmak suretiyle fonlarını artırması, söz konusu firmanın yükümlülüğünü ödeyememesi halinde borcunu geri ödemede temerrüde düşme ve kalan varlıkları devir etme opsiyonunun bulunduğu anlamına gelmektedir (Merton, 1974).

#### **4.4.2.5. Risk Adjusted Return On Capital (RAROC) Modeli**

RAROC modelinde temel düşünce, borcun riskine karşılık beklenen gelirin dengelenmesidir. Söz konusu durumda kredinin gelirin, varlıklar arasında bölünmesi yerine varlık riskinin bir takım tedbirler ile bölünmesinin makul olacağı düşünülmektedir (Kavcıoğlu, 2011). RAROC modelinin formülüne aşağıda yer verilmiştir.

$$\text{RAROC} = \text{Riske Göre Düzeltilmiş Kazanç} / \text{Riske Göre Düzeltilmiş Sermaye}$$

$$\text{Riske Göre Düzeltilmiş Kazanç} = \text{Gelirler} - \text{Masraflar} - \text{Beklenen Kredi Kayıpları}$$

$$\text{Riske Göre Düzeltilmiş Sermaye} = \text{Beklenmeyen kredi risk kayıplarını karşılayabilmek için gerekli sermaye} + \text{piyasa riski kayıplarını karşılayabilecek sermaye}$$

#### 4.4.2.3. Uluslararası Kredi Risk Ölçüm Yazılımları

Söz konusu modeller, birbirlerinden farklı olmak ile birlikte, bir çoğunun ortak amacı, geçmiş dönem verileri ile gelecek dönemlerin öngörülmesidir.

##### 4.4.2.3.1. Creditmetrics

*JP Morgan CreditMetrics*, 1997 yılında JP Morgan tarafından CreditMetrics olarak ortaya konulan bir modeldir. CreditMetrics, sıklıkla bir yıllık zaman aralığında, müşterinin kredibilitesindeki değişim sebebiyle kredi portföyünün ileride oluşabileceği dağılımın ön görülmesinde kullanılan bir araçtır (JPMorgan, 1997).

Modelde kredi riski ölçümü 4 aşamadan oluşmaktadır (Bolgün ve Akçay, 2005). İlk aşama olarak bir derecelendirme sistemi belirlenir.

Derecelendirme ölçeği bağımsız derecelendirme kuruluşlarının yararlandığı bir ölçek yada bankanın içsel bir derecelendirme sistemine ait bir ölçek olması mümkündür.

İkinci aşama olarak risk hesaplaması gerçekleştirilecek vade belirlenir. Sıklıkla söz konusu süre muhasebe verilerinin ulaşılabilirliğine yönelik sorunlar sebebiyle 1 yıl şeklinde kabul edilir.

Üçüncü aşama olarak her kredi için borcun vade ve mevcut derecesine bağlı olarak tüm derecelerde meydana gelebilecek ileri tarihli fiyatı belirlenir. Firmanın temerrüde düşmesi halinde ise tüm varlığın kaybedildiği düşünülür. Söz konusu durumda banka tarafından bir geri kazanım oranı ile temerrüt tutarı kısmen telafi edilebilecektir.

Son aşamada ise belirlenen fiyata göre belirli bir güven aralığında gelecekteki değer değişimleri oluşturulur. Temerrüt gibi nedenden dolayı beklenmeyen kredi kayıpları karşılığında bankanın yeterli sermaye bulundurması gerekmektedir.

##### 4.4.2.3.2. KMV (Kealhofer, McQuown and Vasicek) Yazılımı

Kredi portföy riski ölçüm modellerinden birisi Merton tarafından geliştirilen ve opsiyon fiyatlamasına dayalı KMV modelidir. İlgili modelde batma süreci firmanın sermaye yapısıyla ilişkilidir. Firmanın aktifleri belirlenen kriter tutarının altında kaldığında batma riski oluşur.

#### 4.4.2.3.3. CreditPortfolio Wiev

CreditPortfolio Wiev Modeli, temerrüt ihtimalini makro ekonomik değişikliklere bağlı olarak düzenlemektedir. (Crouhy, Galai ve Mark, 2000).

Bahse konu model, makroekonomik etkeni kredi riski değerlendirmesinde belirleyen bir unsur olarak dikkate alan ekonometrik bir modeldir. Bu sebeple, örneğin BBB dereceli bir borçlunun temerrüde düşme ihtimali, daralma döneminde, genişleme dönemine kıyasla daha yüksek olduğu düşünölmektedir.

#### 4.4.2.3.4. CreditRisk

CreditRisk Modeli, yalnızca temerrüt riskinin hesaplandığı bir modeldir. Söz konusu modelin, temerrüdün nedeni ile ilgili varsayımları bulunmamaktadır (Kavcıoğlu, 2011).

### 4.5. Kredi Riskinin Ölçölmesinde Bankacılık Rasyoları

Rasyo iki değerin birbirine oranı olarak ifade edilmektedir. Bankacılık rasyoları ise bankaların mali tablolarındaki kalemlerin birbirine oranlaması anlamına gelmektedir.

Finansal rasyolar yıllardır bir çok çalışmanın temelini meydana getirir. Sıklıkla firmaların finansal durumunu belirlemede, rasyolar ile çalışmanın önemli seviyede katkısı bulunmaktadır. Söz konusu hususlardan en önemlisi, finansal tablolarda yer alan temel verileri özet haline getirilerek sunulmasıdır. Ülkemiz açısından rasyoların kullanılmasındaki diğer etken, rasyoların enflasyonun değişkenler üzerindeki etkilerinden arındırmasıdır. Enflasyonun finansal tablolar açısından etkisi gerek payı gerekse paydayı ilgilendirmesi nedeniyle rasyo hesaplaması sürecinde enflasyonun oluşturmuş olduğu etkiden arındırılması söz konusudur.

Bankalar açısından, aktifler içerisinde yer alan kredi kalemi aktif kalitesinin ölçölmesinde en önemli kalemlerden birisidir (Şahin, 2002). Aktif kalitesinin sağlıklı olmasının sonucu olarak kredilerin tahsilatı optimum olarak gerçekleştirilmekte ve kârlılığı olumlu yönde etkilemektedir. Bu bağlamda kredi riski yönetimini yansıtan bağımsız değişkenlere yönelik açıklamalara yer verilecektir.



#### **4.5.1. Takipteki Krediler (Brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar (NPLR)**

Bahse konu oran brüt sorunlu alacakların aktif toplamına oranlaması ile hesaplanmaktadır. Brüt sorunlu alacaklar bakiyesi bilançodaki takipteki alacaklar kalemidir. Söz konusu oran, toplam aktif tutarı içerisindeki sorunlu alacakların payını göstermektedir.

İlgili oran, bankaların kredi riskini nasıl yönettiğini ifade eden bir göstergedir. Söz konusu oran toplam krediler ve alacaklar kaleminin ne kadarlık kısmının tahsil edilemeyen alacaklardan oluştuğunu göstermektedir. Bahse konu oranın imkan dahilinde en düşük seviyede olması arzu edilir. İlgili oranın yüksek olması halinde takibe intikal eden alacakların tahsiline hız verilmesi ve kredi kullandırım politikalarının gözden geçirilmesi; düşük olması halinde ise kredilendirme politikalarında sürekliliğin sağlanması önerilir. Bahse konu oranı en düşük düzeye getirmek teorik bir istektir. Pratikte ise mümkün olduğu kadarıyla en düşük seviyeye getirmek amaçtır.

Takipteki krediler (brüt) kaleminin içerisinde özel karşılıklar kalemi de bulunmaktadır. Söz konusu kalem, bankanın takipteki krediler içerisinde ne kadarlık kısmının tahsil edemeyeceği sonucuna vardığını göstermektedir. Karşılık ayrıldıkça krediden kaynaklı gider artmaktadır. Bu nedenle özel karşılık kaleminin kârlılık ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır.

#### **4.5.2. Sermaye Yeterlilik Rasyosu (CAR)**

Bankaların içerisinde kredi riskinin de bulunduğu yükümlülüklerine karşılık elinde bulundurması gereken sermayeyi ölçmeye katkısı bulunan bir göstergedir. Sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanmasında aşağıdaki denklem kullanılmaktadır.

$$\text{Özkaynaklar} / ((\text{Kredi} + \text{Piyasa} + \text{Operasyonel Riski İçin Gerekli Sermaye Yükümlülüğü}) * 12.5) * 100$$

Söz konusu denklemde görüldüğü üzere bankanın yükümlülükleri karşılığında ne kadarlık özkaynağın bulunduğunu göstermektedir. Söz konusu oranın alt sınırı %8'dir. Diğer bir ifade ile bankanın 100 birimlik kredi riskine karşılık 8 birim sermaye bulundurulması yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak ülkemizde söz konusu oranın alt sınırının %12 olması beklenmektedir.

## 5. BÖLÜM

# KREDİ RİSKİ YÖNETİMİNİN BANKACILIK KÂRLILIĞINA VE VERİMLİLİĞİNE ETKİSİNE İLİŞKİN UYGULAMA

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar içerisinde 9 adet bankanın mali tabloları incelenerek 2004-2017 yılları arasındaki yılsonu dönemler itibarıyla edinilen bilanço ve gelir tablolarındaki veriler kullanılarak kredi riskini ve kârlılığı yansıtan oranlar hesaplanmıştır. Örneklem kapsamındaki 9 adet bankanın kredi riskinin bankacılık kârlılığına olan etkisine ilişkin analize yer verilmiştir.

### 5.1. Araştırmanın Amacı

Bu tez çalışmasının amacı, küreselleşen finansal piyasaların etkisiyle önemi daha iyi kavranan bankacılık sektörünün en önemli riski olan kredi riskini esas alarak risk ortamında kredi riski yönetiminin nasıl doğru bir şekilde yönetilmesi gerektiğinin ön sürülmesi ve söz konusu bankanın maruz kalabileceği riskleri yöneterek, bankanın risk ayarlı kârlılık ve verimliliğini maksimize etmesini vurgulamaktır. Bu kapsamda istatistiksel olarak kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisinin olup olmadığı hususu aktarılacaktır.

### 5.2. Araştırmanın Önemi

Bankaların temel ve en önemli faaliyeti kredi vermektir. Bu nedenle, bankalar açısından en önemli risklerden biri de kredi riskidir.

Bankaların üstlendikleri kredilerin risk seviyesi, sahip oldukları kredilerin kalitesi ile doğrudan bağlantılı olduğundan, kredilendirme konusunda alınacak kararlar bankalar açısından büyük önem arz etmektedir.

Bankalar kredi riski yönetimi ile kullandırdıkları kredilerden geri dönüşü en uygun koşullarda maksimize etmeyi amaçlar. Bu kapsamda bankalar açısından kredi riski yönetiminin önemi ve gerekliliği göz önüne alınarak kredi riskini ölçmeye ve yönetmeye dayalı bir yönetim anlayışı ortaya çıkmaktadır. Kredi riskinin ölçülmesi ve yönetilmesi ile birlikte temeli kârlılık olan faaliyetler için kabul edilebilir risk ile getiri ilişkisi belirlenebilmektedir.

Riskler farklı zamanlarda meydana gelmiş olsalar bile aslında ilk olarak verilen kredilendirme kararı ile oluşurlar. Bu nedenle doğru kredi riski yönetimi kârlılığa ve verimliliğe olumlu katkı sağlayabilmektedir.

### **5.3. Araştırmanın Yöntemi**

Araştırma yöntemi niceldir. Nicel araştırma olaylar arasındaki ilişkileri tanımlamak için sayısal veriler kullanır. Sayısal araştırma düzenekleri bir rakam kökenlidir ve genellikle istatistik analizlerle değerlendirilebilecek olan çok miktardaki sayıların toplanmasını gerektirmektedir. Sayısal araştırmalar belli bir boyut içinde çeşitli grupların benzerliklerinin, oranlarının veya farklılıklarının belirlenmelerini sağlamaktadır (Akman, 2014).

### **5.4. Kapsam ve Sınırlılıklar**

Araştırma örneklem bazında belirlenen bankalar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kredi riskini yansıtan bankacılık rasyoları kullanılmıştır. Örneklem kapsamında belirlenen 9 adet bankanın 2004-2017 yılları arasındaki yılsonu dönemler itibarıyla elde edilen bilanço ve gelir tabloları dikkate alınarak bankacılık rasyoları incelenmiştir.

### **5.5. Veri Toplama Yöntemi**

Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar içerisinde 9 adet ticari banka seçilmiş olup söz konusu listeye tablo 5.1’de yer verilmiştir. 9 adet bankanın tercih edilmesinde 9 adet bankanın toplam bankaların içerisindeki 2017 yıl sonuna ait toplam krediler ve alacaklar açısından %80.2’sine tekabül etmesi dikkate alınmıştır. 2017 yıl sonuna ait Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların toplam krediler ve alacakları 2,071,376 TL olup örneklem kapsamındaki bankaların toplam krediler ve alacakları 1,660,405 TL’dir.

Söz konusu seçilen bankaların 2004-2017 yılları arasında yayımlanan yılsonu faaliyet raporlarındaki veriler temin edilmiştir. Bu kapsamda hazırlanan regresyon analizinde toplam 126 adet gözlem bulunmaktadır.

Tablo 5.1; 2004- 2017 Döneminde Örneklem Kapsamına Giren Bankalar

No	Banka	Kuruluş Yılı	2017 Toplam Aktifler (Milyon TL)	2017 Toplam Krediler ve Alacaklar (Milyon TL)
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	434.275	298.258
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	362.353	240.166
3	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	325.232	209.680
4	Akbank T.A.Ş.	1948	316.031	190.509
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	297.810	194.960
6	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	305.351	203.464
7	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	270.572	183.972
8	Denizbank A.Ş.	1997	121.048	76.105
9	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	85.758	63.291

**Kaynak:** Türkiye Bankalar Birliği [www.tbb.org.tr](http://www.tbb.org.tr), 2017, Yayımlanan Raporlar

## 5.6. Kredi Riski ve Kârlılık Analizi

Veriler elde edildikten sonra örneklem kapsamındaki 9 adet ticari bankanın kredi riski seviyesi ve kârlılığını yansıtan bankacılık rasyoları dikkate alınmıştır. Toplamda dört adet rasyo kullanılmıştır. Söz konusu rasyolara ilişkin bağımlı ve bağımsız değişkenlere aşağıda yer verilmiştir.

### 5.6.1. Bağımlı Değişkenlerin İncelenmesi

Gerçekleştirilen analizde kârlılığı gösteren bağımlı değişken olarak;

- i. Özkaynak Kârlılığı (ROE),
- ii. Aktif Kârlılığı (ROA),

olmak üzere iki adet bağımlı değişken tercih edilmiştir. Kârlılığı ifade eden ve bankaların bilançolarından ulaşılabilecek rasyonel veriler olması nedeniyle söz konusu rasyolar tercih edilmiştir. Özkaynak kârlılığı oranını formül olarak ifade etmek gerekirse;

Özkaynak kârlılığı (ROE) rasyosu = (Net Dönem Kârı (Zararı) / Özkaynaklar)\*100

Aktif kârlılığı oranını formül olarak ifade etmek gerekirse;

Aktif kârlılığı (ROA) rasyosu = (Net Dönem Kârı (Zararı) / Toplam Aktifler)\*100

Aktif kârlılığı ve özkaynak kârlılığına ilişkin detaylı bilgiye aşağıda yer verilmiştir.

#### 5.6.1.1. Aktif Kârlılığı (ROA)

Aktif kârlılığı, toplam aktifler bazında banka kârlılığını yansıtmaktadır. Diğer bir ifade ile bir birimlik aktif içerisinde ne ölçüde net dönem kârının bulunduğunu göstermektedir. Aktif kârlılığı aşağıdaki şekilde ayırt edilebilir (Fathi et al., 2012).

Aktif kârlılığı (ROA) = (Faiz Gelirleri-Faiz Giderleri)/Toplam aktifler + (Faiz Dışı Gelirler-Faiz Dışı Giderler)/Toplam aktifler – Özel Karşılıklar/Toplam Aktifler

Söz konusu denklem şu şekilde de ifade edilebilir.

Aktif kârlılığı (ROA) = Net faiz marjı+ Net faiz dışı marj + toplam aktifler içerisindeki özel karşılıkların payı

Söz konusu denklem dikkate alındığında aktif kârlılığın yüksek tutulması net faiz ve faiz dışı marjın maksimuma getirilmesine ve karşılıkların minimum halde tutulmasına bağlıdır.

### 5.6.1.2. Özkaynak Kârlılığı (ROE)

Özkaynak kârlılığı rasyosu, özkaynaklar bazında banka kârlılığını yansıtmaktadır. Diğer bir ifade ile bir birimlik özkaynak içerisinde ne ölçüde net dönem kârının bulunduğunu göstermektedir. Özkaynak kârlılığı aşağıdaki şekilde ayırt edilebilir (Saunders ve Marcia, 2011).

Özkaynak kârlılığı (ROE) = Dönem Net Kârı / Toplam Aktifler x Toplam Aktifler / Toplam Özkaynaklar

Özkaynak Kârlılığı (ROE) = Aktif Kârlılık (ROA) x Öz Sermaye Çarpanı

Özkaynak denkleminde anlaşılabileceği üzere özkaynak kârlılığının (ROE) bileşenleri içerisinde aktif kârlılık (ROA) ve öz sermaye çarpanı bulunmaktadır. Öz sermaye çarpanı (toplam aktifler) / (toplam özkaynaklar) oranını yansıtmaması nedeniyle toplam özkaynakların kaç katı toplam aktiflerin bulunduğu söz konusu oran vasıtasıyla anlaşılmaktadır. Söz konusu oranın birin üzerinde olması sermayenin haricinde ne kadar borçlanıldığını ifade etmektedir. Aynı zamanda söz konusu oran özkaynak kârlılığının bileşeni olması nedeniyle öz sermaye çarpanının artması özkaynak kârlılığını da arttıracaktır sonucuna varılabilir. Diğer taraftan aktif kârlılığın (ROA) artması özkaynak kârlılığını (ROE) da arttıracaktır yorumlanabilir.

### 5.6.2. Bağımsız Değişkenlerin İncelenmesi

Regresyon modelinde;

- i. Sermaye Yeterlilik Rasyosu (CAR),
- ii. Takipteki Krediler / Toplam Krediler ve Alacaklar (NPLR),

olmak üzere iki adet bağımsız değişken tercih edilmiştir. Söz konusu değişkenlerin tercih edilmesinin sebebi ise risk yönetiminde bankaların kârlılığa etkisi bulunabileceği göstergeler olmalarıdır. Söz konusu rasyolara yönelik detaylı açıklamalara dördüncü bölümde yer verilmiştir. Aşağıda örneklem kapsamındaki 9 adet ticari banka özelinde kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisine yönelik rasyoların analizi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu rasyolara ilişkin yıllık olarak detaylı veri setine tezin ekler kısmında yer verilmiştir.

### 5.6.3. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenlere İlişkin Özet Bilgilerin İncelenmesi

Örnekleme kapsamındaki bankaların bağımlı ve bağımsız değişkenlerine (ROA, ROE, CAR, NPLR) yönelik özet bilgilere tablo 5.2’de yer verilmiştir.

Tablo 5.2; Bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin özet bilgi

```
. . summarize CAR NPLR ROA ROE
```

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
CAR	126	17.97611	7.512913	7.24	58.9
NPLR	126	3.840198	3.15175	.905	28.09
ROA	126	1.650444	1.41478	-12.55	3.43
ROE	126	14.26186	18.42451	-178.64	33.91

Tablo 5.2’de görüldüğü üzere bağımlı ve bağımsız değişkenlere yönelik gözlem sayısı, ortalama, standart sapma, minimum değer ve maksimum değer bilgilerine yer verilmiştir. Söz konusu tablodaki veriler dikkate alınarak aşağıda detaylara yer verilmiştir.

126 adet gözlem sayısı üzerinden sermaye yeterlilik rasyosunun (CAR) ortalamasının 18, standart sapma 7.51, minimum değer 7,24 ve maksimum değer 58,9 olduğu anlaşılmaktadır. Sermaye yeterlilik rasyosunun yüksek olduğu dönemlerin 2004, 2005 ve 2006 yıllarında yoğunlaştığı, söz konusu yıllardaki özkaynak/krediler payının nispeten yüksek olduğu, bu nedenle sermaye yeterlilik rasyosunun yüksek olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda sermaye yeterlilik rasyosunun en düşük (7,24) 2005 yılında Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. özelinde gerçekleştiği, söz konusu dönemde ilgili bankanın özkaynak/krediler payının nispeten düşük olduğu, ancak sonraki yıllarda özkaynak düzeyinin artış göstermesi ile sermaye yeterlilik rasyosunun yükselmiş olabileceği düşünülmektedir.

126 adet gözlem sayısı üzerinden takipteki kredilerin toplam krediler içerisindeki payının (NPLR) ortalamasının 3,8, standart sapma 3,1, minimum değer 0,90 ve maksimum değer 28,09 olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu bağımsız değişkenin 28,09 olarak gerçekleşmesinin Türkiye Halk Bankası A.Ş.’nin 2004 ve 2005 yıllarındaki rasyolarının yüksek olmasından kaynaklandığı, söz konusu rasyoların haricinde en yüksek oranın 9,86 olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda maksimum değere yakın oranın az olduğu, bu nedenle ortalamasının 3,9 olduğu anlaşılmaktadır.

126 adet gözlem sayısı üzerinden aktif kârlılığının (ROA) ortalamasının 1,65, standart sapma 1,41, minimum değer -12,55 ve maksimum değer 3,43 olduğu anlaşılmaktadır. Standart sapmanın düşük (1,41) olmasından dolayı aktif kârlılığının belirli oran aralığında yoğunlaştığı düşünülmektedir. Minimum değer -12,55 olmasının 2005 yılında Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin yaklaşık 3 milyon TL tutarında dönem net zararı açıklamasına bağlı olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

126 adet gözlem sayısı üzerinden özkaynak kârlılığının (ROE) ortalamasının 14,26, standart sapma 18,42, minimum değer -178,64 ve maksimum değer 33,91 olduğu anlaşılmaktadır. Minimum değer -178,64 olmasının 2005 yılında Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin yaklaşık 3 milyon TL tutarında dönem net zararı açıklamasına bağlı olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Söz konusu minimum oran haricinde en düşük oran -1,27 olduğu belirlenmiş, ortalamadan uzak olan söz konusu minimum değer istisnai olduğu sonucuna varılmıştır.

#### 5.6.4. Değişkenlere Yönelik Korelasyonların İncelenmesi

Regrasyon analizi gerçekleştirilmeden önce bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin korelasyon verileri incelenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak aktif kârlılık açısından korelasyon verilerine tablo 5.3'de yer verilmiştir.

Tablo 5.3; Aktif kârlılık (ROA) ile bağımsız değişkenlerin korelasyonu

```
. . correlate CAR NPLR ROA
(obs=126)
```

	CAR	NPLR	ROA
CAR	1.0000		
NPLR	0.5433	1.0000	
ROA	0.2924	-0.1192	1.0000

Tablo 5.3'de görüldüğü üzere sermaye yeterlilik rasyosu (CAR), takipteki kredi oranı (NPLR) ve aktif kârlılık oranına (ROA) yönelik korelasyon verileri bulunmaktadır. Söz konusu korelasyon verilerini yorumlamadan önce değişkenlere ilişkin çoklu doğrusallık sorununun (multicollinearity) bulunup bulunmadığı incelenmiştir.



Çoklu doğrusallık sorunu en az iki değişken arasında çok yüksek ilişki bulunması halidir. Tablo 5.3’de yer alan değişkenlere ilişkin korelasyonlar göz önüne alındığında en yüksek korelasyon sermaye yeterlilik rasyosu ve takipteki krediler arasında olup değeri 0.543 olarak gerçekleşmiştir. Ancak araştırmacılar tarafından iki değişken arasındaki ilişkinin mutlak değerinin 0.8’den büyük olması halinde çoklu doğrusallık sorununun gerçekleşebileceği belirtilmektedir (Studenmund, 2011, 258). Bu bağlamda en yüksek korelasyon değeri 0.543 olması nedeniyle çoklu doğrusallık sorununun bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Çoklu doğrusallık sorununun bulunmadığı sonucuna varılması sonrasında bağımsız değişkenler ve aktif kârlılığı (ROA) arasındaki korelasyon incelenmiştir. Bu kapsamda teorik olarak sermaye yeterlilik rasyosu bankanın risklere karşılık sermaye yapısının güçlü olduğunu göstermesi nedeniyle sermaye yeterlilik rasyosu ile aktif kârlılığı arasında pozitif korelasyon beklenmektedir. Tablo 5.3’de sermaye yeterlilik rasyosu ile aktif kârlılığı arasındaki korelasyon dikkate alındığında teorik açıdan beklenildiği gibi 0.292 ile pozitif ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Diğer taraftan teorik olarak toplam krediler içerisindeki takipteki krediler payının yüksek olması bankanın ileride kârlılığına olumsuz etkilemesi nedeniyle takipteki krediler oranı ile aktif kârlılığı arasında negatif korelasyon beklenmektedir.

Tablo 5.3’de takipteki krediler oranı ile aktif kârlılığı arasındaki korelasyon dikkate alındığında teorik açıdan beklenildiği gibi -0.119 ile negatif ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Özkaynak kârlılığı açısından ise korelasyon verilerine tablo 5.4’de yer verilmiştir.

Tablo 5.4; Özkaynak kârlılığı (ROE) ile bağımsız değişkenlerin korelasyonu

```
. correlate CAR NPLR ROE
(obs=126)
```

	CAR	NPLR	ROE
CAR	1.0000		
NPLR	0.5433	1.0000	
ROE	0.2416	-0.1375	1.0000

Tablo 5.4’de görüldüğü üzere sermaye yeterlilik rasyosu (CAR), takipteki kredi oranı (NPLR) ve özkaynak kârlılık oranına yönelik korelasyon verileri bulunmaktadır. Söz konusu korelasyon verilerini yorumlamadan önce değişkenlere ilişkin çoklu doğrusallık sorunun (multicollinearity) bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Tablo 5.4’de yer alan değişkenlere ilişkin korelasyonlar göz önüne alındığında en yüksek korelasyon sermaye yeterlilik rasyosu ve takipteki krediler arasında olup değeri 0.543 olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda en yüksek korelasyon değeri 0.543 olması nedeniyle çoklu doğrusallık sorunun bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Çoklu doğrusallık sorunun bulunmadığı sonucuna varılması sonrasında bağımsız değişkenler ve özkaynak kârlılığı (ROE) arasındaki korelasyon incelenmiştir. Bu kapsamda teorik olarak sermaye yeterlilik rasyosu bankanın risklere karşılık sermaye yapısının güçlü olduğunu göstermesi nedeniyle sermaye yeterlilik rasyosu ile özkaynak kârlılığı arasında pozitif korelasyon beklenmektedir. Tablo 5.4’de sermaye yeterlilik rasyosu ile özkaynak kârlılığı arasındaki korelasyon dikkate alındığında teorik açıdan beklenildiği gibi 0.242 ile pozitif ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Diğer taraftan teorik olarak toplam krediler içerisindeki takipteki krediler payının yüksek olması bankanın ileride kârlılığına olumsuz etkilemesi nedeniyle takipteki krediler oranı ile özkaynak kârlılığı arasında negatif korelasyon beklenmektedir. Tablo 5.4’de takipteki krediler oranı ile özkaynak kârlılığı arasındaki korelasyon dikkate alındığında teorik açıdan beklenildiği gibi -0.137 ile negatif ilişkinin bulunduğu görülmektedir.

#### **5.6.5. Aktif Kârlılığı Bağımlı Değişkeni Açısından Gerçekleştirilen Regresyon Analizi**

Gerçekleştirilen çalışmada iki adet hipotez belirlenmiştir. Söz konusu hipotezler üzerinden stata programı vasıtasıyla regresyon analizi gerçekleştirilecektir.

##### **Hipotez 1**

H<sub>0</sub>: Ticari bankaların aktif kârlılığı (ROA) ile sermaye yeterlilik rasyosu (CAR) ve takipteki krediler oranı (NPLR) arasında korelasyon bulunmamaktadır.

H<sub>1</sub>: Ticari bankaların aktif kârlılığı (ROA) ile sermaye yeterlilik rasyosu (CAR) ve takipteki krediler oranı (NPLR) arasında korelasyon bulunmaktadır.

Birinci hipoteze ilişkin gerçekleştirilen denklem şu şekildedir.

$$ROA_t = \beta_1 + \beta_2 \times CAR_t + \beta_3 \times NPLR_t + \mu \text{ (Hata Terimi)}$$

Birinci hipotezin testinde, birden çok dönemlere ve birimlere ait verilere yönelik analiz yapılması nedeniyle panel veri analizi kullanılmıştır. Söz konusu analizde sabit etkiler modeli veya rassal etkiler modeli kullanılmaktadır. Ancak hangi modelin kullanılacağına ilişkin hausman testi yapılması gerekmektedir. Söz konusu testin hipotezleri ise aşağıdaki şekildedir.

$H_0$ : Rassal etkiler modeli uygundur.

$H_1$ : Sabit etkiler modeli uygundur.

Stata vasıtasıyla gerçekleştirilen hausman testine tablo 5.5’de yer verilmiştir.

Tablo 5.5; Birinci hipoteze ilişkin gerçekleştirilen hausman testi

```
. . hausman Fixed
```

	— Coefficients —			
	(b) Fixed	(B) Random	(b-B) Difference	sqrt(diag(V_b-V_B)) S.E.
CAR	1.234459	.1042677	1.130191	.3430282
NPLR	-3.072185	-.2264142	-2.845771	.8513556

b = consistent under  $H_0$  and  $H_a$ ; obtained from xtreg  
B = inconsistent under  $H_a$ , efficient under  $H_0$ ; obtained from xtreg

Test:  $H_0$ : difference in coefficients not systematic

chi2(2) = (b-B)' [(V\_b-V\_B)^(-1)] (b-B)  
= 12.93  
Prob>chi2 = 0.0016

Hausman testinde görüldüğü üzere olasılık değeri 0.0016’dır. Bu sebeple olasılık değerinin 0.05’in altında olduğu ifade edilebilir. Olasılık değerinin 0.05’in altında olması nedeniyle  $H_1$  hipotezi kabul edilmektedir. Bu nedenle sabit etkiler modeli uygulanması uygun görülmüştür. Birinci hipoteze yönelik sabit etkiler modeli uygulanmak suretiyle oluşturulan sonuçlara tablo 5.6’da yer verilmiştir.

Tablo 5.6; Birinci hipoteze ilişkin rassal etkiler modelinin uygulanması

```

. xtreg ROA CAR NPLR, fe

Fixed-effects (within) regression              Number of obs   =       126
Group variable: BANK                          Number of groups =        9

R-sq:                                         Obs per group:
  within = 0.1604                             min =          14
  between = 0.4063                            avg =         14.0
  overall = 0.1913                            max =          14

corr(u_i, Xb) = -0.2233                       F(2,115)        =       10.99
                                                Prob > F        =       0.0000

```

ROA	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
CAR	.1042677	.0228118	4.57	0.000	.0590819	.1494536
NPLR	-.2264142	.0573635	-3.95	0.000	-.3400402	-.1127882
_cons	.6455913	.3200025	2.02	0.046	.011728	1.279455
sigma_u	.46898473					
sigma_e	1.247333					
rho	.12385876	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u\_i=0: F(8, 115) = 1.80 Prob > F = 0.0831

Tablo 5.6’da yer alan bilgiler ışığında ilk olarak modelin anlamlı olup olmadığı yorumlanacaktır. Olasılık değeri (Probability value) 0.000 olarak gerçekleşerek 0.05 değerinden küçük olması nedeniyle modelin anlamlı olduğu ve bağımsız değişkenlere ait katsayıların sıfır olmadığı yorumlanabilir. Bağımsız değişkenler dikkate alındığında, sermaye yeterlilik rasyosu olasılığının (0.000) 0.05 değerinden düşük olması nedeniyle anlamlı olduğu ve  $H_1$  hipotezi kabul edildiği yorumlanabilir. Diğer bir ifade ile aktif kârlılığı açıklayıcı değişkenler arasında sermaye yeterlilik rasyosunun bulunduğu ve sermaye yeterlilik rasyosunun aktif kârlılığı etkilediği belirtilebilir. Söz konusu oranın katsayısının 0.104 ile pozitif olduğu görülmektedir. Bu bağlamda sermaye yeterlilik rasyosunun artması halinde aktif kârlılığın artacağı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5.6’da takipteki krediler oranı (NPLR) olasılığının (0.000) 0.05 değerinden düşük olması nedeniyle anlamlı olduğu ve  $H_1$  hipotezi kabul edildiği yorumlanabilir. Diğer bir ifade ile aktif kârlılığı açıklayıcı değişkenler arasında takipteki krediler

rasyosunun bulunduğu ve takipteki krediler rasyosunu aktif kârlılığı etkilediği belirtilebilir. Söz konusu oranın katsayısının -0.2264 ile negatif olduğu görülmektedir. Bu bağlamda takipteki krediler oranının artması halinde aktif kârlılığın azalacağı şeklinde yorumlanabilir.

#### **5.6.6. Özkaynak Kârlılığı Bağımlı Değişkeni Açısından Gerçekleştirilen Regresyon Analizi**

Özkaynak kârlılığı açısından gerçekleştirilen ikinci hipotez şu şekildedir.

##### **Hipotez 2**

H<sub>0</sub>: Ticari bankaların özkaynak kârlılığı (ROE) ile sermaye yeterlilik rasyosu (CAR) ve takipteki krediler oranı (NPLR) arasında korelasyon bulunmamaktadır.

H<sub>1</sub>: Ticari bankaların özkaynak kârlılığı (ROE) ile sermaye yeterlilik rasyosu (CAR) ve takipteki krediler oranı (NPLR) arasında korelasyon bulunmaktadır.

İkinci hipoteze ilişkin gerçekleştirilen denklem şu şekildedir.

$$ROE_t = \beta_1 + \beta_2 \times CAR_t + \beta_3 \times NPLR_t + \mu \text{ (Hata Terimi)}$$

İkinci hipotezin testinde de sabit etkiler modeli veya rassal etkiler modeli kullanılacağına ilişkin hausman testi yapılması gerekmektedir. Söz konusu testin hipotezleri ise aşağıdaki şekildedir.

H<sub>0</sub>: Rassal etkiler modeli uygundur.

H<sub>1</sub>: Sabit etkiler modeli uygundur.

Stata vasıtasıyla gerçekleştirilen hausman testine tablo 5.7’de yer verilmiştir.

Tablo 5.7; İkinci hipoteze ilişkin gerçekleştirilen hausman testi

```
. . hausman Fixed
```

	Coefficients		(b-B) Difference	sqrt(diag(V_b-V_B)) S.E.
	(b) Fixed	(B) Random		
CAR	1.234459	1.111369	.1230896	.2372351
NPLR	-3.072185	-2.322139	-.7500454	.6081077

```
b = consistent under Ho and Ha; obtained from xtreg  
B = inconsistent under Ha, efficient under Ho; obtained from xtreg
```

```
Test: Ho: difference in coefficients not systematic
```

```
chi2(2) = (b-B)'[(V_b-V_B)^(-1)](b-B)  
         =      2.45  
Prob>chi2 =      0.2941
```

Hausman testinde görüldüğü üzere olasılık değeri 0.2941’dir. Bu sebeple olasılık değerinin 0.05’in üzerinde olduğu ifade edilmektedir. Olasılık değerinin 0.05’den büyük olması nedeniyle  $H_0$  hipotezi kabul edilmektedir. Bu nedenle rassal etkiler modeli uygulanması uygun görülmüştür. İkinci hipoteze yönelik rassal etkiler modeli uygulanmak suretiyle oluşturulan sonuçlara tablo 5.8’de yer verilmiştir.

Tablo 5.8; İkinci hipoteze ilişkin rassal etkiler modelinin uygulanması

```
. xtreg ROE CAR NPLR, re

Random-effects GLS regression           Number of obs   =       126
Group variable: BANK                   Number of groups =        9

R-sq:                                  Obs per group:
    within = 0.1333                      min =          14
    between = 0.4190                     avg =         14.0
    overall = 0.1608                     max =          14

Wald chi2(2) =       22.58
corr(u_i, X) = 0 (assumed)              Prob > chi2     =       0.0000
```

ROE	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
CAR	1.111369	.2488137	4.47	0.000	.6237032	1.599035
NPLR	-2.322139	.5985833	-3.88	0.000	-3.495341	-1.148938
_cons	3.201238	4.051526	0.79	0.429	-4.739607	11.14208
sigma_u	2.3018769					
sigma_e	16.79441					
rho	.01843961	(fraction of variance due to u_i)				

Tablo 5.8’de yer alan bilgiler ışığında ilk olarak modelin anlamlı olup olmadığı yorumlanacaktır. Olasılık değeri (Probability value) 0.000 olarak gerçekleşerek 0.05 değerinden küçük olması nedeniyle modelin anlamlı olduğu ve bağımsız değişkenlere ait katsayıların sıfır olmadığı yorumlanabilir. Bağımsız değişkenler dikkate alındığında, sermaye yeterlilik rasyosu olasılığının (0.000) 0.05 değerinden düşük olması nedeniyle anlamlı olduğu ve  $H_1$  hipotezi kabul edildiği yorumlanabilir. Diğer bir ifade ile özkaynak kârlılığının açıklayıcı değişkenler arasında sermaye yeterlilik rasyosunun bulunduğu ve sermaye yeterlilik rasyosunun özkaynak kârlılığını etkilediği belirtilebilir. Söz konusu oranın katsayısının 1.111 ile pozitif olduğu görülmektedir. Bu bağlamda sermaye yeterlilik rasyosunun artması halinde özkaynak kârlılığının artacağı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5.8’de takipteki krediler oranı (NPLR) olasılığının (0.000) 0.05 değerinden düşük olması nedeniyle anlamlı olduğu ve  $H_1$  hipotezi kabul edildiği yorumlanabilir. Diğer bir ifade ile özkaynak kârlılığının açıklayıcı değişkenleri arasında takipteki krediler

rasyosunun bulunduğu ve takipteki krediler rasyosunu özkaynak kârlılığını etkilediği belirtilebilir. Söz konusu oranın katsayısının -2.322 ile negatif olduğu görülmektedir. Bu bağlamda takipteki krediler oranının artması halinde özkaynak kârlılığının azalacağı şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak, tez konusu kapsamında kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisi incelenmiştir. Uygulama aşamasında kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisinin olup olmadığı istatistiksel olarak test edilmiştir. Gerçekleştirilen analizde kredi riskini yansıtan bağımsız değişkenlerin sermaye yeterlilik rasyosu (CAR) ve takipteki krediler oranı (NPLR) olduğu ve bağımlı değişkenlerin ise aktif kârlılığı ve özkaynak kârlılığı olduğu kabul edilmiştir. Bu bağlamda gerçekleştirilen regresyon analizinde teorik olarak beklenildiği gibi sermaye yeterlilik rasyosu ve takipteki krediler oranının aktif kârlılığa ve özkaynak kârlılığına etkisinin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

## **5.7. LİTERATÜR**

Konuya ilişkin regresyon analizinin gerçekleştirilmesi sonrasında literatür taraması yapılmıştır. Kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisine yönelik gerçekleştirilen üç adet araştırmada (Hosna et al., 2009, 42, Tibebu, 2011. Naceur ve Kandil, 2009) sermaye yeterlilik rasyosu ve özkaynak kârlılığı veya aktif kârlılığı arasında pozitif ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır. Ancak iki adet araştırmada (Li ve Zou, 2014, 59-60, Kithinji, 2010) sermaye yeterlilik rasyosu ve özkaynak kârlılığı veya aktif kârlılığı arasında ilişkinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisine yönelik gerçekleştirilen üç adet araştırmada (Li ve Zou, 2014, 59-60, Kargi, 2011, Hosna et al., 2009, Felix ve Claudine, 2008) takipteki krediler rasyosu ve özkaynak kârlılığı veya aktif kârlılığı arasında negatif ilişki bulunduğu sonucuna varılmıştır.



## SONUÇ

Bu çalışma; kredi riski yönetiminin nasıl doğru bir şekilde yönetilmesi gerektiğinin öne sürülmesi ve bankacılık rasyoları ile kredi riski ölçümünün bankacılık kârlılığına ve verimliliğine olan etkisinin açıklanması amacıyla hazırlanmıştır.

Beş bölüm olarak ele alınan bu çalışmanın bölümlerine yönelik detaylara aşağıda yer verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde bankacılıkta kredi kavramı ve türleri ile ilgili tanımlar yapılarak kredi kavramı açıklanmıştır. Söz konusu bölüm; kredinin tanımı, kredinin unsurları, kredinin fonksiyonları, firmaların krediye ihtiyaç duyma nedenleri ve kredi türleri adı altında beş grupta incelenmiştir.

Bankacılık açısından kredi kavramının tanımı; kredi değerliliği hususunda bir karara varabilmek amacıyla gerekli bilgi ve etkenlerin değerlendirilmesi sonucunda kredi talep eden müşteriye, yasalar ve banka kredi politikası dikkate alınarak, ihtiyaç uygun olarak tutar ve vadede para, garanti ya da kefalet vermek olarak sağlanan limittir.

Kredi verme işlemi riskli bir süreçtir. Bir kredinin riskinin belirlenmesinde kredinin kime verildiğinin yanında söz konusu kredinin unsurları da dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda kredinin unsurları; zaman, güven, risk ve gelirden oluşmaktadır.

Ekonomide iktisadi ve ticari faaliyetlerin sürekli olarak gelişmesi, firmaların faaliyetlerini yürütebilmesi amacıyla fon ihtiyacı bulunmaktadır. Söz konusu fon ihtiyacı ise önemli ölçüde bankalardan temin edilen krediler ile karşılanmaktadır. Bu kapsamda kredinin fonksiyonları özet olarak; ekonomik faaliyetlerin devamını sağlama, milli gelir ve istihdama olumlu katkı sağlama, ekonomide arz-talep hareketliliğini sağlama ve sermaye birikimini sağlama hususlarından oluşmaktadır.

Bankacılık sektöründe krediler farklı açılardan sınıflandırılır. Genel itibarıyla kredi türleri; nitelikleri, vadeleri, veriliş amacı, teminatları, kullanılan sektörler, izin makamları, kaynakları ve tek düzen hesap planı açısından sınıflara ayrılmaktadır.

Nitelikleri açısından krediler, nakdi ve gayrinakdi kredi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bankalar faiz ve komisyon karşılığında nakdi kredi ve sadece faiz karşılığında gayrinakdi kredi kullandırımı gerçekleştirir.

Vadeleri açısından krediler, kısa, orta ve uzun vadeli olarak üçe ayrılmaktadır. Kısa vadeli krediler bir yıl veya daha kısa vadesi olan kredileri, orta vadeli krediler 1-5 yıl vade ile kullandırılan kredileri ve uzun vadeli krediler beş yılın üzerinde vadeye sahip kredileri kapsamaktadır.

Veriliş amaçları açısından krediler; yatırım kredileri, donatım kredileri ve işletme kredileri olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Teminatları açısından krediler, teminatlolu ve teminatsız kredilerden oluşmaktadır. Teminatlolu kredilerin likiditesine bağılı olarak çeşitlilik göstermektedir.

Kullandırılan sektörler açısından krediler; ticari, sanayi, ihracat, tarım, konut ve tüketici kredileri olarak ayrılmaktadır.

İzin açısından krediler; Şube, bölge, genel müdürlük, kredi komitesi ve yönetim kurulu limitinde verilen krediler olarak ayrılmaktadır.

Kaynakları açısından krediler; banka kaynağından kullandırılan krediler ve dış kaynaklı krediler olarak ayrılmaktadır. Banka kaynaklı krediler, bankaların kendi kaynakları ile kullandırdıkları kredilerdir. Dış kaynaklı krediler ise bankalar tarafından farklı kredi kuruluşları veya yabancı kaynaklar vasıtasıyla temin edilen fonlarla müşterilere kullandırılan kredilerdir.

Tek düzen hesap planı açısından krediler ise, vade, teminat durumu, sektörel ayırım Türk Parası, yabancı para özellikleri açısından ayrı ayrı izlenmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kredilendirme süreci açıklanmıştır. Her banka, müşterilerinin kredibilitesinin ölçülmesi ve tahsis edilecek kredi limitlerinin belirlenmesinde ilke ve standartlara bağılı olarak aksiyon alır. Bankalar tarafından kullanılan ve literatürde "5C Kuralı" olarak tanınan ilkeler; karakter, kapasite, teminat, sermaye ve koşullardır.

Kredi değerlendirilme sürecinde kredi tahsisi ve yönetimi hususunda dikkatli ve basiretli davranılması gerekmektedir. Söz konusu durumun nedeni sorunlu bir kredi bankanın aktif kalitesini bozması ve maliyet oluşturmasından kaynaklanmaktadır.

Kredi kullandırma bir seri işlemlerin gerçekleştirilmesi sonrasında yapılır. Müşteri tarafından kredi başvurusunun yapılmasıyla başlayan ve kredinin tasfiye edilmesine kadar geçen süreleri kapsayan işlemlerin tamamı 'Kredilendirme Süreci' olarak ifade edilmektedir. Genel olarak kredilendirme süreci sekiz aşamadan oluşmaktadır.

Kredi talebinin sağlanması, kredi kullandırılması sürecinde ilk aşamadır. Müşteri kredi talebinde bulunurken talep etmiş olduğu krediyi hangi amaç ile kullanacağını, talep ettiği kredinin miktarını, kullanmak istediği süreyi ve vermeyi planladığı teminatları açık bir Şekilde ifade edebilmelidir.

Kredi talebinin sağlanması sonrası ikinci aşama ilk görüşme ve istihbarat yapılması aşamasıdır. Kredi talebinde bulunan müşteriye kredi tahsis edilip edilmeyeceğine ilişkin karar verilmesinden önce bankanın istihbarat ve kredi değerlendirme birimi tarafından müşteriyle ilgili istihbarat yapılarak kredi değerlendirme raporu hazırlanır. Araştırma ilk olarak, müşteri hakkında n görüşme ve istihbarat aşaması ile başlar.

nc aşama finansal analizdir. Yapılan n görüşmeden ve diğer istihbarat kaynaklarından elde edilen veriler bir araya getirilerek sınıflandırılır. Sonrasında ise firmanın mali analizi sürecinde kullanılacak belgeler firmadan tedarik edilir. Firmadan gerekli evrakların temin edilmesi üzerine mali analiz işlemi gerçekleştirilir. Mali analizdeki en temel konu firmanın geçmiş dönem rakamları incelenerek gelecek dönem rakamlarına ilişkin tahminde bulunmaktır. Söz konusu mali analizde; oran analizi, karşılaştırmalı tablolar analizi, eğilim yüzdeleri analizi ve dikey yüzde analizi gibi bir takım teknikler kullanılmaktadır. Söz konusu tekniklere ilişkin bilgiler Şu Şekildedir.

- i. Oran analizi, işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçlarını kendi içerisinde ve bulunduğu sektör, farklı sektörler ile kıyaslayarak incelemek amacıyla kullanılmaktadır. Oran analizinde; likidite oranları, finansal yapı

oranları ve kârlılık oranları vb. yöntemler kullanılmaktadır.

- ii. Karşılaştırmalı tablolar analizinde, finansal tablolardaki verilerin zaman içerisindeki değişimleri incelenerek değerlendirme yapılır.
- iii. Eğilim yüzdeleri analizinde, çok sayıda mali dönemi kapsayan mali tablolar yorumlanmaktadır.
- iv. Dikey yüzde analiz tekniğinde, bilançodaki aktifi ve pasifi 100 varsayarak diğer kalemlerin bunların içindeki payları belirlenmektedir.

Dördüncü aşama kredinin oluşturulmasıdır. Kredi talebinin sağlanan ve hakkında ilk görüşme ve gerekli istihbarat gerçekleştirilen firmaya ilişkin daha sonra mali analiz raporu hazırlanır. Mali analiz raporu kredi tahsis yetkilileri tarafından incelenmesi sonrası 3 farklı şekilde görüş ortaya çıkabilir. Söz konusu görüşler; kredi talebinin aynen kabul edilmesi, kısmen kabul edilmesi ve kredi talebinin red edilmesinden oluşmaktadır.

Beşinci aşama kredinin fiyatlandırılması ve kullanılmasıdır. Başvurusu yapılan, inceleme ve istihbaratı gerçekleştirilen ve mali analizi incelenerek limit tahsisi karara bağlanan bir kredide bundan sonraki aşama fiyatlandırma ve kredi kullanımıdır. Bankalar açısından her nakit kredinin bir kaynak maliyeti bulunmaktadır. Söz konusu maliyetin üzerine diğer giderler ve kâr ile risk primi eklenmekle birlikte nihai kredi faizine erişilir.

Altıncı aşama kredinin izlenmesidir. Kredinin tahsisi ile geri dönüşü (vadesi) arasında geçen süre içerisinde müşterinin kredi değerliliğinde ortaya çıkabilecek değişimleri belirlemek, sorun oluşturabilecek kredileri önceden tespit etmek suretiyle sorunları giderme işlemine kredi izleme denilmektedir.

Yedinci aşama kredinin sorunlu hale gelmesidir. Kredi kullanılmı öncesi gerekli tüm istihbarat ve analizler yapılmış ve yakından takip edilmiş olmasına rağmen her kredinin farklı sebeplerle sorunlu hale gelme olasılığı bulunmaktadır. Kredinin sorunlu hale gelmemesi amacıyla alınması gerekli tedbirler alınması gerekir.

Kredinin tasfiye edilmesi, kredilendirme sürecindeki en son aşamadır. Kredi müşterileri, bankaya ilişkin borçlarını ve risklerini tasfiye etmek şartıyla, istedikleri zaman hesaplarını ve kredilerini kapatabilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; bankacılıkta risk kavramı, bankacılıkta karşılaşılan riskler ve risk yönetimi hususlarına değinilmiştir.

Risk, gerçekleşmesi beklenen bir sonuçtan farklı bir sonucun gerçekleşme olasılığının oluşması hali olarak ifade edilmektedir. Bankacılık sektörü açısından değerlendirildiğinde ise risk, bankanın zarara maruz kalma olasılığı olarak ifade edilmektedir.

Her ticari işletme gibi bankaların temel hedefi, yüksek finansal performans gösterilerek kârın maksimize edilmesiyle, ortaklar tarafından yatırılan sermayeye en iyi getirinin edinilebilmesidir. Bankaların risk yönetimi faaliyetlerine yönelik farklı çıkar gruplarının farklı beklentileri bulunmaktadır. Hissedarlar bankanın piyasa değerinin maksimum hale getirilmesini; denetim otoriteleri ise bankaların sermayeleri ile orantılı olarak risk almalarını ve şartlar kötüye gitmesi halinde meydana gelebilecek zararların sermaye ile karşılanabilmesinin teminini ister.

Bankacılık sisteminin yürütülebilmesi için karşı karşıya kalınan bir takım risklerle mücadele etmesi gerekmektedir. Bankaların karşılaştığı riskler çok farklı kategorilerde değerlendirilmekle birlikte, bu çalışmada riskler, piyasa riski, kredi riski ve operasyonel risk olmak üzere temelde 3 farklı ana kategoride ele alınmıştır.

Piyasa Riski, piyasadaki finansal varlıkların değerlerinde değişim oluşturan fiyat hareketleri sonucunda ortaya çıkabilecek zarar olarak tanımlanmaktadır. Piyasa riskinin yönetilebilmesi için düzenli, planlı bir fon ve aktif pasif yönetimine gereksinimi bulunmaktadır. Genel olarak piyasa riskinin alt başlıkları; kur riski, faiz oranı riski, bilanço riski, likidite riski, ülke riski, yasal riskler ve itibari riskler ve sermaye yeterliliği riskinden oluşmaktadır. Söz konusu alt başlıklara ilişkin bilgiler şu şekildedir:

- Kur riski, döviz kurlarında öngörülemeyen dalgalanmalara bağlı olarak ortaya çıkan kayıp riskini ifade etmektedir.

- Faiz oranı riski, faiz oranında ortaya çıkan dalgalanmaların bankanın finansal durumunu olumsuz yönde etkilemesi ihtimali olarak ifade edilmektedir.
- Bilanço riski, bilançodaki aktif ve pasifin dengeli olmamasından dolayı oluşan risktir.
- Likidite riski, bankanın yükümlülüklerindeki azalmayı iyi düzenleyememesi veya aktiflerindeki artışı karşılayabilecek düzeyde yeterli kaynak bulunduramaması sebebiyle ortaya çıkan risktir.
- Ülke riski, sınırlar ötesi kredi verme ilişkilerinde, kredi açılan ülkede ortaya çıkabilecek bri kısım olaylar sonucunda zarara maruz kalma olasılığı olarak tanımlanmaktadır.
- Yasal risk, yetersiz ya da yanlış bilgi nedeniyle kanun, kural, ve yönetmeliklerin ihlalden doğan zarara uğrama durumudur. İtibar riski ise, bankanın faaliyetlerindeki başarısızlıklar sonucu mevcut yasal düzenlemelere uygun aksiyon alınmamasıdır.
- Sermaye yeterliliği riski, bankanın yükümlülüklerine karşılık yeterli düzeyde sermayeye sahip olmaması olarak ifade edilmektedir.

Kredi riski, bankaların kredi alacaklarını zamanında ve tam olarak tahsil edememesinden kaynaklanan risktir. Kredi riski, kredi müşterisinin anlaşma şartlarına uygun şekilde yükümlülüklerini yerine getirmeyerek temerrüde düşmesi halinde oluşmaktadır. Operasyonel risk; yeterli olmayan ve başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden veya dışsal olaylardan kaynaklanan, doğrudan veya dolaylı kayıp riskidir. Operasyonel riskin alt başlıkları ise; personel riski, teknolojik riskler, organizasyon riski, yasal riskler ve dış risklerdir.

Bankacılıkta risk yönetimi, bankaların gerek likit kalmalarını, gerekse de kârlılıklarını garanti altına almak amacıyla mevcut risklere karşı uygulanan politikalarıdır. Bankalar etkin bir risk yönetimiyle birlikte hem risklerini kontrol ederek kayıplarını azaltmakta, hem de risk bazlı kârlılık analizi doğrultusunda hissedarın kârını maksimize etmeye çalışır.

Bankacılıkta risklerin etkin bir şekilde yönetilebilmesi için; risklerin tanımlanması, risklerin ölçülmesi, risklerin analizi, risklerin izlenmesi ve raporlanması ve risklerin denetimi aşamalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Risklerin tanımlanması, risk yönetim sürecinde öncelikle gerçekleştirilmesi gereken husustur. Bankalarda yoğunlaşılan alana, müşteri profiline ve faaliyet gösterilen piyasaya bağlı olarak maruz kalınabilecek riskler de farklılık gösterir.

Risklerin ölçülmesi aşamasında, tanımlanan riskler ölçülebilir hale getirilerek analitik bir şekilde ifade edilmektedir. Söz konusu aşama ile sağlanan sonuçlara bağlı olarak maruz kalınan risklere karşı tutarlı bir risk ölçüm yöntemi oluşturulmalıdır.

Risk analizi, tanımlanan ve somut hale getirilen risklerin yönetilmesi ve kontrol edilebilmesi amacıyla gerçekleştirilen çeşitli değerlendirmelerdir.

Risklerin izlenmesi ve raporlanması safhasında risk yönetiminde kullanılan verler bir araya getirilmesi sonrasında birtakım methodlar vasıtasıyla analiz edilerek rapor haline getirilmesidir.

Bankaların Risk yönetimi departmanları tarafından risklerin denetimi aşamasında, risklerin etkin olarak yönetilip yönetilmediği ve belirlenen sınırlar kapsamında kontrol edilip edilmediğinin belirlenmesi gerçekleştirilmektedir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; bankacılıkta kredi riski, kredi riski yönetimi, basel ve kredi riski yönetimi, kredi riski ölçümü ve kredi riskinin ölçülmesinde bankacılık rasyolarına yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

Bankaların temel ve en önemli faaliyeti kredi verme işlemidir. Bu sebeple, bankalar açısından en önemli risklerden birisi de kredi riskidir. Bankaların taşıdıkları kredilerin risk düzeyi ile sahip olunan kredilerin kalitesi doğrudan bağlantılı olması nedeniyle kredi kullanımına yönelik alınacak kararlar bankaların kârlılığı açısından önem teşkil etmektedir.

Bankacılık sektörü açısından kredi riski, banka müşterisinin yapılan sözleşme gereklerine uymayarak sorumluluğunu kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesinden sonucu bankanın maruz kaldığı risk olarak tanımlanmaktadır.

Bankalar açısından risk kavramları içerisinde kredi riskinin yönetimi önemli bir parçadır ve uzun vadede bankanın amaçlarına yerine getirmesi için gereklidir. Kredi riskinin yönetimi, kredinin tahsisinden itibaren başlamakta ve kredinin geri ödenmesine kadar geçen süreç içerisindeki tüm hususların kapsamlı bir şekilde değerlendirilerek, gerekli önlemlerin zamanında alınmasına yönelik aşamaları kapsamaktadır.

Kredi riski yönetiminin temel amacı “risk almamak” değil aksine, “ölçülebilen kredi riskleri almak” şeklinde olması gerekmektedir. Kredi riski yönetimi bankanın kârlılığına önemli katkıda bulunur. Bankalar kredi risk yönetimi ile, kullandırılan kredilerden bekledikleri geri dönüşü en iyi şekilde maksimum seviyede elde etmeyi amaçlarlar. Bu sebeple bankalar, kullandırdıkları kredi bazında risklerini dikkate alabilecekleri gibi kredi portföyünün tamamına ilişkin riskleri bir arada da izleyebilmektedir.

Bankalar, kredi koşullarını açıkça özetleyen kredi politikaları ilkeleri geliştirmek zorundadır. Asgari olarak, kredi politikaları genel olarak aşağıdaki hususları içermelidir:

- Bankanın borç vereceği ve vermeyeceği kredi alanları belirlenir.
- Bankanın resmi kredi onay süreci, detaylı ve resmileştirilmiş kredi değerlendirmesi olması gerekir.
- Bankanın çeşitli müşteri tabakalarına ve ürünlere, ekonomik sektörler, coğrafi konum, piyasadaki para ve vade tarihine dayalı kredi verme planı gerçekleştirilir.
- Her bir borç verilen kesim ve çeşitlendirme/bir araya getirme seviyesi içerisindeki hedef piyasa belirlenir.

Bankalarda kredi organizasyon yapısı çok farklı şekillerde olabilir. Banka yönetimi, kredi riski yönetiminin etkinliğini sağlayacak şekilde gerekli organizasyon yapısını oluşturmalıdır. Bankalara ait kredi organizasyon yapısı bünyesinde kredi riskinin ölçülmesi, kontrolü, değerlendirilmesi ve gözlenmesi fonksiyonlarının tüm organizasyon açısından belirlenen kredi riski politikası ve uygulamaları kapsamında yapılandırılır.

Kredi riski yönetimi araçları olarak; kredi tahsis sürecinde risk primi belirlenmesi, müşteriler için derecelendirme gerçekleştirilmesi, kullandırılan krediye ilişkin teminat



alınması, kredi limitinin belirlenmesi, belirli dönemlerde kredilendirme işleminde netleştirme gerçekleştirilmesi, sorunlu ve riskli kredilerin belirlenmesine ilişkin erken uyarı sistemleri meydana getirilmesi sayılabilir.

Risk primlerinin belirlenmesinin amacı; risk sınıflandırmasına göre fiyatlama yapma ve bankaya ait kredi hacminin takibe düşmesini ve takibe düşen alacakların, bankanın finansal bünyesini etkilemesini önlemektir.

Kredi derecelendirme finansal sistemde dış kaynak kullanımı hizmeti veren bir bölümdür. Borç talep eden kurumların, ülkelerin veya onların ihraç edeceği borç senetlerine yönelik zamanında geri ödeme yeteneği ve isteğini belirlemek üzerine uzmanlaşmış olduğundan kredi derecelendirme başta bankacılık olmak üzere bütün finansal sistem katılımcıları için zaman ve maliyet açısından katkı sağlayan bir alt daldır.

Teminat, riskin herhangi bir nedenle tasfiye edilmesinde meydana gelebilecek gecikmenin berteraf edilmesi ve kredi alanın krediyi geri ödememesi konusunda caydırıcı olması amacıyla alınan ve nakde çevrilmesiyse o ana kadar ödenmemiş anapara, faiz, vergi ve diğer masrafları karşılayabilecek değere sahip olması beklenen maddi ve maddi olmayan varlıklardır.

Kredi limitleriyle, riskin sınırlandırılması bankanın tahsis edebileceği tek bir kredi veya toplam krediler üzerinden üst sınırlar getirilebilir. Söz konusu üst sınırlar toplam kredi üzerinde, herhangi bir sektör, bölge ve müşteri grubu üzerinde de olabilir. Bankalar, zorunlu olarak gerçekleştirdikleri üst sınırları risk iştahlarına bağlı olarak daha alt seviyelere indirebilir. Böylelikle riskin büyüklüğü engellenmeye çalışılır.

Netleştirme, iki tarafın bir mutabakat kapsamında gerçekleştirdikleri sözleşmede belirlenen esaslar dahilinde gerçekleştirdikleri iş akitlerinden doğacak olan alacakları borçlarını belirli dönemlerde birbirinden düşerek netleştirmeleridir.

Erken Uyarı Sistemleri, bankalarda etkin bir kredi riski ve portföyü yönetiminin temel unsurudur. Erken Uyarı Sistemleri ile hedeflenen, banka yönetiminin, kredi portföyünde veya müşterilerinin mali durum ve faaliyetlerinde oluşabilecek sorunların mümkün olduğunca önceden belirlenmesi ve gerekli tedbirlerin alınabilmesidir.

Kredinin izlenmesi veya kontrolü süreci, kredinin temerrüte uğrama ihtimalini azaltır ve kredi portföyünün tamamının kalitesinin takip edilmesine imkan sağlar. Kredi kalitesinin aynı kalması nadir karşılaşılan bir durumdur. Kredinin tahsisi ile geri ödenmesi arasında geçen süre içerisinde kredi müşterisinin kredibilitesi artabilir veya azalabilir.

Kredinin izlenmesi, kredi müşterisinin kredi sözleşmesi şartlarına uygun hareket edip etmediğinin görülmesi, sorun olan veya sorun teşkil edebilecek kredilerin belirlenmesi, sorunlu kredilerin çözülmesi için tedbirlerin zamanında alınabilmesi, banka yönetimine kredilerin kalitesi, tahsil kabiliyeti ve kredi portföyünün yapısı ile ilgili bilgi edinmesi ve bankanın sermayesinin maruz kalınabilecek kayıplar açısından yeterli olup olmadığı hususunda yönetime fikir vermesi açısından katkı sağlar.

Bir firmanın ani bir şekilde ödeme gücünü yaşamaması veya batması sıklıkla karşılaşılan bir durum değildir. Firmaların ödeme gücünü yaşayacağını gösteren bir takım erken uyarı göstergeleri vardır. Erken uyarı sinyalleri 4 farklı kanaldan alınabilir. Söz konusu kanallar; banka içi sinyaller, piyasa ve çevreden alınan sinyaller, firmadan gelen sinyaller ve finansal sinyallerdir. Söz konusu sinyallere ilişkin bilgiler şu şekildedir:

- Banka içi sinyaller, firma ile banka arasında yürütülen çalışmaların yakından takip edilmesiyle sağlanacak sinyallerdir.
- Piyasa ve çevreden alınan sinyaller, Merkez Bankası memzuç kayıtları, firmaya yönelik haciz kayıtları ve firmanın sektöründe çıkan olumsuzluklar vb. hususlardan oluşmaktadır.
- Firmadan alınan sinyaller, firma ortakları ve yöneticileri ile sürekli olarak iletişim halinde olunması durumunda sağlanabilir.
- Finansal sinyaller, firmanın mali verilerinin incelenmesi sonucu sağlanabilir.

Bankaların karşılaşılabileceği riskler arasında kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk en önemliler arasındadır. Bankacılık sektöründe söz konusu risklere karşılık yükümlülükleri gerçekleştirmek için sermaye yeterliliğine sahip olması gerekir.

Sermayenin daha iyi yönetilebilmesine yönelik Uluslar Arası Ödemeler Bankası tarafından gerçekleştirilen çalışmalar kapsamında ilk uzlaş (Basel I) 1988 yılında yayımlanmıştır. Basel Komitesi'nin ortaya koyduğu ilk çalışmanın amacı, sermaye yeterliliği düzenlemelerinin standartlaştırılması ve bankalar arasındaki haksız rekabetin ortadan kaldırılmasıdır. Söz konusu standart, bankaların, en az % 8 yasal sermaye yeterlilik oranı ile faaliyetlerini yürütmesi esasına dayanmaktadır.

1988 yılında Basel Komitesi tarafından yayınlanan Basel I'e yönelik eleştiriler ve finansal piyasalarda yaşanan hızlı gelişim Komite'nin yeni düzenlemelerde bulunması ihtiyacını doğurmuştur. Basel – II ile birlikte risklere karşılık öz sermaye gereksinimi daha açıklayıcı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Risk ölçümü ve yönetimindeki gelişmeleri göz önüne alınarak daha kapsamlı bir yaklaşım inşa edilmiştir. Basel III ile hem bankacılık sektöründe kırılabilirliğin azaltılması ve uluslararası bir likidite riski ölçüm ve izleme sistemi getirilmiştir. Bankacılık sektöründeki kırılabilirliğin azaltılması, sermayenin nitelik ve niceliğinin artırılması, risk içeriğinin genişletilmesi, bir kaldıraç oranı tesis edilmesi ve döngüsel bir sermaye tamponu oluşturulması amaçlanmıştır. Basel IV ile ilgili ise BASEL komitesinin yayınladığı fakat henüz yürürlüğe girmeyen ve düzenleme süreci devam eden çalışmalarda temel amaç sermaye yeterlilik rasyosu hesaplamalarının daha yalın, kıyaslanabilir hale getirilmesidir. Bu kapsamda BASEL IV ile sermaye yeterliliğinin paydasına (risk ağırlıklı varlıklar) ve yoğunlaşma riski üzerine kurulmuştur.

Kredi riskinin ölçülmesinde hedef, beklenmedik kayıplara maruz kalmamak için kredilerin bir portföy yaklaşımı ile yönetilmesi, kredi fiyatlamasının riskleri barındıracak bir şekilde düzenlenmesidir.

Kredilerin geri ödenmeme riskinin analiz edilmesi için farklı türde modeller kullanılmaktadır. Bu modeller, bankalar kredilerini fiyatlarırken, kredi miktarını belirlerken veya kredi riskini etkileyen değişkenleri belirlerken kullanılabilir. Kredi riskinin ölçülmesinde kullanılan yöntemler; kredi skorlama modelleri, gelişmiş modelleri ve uluslararası kredi risk ölçüm yazılımlarıdır.

Kredi skorlama modelleri kullanılarak borçlunun gözlemlenebilen özellikleri ile ilgili veriler dikkate alınmakta ve borçlunun temerrüt ihtimali hesaplanmaktadır.

Kredi skorlama modelleri kullanılarak, temerrüt riskinin meydana gelmesinde hangi hususların etkili olduğu rasyonel olarak belirlenebilmekte ve önemlilik durumuna göre kategorize edilmektedir. Böylelikle kredi fiyatlaması riske bağlı olarak daha sağlıklı yapılmakta ve beklenen kredi kayıpları için gereken karşılık miktarı daha doğru bir şekilde hesaplanmaktadır.

Bilanço dışı risklerin önemli seviyelere erişmesi, kredi kâr marjının düşmesi ve teminatların kıymetindeki değişkenliklerin etkileri; teknolojik gelişmelerin katkısıyla yeni kredi riski modellerinin üretilmesini zorunlu hale getirmiştir. Gelişmiş modeller olarak ifade edilen söz konusu modeller; Merton Tabanlı Modeller, Tarihsel Temerrüt Oranı Yaklaşımı, Vade Yapısından Kaynaklanan Kredi Riskini Ölçen Modeller, Opsiyonlu Temerrüt Modelleri ve RAROC Modelleri olarak beşe ayrılmaktadır.

Uluslararası kredi risk ölçüm yazılımları; CreditMetrics, KMV, CreditPortfolio Wiev ve Creditrisk+ yazılımlarından oluşmaktadır. Finansal kuruluşların oluşturduğu söz konusu modeller, birbirlerinden farklı olmak ile birlikte, bir çoğunun ortak amacı, geçmiş dönem verileri ile gelecek dönemlerin öngörülmesidir.

Kredi riskinin ölçülmesinde kullanılan iki adet rasyoya ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu değişkenler sermaye yeterlilik rasyosu ve takipteki kredilerin toplam krediler içerisindeki payı (NPLR) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Brüt takipteki kredilerin toplam kredilere oranı (NPLR), brüt sorunlu alacakların aktif toplamına oranlanması ile hesaplanmaktadır. Söz konusu oran, toplam kredi tutarı içerisindeki sorunlu alacakların payını göstermektedir.

Sermaye yeterlilik rasyosu (CAR), bankaların içerisinde kredi riskinin de bulunduğu yükümlülüklerine karşılık elinde bulundurması gereken sermayeyi ölçmeye katkısı bulunan bir göstergedir.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise; kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisine yönelik analiz çalışması yapılmıştır. Kredi riski seviyesini yansıtan rasyolar ile kârlılığı yansıtan rasyo dikkate alınarak kredi riskinin kârlılığa olan etkisi açıklanmıştır.

Çalışmanın uygulama bölümünde Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar içerisinde 9 adet bankanın mali tabloları incelenerek 2004-2017 yılları arasındaki yılsonu dönemler itibarıyla edinilen bilanço ve gelir tablolarındaki veriler kullanılarak kredi riskini ve kârlılığı yansıtan oranlar hesaplanmıştır. Örnekleme kapsamındaki 9 adet bankanın kredi riskinin bankacılık kârlılığına olan etkisine ilişkin analize yer verilmiştir. Bu kapsamda kredi riski yönetimini yansıtan iki adet bağımsız değişken (Sermaye yeterlilik rasyosu ve takipteki kredilerin toplam krediler içerisindeki payı) ve bankacılık kârlılığını yansıtan iki adet bağımlı değişken (aktif kârlılık ve özkaynak kârlılığı) dikkate alınmıştır.

Gerçekleştirilen analizde iki adet hipotez oluşturulmuştur. Söz konusu hipotezlerden birincisi, ticari bankaların aktif kârlılığı (ROA) ile sermaye yeterlilik rasyosu (CAR) ve takipteki krediler oranı (NPLR) arasında korelasyon bulunup bulunmamasıdır. Hipotezlerden ikincisi ise, ticari bankaların özkaynak kârlılığı (ROE) ile sermaye yeterlilik rasyosu (CAR) ve takipteki krediler oranı (NPLR) arasında korelasyon bulunup bulunmamasıdır. Söz konusu hipotezler üzerinden analiz gerçekleştirilmeden öncesinde sabit etkiler modeli veya rassal etkiler modeli kullanılacağına ilişkin hausman testi yapılmıştır. Yapılan hausman testinde aktif kârlılık (ROA) açısından sabit etkiler modelinin kullanılması ve özkaynak kârlılığı (ROE) açısından rassal etkiler modelinin kullanılması sonucuna ulaşılmıştır.

Rassal etkiler modeli vasıtasıyla gerçekleştirilen analizlerde;

- i. Aktif kârlılık ve özkaynak kârlılığı açısından düzenlenen iki modelde olasılık değeri (Probability value) 0.05 değerinden küçük olması nedeniyle modelin anlamlı olduğu ve bağımsız değişkenlere ait katsayıların sıfır olmadığı,
- ii. Aktif kârlılığı açıklayıcı değişkenler arasında sermaye yeterlilik rasyosunun bulunduğu ve sermaye yeterlilik rasyosunun aktif kârlılığı etkilediği,
- iii. Sermaye yeterlilik rasyosu ile aktif kârlılığı arasında pozitif ilişkinin bulunduğu, bu nedenle sermaye yeterlilik rasyosunun artması halinde aktif kârlılığın artacağı,
- iv. Aktif kârlılığının açıklayıcı değişkenleri arasında takipteki krediler

rasyosunun bulunduğu ve takipteki krediler rasyosunun aktif kârlılığı etkilediği,

- v. Aktif kârlılık ile takipteki krediler oranını arasında negatif ilişkinin bulunduğu, bu nedenle takipteki krediler oranının artması halinde aktif kârlılığın azalacağı,
- vi. Özkaynak kârlılığının açıklayıcı değişkenler arasında sermaye yeterlilik rasyosunun bulunduğu ve sermaye yeterlilik rasyosunun özkaynak kârlılığını etkilediği,
- vii. Sermaye yeterlilik rasyosu ile özkaynak kârlılığı arasında pozitif ilişkinin bulunduğu, bu nedenle sermaye yeterlilik rasyosunun artması halinde özkaynak kârlılığının artacağı,
- viii. Özkaynak kârlılığının açıklayıcı değişkenleri arasında takipteki krediler rasyosunun bulunduğu ve takipteki krediler rasyosunu özkaynak kârlılığını etkilediği,
- ix. Özkaynak kârlılığı ile takipteki krediler oranını arasında negatif ilişkinin bulunduğu, bu nedenle takipteki krediler oranının artması halinde özkaynak kârlılığın azalacağı

anlaşılmıştır. Sonuç olarak, tez konusu kapsamında kredi riski yönetiminin bankacılık kârlılığına etkisinin olup olmadığı istatistiksel olarak test edilmiştir. Bu bağlamda gerçekteştirilen analizde teorik olarak beklenildiği gibi kredi riski seviyesini belirleyen rasyolardan olan sermaye yeterlilik rasyosu ve takipteki krediler oranının Bankacılık kârlılığını yansıtan rasyolardan olan aktif kârlılığa ve özkaynak kârlılığına etkisinin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

# KAYNAKLAR

## KİTAPLAR

- [1] Akdoğan, N., Tenker, N, (2001), "**Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**", 7. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara
- [2] Akgüç, Ö, (1976), **Orta ve Uzun Vadeli Krediler ve Finansman Kurumları**, İstanbul, 10.
- [3] Akgüç, Ö, (1984), **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, T.İş Bankası Yayınları Yayın No: 266, İstanbul, 4. Baskı, 35.
- [4] Akgüç, Ö, (1990), '**Mali Tablolar Analizi**', İstanbul Üniversitesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 61, 8. Baskı, İstanbul, 235.
- [5] Akgüç, Ö, (1994), **Finansal Yönetim**, 6. Basım, İstanbul: Avcıol Basım Yayın, 17.
- [6] Akgüç, Ö, (1998). **Finansal yönetim**, Yedinci Baskı, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 11.
- [7] Akgüç, Ö, (2000), "**Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**", 6.Baskı, Arayış Yayıncılık, İstanbul, 26-243.
- [8] Akgüç, Ö, (2006), **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, 7.Baskı, Arayış Yayıncılık, İstanbul, 371-373.
- [9] Akıncı, N., Erdoğan, N, (1995), **Finansal Tablolar ve Analizi**, 4. Basım, Barış Yayınları, İzmir, 272.
- [10] Aktaş, R, (1993) **Endüstri İşletmeleri İçin Mali Başarısızlık Tahmini**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No:323, Ankara, 16.
- [11] Alkin, E., SAVAŞ, T, (2001), "**Bankalarda Risk Yönetimine Giriş**", Çetin Matbaacılık, İstanbul, 105.
- [12] Altıntaş, M, (2006) "**Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği**", Turhan Kitapevi Yayınları, Ankara, 3-400.

- [13] Ataman, Ü, (1997), **Genel Muhasebe, Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri**, 10. Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 232-233.
- [14] Athaide, M, (2009), **Credit risk for unsecured small business loans in India a Basel II environment**. Schol of Business & Human Resources, 9.
- [15] Aydemir, N, (2005), **Dünden Bugüne Türkiye’de Bankacılık**, 2. Basım, Ankara, 131-134.
- [16] Babuşçu, Ş, (2005), **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Ankara, 27-275.
- [17] Babuşçu, Ş., Hazar, A, (2006), **Kredi Derecelendirmesi ve Finans**, Akademi Yayınevi, Ankara, 1-41.
- [18] Babuşçu, Ş, (1997), **Bankacılıkta Risk Derecelendirmesi**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayını, Ankara, 12-259.
- [19] Babuşçu, Ş, (2005), **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**, Akademi Yayınevi, 153.
- [20] Benston, G. J, (2002), **The Nature, Importance and Measurement of Risk in Banking**, Measuring Financial Risk in the 21 st Century, Washington D.C., U.S.A.
- [21] Berk, N, (1987), **‘Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi’**, Esbank Yayınları, İstanbul, 43-153.
- [22] Berk, N, (1998), **Finansal Yönetim** , İstanbul, 166.
- [23] Berk, N, (2001), **"Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi"**, 3. Basım: Beta Basım A.Ş., 189-231.
- [24] Berker B, (2006), **Basel II Risk Yönetimi ve İç Kontrol**, Mayıs, 25.
- [25] Bolgün, K. E, ve Akçay, M. B, (2005), **Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları**. 2. Basım. İstanbul: Scala Yayıncılık, 197-724.



- [26] Boscom, D. W, (1997), '**Bank Management and Supervision in Developing Financial Markets**', Macmillan Press Ltd., U.K, 120.
- [27] Crouhy, M., Dan G., Robert M, (2000), "**A Comparative Analysis Of Current Credit Risk Models**". Journal of Banking & Finance. Vol.24, s.59-117.
- [28] Çabuk, A., Lazol İ, (2000), '**Mali Tablolar Analizi**', Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, Yayın No:154, Bursa, 186-187.
- [29] Çiloğlu, E, (1988), **Bankacılıkta İstihbarat**. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği, İnternet Kaynakları, 7.
- [30] Değirmenci, N, (2003). **Sermaye Yeterliliği Konusunda Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamalarının Değerlendirilmesi**, 14.
- [31] Erdoğan, N, (1997), "**Mali Tablolar Analizi**", Atilla Yayıncılık Kitabevi, Ders Kitapları, Ankara, 270-290.
- [32] Ertek, T, (2006), "**Makroekonomiye Giriş**", 2. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 244.
- [33] Eugene, B, (1992), **Fundamentals of Finacial Management**, The Dryden Press, USA, 69.
- [34] Fathi, S., Zarei, F. ve Esfahani, S. S. (2012), **Studying the Role of Financial Risk Management on Return on Equity**, International Journal of Business & Management, 7.
- [35] Felix, A.T ve Claudine, T.N (2008), **Bank Performance and Credit Risk Management, Unpublished Masters Dissertation in Finance**, University of Skovde.
- [36] Fraser, R, (1985), **Financial Institutions**, Second Edition, Business Publications Inc., New York, U.S.A., 289-290.
- [37] Freds, C., Yeager, C., Seitz, E, (1989), **Financial Institution Management, Text and Cases**, Third Edition, Prentice Hall Englewood Cliffs, New Jersey, U.S.A., 282.

- [38] Geiger, H, (2000), “**Regulating and Supervising Operational Risk for Bank, Working Paper**”, Zurich, 4.
- [39] Graddy, D., Spencer, A, (1990) **Managing Commercial Banks**, Prentice –Hall Inc. International Editions, New Jersey, U.S.A., 458.
- [40] Gup, B. E., Koları, B, (2005). **Commercial Banking: The Management of Risk**, 3rd Edition, Hoboken, 118.
- [41] Gürsoy, T, (2007). **Finansal Yönetim İlkeleri**, Doğuş Üniv. Yay., No: 1, İstanbul, 199-221.
- [42] Hempel, G., Coleman, A., Simpson, D, (1986), **Bank Management Text and Cases**, Second Edition, New York, U.S.A., 342-406.
- [43] Hosna, A., Manzura, B., & Juanjuan, S. (2009), **Credit risk management and profitability in commercial banks in Sweden**, University of Gothenburg, 42.
- [44] James, A., Charles, N, (1965), **Money and Financial Institution and Economy**, EWilliam Pigott, Prentice Hall, Inc., New York, U.S.A., 68.
- [45] JP Morgan, (1997), “**The Benchmark for Understanding Credit Risk**”, CreditMetrics- Technical Document, NewYork, 5.
- [46] Kaufman, H, (1983) **Financial Institution, Financial Market and Money**, New York, U.S.A, 153.
- [47] Kaval, H, (2000), **Bankalarda Risk Yönetimi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 23-62.
- [48] Kavcıoğlu, Ş, (2003), **Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi, Çözüm Yolları ve Takibi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 6-87.
- [49] Kavcıoğlu, Ş, (2011), **Ticari Bankacılıkta Kredi Riskinin ve Kredi Riski Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesi**, 13-17.
- [50] Khashman, A, (2010), **Neural networks for credit risk evaluation: Investigation of different neural models and learning schemes**. Expert Systems with Applications, 623.

- [51] Kidwell, D., Peterson, R, (1987) **Financial Institution Markets, and Money**, Third Edition, The Dryden Press, New York, 1987, U.S.A., 225.
- [52] Kiracı, M., Bilge, S, (2003) “**İşletme Büyüklüğünün Finansal Oranlar Üzerine Etkisi: İMKB Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sektöründe Bir Araştırma**”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Yıl.3, Sayı.8, 5.
- [53] Li F, Zou Y, (2014), **The Impact of Credit Risk Management on Profitability of Commercial Banks**, 59-60.
- [54] Linder, W. S, (1993), **Total Quality Loan Management**, Bank Administration Institute Foundation, Bankers Publishing Company, Chicago, U.S.A., 219-220.
- [55] Lopez, Jose A. Lopez, (1999), “**Evaluating Credit Risk Models**”, <http://www.frbsf.org/econsrch/workingp/wp99-06.pdf>, (31.05.2011), s.1-23.
- [56] Merton, Robert C., (1974), “**On The Pricing of Corporate Debt: The Risk Structure of Interest Rates**”. Journal of Finance. Vol.29, s.449-470.
- [57] Naceur, S. B., & Kandil, M. (2009), **the Impact of Capital Requirements on Banks' Cost of Intermediation and Performance: The Case of Egypt. Journal of Economics and Business**, 70-89.
- [58] Nalin H. T., Sezer, G, (2014), **Basel III: Global ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri**, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt: 51, 71-80.
- [59] Nepal Rastra Bank (2010), **Risk management guidelines**. Bank Supervision Department, 3-30.
- [60] Okka, O, (2005). **Finansal Yönetime Giriş**, Ankara, Nobel Yayınları, 310.
- [61] Özdemir, M, (1999), “**Finansal Yönetim**”, Türkmen Kitap Evi, İstanbul, 26.
- [62] Özdiñç, Ö, (1999) **Derecelendirme Sürecinde Ekonometrik Bir Değerlendirme**, SPK Yayınları, Yayın No:130, Pelin Ofset, İstanbul, 7.

- [63] Parasız, İ, (1994), **Uluslararası Finansman: Teori ve Uygulama, Dışa Açık Makro Ekonomiye Giriş**, Gül Ofset, Bursa, 297.
- [64] Parasız, İ, (2000), **Para Banka ve Finansal Piyasalar**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 141-199.
- [65] Parasız, İ, (2007) **Finansal Kurumlar ve Piyasalar**, Ezgi Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, 331.
- [66] Parasız, İ., Dirimtekin, T, (1998) **Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş**, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın No.384, Eskişehir, 68.
- [67] Poyraz, E, (2008),**Açıklamalı Örneklerle Finansal Yönetim**, Ekin Yayıncılık, 70.
- [68] Prenio, J, (2005) **Risk Based Capital (from Basel I to Basel II)**, Intricacies of The New Basel Capital Accords, Pihilipinas, January, 2005, 12
- [69] Rajhi, M. T., Selma, M., Abdelghani, E, (2015), **Risk Management Tools Practiced in Tunusian Commercial Banks**, 64.
- [70] Rich, J., Tange, C, (2003), **Credit Risk Measurement-A Portfolio View**, 3.
- [71] Riskfree, (2010) "**Entegre Risk Yönetimi Çözümlerimiz**",
- [72] Saunders, A. and Cornett, M. M. (2011). **Financial Institutions Management: A Risk Management Approach**, McGraw-Hill Higher Education, New York, 24.
- [73] Seval, B, (1990), '**Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**', İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:59, İstanbul, 37-294.
- [74] Sevil, G, (2001), **Finansal Risk Yönetimi Çerçevesinde Piyasa Volatilitésinin Tahmini ve Portföy VAR Hesaplamaları**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1323, Eskişehir, 3.

- [75] Sevilengül, O, (1993), '**Bankalarda Kredi Müşterilerinin Finansal Tablolarının Analizi ve Türkiye Uygulamasının Değerlendirmesi**', Ankara, 140-141.
- [76] Şahin, H, (2002), **Türkiye Ekonomisi: Tarihsel Gelişimi-Bugünkü Durumu**, Ezgi Kitapevi, Bursa, 467.
- [77] Şakar, B, (2006), **Banka Kredileri ve Yönetimi**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.ş., Ekim, İstanbul, 4-77.
- [78] Şınga, C., Hoşal, N, (2005), **Principles of Financial Accounting**, 2. Basım, Ankara: Fersa Matbaacılık, 593.
- [79] Studenmund, A. H. (2011). **Using econometrics: a practical guide**, Pearson, Boston, 258.
- [80] Takan, M, (2001), **Bankacılık**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 246-330.
- [81] Tunay, B, (2005), "**Finansal Sistem, Yapısı, İşleyişi, Yönetimi ve Ekonomisi**", İstanbul: Birsen Yayınevi, 290.
- [82] Türkiye Bankalar Birliği, (2004), **Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobi'lere Etkileri**, 42-43.
- [83] Uludağ, D, (2001), **Sermaye Yeterliliği, Sermaye Piyasası Kurulu**, Yayın No: 134, İstanbul, 11.
- [84] Vecdi, Ü, (1989), **Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilmesi Usulleri**', Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş., Yayın No.6, Met-er Matbaası, İstanbul, 208-209.
- [85] Wayne, R, (1985), **Traditional Credit Principles for Changing Times**, Edited By William W. Sihler, Robert Morris Associates, Volume 2, Philadelphia, U.S.A., 13.
- [86] Yaslıdağ, B, (2007), **Kredi derecelendirme sistemi. Yayıncılık Dağıtım Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Sti.** İstanbul, 98-115.
- [87] Yaslıdağ, B, (2007), **Kredi derecelendirme sistemi. Yayıncılık Dağıtım Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Sti.** İstanbul, 98-115.

## MAKALELER

- [1] AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş., (2000) “**Genel Kredi Sınırları Hakkında Avrupa Birliği Düzenlemeleri**”, Bankacılar Dergisi, Sayı:35, 70-71.
- [2] Active Araştırma, (2000), “**Bankalarda Performans ve Risk Yönetimi: Analitik Bir Çerçeve**”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı.15, 6.
- [3] Aksel, K, (2001), **Kredi risk yönetimi**. *Active Dergisi*, 5-19.
- [4] Aksel, K, (2002), “**Kredi Risklerinin Ölçümünde Kullanılan Temel Yöntemler**”, *Active Dergisi*, sayı: 26, 1-68.
- [5] Aktan, B, (2005) “**Rasyolar Vasıtasıyla Finansal Durumunuzu Nasıl Analiz Edersiniz**”, Yaşar Üniversitesi, İzmir, 1-26.
- [6] Alptürk, E, (2005), “**Kaynak kullandırımı Destekleme Fonu ile Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunun Özellikleri**”,
- [7] Akman, G, (2014), “**Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri**”
- [8] Anbar, A, (2005), “**Bankalarda Kredi Riskli Yönetim Aracı Olarak Teminatlı Borç Yükümlülükleri**”, *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 84.
- [9] Aras, G, (1996), **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 5-53.
- [10] Aras, G, (2006), **Basel II Uygulamalarının Kobilere Etkisi ve Geçiş Süreci**, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 3.
- [11] Arslan, İ, (2007), **Basel Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri**, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya, 52.
- [12] Aydın, E. M, (1993), **Aktif-Pasif Yönetiminde Likidite ve Faiz Oranı Riski**, *Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi*, Makale, 65-68.
- [13] Aydın, N, (2006), “**Bankacılık Uygulamaları**” TC. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1711, Eskişehir, 130-155.
- [14] Aytekin, S., Pişkinoglu, A, (2005). **Risk yönetimi, teftiş kurulu ve iç birimlerinin organizasyonu**. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 36

- [15] Baktır, Ö, Matar, S, (1998), “**Firmaların Kayıtdışı Faaliyetleri Çerçevesinde Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Tahsis Esasları**”, Active Dergisi, Sayı.2, 1.
- [16] BDDK, (2005). **Bankacılık sektörü risk değerlendirme raporu**. Aralık, 1.
- [17] Bekçioğlu, S, (1986), **Banka İşletmelerinde Problemlili Kredilerin Önlenmesi**, İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Ağustos-Kasım, İstanbul, 38-41.
- [18] BIS (2001), “**Operational Risk**”, Consultative Document, 2.
- [19] Biçen, H, (2010), “**Bankalar Tarafından Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**”, 3-4.
- [20] Bodur, V., Bodur, Ç, (1999), **Kredi Risk Yönetimi ve Kredilendirme Teknikleri**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul, 36.
- [21] Boyacıoğlu, M. A, (2002), **Basel II Uzlaşısı’na İlişkin Eleştiriler ve İyileştirme Önerileri**, Bankacılar Dergisi, Sayı 41, 28.
- [22] Candan, H., Özün A, (2006), **Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 115-152.**
- [23] Caner, H, (2008). **Piyasa Riski Ölçüm Modelleri**, 2.
- [24] Caymaz, H, (1989) **Krediler**, Türk Ticaret Bankası Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1989, İstanbul, 20.
- [25] Çelik, F, (2001), “**Türk Bankacılığında Risk Yönetimi Yönetmeliği ve Piyasa Riski Ölçüm Metodları**”, İktisat Dergisi, 62.
- [26] Çelik, F., Ekinci, M. B, (2002), “**Türkiye’de Bankacılık Krizlerinin Önlenmesinde Risk Yönetiminin Yetersizliği: Stratejik Bir Yaklaşım**”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, 4-5.
- [27] DC Gardner Türkiye, (1994), “**İleri Düzeyde Kurumsal Kredi Analizi**”, Eğitim Notları, İstanbul.
- [28] Deloitte & Touche, (2001), “**Erken Uyarı Sistemleri ve Kredi Riski Yönetimindeki Önemi**”, Risk Yönetimi Haber Bülteni, Sayı 4, 3.
- [29] Dinçer, Y, (2001), “**Kredilendirme Teknikleri**”, T.B.B. Eğitim Seminer Notları, Nisan, 2001, İstanbul, 1-9.

- [30] Done Danışmanlık, (2000) **Kısa Süreli Seminer Programları**, Körfezbank Kredi Eğitimi Notları, İstanbul, 4-9.
- [31] DüNDAR, Ç., (2000), **Sorunlu Krediler ve Karşılıklar Kararnamesi**, Uzman Gözüyle Bankacılık Dergisi, Yıl:6, No.24, Ankara, 5.
- [32] Eken, M. H, (2006), "**Türk Bankacılık Sektörü Yapılanma Sürecinde Bankalarda Finansal Risk Yönetimi-I**", Analiz Dergisi, Sayı 15, 74-75.
- [33] Elitas, C., Özdem, Y, (2006), **Bankalarda İç Kontrol Sistemi**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Fakültesi Dergisi, 148.
- [34] Erçel, G, (2000), "Finansal Risk Yönetimi", **6.Yıllık "Global Finance Conferance"** Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 91.
- [35] Erdal P, (1995), **Türk Bankacılık Sisteminde Problemleri Kredileri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Çalışma**, Pamukbank, Eğitim Yayınları, İstanbul, 6.
- [36] Gögebakan, C.,Arda, M, (2003), "**Yeniden Değerleme Oranının Finansal Analiz Üzerindeki Etkisi**", Bankacılar Dergisi, Sayı 45, 61.
- [37] Gögebakan, C.,Arda, M, (2004), "**Kredi Risk Yönetimi Açısından İşsel Derecelendirme Modeli**", Active Bankacılık ve Finans Dergisi, 81.
- [38] Gökçek, B, (1994) **Bankacılıkta Matematiksel İşlemler**, Garanti Bankası Eğitim Merkezi Yayınları, Yayın No.61, 12.
- [39] Horasan, M., Horasan, İ, (2012), **Kredilendirme Süreci ve Basel II Kriterleri ile Karşılaştırılması**, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 204.
- [40] İyigün, T, (2000), "**Kredi Risk Yönetimi**", T.B.B. Eğitim Seminer Notları, Şubat, 2000, Ankara, 5-6.
- [41] Koçyiğit, Ç.,Bal, Ç., Bal H. (2009). **İMKB'de İşlem Gören Şirketlerde Türev Ürünlerin Risk Yönetimi Amacıyla Kullanılma Düzeyleri**, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 110.



- [42] Korkmaz, T. K, (2004), **Bankalarda kredi riski ölçümünde alternatif yöntemler**. Active Bankacılık ve Finans Dergisi, 22.
- [43] Köylüoğlu, U, (2001), **Risk yönetimi! Zaman geçirmeden neden? Nasıl?.** *Bankacılık ve Finans Dergisi*, 4-82.
- [44] Mazıbaşı, M, (2005), **Operasyonel risk Basel yaklaşımı: üç yapısal Blok çerçevesinde bir değerlendirme**. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Dairesi, 3.
- [45] Nalbantoğlu, R, (2001),”**Türk Bankacılık Sektöründe Krediler ve Muhasebe Denetim Mesleği**”, Muhasebe Denetimi Sempozyumu, İstanbul, 2–6.
- [46] Oktay, S., Temel, H, (2007), “**Basel II Kriterleri Ekseninde Ticari Bankalarda Kredi Risk Yönetiminin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Saha Çalışması**”, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.3,Sayı.6, 165–170.
- [47] Parasız İ, (2004), **Basel II Yönünde Çalışmalar: Yalın, Nicel Kontrollerden, Nitel Kontrollere Yönelim**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Ağustos, 1.
- [48] Pezier, J, (2002), **Operasyonel Risk: Basel II ve Sonrası**, Activeline Dergisi, Makale, İstanbul.
- [49] Savaşal, M, (2003), “**Kredi Türleri ve Risk Yönetimi**”, TBB Seminer Notları, İstanbul, 33-34.
- [50] Sayım, F, (2006), **Bankalarda Kredi Karşılıkları Sistemi ve Vergisel İncelemesi**, 1. Basım, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 24.
- [51] Seval, B, (2000), **Sorunlu Krediler**, Türkiye Bankalar Birliği, Eğitim ve Tanıtım Grubu, Seminer Notları, 10-11 Mart, İstanbul, 1.
- [52] Sezgin, C, (2003), “**Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılanma Konusunda Öneriler**”, TÜSİAD Raporları, 31.
- [53] Şakar, H. (2002). **Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi**, Mida Eğitim Merkezi, 28.

- [54] **TBB Bankacılar Dergisi**, (2000) Bankalarca Ayrılan Karşılıklar, 23.
- [55] TBB, (1999), **Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler**, 3-18.
- [56] TBB, (2004). **Risk yönetimi ve Basel II'nin kobi'lere etkileri**, 2-20.
- [57] TBB, **Faiz Riski Yönetim Prensipleri**, (1997)
- [58] Teker S., Bolgün E., Akçay B, (2005), **Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması**, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar, 44.
- [59] Tuncer, E, (2006), **Basel II, sadece yeni bir sermaye yeterlilik oranı hesaplama yöntemi değildir. Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, 8.
- [60] Usta, M, (1996), **“Temel Kredi Bilgileri”**, Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, Yayın No:4, 3.
- [61] Wykes, C, (2002), **Ortakların Hisse Değerlerini Artırmak ve Risk Yönetimi**, ActiveLine Dergisi, Makale, İstanbul.
- [62] Yapı Kredi Bankası, (2003), **Kredilerin İzlenmesi**, Risk Yönetimi Müdürlüğü Notları, İstanbul, 3.
- [63] Yaslıdağ, B, (2004), **Bankacılıkta Risk Ölçümünün Aktif Pasif Yapısına Etkisi**, Türkiye Bankalar Birliği Sunumu, 37.
- [64] Yayla M, Türker Y, (2005), **Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, BDDK Araştırma Dairesi Çalışma Raporları, 4.
- [65] Yayla M, Türker Y, (2005), **Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, BDDK Araştırma Dairesi Çalışma Raporları, 4.
- [66] Yıldırım, M, (2008), **Banka Muhasebesi**, TBB, 108-100.
- [67] Yıldırım, O, (2004), **Türk bankacılık sektörünün temel sorunları ve sektörde yaşanan mali riskler. Dış Ticaret Dergisi**, 9-10.
- [68] Yücememiş, B. T., Sözer, İ. A, 2011, **Bankalarda takipteki krediler**, 45.
- [69] Yüksel, A., (2005), **Basel II'nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri**, BDDK Araştırma Dairesi Raporları, 4-24.

- [70] Yüzbaşıoğlu, A, (2003), **Risk Yönetimi ve Bankaların Denetimi**, Risk Yönetimi Konferansı, Risk Yöneticileri Derneği-Finans Dünyası, İstanbul, 2-19.

## ARAŞTIRMALAR

- [1] Ataman, A. G, (1995), “**Derecelendirme Kurumları ve Türkiye’deki Olası Rolü**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, Ankara, 4.
- [2] Ayva, A, (2007), **Türk bankacılık sektöründe döviz kuru riski ve yönetimi**. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara, 19.
- [3] Boyacıoğlu, M. A, (2003). **Bankalarda derecelendirme (rating) Türk bankacılık sektörü üzerine ampirik bir çalışma**. Yayınlanmış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 5-30.
- [4] Enstitüsü, Konya, 5-30.
- [5] Coşkun, Z. (2009). **Bankacılıkta derecelendirme**. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 5-24.
- [6] Çerçi, D, (2008), **Türk Bankacılık Sisteminde Kredi Riski Yönetimi ve Yapı Kredi Bankasına İlişkin Örnek Bir Uygulama**, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 38.
- [7] Demir, (2013), “**Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Riski ve Yönetimi**”, Yüksek Lisans Tezi, 40.
- [8] Dereköy, F, (2006). **Bankacılık sektöründe kredi çeşitlendirmesinin kredi riskiniönlemeye yönelik etkisi ve bir uygulama**. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon, 11-48.
- [9] Ekşioğlu, T, (1999), **Bankacılıkta Kredi Politikası, Risk Unsurları, Türkiye’deki Bankaların Karşılaştıkları Kredi Problemleri ve Uygulamaları**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 3-32.

- [10] Ercan, H, (2002), **“Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimine İlişkin Metodlar ve Bir Uygulama Örneği: Saf Karton ve Ambalaj Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 11.
- [11] İmam, M, (2018), **“Basel Düzenlemeleri ve Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yeterliliği Rasyosuna Etkisi Üzerine Bir Çalışma”** Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 62.
- [12] Mirza, A, (2006). **Kredi riski yönetiminde erken uyarı sistemleri ve sorunlu kredilerin izlenmesi.** Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1-71.
- [13] Murat, M, (2002), **“Bankalarda Kredi Verme Sürecinde Bilanço Analiz Tekniklerinin Kullanılması”** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 25.
- [14] Ocakçı, H. A, (2009), **“Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Kredi Riskinin Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlerle İncelenmesi ve Uygulamalar”**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 5-8.
- [15] Oruç, R, (2001), **Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 48.
- [16] Öker, A, (2007), **“Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi- Bir Uygulama”**, Yayınlanmış Doktora Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD Muhasebe-Finansman Bilim Dalı, İstanbul, 13-212.
- [17] Sarı, S, (2004), **Ticari bankalarda risk yönetimi ve sermaye yeterliliği**, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 62-122.
- [18] Sayılı, K, (2008), **Kredi risk yönetimi kapsamında kredi türevleri: sağladığı fırsatlar ve yarattığı tehditler.** Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 35-45.

- [19] Serdar, A, (2005), "**Bankacılıkta Riskler ve Risk Yönetimindeki Değişim Sürecinin Kriz Sonrası Türk Bankacılık Sisteminin Yapısı Açısından Değerlendirilmesi**", Marmara Üniversitesi, Yüksek lisans Tezi, İstanbul, 75.
- [20] Sezgin, G, (2004), "**Türk Ticari Bankacılığında Pazarlama Anlayışı, Kredi Pazarlamanın Yeri ve Önemi: İstanbul Bölgesinde Bir Araştırma Çalışması**" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 103.
- [21] Şimşek, K, (2007). **Bankacılıkta risk ve risk ölçüm yöntemleri**. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 5-14.
- [22] Temel, H, (2006), **Basel II kriterlerine göre ticari bankalarda kredi riski yönetimi**, Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 78-150.
- [23] Akkale, B. Ş, (2001), **Faktoring'de Erken Uyarı Sistemleri ve Bir Örnek Olay Çözümü**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 38
- [24] Aktan, B, (1998), **Türk Ticaret Bankalarında Problemlili Kredilerin Yönetimi Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'de Bir Uygulama**, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 112.
- [25] Karapınar, S., Ün N, (2010), "**Kredi Analizinde Bankaların Şirket Mali Tablolarına Güveni Üzerine Bir Anket Uygulaması**", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- [26] Karatepe, Y, (2002), "**Bankalarda Kredi Risk Yönetimi**" TC. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 3.
- [27] Kargi, H.S. (2011), **Credit Risk and the Performance of Nigerian Banks**, Ahmadu Bello University, Zaria.
- [28] **Commercial Banks in Kenya**, School of Business, University of Nairobi, Nairobi, 25.
- [29] Mumyalmaz, K, (1998), **Rating'in (Derecelendirme) Finans Sektörü Bakımından Yeri ve Önemi**, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2.

- [30] Mandacı, P. E, (2003), **Türk Bankacılık Sektörünün Taşıdığı Riskler ve Finansal Krizi Aşmada Kullanılan Risk Ölçüm Teknikleri**, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Cilt. 5, 67-72.
- [31] Meriç, İ, (1980), **Banka İşletmelerinde İşletme Riski ve Ekonomik Kârlılık**, O.D.T.Ü., İdari İlimler Fakültesi Yayını, 36, Ankara, 102.
- [32] Tibebu, T. (2011). **Credit risk management and profitability of commercial banks in Ethiopia**, Addis Ababa University, 78.

## **DİĞER KAYNAKLAR**

- [1] BDDK, 5411 sayılı **Bankacılık Kanunu**, Madde 56/1.
- [2] BDDK, "**5411 sayılı Bankacılık Kanunu**", 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete.
- [3] BDDK, "**Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik**", 01/11/2006 Tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete.
- [4] BDDK, (2001), "**Bankaların İç Denetim ve risk Yönetimi Sistemlerine İlişkin Olarak Açıklanmasına Gerek Duyulan Hususlar**"
- [5] BDDK, (2001), "**Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik**"
- [6] BDDK, (2006). **Türk bankacılık sektörü kur riski değerlendirme raporu**, 6-39.
- [7] BDDK, 26.01.2007, **Tek Düzen Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ**, 26415 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazete.
- [8] BDDK, (2010). **Finansal piyasalar raporu**. Sayı: 20, Aralık, 2-3.
- [9] BDDK, **5411 sayılı Bankacılık Kanunu**, Madde 55.
- [10] Eker, H, (2002) Finansal Analiz Risk Yönetimi,  
<http://www.danismend.com>. 4.
- [11] Türkiye Bankalar Birliği (TBB), (2016). **BASEL IV: Bankaları Bekleyen Zorluklar**

## EKLER

<b>BANK</b>	<b>YEAR</b>	<b>CAR</b>	<b>NPLR</b>	<b>ROA</b>	<b>ROE</b>
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2004</b>	50.61	4.18	2.69	30.33
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2005</b>	47.68	2.34	2.77	31.09
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2006</b>	39.55	1.84	2.92	31.92
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2007</b>	25.44	1.81	2.9	32.57
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2008</b>	20.08	1.96	2.04	28.99
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2009</b>	23.22	2.33	2.82	33.91
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2010</b>	19.2	1.49	2.46	27.59
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2011</b>	15.61	1.21	1.31	15.94
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2012</b>	19.01	2.88	1.63	15.44
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2013</b>	13.21	2.18	1.6	18.13
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2014</b>	18.22	1.91	1.64	14.19
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2015</b>	15.08	1.68	1.7	16.36
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2016</b>	14.55	1.81	1.84	10.73
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	<b>2017</b>	15.2	1.6	1.83	10.82
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2004</b>	29.03	9.1	1.65	8.32
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2005</b>	25.01	5.08	1.5	9.87
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2006</b>	23.87	3.9	1.47	11.79
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2007</b>	20.53	4.4	2.12	16.05
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2008</b>	15.19	4.61	1.55	15.97
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2009</b>	18.31	5.73	2.1	17.58
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2010</b>	17.55	3.75	2.26	17.53
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2011</b>	14.07	2.17	1.65	14.88
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2012</b>	16.33	1.89	1.89	14.57
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2013</b>	14.38	1.65	1.5	13.42
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2014</b>	16.02	1.55	1.42	11.54
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2015</b>	15.65	2.03	1.12	9.62
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2016</b>	15.17	2.42	1.51	11.54
Türkiye İş Bankası A.Ş.	<b>2017</b>	16.66	2.25	1.46	11.89
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2004</b>	16.8	4.11	1.72	14.22
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2005</b>	15.1	4.22	1.94	18.17
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2006</b>	14.08	2.33	2.12	22.78
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2007</b>	15.38	2.27	3.43	33.64
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2008</b>	16.14	2.48	1.97	18.49
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2009</b>	21.2	4.5	2.81	22.25
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2010</b>	19.62	2.99	2.54	19.09
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2011</b>	16.89	1.83	2.09	17.47
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2012</b>	18.21	2.3	1.92	14.41
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2013</b>	14.42	2.14	1.53	13.31
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2014</b>	15.23	2.46	1.46	12.31
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	<b>2015</b>	15.03	2.77	1.34	11.

<b>BANK</b>	<b>YEAR</b>	<b>CAR</b>	<b>NPLR</b>	<b>ROA</b>	<b>ROE</b>
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	2016	16.21	2.83	1.78	12.51
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	2017	18.68	2.58	1.95	12.71
Akbank T.A.Ş.	2004	36.24	1.58	2.92	16.39
Akbank T.A.Ş.	2005	21.41	1.62	2.75	22.64
Akbank T.A.Ş.	2006	20.73	2.09	2.79	22.65
Akbank T.A.Ş.	2007	18.91	2.72	2.92	18.81
Akbank T.A.Ş.	2008	18.2	2.57	1.99	15.21
Akbank T.A.Ş.	2009	22.5	4.49	2.86	19.21
Akbank T.A.Ş.	2010	20.61	2.42	2.52	16.26
Akbank T.A.Ş.	2011	16.98	1.8	1.79	13.64
Akbank T.A.Ş.	2012	18.63	1.27	1.89	13.46
Akbank T.A.Ş.	2013	14.95	1.51	1.6	13.79
Akbank T.A.Ş.	2014	15.16	1.85	1.54	12.58
Akbank T.A.Ş.	2015	14.58	2.38	1.28	11.22
Akbank T.A.Ş.	2016	14.3	2.64	1.67	11.31
Akbank T.A.Ş.	2017	17.03	2.38	1.91	12.79
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2004	18.32	6.95	-24	-1.27
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2005	7.24	9.08	-12.55	-178.64
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2006	12.31	7.62	1.05	15.32
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2007	13.67	6.1	1.41	14.46
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2008	15.75	4.43	1.64	15.21
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2009	17.78	6.82	2.1	16.39
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2010	16.14	3.54	2.43	19.97
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2011	14.69	3.07	1.72	15.88
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2012	16.3	3.33	1.57	11.35
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2013	16.	3.7	2.15	18.5
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2014	15.03	3.55	1.02	9.65
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2015	13.81	4.12	.84	8.06
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2016	14.21	5.04	1.16	10.33
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	2017	14.49	4.63	1.21	10.11
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2004	58.9	28.09	2.05	17.54
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2005	49.64	19.33	1.97	16.64
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2006	31.95	9.32	2.51	22.84
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2007	20.03	5.7	2.81	25.8
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2008	14.49	4.84	1.99	23.74
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2009	16.03	5.14	2.69	28.32
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2010	15.94	3.97	2.76	27.004
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2011	14.3	2.97	2.24	23.67
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2012	16.17	2.97	2.4	21.06
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2013	13.91	2.65	1.97	19.45
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2014	13.62	3.64	1.42	13.34
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2015	13.83	3.14	1.23	11.92



<b>BANK</b>	<b>YEAR</b>	<b>CAR</b>	<b>NPLR</b>	<b>ROA</b>	<b>ROE</b>
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2016	13.08	3.25	1.11	9.21
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	2017	14.18	3.	1.22	8.31
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2004	17.34	9.86	2.58	31.01
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2005	25.39	8.39	1.65	12.56
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2006	19.72	5.55	2.08	17.15
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2007	15.35	4.87	2.43	19.72
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2008	14.3	4.77	1.44	13.28
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2009	15.42	6.13	1.93	16.95
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2010	14.35	5.05	1.56	13.52
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2011	13.38	3.76	1.38	13.19
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2012	16.14	4.	1.4	12.25
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2013	13.7	4.07	1.17	12.57
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2014	13.96	3.8	1.11	11.87
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2015	14.52	3.92	1.06	11.51
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2016	14.16	4.34	1.27	9.05
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	2017	15.52	4.15	1.38	8.6
Denizbank A.Ş.	2004	18.9	4.38	1.83	14.36
Denizbank A.Ş.	2005	14.12	2.89	2.14	19.16
Denizbank A.Ş.	2006	15.51	2.41	2.4	22.35
Denizbank A.Ş.	2007	13.2	2.38	1.42	14.52
Denizbank A.Ş.	2008	17.18	3.2	1.45	13.67
Denizbank A.Ş.	2009	19.02	6.21	2.51	20.22
Denizbank A.Ş.	2010	16.43	5.	1.65	14.57
Denizbank A.Ş.	2011	15.65	3.28	2.43	22.12
Denizbank A.Ş.	2012	14.62	4.16	1.84	16.16
Denizbank A.Ş.	2013	12.83	3.57	.764	9.24
Denizbank A.Ş.	2014	14.09	3.92	.815	9.96
Denizbank A.Ş.	2015	16.07	5.22	.906	9.22
Denizbank A.Ş.	2016	17.52	5.33	1.37	10.24
Denizbank A.Ş.	2017	19.5	4.76	1.55	10.58
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2004	14.29	1.32	.948	8.57
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2005	12.33	1.15	1.45	16.79
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2006	14.27	.905	1.28	19.15
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2007	14.88	1.77	1.1	14.31
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2008	17.65	2.37	1.11	11.53
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2009	17.7	4.76	1.4	12.74
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2010	14.43	3.06	1.58	16.57
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2011	14.23	2.83	.543	4.91
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2012	15.24	2.17	1.12	10.11
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2013	14.23	2.28	1.002	10.12
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2014	13.96	2.47	.988	10.55
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2015	13.94	2.32	1.23	12.68

<b>BANK</b>	<b>YEAR</b>	<b>CAR</b>	<b>NPLR</b>	<b>ROA</b>	<b>ROE</b>
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	<b>2016</b>	14.37	3.14	1.18	9.78
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	<b>2017</b>	16.12	3.08	1.25	10.52



## ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında İzmir’de doğdu. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme (İngilizce) bölümü lisans , Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sermaye Piyasası ve Borsa bölümü Yüksek Lisansını tamamladı. Meslek hayatına 2012 yılında özel bir bankada Yönetici Adayı olarak başladı. Yaklaşık 4 yıllık Bankacılık sektöründeki tecrübesi sonrasında Uluslararası bir sigorta firmasının finans departmanında görevini yürütmektedir.

